

Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά (ΤΕΙ Πειραιά) – Σ.Τ.ΕΦ.
Τμήμα Πολιτικών Δομικών Έργων

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΖΕΦΥΡΙΟΥ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ «ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ»

Σπουδαστές:

Ανδρέου Μιχαήλ

Πετρόπουλος Λάμπρος
Απόστολος

Σχορετσιανίτης

ΕΙΣΗΓΗΣΗ – ΕΠΙΒΛΕΨΗ:

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΒΑΡΕΛΙΔΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
Δρ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΟΣ ΕΜΠ

ΠΟΠΗ Π. ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΟΥ – ΒΑΡΕΛΙΔΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
Δρ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΜΠ

ΑΘΗΝΑ, Μάρτιος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ & ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	9
1.1. Εισαγωγή στον κοινωνικό φορέα «Παγκόσμιο Αστικό Παρατηρητήριο».....	9
1.2. Η εφαρμογή του Αστικού Παρατηρητηρίου στην Ελλάδα.....	10
Πηγές παραγράφων 1^{ου} Κεφαλαίου	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	13
2.1. Ιστορικά – γεωγραφικά – διοικητικά – πληθυσμιακά στοιχεία.....	13
2.2. Χρήσεις γης.....	18
2.3. Χωρική – πολεοδομική ανάλυση – οδικό δίκτυο – πεζόδρομοι – συγκοινωνία.....	22
2.4. Οικιστική δομή.....	27
2.5. Κοινωνικός εξοπλισμός.....	30
2.6. Αξιολόγηση πολεοδομικών παραμέτρων.....	32
2.7. Τεχνικές υποδομές.....	33
2.8. Οικοδομική δραστηριότητα.....	36
Πηγές παραγράφων 2^{ου} Κεφαλαίου	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ: ΟΙ ΝΕΟΙ & Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΡΟΜ	40
3.1. Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι της Δυτικής Αττικής - στερεότυπα.....	40
3.2. Το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής στη Δυτική Αττική.....	43
3.3. Επίπεδο εκπαίδευσης και δημογραφικά χαρακτηριστικά του Ζεφυρίου.....	46
3.4. Ειδικές πληθυσμιακές ομάδες: η κοινότητα των αθίγγανων Ρομ (ή Ρομά).....	48
3.5. Πρόταση – λύση: Ένα σχέδιο κοινωνικής αλληλεγγύης για τους τσιγγάνους.....	52
3.6. Ο κίνδυνος από την παραβατική συμπεριφορά των κοινωνικών ομάδων.....	54
3.7. Το κοινωνικό πρόβλημα σε άμεση σχέση με το περιβαλλοντικό πρόβλημα.....	57
Πηγές παραγράφων 3^{ου} Κεφαλαίου	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΛΥΣΕΩΝ	60
4.1. Η επισήμανση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στο Ζεφύρι.....	60
4.2. Φυσικό και δομημένο περιβάλλον – κατανομή εδαφικής κάλυψης – ρύπανση.....	62
4.3. Η επιρροή από τη γειτονική περιοχή βαριάς βιομηχανίας του Θριασίου.....	65
4.4. Η επιρροή των ΧΥΤΑ. Αστικά στερεά απόβλητα: διαχείριση – ανακύκλωση.....	75
4.5. Η απειλή της ρύπανσης των υδάτων και οι πλημμύρες ως φυσική απειλή.....	81
4.6. Ρέματα: η αξία της προσφοράς τους στην ποιότητα ζωής και η «διευθέτηση».....	83
Πηγές παραγράφων 4^{ου} Κεφαλαίου	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΤΑ ΡΕΜΑΤΑ, ΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ & ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ, ΤΑ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	86
5.1. Η περίπτωση του ρέματος Εσχατιάς. Διευθέτηση – αξιοποίηση – προβλήματα.....	86
5.2. Η περίπτωση του ρέματος Ευπυρίδων. Η αρχαία ιστορία & η διευθέτησή του.....	93
5.3. Υπαίθριοι χώροι πρασίνου, το δημοτικό πάρκο «Κ. Λιάρος» και το μουσείο.....	101
5.4. Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης».....	108
5.5. Αρχαιολογικοί χώροι σε όμορες περιοχές.....	119
5.6. Λατομικές εγκαταστάσεις όμορων περιοχών.....	126
Πηγές παραγράφων 5^{ου} Κεφαλαίου	129
ΕΠΙΛΟΓΟΣ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (σύνοψη)	130

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ	138
Ζεφύρι.....	138
Θέματα όμορων περιοχών	167
Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» στο Ίλιον.....	171
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ	186
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	187

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω, τους καθηγητές μου κ. Γ. Βαρελίδη και κ. Π. Βαρελίδου που με την δική τους καθοδήγηση κατάφερα να επιλέξω και να φέρω εις πέρας το συγκεκριμένο θέμα. Εκτός, από τις πολύτιμες συμβουλές τους και την εποικοδομητική συζήτηση που είχαμε σε κάθε συνάντηση, μου έμαθαν να σκέφτομαι πολύπλευρα και όχι μόνο με την ματιά ενός αυριανού μηχανικού.

Τέλος, οφείλω πολλά στην οικογένειά μου για την υποστήριξη που μου παρείχε όλα αυτά τα χρόνια και στους φίλους που βοήθησαν με κάθε τρόπο να πραγματοποιηθεί η εργασία αυτή.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πτυχιακή αυτή εργασία αποτελεί αρχικά μια ουσιαστική προσπάθεια περιγραφής, κατανόησης και κατά κάποιο τρόπο ερμηνείας μιας σειράς κοινωνικών φαινομένων και προβλημάτων στο τοπικό επίπεδο. Πεδίο αναφοράς μας είναι ο Δήμος Ζεφυρίου. Ο περιορισμένος χωρικά και πληθυσμιακά χαρακτήρας του το καθιστά ένα «εργαστήρι» για τη μελέτη των ποικίλων κοινωνικών φαινομένων, όπως η παραβατικότητα, η διαιώνιση των ανισοτήτων (κοινωνικών, οικονομικών και χωρικών), η αναπτυξιακή υστέρηση, η περιβαλλοντική υποβάθμιση. Η ύπαρξη **κοινωνικών προβλημάτων** έχει ως επακόλουθο τη δημιουργία και άλλων διαφορετικών προβλημάτων (**περιβαλλοντικά**, πολεοδομικά, χωροταξικά), ή από την άλλη πλευρά η αρχική παρουσία μερικών π.χ. **πολεοδομικών προβλημάτων** μπορεί να δημιουργήσει μετέπειτα κάποια κοινωνικά προβλήματα κ.ο.κ., ώστε τελικά να γίνεται πλέον αντιληπτή και από την οπτική γωνία **του αστικού παρατηρητηρίου** η «λειτουργία» ενός φαύλου κύκλου.

Στόχος μας είναι να προτείνουμε στη συνέχεια μέσα από αυτή την εργασία ένα σχέδιο **ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης** της περιοχής με βασικό γνώμονα την **προστασία** και την **ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος**. Αυτό θα επιτευχθεί μελετώντας προσεκτικά πώς εξελίχτηκε η περιοχή με την πάροδο των χρόνων, τους παράγοντες που ενήργησαν και την επηρέασαν αλλά και τις μελλοντικές τάσεις που ενδέχεται να προκύψουν. Η ανάπτυξη και η υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής, προϋποθέτει την ενεργοποίηση κατάλληλων μηχανισμών και τη δημιουργία συγκεκριμένων ικανοτήτων / ειδικοτήτων, προκειμένου οι υπηρεσίες του Ο.Τ.Α. να ανταποκριθούν στις ανάγκες σχεδιασμού και εφαρμογής της σύνθετης αυτής προσπάθειας.

Όλες οι ενέργειες που θα γίνουν θα πρέπει να έχουν ως γνώμονα τη λογική της **βιώσιμης ανάπτυξης**, δηλαδή τη διαδικασία αλλαγής που βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων ενώ παράλληλα προστατεύει τους φυσικούς, ανθρώπινους και πολιτισμικούς πόρους στους οποίους θα βασιστούν και οι επόμενες γενιές. Απώτερος σκοπός είναι η βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών, γι' αυτό θα πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα και να ληφθούν οι ανάλογες πολιτικές έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα σε όλα τα επίπεδα. Τα επίπεδα αυτά είναι τα παρακάτω όπως έχουν διατυπωθεί διεθνώς αναφορικά με τη **βιώσιμη ανάπτυξη** των οικισμών:

- **Σε επίπεδο διαχείρισης της γης**, με στόχο την διατήρηση της αγροτικής γης σε ικανοποιητικά επίπεδα από άποψη μεγέθους και ποιότητας, την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος, την εξασφάλιση αστικής γης για τεχνικές και κοινωνικές υποδομές καθώς και για οικιστική χρήση.
- **Σε επίπεδο δημογραφικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης**, με στόχο την δημογραφική ισορροπία των αστικών και αγροτικών πληθυσμών, την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών, την εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων, την αύξηση της απασχόλησης, την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

□ *Σε επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος*, με στόχο τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, την ορθολογική διαχείριση των φυσικών διαθεσίμων (υδάτινα αποθέματα, παραγωγή ενέργειας), τον περιορισμό της μόλυνσης από τις αστικές και βιομηχανικές δραστηριότητες και την προστασία της υγείας του πληθυσμού.

□ *Σε επίπεδο πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών.*

Κοινωνικοί, οικονομικοί, χωροταξικοί προβληματισμοί

Τμήμα της τοπικής κοινωνίας αλλά και της ευρύτερης «κοινής γνώμης» πιστεύει ότι το Ζεφύρι αποτελεί μια περιοχή στην οποία διακινούνται **ναρκωτικά**, ανθίζει η **εγκληματικότητα** και ότι γενικά είναι **περιθωριακή κοινότητα**. Αυτές οι πεποιθήσεις στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό – αν όχι αποκλειστικά – στην ύπαρξη μιας σημαντικής πληθυσμιακά ομάδας Ρομ (αθίγγανων). Με άλλα λόγια, η περιθωριοποίηση και η όποια υποβάθμιση ταυτίζεται με μια **διαίσθηση** περί αυξημένης εγκληματικότητας και παραβατικότητας των Ρομ (ή Ρομά). Αυτή η άμεση **συσχέτιση** των Ρομά με την **περιθωριοποίηση** και την **εγκληματικότητα** αποτέλεσε τελικά το έναυσμα για την πραγματοποίηση της επιστημονικής μελέτης των κοινωνικών φαινομένων στο Ζεφύρι για την παρούσα πτυχιακή εργασία μέσα από την οποία **θα γίνει προσπάθεια να καταρριφθούν οι όποιες ρατσιστικές διαθέσεις υπάρχουν σχετικές με τη φυλή των Ρομά ή άλλων προσφυγικών ομάδων**. Η ιδιότητα του μόνιμου κατοίκου της περιοχής κάνει ακόμα πιο ζωηρό και άμεσο το ενδιαφέρον μας για την εν λόγω έρευνα, αλλά συνάμα και πιο εύκολη την καθημερινή παρατήρηση προβλημάτων, συμπεριφορών, δράσεων και αντιδράσεων.

Είναι πραγματικά όμως το Ζεφύρι μια «περιθωριακή» κοινότητα; Αποτελεί όντως «κέντρο ναρκωτικών και εγκληματικότητας»; Σε ποιο βαθμό τα παραπάνω ερωτήματα αντιπροσωπεύουν απόψεις των ομάδων του πληθυσμού και πώς αυτά επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο; Τα ίδια και παρόμοια ερωτήματα εμφανίζονται και στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αττικής (όπου ανήκει διοικητικά το Ζεφύρι) και φιλοδοξούμε οι συμβολές της εργασίας αυτής να διευκολύνουν την έρευνα τόσο στο Ζεφύρι και στην ευρύτερη περιοχή όσο και σε περιοχές ανά την Ελλάδα με όμοια κοινωνικά χαρακτηριστικά. Η έρευνα για τη μελέτη των παραπάνω ερωτημάτων προϋποθέτει τη συλλογή στοιχείων και δεδομένων (στατιστικών, ποιοτικών, προφορικών μαρτυριών, αρχειακών τεκμηρίων) αλλά και την προσωπική συμμετοχή σε διάφορες τοπικές δράσεις και δραστηριότητες. Οι έρευνες ειδικών των τελευταίων ετών αλλά και οι παρατηρήσεις απλών κατοίκων οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η περιοχή του Ζεφυρίου χαρακτηρίζεται **αρνητικά** από **επτά παράγοντες** οι οποίοι μας βρίσκουν απόλυτα σύμφωνους:

- Η αναπαραγωγή στερεοτύπων για την ταυτότητα του Ζεφυρίου. Τα στερεότυπα αναφέρονται τόσο σε σταθεροποιημένες πια απόψεις των ίδιων των κατοίκων που καμία διάθεση δε φαίνεται να έχουν να τις ξανασκεφτούν, όσο και σε προκαταλήψεις γενικά της ευρύτερης κοινής γνώμης για το

Ζεφύρι. Και στις δυο περιπτώσεις, όλα τα παραπάνω λειτουργούν ως παράγοντες που παρεμποδίζουν τόσο τη διάγνωση των προβλημάτων και την επιλογή δεδομένων, παρατηρήσεων και μεθόδων ανάλυσης, όσο και την αξιολόγηση των προτεινόμενων δράσεων και παρεμβάσεων. Ακόμα περισσότερο, στερεότυπα όπως αυτό του περιθωριακού Ζεφυρίου δημιουργεί και ενισχύει μια ιδεολογία στο πλαίσιο της οποίας η περιθωριοποίηση τείνει να θεωρείται «η φυσική κατάσταση των Ρομά και των υλικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αποστερημένων κατοίκων χαμηλού κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου».

- Η εφαρμογή και η αναπαραγωγή ξεπερασμένων προτύπων αστικής ανάπτυξης (πολεοδομικά, χωροταξικά, περιβαλλοντικά). Είναι πραγματικά θλιβερό αλλά και ταυτόχρονα αποκαλυπτικό το γεγονός ότι μια νέα αστική περιοχή (όπως το Ζεφύρι) αναπτύσσεται κατά τρόπο ίδιο και απαράλλαχτο με αυτό της πρώτης μεταπολεμικής Αθήνας, δηλαδή με μηδαμινή πρόνοια για τις κοινόχρηστες και κοινωφελείς χρήσεις, την πρόβλεψη χώρων πρασίνου για όλους, την εξυπηρέτηση ποικίλων αναγκών ομάδων με αυξημένες απαιτήσεις πρόσβασης στο δημόσιο χώρο (π.χ. παιδιά, ηλικιωμένοι, οικογένειες, ΑΜΕΑ), σεβασμό στη χωροταξική και πολεοδομική νομιμότητα κ.ά. Αν η τερατώδης πολεοδομική ανάπτυξη της Αθήνας «δικαιολογήθηκε» στη βάση άμεσων και πιεστικών αναγκών στέγασης προσφύγων και εσωτερικών μεταναστών, ποια άραγε μπορεί να είναι η «δικαιολογία» για την τερατώδη πολεοδομική ανάπτυξη του Ζεφυρίου;
- Η ατελής λειτουργία του τοπικού πολιτικού συστήματος. Παρατηρείται έλλειψη επαφής των ανθρώπων που διοικούν με τους νέους κατοίκους ή το σύνολο του νεαρού πληθυσμού ή τις ομάδες αλλοδαπών ή προσφύγων. Για παράδειγμα, η ομάδα των Ρομά δεν έχει καμία αντιπροσώπευση στο δημοτικό συμβούλιο (ή ελάχιστη έως μηδαμινή κατά καιρούς) με αποτέλεσμα η λήψη των αποφάσεων να μην καλύπτει και τις δικές τους προτιμήσεις και ιδέες. Επίσης, η συμμετοχή των Ρομά στο υπαλληλικό προσωπικό των τοπικών δημοτικών δημόσιων υπηρεσιών είναι μηδαμινή (αν όχι ανύπαρκτη). Επίσης, πιστεύουμε πως η εκάστοτε σύνθεση του δημοτικού συμβουλίου δεν αντιπροσωπεύει ικανοποιητικά των νέο ηλικιακά τοπικό πληθυσμό με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται μια παραμέληση των αναγκών νεαρότερων ομάδων.
- Η έντονη ανισότητα όσον αφορά την πρόσβαση της περιοχής σε κοινωνικούς και αναπτυξιακούς πόρους. Επεξεργασία στοιχείων για την κατανομή των συγχρηματοδοτούμενων πόρων στην Περιφέρεια Αττικής και στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δυτικής Αττικής με κριτήρια την πληθυσμιακή βαρύτητα και τις αυξημένες κοινωνικές ανάγκες (π.χ. ανεργία) φέρνει στο φως συστηματική ελλειπή χρηματοδότηση του Ζεφυρίου τόσο στο επίπεδο της Περιφέρειας όσο και στο επίπεδο της Νομαρχίας. Η ανισότητα αυτή εντείνει τις ήδη υπάρχουσες διαρθρωτικές αποκλίσεις της τοπικής κοινωνίας (υψηλή

ανεργία και υποαπασχόληση, μη πρόσβαση στην κοινωνία της πληροφορίας, έλλειψη κοινωνικών υπηρεσιών).

- Η ασθενής οργάνωση της τοπικής κοινωνίας των πολιτών. Η οργάνωση – συσπείρωση των πολιτών και η σύμπραξή τους σε συλλόγους και άτυπες ανεπίσημες «ομάδες» κοινών απόψεων θεωρείται σήμερα ένας από τους βασικούς παράγοντες της ποιότητας της δημοκρατίας και της προσπάθειας για κοινωνική βελτίωση. Αν και η ποσότητα των τοπικών συλλόγων δεν είναι μικρή δεδομένου του τοπικού πληθυσμού, ωστόσο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών των συλλόγων (σύλλογοι παραδοσιακοί τοπικιστικού ενδιαφέροντος ή σύλλογοι ιερών ναών) μάλλον δεν αντιπροσωπεύουν τις σημερινές πιεστικές ανάγκες για δραστικές αποφάσεις, έμφαση στα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα, δραστηριοποίηση της νεολαίας και γενικά των όποιων συμμετεχόντων στην ανάδειξη νέων κοινωνικών και τοπικών ζητημάτων. Φωτεινή εξαίρεση - παράδειγμα εδώ, αποτελεί η κινητοποίηση των νέων για το πάρκο Λιάρου (βλέπε σχετικά στο κεφάλαιο 3: περιβάλλον).
- Η έντονη κοινωνική, οικονομική και χωροταξική ανισότητα εντός του Ζεφυρίου. Το Ζεφύρι φαίνεται να έχει όλα εκείνα τα στοιχεία των «κατακερματισμένων» και διαιρεμένων κοινοτήτων. Καταγράφεται ένα τριπλό χάσμα στην ίδια την περιοχή του. Το χάσμα αυτό είναι χωρικό, κοινωνικό – οικονομικό και πολιτισμικό, αντιπροσωπεύει δε σε μεγάλο βαθμό το χάσμα μεταξύ Ρομά και μη Ρομά. Η περιοχή διακρίνεται σε δυο τομείς με διαχωριστικό όριο την Αττική Οδό: η βόρεια περιοχή κατοικείται πλειοψηφικά από Ρομά, έχει μηδαμινή πρόσβαση σε δημοτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, ενώ η περιβαλλοντική της υποβάθμισης είναι έντονη. Η νότια περιοχή συγκεντρώνει σχεδόν όλες τις δημοτικές υπηρεσίες, κατοικείται σχεδόν εξολοκλήρου από μη Ρομά και απολαμβάνει ποιοτικών κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων. Η όποια δε οικονομική δραστηριότητα συγκεντρώνεται σε αυτή την περιοχή.
- Η μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του τοπικού πληθυσμού. Η αναπαραγωγή των στερεοτύπων σε συνδυασμό με την ανισότιμη μεταχείριση του Ζεφυρίου αλλά και τις εσωτερικές χωρικές – κοινωνικές – οικονομικές ανισότητες ουσιαστικά αποδυναμώνουν τη δυνατότητα αξιοποίησης προς όφελος του τόπου, της ικανότητας των νέων ανθρώπων, και της συμμετοχής τους τόσο στα τοπικά όσο και ευρύτερα δρώμενα. Η νέα γενιά – τα παιδιά που μεγάλωσαν στο Ζεφύρι είτε αναγκάζονται να υιοθετήσουν μια αμυντική και εσωστρεφή στάση, είτε αναγκαστικά θέτουν ως στόχο της ζωής τους τη φυγή τους – δυστυχώς – σε κάποια άλλη περιοχή της Αττικής. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο οι νέοι της περιοχής να ντρέπονται που μένουν στο Ζεφύρι και συχνά, όταν ερωτούνται για τον τόπο κατοικία τους, αναφέρουν γειτονικούς δήμους.

Οι παραπάνω επτά προβληματισμοί που διατυπώθηκαν αρχικά από τον Πολιτικό Επιστήμονα Δημήτρη Μπουρίκο ως «επτά πληγές» του Ζεφυρίου, δεν αποτελούν μεμονωμένους ή ανεξάρτητους μεταξύ τους παράγοντες. Αντιθέτως, αποτελούν «δυνάμεις που αλληλεπιδρούν», επηρεάζουν η μια την άλλη και συμβάλλουν στη δημιουργία και αναπαραγωγή ενός τοπικού **φαύλου κύκλου**. Πρόκειται για το φαύλο κύκλο της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής υστέρησης που στερεί τελικά από τους κατοίκους του Ζεφυρίου την αξιοπρεπή και βιώσιμη ανάπτυξη.

Ακριβώς την καταπολέμηση αυτού του φαύλου κύκλου θέτουμε ως **στόχο** με την εργασία αυτή βασιζόμενοι ταυτόχρονα και σε ένα ερώτημα που προσανατολίζεται στο μέλλον και όχι στο παρελθόν: μπορεί το Ζεφύρι να εξελιχθεί σε μια **βιώσιμη κοινότητα** ή είναι καταδικασμένο να συνεχίσει να έχει την εικόνα του περιθωρίου; Μπορεί επίσης το Ζεφύρι να εξελιχθεί σε μια **πράσινη** (οικολογική) και αποτελούμενη από διαφορετικές ομάδες ανθρώπων (πολυπολιτισμική) **ποιοτική περιοχή** ή είναι καταδικασμένο να αφηθεί στη μοίρα του παραμένοντας περιθωριακή κοινότητα;

Πηγές

1. Δημήτρης Μπουρίκος, «Βιώσιμο Ζεφύρι, όραμα ή ουτοπία;», Πρωτοβουλία «Βιώσιμο Ζεφύρι», 2010 (ιστότοπος <http://viosimozefyri.com/>)
2. Κατερίνα Μήτσου, «Καλλικράτης, περιβαλλοντική διαχείριση και τοπική αυτοδιοίκηση», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 2011
3. Πιτσαβός Διονύσης, διπλωματική εργασία «Οικιστική εξέλιξη Δήμου Ναβρόπολης Αγράφων Ν. Καρδίτσας» Σχολή Αγρον. Τοπογράφων Ε.Μ.Π., Αθήνα Μάρτιος 2009

1.0 ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1. Εισαγωγή στον κοινωνικό φορέα «Παγκόσμιο Αστικό Παρατηρητήριο».

Εργασίες όπως αυτή (Αστικό Παρατηρητήριο), με χαρακτήρα **τοπικού αναπτυξιακού προγράμματος**, έχουν ως στόχο να αποτελέσουν το βασικό «εργαλείο» σχεδιασμού των Ο.Τ.Α. προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις που επιτάσσουν, τόσο η ευρωπαϊκή διάσταση της αυτοδιοίκησης, όσο και η ανάγκη της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικο-οικονομικής ευημερίας του τοπικού πληθυσμού. Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, η ανάλυση της περιοχής μελέτης καθώς και οι προτάσεις που θα δοθούν για μια πιο βιώσιμη ανάπτυξη θα στηριχτούν σε κάποιες βάσεις που έθεσε η διεθνής έκθεση του Παγκόσμιου Σχεδίου Δράσης για τους Ανθρώπινους Οικισμούς «Habitat Agenda». Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση για το περιεχόμενο της έκθεσης αλλά και πώς αυτή εφαρμόζεται στον ελληνικό χώρο **στο Εργαστήριο Πολεοδομίας του Τομέα Α΄ του Τμήματος Πολιτικών Δομικών Έργων του ΑΤΕΙ Πειραιά**, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι αντικειμενικοί στόχοι της συγκρότησης του επιστημονικού και κοινωνικού φορέα με τίτλο **«Αστικό Παρατηρητήριο βιομηχανικών περιοχών Αττικής»**.

Η διακήρυξη της Habitat Agenda είναι το αποτέλεσμα της συνδιάσκεψης που έγινε τον Ιούνιο του 1996 στην Κωνσταντινούπολη και ονομάστηκε *Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II)*. Η διακήρυξη αυτή είχε ως στόχο να επισημάνει όλες εκείνες τις παραμέτρους που πρέπει να συνεκτιμώνται προκειμένου η ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών να εγγυάται την ασφαλή, υγιεινή, και ισότιμη διαβίωση των κατοίκων, την επαρκή και ικανοποιητική στέγη για όλους σε ένα βιώσιμο οικιστικό περιβάλλον.

Οι βασικοί στόχοι της συνοψίζονται στους δυο παρακάτω άξονες:

1. Επαρκή στέγη για όλους

Η στέγη προσδιορίζεται ως δικαίωμα όλων των πολιτών. Παράλληλα, με τον όρο «επαρκής» η έννοια της στέγασης ορίζεται με πολύ ευρύτερο τρόπο από την εξασφάλιση ενός οποιουδήποτε καταλύματος: η κατοικία θα πρέπει να πληροί κάποιους ελάχιστα αποδεκτούς όρους ποιότητας σε ότι αφορά τα υλικά και τον τρόπο κατασκευής (αντοχή κατασκευής, ηλιασμός, αερισμός) και τις βασικές υποδομές (ηλεκτρισμός, ύδρευση, αποχέτευση, θέρμανση). Θα πρέπει να είναι σε θέση τέτοια που να εξασφαλίζεται στο νοικοκυριό η εύκολη πρόσβαση στις συγκοινωνίες, την εργασία και τις κοινωνικές υποδομές (σχολεία, νοσοκομεία κ.λπ.). Θα πρέπει επίσης να έχει επαρκές μέγεθος σε σχέση με το μέγεθος του νοικοκυριού και χώρους που να καλύπτουν τις ανάγκες των μελών του για ιδιωτικότητα. Τέλος, όλα τα παραπάνω στοιχεία στέγασης θα πρέπει να διατίθενται σε προσιτό κόστος.

2. Βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών

Η βιώσιμη ανάπτυξη δηλαδή η διαδικασία αλλαγής που βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων ενώ παράλληλα προστατεύει τους φυσικούς, ανθρώπινους και πολιτισμικούς πόρους στους οποίους θα βασισθούν και οι επόμενες γενιές, πρέπει να χαρακτηρίζει όλες τις προσπάθειες μας. Οι έντονοι ρυθμοί αστικοποίησης, δημιουργούν πολλαπλά προβλήματα και αντιθέσεις τόσο στο εσωτερικό των πόλεων όσο και στη σχέση τους με την αγροτική ενδοχώρα και το φυσικό περιβάλλον.

Κάθε δήμος, κάθε τοπική αρχή, κάθε οικισμός οφείλει να ανταποκριθεί σε αυτή την προσπάθεια. Έτσι, το κάθε κράτος και η κάθε αρμόδια αρχή είναι αναγκαίο να δώσει κάποιες κατευθύνσεις για την επίτευξη αυτών των στόχων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από συντονισμένες προσπάθειες. Αυτό θα επιτευχθεί με την υιοθέτηση νέων τεχνικών, την αναβάθμιση της τεχνογνωσίας αλλά και τη συνεργασία μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιωτικών φορέων αλλά και της λαϊκής συμμετοχής. Επίσης, η συνεργασία μεταξύ χωρών και κυβερνήσεων για τη δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας και συντονισμού για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων είναι ένας σπουδαίος παράγοντας επιτυχίας. Τέλος, η εφαρμογή και η υλοποίηση των παραπάνω στόχων θα πρέπει να παρακολουθείται από ένα φορέα ο οποίος θα διαχειρίζεται και θα επεξεργάζεται κατάλληλους αστικούς δείκτες που θα καταγράφουν κατά πόσο εφαρμόζονται οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2. Η εφαρμογή του Αστικού Παρατηρητηρίου στην Ελλάδα

Η Ελλάδα έχει αποδεχτεί τις αρχές της Habitat Agenda και μάλιστα έχει δεσμευθεί για την υλοποίηση των στόχων της. Γι' αυτό το λόγο συστάθηκε στην συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης το 1996 το *Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ)*, το οποίο αποτελεί ουσιαστικά το μηχανισμό για την προώθηση και υλοποίηση των αρχών της διακήρυξης. Οι βασικές αρχές του ΕΣΣΔ, τις οποίες υιοθέτησε και η Ελλάδα είναι:

1. Εθνικό φυσικό περιβάλλον και ρύπανση
2. Φυσικοί πόροι και διαχείρισή τους
3. Οικισμοί και αειφόρος, υγιεινή και ασφαλής διαβίωση
4. Οικιστική ανάπτυξη και προκλήσεις από σύγχρονες τάσεις αλλαγής της λειτουργίας των πόλεων, του επιπέδου διαβίωσης και του τρόπου συμπεριφοράς ατόμων και νοικοκυριών
5. Πρόσβαση σε επαρκή, κατάλληλη και προσιτή σε όλους κατοικία
6. Αξιοποίηση και ανάπτυξη του δυναμισμού όλων των κοινωνικών και οικονομικών τομέων
7. Δημοκρατικοί θεσμοί: αποδοχή και εφαρμογή τους
8. Ισότητα ατόμων και ομάδων πολιτών
9. Κοινωνική συνοχή, κοινωνική μέριμνα και κοινωνική δικαιοσύνη
10. Διεθνής συνεργασία

Στα πλαίσια των μηχανισμών για την εφαρμογή και έλεγχο των αρχών της Habitat Agenda ιδρύθηκε **στο ΤΕΙ Πειραιά το Αστικό Παρατηρητήριο** του Εργαστηρίου Πολεοδομίας του τμήματος Π.Δ.Ε. Ο μηχανισμός αυτός αποτελεί ένα κέντρο που θα παρέχει υποστήριξη σε θέματα ανάπτυξης των κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων, προγραμμάτων πολιτικής, πληροφόρησης, δικτύωσης, εκπαίδευσης κ.α.

Συγκεκριμένα σε επίπεδο χώρας λειτουργεί ήδη με ιδιαίτερη επιτυχία ο Σύνδεσμος των 21 Δήμων της Βόρειας και Ανατολικής Αττικής, φορέας που προτίθεται να ενταχθεί στο Παγκόσμιο Αστικό Παρατηρητήριο (GUO). Το Αστικό Παρατηρητήριο του Σύνδεσμου ενθαρρύνει τη συμμετοχή, τη συνεργασία, τη δικτύωση, τη μεταφορά τεχνογνωσίας και εμπειρίας. Είναι ένας ολοκληρωμένος μηχανισμός καταγραφής, ανάλυσης, τεκμηρίωσης, αξιολόγησης και σχεδιασμού πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Έχει την ευθύνη για το συντονισμό των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Δράσης, την επιλογή και παρακολούθηση των κρίσιμων δεικτών για κάθε περιοχή και την κατάρτιση προτάσεων για πολιτικές βελτιώσής της.

Η εφαρμογή των στόχων της Habitat Agenda και του Αστικού Παρατηρητηρίου προϋποθέτει την κατάρτιση και υλοποίηση σε τοπικό επίπεδο, Ειδικών Προγραμμάτων Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις αυτές περιλαμβάνουν μια σειρά από δράσεις οι οποίες είναι ενταγμένες σε έναν συγκεκριμένο στόχο, τον οποίο προσπαθούν να προσεγγίσουν. Όλες οι παρεμβάσεις και οι στόχοι που εξυπηρετούν, είναι με τη σειρά τους ενταγμένες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο γενικών στόχων προς την κατεύθυνση της δημιουργίας οικισμών βιώσιμων, ανθρώπινων, προσανατολισμένων στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών όλων των πολιτών χωρίς διακρίσεις, με ευαισθησία απέναντι στις γυναίκες, τους νέους και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Η προσέγγιση αυτή, που προτείνει η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη αποτελεί ένα δομημένο και συνεκτικό πλαίσιο στόχων και δράσεων, στο οποίο τα επί μέρους έργα, μελέτες, αναπτυξιακά προγράμματα, κοινωνικές, πολιτιστικές δράσεις κλπ, που συνθέτουν τις δραστηριότητες ενός ΟΤΑ, αποτελούν μέρος μίας μακροπρόθεσμης και σφαιρικής πολιτικής. Η υιοθέτηση της προσέγγισης αυτής από τους ΟΤΑ, μέσα από την εφαρμογή των διεθνών στόχων στην Ελλάδα, σηματοδοτεί την εγκατάλειψη της λογικής των μεμονωμένων και αποσπασματικών παρεμβάσεων, που δεν σχετίζονται μεταξύ τους και δεν υπακούουν σε έναν κεντρικό στόχο. Ένα παράδειγμα στον ελληνικό χώρο εφαρμογής της Habitat Agenda είναι το **πρόγραμμα “Ι. Καποδίστριας”**, σύμφωνα με το οποίο έγινε η συνένωση πολλών ΟΤΑ.

Πηγές 1^ο Κεφαλαίου

1. Γιώργος Βαρελίδης, εργασίες του κοινωνικού φορέα «Αστικό Παρατηρητήριο βιομηχανικών περιοχών Αττικής», Εργαστήριο Πολεοδομίας Π.Δ.Ε.,Α.Τ.Ε.Ι. Πειραιά
2. Κατερίνα Μήτσου, «Καλλικράτης, περιβαλλοντική διαχείριση και τοπική αυτοδιοίκηση», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 2011
3. Διονύσης Πιτσαβός, διπλωματική εργασία «Οικιστική εξέλιξη Δήμου Νεβρόπολης Αγράφων Ν. Καρδίτσας» Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Ε.Μ.Π., Αθήνα Μάρτιος 2009
4. <http://el.wikipedia.org>
5. <http://www.dimarxe.gr>

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

2.1. Ιστορικά – γεωγραφικά – διοικητικά – πληθυσμιακά στοιχεία

Ιστοριογραφία

Η περιοχή του Ζεφυρίου αρχικά και από τα παλαιότερα χρόνια είχε το όνομα **Ζωφριά**. Σχετικά με την προέλευση του ονόματος αυτού, η παράδοση αναφέρει ότι οι κάτοικοι της περιοχής είχαν κατασκευάσει κάποτε μια μεγάλη στέρνα κοντά στις σιδηροδρομικές γραμμές στο δυτικό μέρος της πόλης, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη μεγάλη έλλειψη νερού και για να ποτίζουν τα ζώα. Το πηγάδι αυτό το είχαν ονομάσει Ζωφριά, επειδή από αυτό ευφραίνονταν τα ζώα (Ζω-φρια = ζώων ευφορία)! Από τη στέρνα αυτή λοιπόν προήλθε το πρώτο όνομα του Ζεφυρίου. Το τοπωνύμιο αυτό σώζεται σήμερα σχεδόν στην ίδια θέση αλλά η τοποθεσία αυτή ανήκει στο Δήμο Άνω Λιοσίων. Είναι η περιοχή που συνορεύει δυτικά με το Ζεφύρι (με όριο τις σιδηροδρομικές γραμμές) και ήταν η παλιά Άνω Ζωφριά, ενώ η Κάτω Ζωφριά ήταν το σημερινό Ζεφύρι.

Νότια και νοτιοδυτικά του Ζεφυρίου στα όρια περίπου των όμορων Δήμων Άνω Λιοσίων (Ζωφριά) και Καματερού λειτουργούσαν από παλαιωτάτων ετών **λατομικές εγκαταστάσεις**. Ένας θρύλος της παλαιάς εποχής αναφέρει ότι στην περιοχή «Δραγουμάνο» (σήμερα στο Καματερό) υπήρχε μια γαλαρία σε ένα παλιό λατομείο πωρόλιθων, από την οποία οι Αχαρνείς έβγαζαν ένα μαλακό σαν ζύμη πέτρωμα, το πηλοσάπουνο, το οποίο το χρησιμοποιούσαν για καθαριστικό και για τονωτικό μαλλιών. Στην αυγή του 20^{ου} αιώνα (αρχές του 1900) κάποιοι Μενιδιάτες μπήκαν – κατά την παράδοση – στη σπηλιά του Δραγουμάνου (οδός Δραγουμάνου υπάρχει σήμερα λίγο πιο νότια, στο Ίλιον, δυτικά του πάρκου Αντώνη Τρίτση) με σκοπό να κόψουν πηλοσάπουνο. Όσο όμως βρίσκονταν μέσα, κατέρρευσε η είσοδος με αποτέλεσμα να εγκλωβιστούν στη γαλαρία και να βρουν το θάνατο από ασφυξία πριν προλάβουν να τους ελευθερώσουν. Το δυσάρεστο νέο διαδόθηκε αμέσως στα γύρω χωριά και με όρκο αποφασίστηκε να μην ξαναπλησιάσει κανείς την καταραμένη αυτή σπηλιά. Με τα χρόνια το επεισόδιο του θανάτου των νέων αυτών ανθρώπων έγινε θρύλος ο οποίος στοίχειωσε τη στοά, και από τότε ο τόπος αυτός αλλά και όλο το λατομείο θεωρούνται καταραμένοι και έχουν εγκαταλειφθεί εντελώς.

Στη **νεώτερη ιστορία** και συγκεκριμένα κατά τη γερμανική κατοχή, η περιοχή αποτέλεσε διάδρομο επικοινωνίας με τις αντιστασιακές οργανώσεις που δρούσαν στα βουνά. Η περιοχή που σήμερα καταλαμβάνει το Ζεφύρι ήταν τότε εντελώς παραμελημένη, ένας λασπότοπος όπου συχνά οι κάτοικοι δεν μπορούσαν να βγουν από τα σπίτια τους. Έτσι λοιπόν ο πρώτος πρόεδρος του Ζεφυρίου (Φακηνός) ανέλαβε την αποπεράτωση των απαραίτητων αρχικών έργων υποδομής. Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο (δήμαρχο) Κωνσταντίνο Λιάρο τον "αρχιτέκτονα" του Ζεφυρίου ο οποίος συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάπτυξη της πόλης. Ο Κ. Λιάρος ήταν υπέρ των μαζικών φορέων και συνέβαλε στην αποπεράτωση των περισσότερων έργων στο Ζεφύρι (γήπεδα, παιδικές χαρές, πλατείες) και για το λόγο αυτό προς τιμήν

του δόθηκε το όνομά του στο πάρκο που βρίσκεται στην είσοδο της πόλης, στο οποίο θα αναφερθούμε παρακάτω.

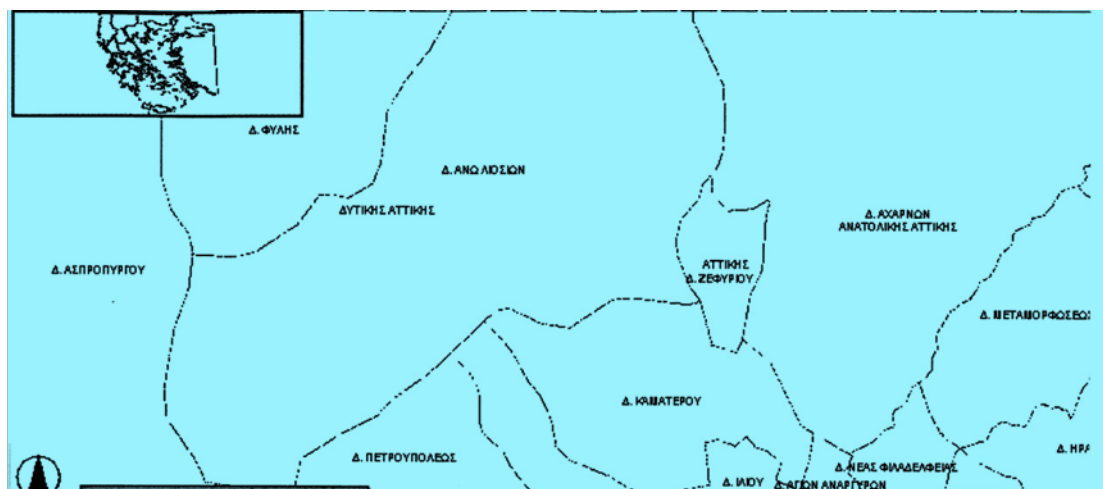
Γεωγραφικά και διοικητικά στοιχεία

Εικόνα 2.1: Νομαρχία Δυτικής Αττικής (λευκό) – Δήμος Ζεφυρίου (κόκκινο)
ΠΗΓΗ: <http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/DimosZefyriou.html>

Η έκταση του - μέχρι προσφάτως - Δήμου Ζεφυρίου βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα του Νομού Αττικής (εννέα χιλιόμετρα από το κέντρο) και συνορεύει με τους παρακάτω (πρώην πια) Δήμους (εικόνα 2.2):

- * Βόρεια: Με το Δήμο Άνω Λιοσίων και το Δήμο Αχαρνών
- * Ανατολικά: Με το Δήμο Αχαρνών
- * Νότια: Με τον Δήμο Καματερού
- * Δυτικά: Με τον Δήμο Καματερού και το Δήμο Άνω Λιοσίων

Εικόνα 2.2: Δήμος Ζεφυρίου και όμοροι δήμοι
ΠΗΓΗ: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.), <http://web.gys.gr/GeoSearch/>

Όπως φαίνεται και στους χάρτες της περιοχής (βλέπε παράρτημα), το Ζεφύρι **οριοθετείται** ανατολικά από τη Λεωφόρο Ανεξαρτησίας (ρέμα Εσχατιάς) με τον Δήμο Αχαρνών και δυτικά από τις οδούς 25^{ης} Μαρτίου και 28^{ης} Οκτωβρίου (ρέμα Ευρυρίδων) με τους Δήμους Άνω Λιοσίων και Καματερού. Δυτικό άκρο του Δήμου αποτελεί επίσης η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών – Πελοποννήσου και η Λεωφόρος Φυλής. Προς βορρά η οδός Αχαρνών οριοθετεί το Δήμο Ζεφυρίου από το Δήμο Άνω Λιοσίων, ενώ προς το νότο η οδός Ασκληπιού οριοθετεί το Δήμο από το Καματερό. Η νέα χάραξη της λεωφόρου Σταυρού – Ελευσίνας (Αττική Οδός) διέρχεται μέσα από την πόλη και την κόβει κυριολεκτικά στη μέση.

Αποτελεί τμήμα της Δυτικής Αθήνας μαζί με άλλους οκτώ Δήμους (Αγία Βαρβάρα, Αιγάλεω, Χαϊδάρι, Περιστερί, Ίλιον, Πετρούπολη, Άγιοι Ανάργυροι, Καματερό). Σε **διοικητικό επίπεδο** ο Δήμος μέχρι και την εφαρμογή του «Καλλικράτη», αν και υπαγόταν διοικητικά στη Νομαρχία Δυτικής Αττικής, αποτελούσε από ένα σημείο κι έπειτα, πολεοδομικά, λειτουργικά και κοινωνικά, τμήμα της Δυτικής Αθήνας του Νομαρχιακού Διαμερίσματος Αθηνών. Το γεγονός αυτό δημιούργησε αρκετά προβλήματα στους κατοίκους και ταυτόχρονα είχε διασπάσει τις ανάγκες διαδημοτικής συνεργασίας με γειτονικούς δήμους αφού ο Δήμος συμμετείχε στον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας (Α.Σ.Δ.Α.) μαζί με άλλους, που υπάγονται όλοι στο Ν.Δ. Αθηνών.

Πληθυσμιακά στοιχεία

Η έκτασή του ανέρχεται σε 1.400 στρέμματα (140 εκτάρια) και χαρακτηρίζεται ως πεδινή (μέσο σταθμικό υψόμετρο 150 μέτρα) χωρίς ποικιλία ανάγλυφου. Ο **πληθυσμός**, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ του 2001, ανέρχεται σε 9.130 κατοίκους (μόνιμος πληθυσμός). Σήμερα ο (πρώην πια) Δήμος Ζεφυρίου ανήκει στον «καλλικρατικό» Δήμο Φυλής όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω και υπάγεται στη Νομαρχία Δυτικής Αττικής και στην αντίστοιχη Περιφέρεια. Γενικά ως Ζεφύρι αποτελεί ένα σχετικά νέο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Τελευταία δήμαρχος Ζεφυρίου διετέλεσε η Φωτεινή Γιαννοπούλου.

Ο πληθυσμός λοιπόν της Ζωφριάς άρχισε να αναπτύσσεται στις αρχές της δεκαετίας του '60 και το 1961, με την απογραφή πληθυσμού, αναγνωρίστηκε ο οικισμός Ζωφριά με 542 κατοίκους και εντάχθηκε στο Δήμο Αχαρνών. Στις απογραφές του 1940 και 1951 δεν είχε καταγραφεί οργανωμένη οικιστική ενότητα αλλά αρχές του '60 όμως η πληθυσμιακή ανάπτυξη ήταν τόσο ταχύρυθμη ώστε να θεωρηθεί απαραίτητος ο χωρισμός της Ζωφριάς σε Άνω και Κάτω. Το 1963 ο οικισμός μετονομάστηκε σε Βασίλισσα Φρειδερίκη η περιοχή όμως που άλλοτε ονομαζόταν Κάτω Ζωφριά αναγνωρίστηκε ως κοινότητα το 1967 και μετονομάστηκε σε Κοινότητα Ζεφυρίου με τη μεταπολίτευση, χάριν της ποδοσφαιρικής ομάδας που είχε το όνομα του ανέμου Ζέφυρου! Το Ζεφύρι μέχρι το 1967 που αποσπάστηκε από το Μενίδι ανήκε στον Δήμο Αχαρνών. Μέχρι το 1967 οι κάτοικοι ήταν ελάχιστοι, χωρίς ρεύμα χωρίς νερό και ένα μοναδικό τηλέφωνο για τις ανάγκες όλων. Από το 1991 η κοινότητα Ζεφυρίου μετεξελίχθηκε στον ομώνυμο Δήμο ο οποίος σήμερα πρέπει να πλησιάζει τους 10000 κατοίκους.

Ρέματα, πάρκα, πλατείες (και το μουσείο), λατομικές εγκαταστάσεις, σχολεία, εκκλησίες

Στα δυτικά της πόλης (σύνορα με Άνω Λιόσια και Καματερό) όπως ήδη είπαμε βρίσκεται το «διευθετημένο» πια **ρέμα** των Ευρυρίδων, όπου κατά την κλασική αρχαιότητα είχε δημιουργηθεί ο ομώνυμος Δήμος στο πλαίσιο της οργάνωσης ανά φυλή, ενώ το ανατολικό όριο του Ζεφυρίου, τα σύνορα με το Δήμο Αχαρνών ορίζει το «μη διευθετημένο» **ρέμα** της Εσχατέας (ή Εσχατιάς) στα οποία θα αναφερθούμε εκτενώς στο 5^ο κεφάλαιο (βλέπε φωτογραφίες, χάρτες). Στην είσοδο της πόλης σήμερα έχει δημιουργηθεί στη θέση **παλιού εργοστασίου**, στο κτήμα Κωνσταντινίδη, το Δημοτικό **πάρκο** Ζεφυρίου «Κ. Λιάρος» το οποίο αποτελεί βασικό κέντρο αναψυχής των κατοίκων της περιοχής (βλ. παράγραφο 5.3). Στο χώρο του δημοτικού πάρκου βρίσκεται το **Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας**. Απέναντι από το Πάρκο Λιάρου (Λεωφόρος Φυλής) υπάρχουν ίχνη παλαιότερων **λατομικών εγκαταστάσεων** περιορισμένης έκτασης και μεγέθους, τα οποία βρίσκονται μέσα στα όρια του Δήμου Καματερού (βλ. φωτογραφίες από πάρκο Λιάρου παρ. 5.3). Άλλα λατομεία που λειτουργούσαν από παλαιότερες εποχές βρίσκονται επίσης στους όμορους δήμους Άνω Λιοσίων, αλλά και Καματερού όπως αναφέραμε και στα ιστορικά στοιχεία της περιοχής παραπάνω (βλ παράγραφο 5.6).

Στο Ζεφύρι κέντρο συνάθροισης της νεολαίας και ένα από τα πιο χαρακτηριστικά σημεία της πόλης, είναι ο χώρος του **Πνευματικού Κέντρου** του Δήμου (χάρτης Ο.Τ. 156). Τα τελευταία 25 χρόνια, από το 1974 οπότε και έγιναν και οι πρώτες πολιτιστικές εκδηλώσεις, κάθε Σεπτέμβρη, πραγματοποιούνται στην πόλη οι πολιτιστικές εκδηλώσεις «Ζεφύρεια» με έκθεση βιβλίου, χορευτικούς συλλόγους και συναυλίες (βλ. φωτογραφίες). Το πνευματικό κέντρο ήταν το πρώτο κέντρο ψυχαγωγίας των παιδιών όπου δημιουργήθηκε αίθουσα χορού μουσικών οργάνων κ.λπ. Το 1975 λειτούργησε το Στέκι Νεολαίας με πρώτο δάσκαλο χορού τον κ. Γ. Παπαϊωάννου. Το πρώτο **σχολείο** που χτίστηκε ήταν ιδιωτικό και έτσι τα περισσότερα παιδιά αναγκάζονταν να πηγαίνουν σε μακρινά σχολεία. Το 1965 το σχολείο αυτό έγινε δημόσιο ενώ το 1987 χτίστηκε το γυμνάσιο που μέχρι το 1994 συστεγαζόταν με το λύκειο Ζεφυρίου. Σήμερα στο Ζεφύρι λειτουργούν τέσσερα δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία, δύο γυμνάσια και ένα λύκειο (βλέπε χάρτη εικ. 2.13 με μπλε χρώμα και φωτογραφίες).

Εικόνα 2.3: 4^ο Δημοτικό Σχολείο Ζεφυρίου (βλ. χάρτη Ο.Τ. 148)

Η κύρια οδός που διασχίζει το Ζεφύρι είναι η Λεωφόρος Παναγίας Γρηγορούσης (βλ. χάρτη). Το όνομα δόθηκε από την ομώνυμη **εκκλησία** Παναγία Γρηγορούσα (Γοργοεπήκοος), η οποία είναι η μεγαλύτερη εκκλησία και πολιούχος της πόλης (βλ. χάρτη Ο.Τ. 186, φωτογραφίες). Ο ναός της Παναγίας Γρηγορούσας υπέστη σοβαρότατες ζημιές κατά τον σεισμό του 1999, οπότε σήμερα το παλαιό κτίσμα έχει κατεδαφιστεί και έχει κατασκευαστεί νέος ναός από μπετόν που όμως δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Άλλες **εκκλησίες** στο Δήμο Ζεφυρίου είναι ο Άγιος Φανούριος και ο Άγιος Στυλιανός που κατασκευάστηκε το 1994 αλλά σήμερα έχει ήδη ξεκινήσει στον ίδιο χώρο η ανέγερση μεγαλύτερου ναού από μπετόν. (βλ. χάρτη εικ. 2.13 Ο.Τ. 96 και 22 - πορτοκαλί χρώμα, και φωτογραφίες στο παράρτημα)

Εικόνα 2.4: Η παλαιά Παναγία Γρηγορούσα, και η ανέγερση του νέου ναού σήμερα
ΠΗΓΗ (παλαιάς φωτογραφίας): <http://zefyri.tripod.com/page2.html>

2.2. Χρήσεις γης (βλέπε και αντίστοιχο χάρτη)

Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου με αριθμό Υ.Α. 78141/3273 δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 1213/Δ/30-12-86 και από τότε αποτελεί «εργαλείο ανάπτυξης» για την πόλη. Ενάμιση χρόνο μετά, τροποποιήθηκε με την Υ.Α. 40457/87 (ΦΕΚ 673/Δ/15-7-87) μόνο ως προς το περιεχόμενο των χρήσεων γης. Το Γ.Π.Σ. προέβλεπε το σχεδιασμό και προγραμματισμό του οικιστικού ιστού σύμφωνα με τον Οικιστικό Νόμο 1337/83 και ενέκρινε την πολεοδομική οργάνωση με (2) πολεοδομικές ενότητες (Π.Ε) – γειτονίες, την Π.Ε.1 πάνω (βόρεια) από την Αττική Οδό (μέχρι Εθνικής Αντιστάσεως) και την Π.Ε.2 κάτω (νότια) από την Αττική Οδό (βλ. χάρτη), και πληθυσμιακό μέγεθος της τάξης των 8.800 ατόμων (για το 1991). Σήμερα λειτουργεί με **3 πολεοδομικές ενότητες**, θεωρώντας Π.Ε.3 την περιοχή «**Κάτω Λίμνη**» που εκτείνεται βόρεια της οδού Εθνικής Αντιστάσεως και εντάχθηκε στο εγκεκριμένο σχέδιο το 1989 (βλ. χάρτη εικ. 2.5).

Η μέση μικτή πυκνότητα του πολεοδομικού ιστού (ένδειξη κατ./Ha), παρουσιάζει σχετική ομοιομορφία, παρά την προσάρτηση του βορειότερου τμήματος με την ένταξή του σε μία από τις δύο πολεοδομικές ενότητες. Γενικώς η τιμή που παρουσιάζεται είναι της τάξης των 65 κατ./Ha. Οι κεντρικές λειτουργίες επιπέδου πόλης απαντώνται στο παραδοσιακό κέντρο του Δήμου (Π.Ε.2), στο οποίο σχετικά πρόσφατα πραγματοποιήθηκε μελέτη ανάδειξης και ανάπλασης του **εμπορικού κέντρου**, μέσω του ΑΣΔΑ. Παράλληλα υπάρχει η δυνατότητα εξυπηρέτησης από δύο Τοπικά Κέντρα (Π.Ε.1), τα οποία βρίσκονται πολύ κοντά μεταξύ τους αλλά και δεν έχουν επαρκώς αναπτυχθεί.

Οι **χρήσεις γης** στο Ζεφύρι καθορίζονται από το θεσμοθετημένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο. Καθορίζεται λοιπόν χρήση Γενικής Κατοικίας στο μεγαλύτερο μέρος της έκτασης που οριοθετείται από το Γ.Π.Σ. Παράλληλα σε κάθε ένα από τα 2 τμήματα του πολεοδομικού ιστού καθορίζεται τμήμα έκτασης με χρήση Τοπικού Κέντρου, ενώ στην Πολεοδομική Ενότητα 2 αναπτύσσεται το παραδοσιακό κέντρο του Δήμου με χρήση Πολεοδομικού Κέντρου.

Εικόνα 2.5: Πολεοδομικές Ενότητες (Π.Ε.) 1 , 2 και 3 (Κάτω Λίμνη)

Το περιεχόμενο των παραπάνω καθορισμένων χρήσεων γης διέπεται και καθορίζεται από το Π.Δ. της 23/2/87 (ΦΕΚ 166/Δ/6-3-87), με βάση

το οποίο τροποποιήθηκε το Γ.Π.Σ. ως εξής :

ΠΗΓΗ:Γ.Π.Σ

- 1) Για τις περιοχές **Γενικής Κατοικίας**, σύμφωνα με το άρθρο 3 του ως άνω Π.Δ., επιτρέπονται οι χρήσεις: (βλέπε και χάρτη)

Κατοικία

Ξενοδοχεία μέχρι 20 κλινών

Εμπορικά καταστήματα καθημερινής χρήσης (μέχρι 80 m² / αυτοτελή ιδιοκτησία)(φούρνος, φαρμακείο, καταστήματα ψιλικών, γαλακτοπωλεία)

Κτίρια εκπαίδευσης και κοινωνικής πρόνοιας

Εστιατόρια – αναψυκτήρια

Θρησκευτικοί χώροι (εκκλησίες)

Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης, πρατήρια βενζίνης

Αθλητικές εγκαταστάσεις

Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης

Πολιτιστικά κτίρια – εγκαταστάσεις

- 2) Για τις περιοχές **Τοπικού Κέντρου γειτονιάς** (π.χ. Πάρκο Λιάρου – βλ. Ο.Τ. 203 χάρτη) και **Πολεοδομικού Κέντρου** πόλης (π.χ. Δημαρχείο βλ. Ο.Τ. 146 - οδός Παναγίας Γρηγορούσας εκατέρωθεν της Αττικής Οδού), σύμφωνα με το άρθρο 4 του Π.Δ., επιτρέπονται οι χρήσεις: (βλ. χάρτη)

Κατοικία

Ξενώνες, ξενοδοχεία και λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις

Εμπορικά καταστήματα

Γραφεία, τράπεζες, ασφάλειες, κοινωφελείς οργανισμοί

Διοίκηση (στα κέντρα γειτονιάς επιτρέπονται μόνο κτίρια διοίκησης επιπέδου γειτονιάς)

Εστιατόρια – αναψυκτήρια

Κέντρα διασκέδασης – αναψυχής

Χώροι συνάθροισης κοινού

Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις

Κτίρια εκπαίδευσης – κοινωνικής πρόνοιας

Θρησκευτικοί χώροι (εκκλησίες)

Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης, πρατήρια βενζίνης

Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης

Αθλητικές εγκαταστάσεις

Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων

Εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών

Παράλληλα με τα προηγούμενα και για τα εντός εγκεκριμένου Γ.Π.Σ. και σχεδίου πόλης τμήματα – ζώνες εκατέρωθεν της Αττικής Οδού και μέχρι βάθους 150 μέτρων, ισχύει (ως υπερκείμενος σχεδιασμός) το Διάταγμα Καθορισμού Ελεγχόμενης Ανάπτυξης (ΖΕΑ) – ΦΕΚ 647/25-6-03. Σύμφωνα με το ως άνω Διάταγμα, επιτρέπονται επιπλέον των επιτρεπόμενων (όπως παραπάνω παρουσιάστηκαν):

- Εγκαταστάσεις μεταφορών και ειδικότερα διαμετακομιστικοί – εμπορικοί σταθμοί
- Αμαξοστάσια - τερματικοί σταθμοί λεωφορείων
- Υποστηρικτικές εγκαταστάσεις του προαστιακού σιδηροδρόμου (όπως ηλεκτρικοί υποσταθμοί, κτίρια εγκαταστάσεων σηματοδότησης, αποθήκες υλικού, κ.λπ.)
- Απαραίτητες υποστηρικτικές χρήσεις και όποιες άλλες εγκαταστάσεις αφορούν στην εξυπηρέτηση των μεταφορών είτε του δημοσίου, είτε του ιδιωτικού τομέα.

Ασυμβατότητα χρήσεων γης*

Στην περίπτωση του Δήμου Ζεφυρίου, όπως και στους περισσότερους Δήμους του Λεκανοπεδίου και της ευρύτερης περιοχής της Πρωτεύουσας, η **ασυμβατότητα χρήσεων γης** που υφίσταται και η οποία έχει τεράστια σημασία αφού επηρεάζει την ποιότητα της καθημερινής ζωής των πολιτών, προκύπτει από το ίδιο το θεσμικό πλαίσιο (Γ.Π.Σ).

Στην πραγματικότητα, υπό το καθεστώς της Γενικής Κατοικίας, δημιουργούνται προϋποθέσεις και συνθήκες που πρακτικά σημαίνουν ότι όλα επιτρέπονται παντού, αφού τα κατά τόπους Τοπικά Κέντρα γειτονιών και το Πολεοδομικό Κέντρο του Δήμου από την Γενική Κατοικία διαφέρουν μόνο κατά τη δυνατότητα εγκατάστασης υπεραγορών και πολυκαταστημάτων (πρακτικά super market) και την εξειδίκευση των εμπορικών καταστημάτων (που πρακτικά τα ταυτοποιεί με τα επιτρεπόμενα στην Γενική Κατοικία) και την απαγόρευση (στη Γενική Κατοικία) εγκαταστάσεων γραφείων, Τραπεζών, κ.λπ. Όμως τελικά με τον τρόπο αυτό, οι αμιγείς περιοχές κατοικίας όχι μόνο δεν θωρακίζονται, αλλά και με

(θεσμική) ευκολία καταργούνται. Στις περιοχές Γενικής Κατοικίας, Τοπικού Κέντρου γειτονιάς και Πολεοδομικού Κέντρου της πόλης επιτρέπεται να λειτουργούν επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης και όχι φυσικά **εργοστάσια**. Σαφώς δεν παρατηρείται λοιπόν σήμερα η ασύμβατη λειτουργία εργοστασιακών μονάδων στις περιοχές αυτές και πλησίον **κατοικιών και σχολείων**, μόνο μεμονωμένες ελάχιστες περιπτώσεις που λειτουργούν στην άκρη της πόλης ή στους όμορους Δήμους, καθώς και παλαιών εγκαταλειμμένων πια βιομηχανικών κτιρίων (βλ. χάρτη, φωτογραφίες).

Παραπάνω καταγράφηκαν οι **μητροπολιτικές χρήσεις** που σήμερα υπάρχουν στο Δήμο Ζεφυρίου. Από την ομαδοποίησή τους προβάλλουν ως μοναδική χρήση υπερτοπικού επιπέδου οι μεταφορές και ως υπερκείμενος σχεδιασμός και προγραμματισμός το Διάταγμα Καθορισμού Ελεγχόμενης Ανάπτυξης επί των μετώπων της Αττικής Οδού. Η σύνδεση των παραπάνω πιστοποιεί ότι δεν θα αργήσει ο χρόνος που θα υπάρχουν έντονες πιέσεις από τις χρήσεις γης που η Ζώνη Ελεγχόμενης Ανάπτυξης (Ζ.Ε.Α.) ορίζει. Τέλος συγκρούσεις «κοινωνικής αντιπαλότητας» σχετικά με την αποκατάσταση των ιδιοκτησιών, δημιουργούνται από το έλλειμμα γης της πολεοδομικής μελέτης ένταξης και πράξης εφαρμογής στην περιοχή «Κάτω Λίμνη».

Εικόνα 2.6: Κατάστημα ψιλικών, τράπεζα και κατοικία (χάρτης Ο.Τ. 172)

2.3. Χωρική - πολεοδομική ανάλυση – οδικό δίκτυο – πεζόδρομοι – συγκοινωνία

Από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας (Ν. 1515/85) η περιοχή του Δήμου Ζεφυρίου εντάχθηκε στο πλέγμα των νέων οικιστικών ενοτήτων της ευρύτερης περιοχής του Λεκανοπεδίου. Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του, το Ζεφύρι εξαρτάται ιεραρχικά από τον Δήμο Αγίων Αναργύρων ως κέντρο υπερτοπικής σημασίας, τον Δήμο Αχαρνών ως δευτερεύων κέντρο χωροταξικής υποεπάρκειας, ενώ το κέντρο της Αθήνας παραμένει ο ισχυρός μητροπολιτικός πόλος. Αναφορικά με την υφιστάμενη κατάσταση οι **μητροπολιτικές χρήσεις** που συναντώνται στο Δήμο είναι :

Τμήμα της Αττικής Οδού

Τμήμα της σιδηροδρομικής γραμμής του Προαστιακού

Τμήμα της σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών - Πελοποννήσου

Επομένως η ομαδοποίησή τους αναδεικνύει ως κυρίαρχη μητροπολιτική - μοναδική - χρήση τις **μεταφορές**. Με βάση τα παραπάνω δεν υφίσταται μέχρι σήμερα κάποιο στοιχείο που να σηματοδοτεί έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα της περιοχής του Ζεφυρίου, ενώ ο σύγχρονος ρόλος του, που είναι απόλυτα εξαρτημένος από τους γειτονικούς Ο.Τ.Α., θα διαφοροποιηθεί από τον τρόπο ανάπτυξης του μετώπου εκατέρωθεν της Αττικής Οδού.

Πλαίσιο χωροταξικού προγραμματισμού – θεσμικό καθεστώς

Τα διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν στο βασικό θεσμοθετημένο σχεδιασμό του Δήμου Ζεφυρίου είναι:

- ΦΕΚ 397/Δ/21-10-1977 : Απόφαση Πολεοδομίας περί εγκρίσεως ρυμοτομικού σχεδίου της τότε Κοινότητας Ζεφυρίου Ν. Αττικής.
- ΦΕΚ 1213/Δ/30-12-1986 : Απόφαση Πολεοδομίας περί εγκρίσεως Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) της Κοινότητας Ζεφυρίου.
- ΦΕΚ 673/Δ/15-7-1987: Απόφαση Πολεοδομίας περί τροποποίησης Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου της Κοινότητας Ζεφυρίου.
- ΦΕΚ 86/Δ/15-2-1989: Διάταγμα Πολεοδομίας περί εγκρίσεως πολεοδομικής μελέτης της περιοχής «Κάτω Λίμνη» της Κοινότητας και τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου σε συνεχιζόμενη περιοχή.

Οδικό δίκτυο

Ο **πολεοδομικός ιστός** του Δήμου ταυτίζεται με τα όρια του, ενώ οι σημαντικότεροι **περιμετρικοί δρόμοι** (28ης Οκτωβρίου - 25ης Μαρτίου - Φυλής - Κρητικού Πελάγους - Εθνικής Αντίστασης - Αχαρνών) μαζί με τη διαγώνιο Παναγίας Γρηγορούσας (βλ. χάρτη) που συνδέει το βορειοανατολικό με το νοτιοδυτικό άκρο, εξασφαλίζουν τις βασικότερες συνδέσεις με τους γειτονικούς Δήμους και περιοχές. Ο ίδιος ιστός τεμαχίζεται κυριολεκτικά στη μέση από τη διέλευση του άξονα της **Αττικής Οδού που περικλείει τον Προαστιακό σιδηρόδρομο**. Ταυτόχρονα όμως, με την ύπαρξη αυτών των μεταφορικών υποδομών, εξασφαλίζεται εξαιρετική

προσβασιμότητα για τους κατοίκους του Ζεφυρίου και της ευρύτερης περιοχής προς όλες τις κατευθύνσεις, μειώνοντας σημαντικά τον χρόνο και την απόσταση των διαδρομών.

Η οδός Παναγίας Γρηγορούσας (διαγώνιος) και Εθνικής Αντίστασης (οριζόντια) συναντώνται στο βορειοανατολικό άκρο της πόλης. Οι παραπάνω άξονες εξασφαλίζουν τις βασικές συνδέσεις μέσα στον πολεοδομικό ιστό και παράλληλα τον διασπούν σε 5 τμήματα, που θα μπορούσαν να θεωρηθούν διαφορετικές γειτονιές. Επίσης κατασκευάζεται και τελειώνει ο άξονας της Εθνικής Αντιστάσεως ως συνέχεια της Λεωφόρου Ασπροπύργου (μέσω της Κρητικού Πελάγους και Ν. Σκαλκώτα), που θα ενώσει το Θριάσιο Πεδίο με τις βόρειες και βορειοανατολικές περιοχές της Αττικής και θα λειτουργεί παράλληλα με την Αττική Οδό.

Η εξυπηρέτηση του πολεοδομικού ιστού ανάμεσα στα δύο μεγάλα τμήματα του Δήμου (αριστερά και δεξιά της Αττικής Οδού) πραγματοποιείται με τις οδούς Σολωμού, Παναγίας Γρηγορούσας και Μπουμπουλίνας που διαθέτουν τις γέφυρες επικοινωνίας πάνω από την Αττική Οδό, ενώ μετά τη διευθέτηση του ρέματος Εσχατιάς και την διάνοιξη της οδού Ανεξαρτησίας θα εξασφαλισθεί και τέταρτη σύνδεση μέσω γέφυρας. Βασικά όμως η ενέργεια που πραγματοποιήθηκε ώστε να μη «σπάσει» ο πολεοδομικός ιστός, ήταν η ενοποίηση (με την αύξηση του δημόσιου χώρου) πάνω από την Αττική Οδό, με τη δημιουργία 35 στρεμμάτων κοινόχρηστων χώρων. Σήμερα βέβαια μένει μάλλον αναξιοποίητη μια μεγάλη επιφάνεια πάνω από την Αττική Οδό που αρχικά προοριζόταν για το σταθμό Ζεφυρίου του Προαστιακού. Μένουν μάλιστα ακόμη ανοιχτές οι οπές από τις οποίες φαίνονται οι σιδηροδρομικές γραμμές που διέρχονται ακριβώς από κάτω (βλ. φωτογραφίες).

Εικόνα 2.7: Αττική Οδός, σιδ/κές γραμμές Προαστιακού & σταθμός Άνω Λιοσίων
ΠΗΓΗ: Google Earth (διαδίκτυο)

Σήμερα οι **είσοδοι της πόλης** πραγματοποιούνται σε πολύ κοντινά σημεία από τα διοικητικά όρια του Ζεφυρίου, μέσω βασικών αξόνων που συνδέονται με τους αντίστοιχους τοπικούς. Έτσι νότια η είσοδος στην πόλη πραγματοποιείται από την

Λεωφόρο Φυλής (προς την Παναγίας Γρηγορούσας), ενώ βορειοανατολικά από την Μόρνου και Λιοσίων του Δήμου Αχαρνών στην Αθηνών - Λεωφόρο Δημοκρατίας που οδηγεί, όπως και η Λεωφόρος Φυλής, στο κέντρο των Αγίων Αναργύρων. Από την Αττική Οδό η πρόσβαση πραγματοποιείται από τον κόμβο 6 μέσω της Λεωφόρου Φυλής.

Κυκλοφοριακό πρόβλημα και πεζόδρομοι

Ένα από τα σημαντικότερα **προβλήματα** που αντιμετωπίζει το Ζεφύρι είναι η **κυκλοφοριακή συμφόρηση** στον κύριο οδικό του άξονα που είναι η κεντρική λεωφόρος **Παναγίας Γρηγορούσας**. Ο συγκεκριμένος δρόμος αποτελεί το γραμμικό κέντρο της πόλης, όπως αυτό ορίζεται από το Γ.Π.Σ., και με το πλήθος των χρήσεων γης (βλέπε 2.2) που διαθέτει, προκαλεί στους κατοίκους μεγάλη ζήτηση για μετακινήσεις ώστε να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τους. Παράλληλα, αποτελεί πρωτεύουσα αρτηρία του οδικού δικτύου (βλέπε χάρτη) με χαρακτήρα εισόδου-εξόδου της πόλης, και κατά συνέπεια χρησιμοποιείται καθημερινά από κατοίκους και επισκέπτες για την μετακίνησή τους με σκοπό την εργασία. Έτσι, η ταλαιπωρία των οδηγών είναι μεγάλη, λόγω των καθυστερήσεων που δημιουργούνται και η ηχορύπανση χειροτερεύει την κατάσταση ιδιαίτερα για όσους κατοικούν σε κτίρια κατά μήκος του δρόμου.

Από την άλλη πλευρά, οι αυξημένες απαιτήσεις για **στάθμευση** που δεν ικανοποιούνται, οδηγούν στην ανεξέλεγκτη στάθμευση επί του δρόμου πολλές φορές και σε διπλή σειρά. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα κατά τις ώρες αιχμής στις μετακινήσεις των κατοίκων αλλά και των λεωφορείων. Επίσης, η προσέλκυση μεγάλου σχετικά αριθμού πεζών λόγω των χρήσεων κατά μήκος του δρόμου, καθώς και η διέλευση οχημάτων παντός τύπου (Ι.Χ., λεωφορεία, φορτηγά, αυτοκίνητα τροφοδοσίας των καταστημάτων) έχουν σαν συνέπεια να δημιουργούνται προβλήματα οδικής ασφάλειας, με τις πλέον **επικίνδυνες διασταυρώσεις** να είναι αυτές της Παναγίας Γρηγορούσας με την 25^η Μαρτίου και την Εθνικής Αντιστάσεως. Σε αυτό συμβάλλει και η έλλειψη ικανού αριθμού διαβάσεων με σηματοδότηση κατά μήκος της οδού για την ασφαλή διέλευση των πεζών.

Τα **πεζοδρόμια** δεν έχουν στα περισσότερα σημεία ικανοποιητικό πλάτος, οπότε περιορίζεται κατά αυτόν τον τρόπο ο χώρος κίνησης για τους πεζούς. **Πεζόδρομοι** στο Ζεφύρι υπάρχουν σε περιορισμένη έκταση - δυστυχώς - μόνο στην Π.Ε. 2 και πιο συγκεκριμένα στο σημείο που η Παναγίας Γρηγορούσας διέρχεται πάνω από την Αττική Οδό (βλέπε εικόνα 2.19 και φωτογραφίες στο παράρτημα) και στο Πάρκο Λιάρου (βλ. σχετικές φωτογραφίες), οι οποίοι έχουν κατασκευαστεί μόλις τα τελευταία χρόνια. **Κατά τη γνώμη μας** ο πεζόδρομος στη γέφυρα της Αττικής Οδού, δεν είναι λειτουργικός όσον αφορά στη διευκόλυνση της κίνησης των πεζών, αλλά προσφέρεται μόνο για περίπατο, σε αντίθεση με εκείνον του πάρκου ο οποίος διευκολύνει την κίνηση των πεζών με προορισμό τα καταστήματα εμπορικών χρήσεων που υπάρχουν εκεί. Μία άλλη **πρόταση** θα μπορούσε να αποτελέσει η ιδέα της πεζοδρόμησης ενός παράλληλου δρόμου με την Παναγίας Γρηγορούσας ώστε να καλυφθεί η υπάρχουσα έλλειψη, όπως για παράδειγμα είναι η οδός Φιλικής Εταιρίας

που διέρχεται από την Πλατεία Ηρώων και το Δημαρχείο, δηλαδή το πολεοδομικό κέντρο της πόλης. Επειδή βέβαια είναι η μοναδική δευτερεύουσας σημασίας οδός που συνδέεται στο σημείο εκείνο με τη Γρηγορούσης, θα πρέπει να εξεταστεί και το ενδεχόμενο που υπάρχει να δημιουργήσει μια τέτοια κίνηση περισσότερα κυκλοφοριακά προβλήματα.

Συγκοινωνία

Συγκοινωνιακά το Ζεφύρι, εξυπηρετείται από την **γραμμή 735** (Αχαρναί-Ζεφύρι-Σταθμός Κάτω Πατησίων) η οποία σήμερα στελεχώνεται πια από **λεωφορεία φυσικού αερίου** συνήθως. Ωστόσο τα προβλήματα συχνά υπάρχουν στην γραμμή αυτή... Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα της κατάληψης από τσιγγάνους ενός από τα λεωφορεία που εκτελούσαν τη γραμμή το 2001 και αφού το μετακίνησαν κάθετα στον δρόμο (ώστε να μην είναι δυνατό να περάσει η αστυνομία) άρχισαν και του έριχναν πέτρες και στην συνέχεια του έβαλαν φωτιά. Το συγκεκριμένο όχημα (τύπου VanHool A300) στάθηκε δυνατό να αναλάβει ξανά υπηρεσία ύστερα από 8 μήνες. Τα οχήματα του συγκεκριμένου τύπου αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία κατά το έτος 2009. Κάποια περίοδο, επειδή οι οδηγοί και οι επιβάτες της γραμμής είχαν φτάσει σε σημείο να κινδυνεύουν από τους τσιγγάνους οι οποίοι συνεχώς έριχναν πέτρες στα οχήματα ειδικά τις βραδινές ώρες, τα δρομολόγια της γραμμής σταματούσαν στις 19:50. Τώρα πλέον το τελευταίο δρομολόγιο της γραμμής είναι στις 23:20.

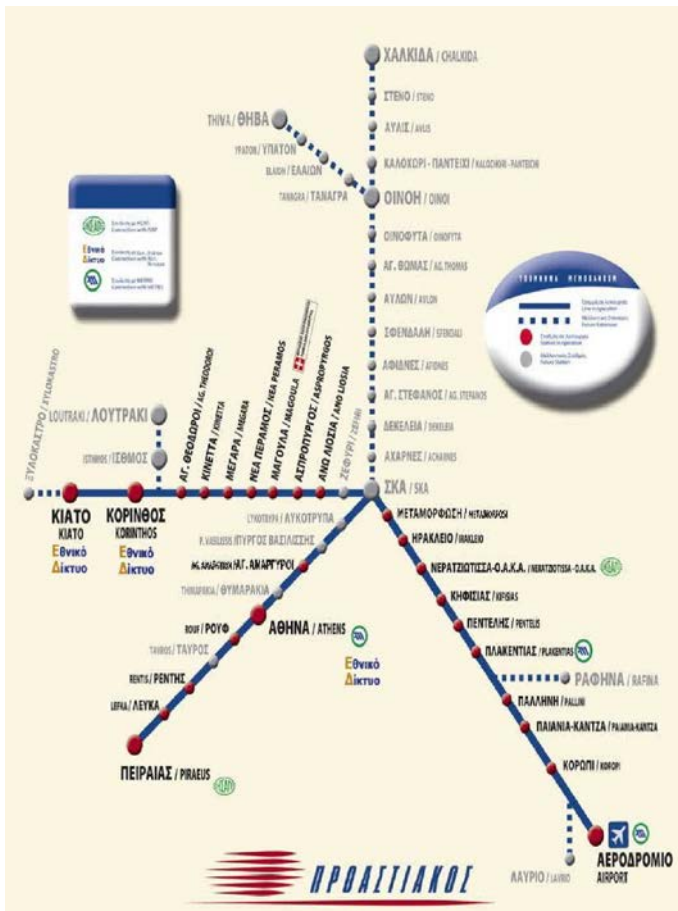
Το Ζεφύρι επίσης μπορεί να εξυπηρετηθεί και από τις γραμμές A12, και B12 στα δυτικά του στην Λεωφόρο Φυλής προς Αθήνα (Μάρνη) ή Άνω Λιόσια, ενώ ανατολικά στην Λεωφόρο Δημοκρατίας από τις γραμμές A10 και B10 προς Πλατεία Βάθη ή προς Αχαρνές (Μενίδι). Η έξοδος Νο.6 της Αττικής Οδού μετά το τούνελ "Ζεφύρι" προς Ελευσίνα, εξυπηρετεί επίσης όσους κινούνται με το αυτοκίνητο, ενώ στην έξοδο αυτή λειτουργεί επίσης και στάση **Προαστιακού σιδηρόδρομου** (Άνω Λιόσια). Στο χάρτη διαδρομών του προαστιακού υπάρχει επίσης και μελλοντική ξεχωριστή στάση στο Ζεφύρι ακριβώς πάνω από την Αττική Οδό αλλά ο σταθμός αυτός δε μοιάζει να πρόκειται να κατασκευαστεί. Οι χώροι μένουν όπως πιο πάνω αναφέρθηκε εγκαταλειμμένοι και ανοιχτοί ενώ το Ζεφύρι εξυπηρετείται από τον πολύ κοντινό σταθμό των Άνω Λιοσίων.

Εικόνα 2.8: Λεωφορείο φυσικού αερίου της γραμμής 735 (γέφυρα Αττικής Οδού)

Εικόνα 2.9: Η στάση (735) στο ίδιο σημείο. Το τζάμι έχει θρυμματιστεί

Αριστερά: **Εικόνα 2.10:** Χάρτης διαδρομών Προαστιακού σιδηροδρόμου
ΠΗΓΗ: <http://www.proastiakos.net/page/chharteres-diadromhon>

Δεξιά: **Εικόνα 2.11:** Γραμμές μετρό, Προαστιακού σιδηροδρόμου & τραμ
ΠΗΓΗ: <http://www.proastiakos.net/page/chharteres-diadromhon>

2.4. Οικιστική δομή

Επί συνόλου 1.400 στρεμμάτων συνολικής έκτασης, ο πολεοδομικός ιστός κατέχει ισότιμη έκταση, όπως επίσης και ο οικιστικός ιστός από το οριοθετημένο Γ.Π.Σ., που σημαίνει ότι στο Ζεφύρι δεν υπάρχει οικιστική περιοχή εκτός σχεδίου για επέκταση. Η υποτυπώδης οικιστική παρουσία εμφανίζεται 50 χρόνια πριν, περίπου στις αρχές του '60, ενώ 15 χρόνια αργότερα σημειώνεται μια οικιστική ανάπτυξη που οδήγησε στην έγκριση του Ρυμοτομικού Σχεδίου. Πρόκειται για το ΦΕΚ 397/Δ/21-10-77 που αφορά στον πρώτο χωρικό θεσμικό σχεδιασμό που εκτείνεται σε ολόκληρη την μέχρι τότε οικιστική έκταση. Το γεγονός αυτό σε εκείνη την πολύ δύσκολη εποχή για τη Δυτική Αθήνα γενικότερα (ως προς τον τρόπο της οικιστικής ανάπτυξης), έδωσε την δυνατότητα της μη μεγέθυνσης του προβλήματος της **αυθαίρετης δόμησης** εκτός από την περιοχή της «**Κάτω Λίμνης**» (βλ. παρακάτω).

Η πλήρης εκμετάλλευση της γης και η ανυπαρξία δημόσιων ή δημοτικών εκτάσεων, δημιούργησαν έναν ιστό συνεχή, με μοναδική δυνατότητα δημιουργίας ελεύθερων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, μόνο μετά από εξαγορά του Δήμου ή του σχετικού δημόσιου φορέα (π.χ. Ο.Σ.Κ.). Παράλληλα με τα δύο μεγάλα τμήματα του Ζεφυρίου, αναπτυσσόταν με αργούς ρυθμούς και με ιδιόμορφες συνθήκες η περιοχή «Κάτω Λίμνη» όπου παρατηρείται και το μεγαλύτερο ποσοστό **αυθαίρετης δόμησης**. Οι οικιστικές πιέσεις δημιούργησαν παρ' όλα αυτά τις δυνατότητες ένταξης της περιοχής στο εγκεκριμένο σχέδιο και αυτό ολοκληρώνεται με το ΦΕΚ 86/Δ/15-2-1989 που πραγματοποιεί την ένταξη της σχετικής πολεοδομικής μελέτης. Η πράξη εφαρμογής της μελέτης έχει κυρωθεί, αλλά με σοβαρότατα ελλείμματα γης για την αποκατάσταση των ιδιοκτητών, άρα και με έλλειμμα γης για τη δημιουργία κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων.

Εικόνα 2.12: Αυθαίρετη δόμηση νότια της Κάτω Λίμνης στην Π.Ε.1

Είναι χαρακτηριστικό ότι από τους θεσμοθετημένους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους που έχουν υλοποιηθεί, το 65% έχει αποκτηθεί από αγορά του ίδιου του Δήμου. Οι όροι και **περιορισμοί δόμησης** στο Ζεφύρι καθορίζονται σε σχέση με τις μέσες τιμές από το ισχύον Γ.Π.Σ. και για τις καθαρές τιμές από την πρωταρχική απόφαση ρυμοτομίας (1977) και την ένταξη της Κάτω Λίμνης ως Π.Ε.3 το 1989. Σύμφωνα λοιπόν με το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ., η Π.Ε.1 (βόρεια της Αττικής Οδού) έχει μέσο Σ.Δ. 1,2, ενώ η Π.Ε.2 (νότια της Αττικής Οδού), μέσο Σ.Δ. 1,0. Οι όροι του εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου δεν διαχωρίζουν τις δύο προαναφερόμενες περιοχές και ορίζουν αρτιότητα κατά κανόνα στα 250 τ.μ. και κατά παρέκκλιση στα 120 τ.μ., **μέγιστη επιτρεπόμενη κάλυψη 60% και μέγιστο Σ.Δ. 1,2** σε σύστημα συνεχές.

Εικόνα 2.13: Κοινωφελείς χώροι (εκπαίδευση) (μπλε), κοινόχρηστοι και ελεύθεροι χώροι (πράσινο), χώροι ιερών ναών και δημαρχείου (πορτοκαλί χρώμα)
ΠΗΓΗ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου

Στην περίπτωση της περιοχής «**Κάτω Λίμνη**», δεδομένου ότι η ένταξή της πραγματοποιήθηκε υπό το καθεστώς του οικιστικού νόμου 1337/83, ενώ δεν διαφοροποίησε τις συνθήκες αρτιότητας περιόρισε το **Σ.Δ.** σε **0,8** και προσδιόρισε την **κάλυψη** στο **70%**. Η υλοποίηση που παρουσιάζει το οικιστικό πλαίσιο για τις δύο παλιές περιοχές (Π.Ε. 1 και 2) είναι ότι έχει δομηθεί το 70% των οικοπέδων, από τα οποία ο Σ.Δ. έχει εξαντληθεί κατά 80% (**οικοδομικό απόθεμα**). Αντίστοιχα η εικόνα υλοποίησης στην νεότερη περιοχή (Π.Ε. 3) δίνει αδόμητα οικόπεδα της τάξης του 70%, ενώ στα δομημένα οικόπεδα ο Σ.Δ. έχει εξάντληση της τάξης του 60% (**οικοδομικό απόθεμα**).

Σε γενικές γραμμές η οικιστική κατάσταση στο Ζεφύρι και άρα η εικόνα της πόλης, έχει ομαλοποιηθεί. Σήμερα μπορούμε να πούμε ότι σε σημαντικό βαθμό (σε σχέση με 20 – 25 χρόνια πριν) εμφανίζει κοινά χαρακτηριστικά με την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αθήνας. Στο επίπεδο της οικιστικής δομής, το παραπάνω συμπέρασμα σημαίνει γενικά **μεγάλη «κατανάλωση» κάλυψης και μέτρια δόμηση**. Έτσι λοιπόν σε αυτές τις συνθήκες δεν απεικονίζεται πολεοδομική αίσθηση, αφού τα «πλήρη και τα κενά» δεν υπάρχουν, ενώ διαμορφώνεται η συνέχεια ενός πλήρους μετώπου. Το συμπαγές δεν διασπάται, απλά μεταφέρεται όσο επιτρέπουν οι **πρασιές** των οικοπέδων όπου επιβάλλονται (βλέπε φωτογραφίες) και αποτελούν κυρίως τους ελεύθερους χώρους των ιδιοκτησιών, οι οποίες σε ποσοστό 80 – 85 % αναπτύσσουν την ιδιοκατοίκηση σε συνθήκες κατοικίας από μέτριες ως καλές.

Το **πρόβλημα** που θα προκύψει στο άμεσο μέλλον αφορά την εξάντληση του συντελεστή δόμησης (νέες κατοικίες μεγαλύτερες των υπαρχόντων ή προσθήκες ορόφων σε υπάρχουσες κατοικίες) και τις δευτερογενείς επιπτώσεις που συνεπάγεται: μείωση ελεύθερων χώρων ιδιοκτησιών, πυκνοκατοικημένες γειτονιές, αύξηση των οχημάτων, ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης κ.ά. Το πρόβλημα αυτό δυστυχώς υπάρχει σε όλο το λεκανοπέδιο της Αττικής και όχι μόνο στο Ζεφύρι και είναι ο λόγος που οι πόλεις έχουν κυριολεκτικά σκαρφαλώσει πάνω στα βουνά της Αττικής καταστρέφοντας έτσι για πάντα μοναδικούς τόπους που ζούσαν πριν μερικά χρόνια. Οι πόλεις μοιάζουν να προσελκύουν τους ανθρώπους οι οποίοι αναζητούν καλύτερη ποιότητα ζωής στην πόλη από ότι προσφέρει η επαρχία. Το σχήμα προφανώς είναι οξύμωρο.

2.5. Κοινωνικός εξοπλισμός

Η ανάλυση των πολεοδομικών χαρακτηριστικών υπολογίζει τον κοινωνικό εξοπλισμό της πόλης με δύο παραμέτρους. Η πρώτη αφορά στην ύπαρξη και διάθεση των **κοινοφελών χώρων** (εκπαίδευση, αθλητισμός, πολιτισμός - αναψυχή, πρόνοια - υγεία) και η δεύτερη σ' εκείνη των **κοινόχρηστων χώρων** (ελεύθεροι χώροι πρασίνου κάθε μορφής, πλατείες, παιδικές χαρές).

Σύμφωνα με τις «αποδεκτές τιμές» (πολεοδομικά σταθερότυπα) που χρησιμοποιούνται από τα Γ.Π.Σ. και με βάση τον μόνιμο πληθυσμό της απογραφής του 2001, η γενικότερη εικόνα του Δήμου σε σχέση με τις ανάγκες του σε κοινωνικό εξοπλισμό, αναλύεται στον παρακάτω πίνακα.

Ανάγκες κοινωνικού εξοπλισμού Δήμου Ζεφυρίου (μόνιμος πληθυσμός 2001 βάση σταθερότυπων, έκταση σε στρέμματα)								
Πληθυσμός	Ελεύθεροι χώροι πρασίνου	Κοινοφελείς χώροι (1+2+3+4)	Αθλητικοί χώροι (1)	Εκπαίδευση (2)			Πολιτισμός (3)	Παιδικοί σταθμοί - ΚΑΠΗ (4)
				Νηπιαγωγείο	Δημοτικό	Γυμνάσιο - Λύκειο		
9.130	8 τ.μ./κατ.	(σύνολο)	5,5/τ.μ./κατ.	2% πληθ. X 30 τ.μ./χρήστη	10% πληθ. X 15 τ.μ./χρήστη	9% πληθ. X 15 τ.μ./χρήστη	0,7 τ.μ./κατ.	2,5% πληθ. X 8 τ.μ./χρήστη
	73	90	50,2	5,5	13,7	12,3	6,4	1,8
				Σύνολο 31,5				
Υπάρχουσα κατάσταση κοινωνικού εξοπλισμού στο σύνολο των πολεοδομικών ενότητων								
9.130	(108,5 + 35 =) 143,5	66,9	28,8	Σύνολο 31,8			3,4	3
Υπόλοιπο αναγκών κοινωνικού εξοπλισμού στο σύνολο των πολεοδομικών ενότητων : πλεόνασμα (+) ή έλλειμμα (-)								
9.130	+ 70,5	- 23,1	- 21,4	Σύνολο + 0,3			- 3	+ 1,2

(ΠΗΓΗ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου)

Η πρώτη παρατήρηση στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι η αναψυχή δεν υπολογίζεται ως ποσοστό σε σταθερότυπο γιατί περιλαμβάνεται σαν έννοια στον πολιτισμό και στην δυνατότητα ανάπτυξης της στους κάθε μορφής ελεύθερους χώρους πρασίνου. Όποιες άλλες μορφές στοιχειοθετούν την αναψυχή ως χρήση όπως κινηματογράφος, Luna park, καφετέριες, εστιατόρια, κ.λπ., αφορούν ιδιωτική και όχι δημόσια παροχή και εκμετάλλευση. Για τον λόγο αυτό δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα. Η δεύτερη παρατήρηση είναι ότι η υγεία επίσης δεν περιλαμβάνεται, δεδομένου ότι η υλοποίηση των νοσοκομείων κ.λπ. αποτελεί μέρος του κεντρικού κρατικού σχεδιασμού, ενώ στην πρόνοια καταγράφονται τα ΚΑΠΗ και οι παιδικοί - βρεφονηπιακοί σταθμοί.

Με βάση τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τα μεγέθη που υπολογίζονται στον πίνακα διαπιστώνεται :

1) Για τους **ελεύθερους χώρους πρασίνου**, σε σχέση με τα σταθερότυπα και τον μόνιμο πληθυσμό της απογραφής του 2001, οι ανάγκες υπερκαλύπτονται και σημειώνεται **πλεόνασμα** της τάξης του 50% περίπου.

2) Για τους **χώρους εκπαίδευσης**, σε σχέση με τα σταθερότυπα και τον μόνιμο πληθυσμό του 2001, διαμορφώθηκε **θετικό ισοζύγιο**. Τη δεκαετία όμως 2002 – 2012 που τώρα διανύουμε, με βάση την αναμενόμενη αύξηση του πληθυσμού σχολικής ηλικίας (βλέπε πληθυσμιακές τάσεις ηλικιών 0 – 14 και 15 – 24) και τις ανάγκες αναβάθμισης των εκπαιδευτικών χώρων, προκύπτουν ανάγκες είτε νέων σχολείων είτε επέκτασης των υπαρχόντων.

3) Στους **πολιτιστικούς χώρους** προκύπτει **έλλειμμα** της τάξης του 47%, το οποίο θα πρέπει να καλυφθεί από τον Δήμο.

4) Στους χώρους πρόνοιας (**παιδικοί σταθμοί και ΚΑΠΗ**), οι ανάγκες υπερκαλύπτονται και σημειώνεται πλεόνασμα της τάξης του 67% περίπου.

5) Στους **αθλητικούς χώρους** προκύπτει **έλλειμμα** της τάξης του 47%, οπότε θα χρειαστούν οι σχετικές επενδύσεις από το Δήμο ή και τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού.

Εικόνα 2.14: «Συντήρηση – επισκευή πολιτιστικών χώρων». Προϋπολ/σμός: 45.000€

2.6. Αξιολόγηση πολεοδομικών παραμέτρων

Σε σχέση με τα ήδη αναφερθέντα **πολεοδομικά χαρακτηριστικά** και δεδομένα του Δήμου Ζεφυρίου, η σημαντικότερη ίσως παρατήρηση είναι το γεγονός ότι εξασφαλίζεται η δυνατότητα λειτουργίας της πόλης με συγκεκριμένο πολεοδομικό καθεστώς και πλαίσιο. Έχει δηλαδή θεσμοθετημένες χρήσεις γης και σε μεγάλο βαθμό η υλοποίηση και ανάπτυξη της ακολουθεί το Γ.Π.Σ., ενώ αναπτύσσεται επίσης με εγκεκριμένο ρυμοτομικό καθεστώς (δεν υπάρχουν περιοχές εκτός σχεδίου). Βέβαια η πόλη στερείται περιαστικού χώρου και η οικιστική της έκταση ισοδυναμεί με τον πολεοδομικό ιστό της, που σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια παρέμβασης, παρά μόνο εξωραϊσμού με το σύστημα των πολεοδομικών αναπλάσεων, όπως έχει ήδη γίνει για την κεντρική περιοχή.

Από την προηγούμενη παράγραφο (2.5) που αναφέρεται στον κοινωνικό εξοπλισμό προκύπτει ότι οι ανάγκες της πόλης συγκεντρώνονται σε χώρους αθλητισμού και πολιτισμού, διαπιστώνεται όμως παράλληλα ότι, τουλάχιστον θεσμικά, υπάρχει πλεόνασμα σε χώρους πρασίνου και στην πρόνοια και ισοζύγιο στην εκπαίδευση. Επομένως τίθεται θέμα **αναδιοργάνωσης** και **αναδιανομής** των χώρων κοινωνικού εξοπλισμού γενικά. Το συγκεκριμένο θέμα αν συνδυαστεί με την **ασυμβατότητα χρήσεων γης** και την αντίστοιχη ανάγκη αναδιοργάνωσής της, τότε

προκύπτει πραγματικά η ανάγκη τροποποίησης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Δήμου Ζεφυρίου υπό το καθεστώς του νέου οικιστικού Νόμου 2580/97. Σημαντικό στην προκειμένη περίπτωση είναι ότι θα τεθούν εκ νέου δεσμεύσεις για χώρους, που μέχρι στιγμής το Ζεφύρι δεν είχε την οικονομική δυνατότητα να εξασφαλίσει, με αποτέλεσμα φυσιολογικά να αποδεσμεύονται ως ιδιωτικές ιδιοκτησίες και να μην είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί ένα πρόγραμμα υλοποίησης κοινωνικής υποδομής. Άλλωστε όπως ήδη έχει αναφερθεί, τα αποκτηθέντα ήταν αποτέλεσμα παρεμβάσεων και αγορών του ίδιου του Δήμου Ζεφυρίου, ενώ για την «νεοοργανωθείσα» περιοχή έχουν αναφερθεί τα **προβλήματα ελλείμματος γης** για την τακτοποίηση των ιδιοκτησιών.

Τα τεκταινόμενα της καθημερινής ζωής στο Ζεφύρι πραγματοποιούνται στο σημερινό παραδοσιακό του κέντρο το οποίο όντως παρουσιάζει και ανάπτυξη **εμπορικών χρήσεων και αναψυχής** (καφετέριες κ.λπ.), που όμως είναι περιορισμένο και αναζητά εκτόνωση προς το μέτωπο της Αττικής Οδού, όπου εξασφαλίζεται η σύνδεση των δύο τμημάτων της πόλης. Επίσης, μια επιπλέον αναζήτηση στην υπόθεση της διαμόρφωσης μιας εισόδου πόλης, αφορά στην έκταση των 20 στρ. περίπου στο νοτιοδυτικό άκρο που περικλείεται από δύο οδικούς άξονες και διασπάται από τις γραμμές του ΟΣΕ. Παράλληλα, αναμένεται η τακτοποίηση του ρέματος της Εσχατιάς (ανατολικό όριο του Δήμου), που θα ήταν ευχής έργο αν συνδεόταν με έργο ανάπλασης και **ανάδειξης φυσικού χώρου**. Συγκεκριμένα στα προβλήματα που δημιουργεί το ρέμα Εσχατιάς θα αναφερθούμε στο τέταρτο κεφάλαιο, με τις απαραίτητες αναλύσεις (περιβαλλοντικές, πολεοδομικές, κοινωνικές, κ.λπ.)

2.7. Τεχνικές υποδομές

Η κατάσταση των τεχνικών υποδομών στην πόλη δεν είναι εύκολο να αξιολογηθεί, αφού δεν υπάρχει ολοκληρωμένη χαρτογράφηση της ούτε έχει δημιουργηθεί γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών στο οποίο να απεικονίζονται τα δίκτυα και η κατάστασή τους μαζί με την πρόοδο της οικοδομικής δραστηριότητας. Είναι γεγονός βέβαια ότι η **πολεοδομική οργάνωση** της πόλης έχει ολοκληρωθεί σε μεγάλο βαθμό και έχει κατασκευαστεί ένα σημαντικό τμήμα των βασικών υποδομών (οδοποιία, πλατείες, σχολεία, αποχέτευση). Η τεχνική υπηρεσία του Δήμου έχει καλή γνώση της υπάρχουσας κατάστασης και των αναγκών σε επισκευές και συντηρήσεις που προκύπτουν σε ετήσια βάση. Άλλωστε το Ζεφύρι δεν έχει μεγάλη έκταση και τα προβλήματα και οι ελλείψεις των υποδομών είναι γνωστά και αντιμετωπίζονται με βάση τις οικονομικές δυνατότητες του Δήμου.

Για αυτούς τους λόγους η παρούσα προσέγγιση, κινείται σε τρεις κατευθύνσεις. Η πρώτη αφορά τις **επιλογές** της Δημοτικής Αρχής **σε τεχνικές υποδομές** (κατασκευές - συντηρήσεις), μέσα από τα έργα που εντάχθηκαν στα επενδυτικά προγράμματα ΕΠΤΑ και Θησέα, τα οποία κάλυψαν την δεκαετία 1999 - 2009. Η δεύτερη αναφέρεται στο **τεχνικό πρόγραμμα** του Δήμου για την περίοδο 2007 - 2008, στο οποίο συμπεριλήφθηκαν όλα τα έργα που κρίθηκαν ως απαραίτητα από τη Δημοτική Αρχή και επιδιώχθηκε η χρηματοδότησή τους είτε από ίδιους

πόρους είτε από κρατικές επιχορηγήσεις. Τέλος, η τρίτη αναφέρεται στη **νόμιμη οικοδομική δραστηριότητα** της τετραετίας (2004 - 2007), όπως καταγράφεται από την ΕΣΥΕ.

Εικόνα 2.15: Έργα οδοποιίας που έχουν πλέον ολοκληρωθεί
ΠΗΓΗ: <http://www.local-news.gr>

Τα έργα που έχει εντάξει ο Δήμος σε ΕΠΤΑ και Θησέα, με βάση είτε την απορρόφηση που σημείωσαν είτε τους εγκεκριμένους προϋπολογισμούς, αφορούν κυρίως τον **μηχανολογικό εξοπλισμό** (21% ΕΠΤΑ και 40% Θησέας), τις **απαλλοτριώσεις / αγορές κοινοχρήστων χώρων** (15% ΕΠΤΑ και 56% Θησέας), την **αποχέτευση** (26% ΕΠΤΑ) και την **οδοποιία – κυκλοφορία** (26% ΕΠΤΑ). Τα παραπάνω ποσοστά είναι υποτιμημένα, γιατί σε αρκετά έργα του Θησέα δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί η τελική ένταξη. Η συντήρηση των δημοτικών κτιρίων και των λοιπών δημοτικών εγκαταστάσεων απορροφά συγκριτικά μικρά ποσά.

Όσον αφορά το **τεχνικό πρόγραμμα** του Δήμου, σε αυτό ταξινομούνται σε κατηγορίες τόσο τα έργα του 2007 και του 2008 με την αντίστοιχη ετήσια πίστωση όσο και τα μεταγενέστερα έργα με τον συνολικό τους προϋπολογισμό.

1) Στα έργα του 2007 και του 2008 παρατηρείται ότι οι **κατασκευές, βελτιώσεις κ.λπ. των κοινοχρήστων χώρων** απορρόφησαν τα μεγαλύτερα ποσά (71% το 2007 και 58% το 2008). Τα έργα των υπόλοιπων κατηγοριών είτε συμμετείχαν με μικρά ποσοστά είτε για συγκεκριμένα έτη προγραμματιζόνταν

υψηλές δαπάνες π.χ. έργα **αποχέτευσης** 28% το 2008, **προμήθειες οχημάτων** κ.λπ. 23% το 2007. (βλ. φωτογραφίες νέων παραλαβών οχημάτων το έτος 2010)

Εικόνα 2.16 (α,β): Προμήθεια οχημάτων 2010 μέσω του προγράμματος ΘΗΣΕΑΣ : ανυψωτικό-καλαθοφόρο όχημα(φωτισμός), μηχανικό σάρωτρο-σκούπα(καθαριότητα)
ΠΗΓΗ: <http://www.acharnews.gr>

2) Η εικόνα αυτή ισχύει σε μεγάλο βαθμό και στα συνεχιζόμενα έργα της ίδιας περιόδου, ο συνολικός προϋπολογισμός των οποίων κατανέμεται σε βάθος χρόνου. Παρατηρείται ότι η **εφαρμογή του σχεδίου πόλης** με τις σχετικές αποζημιώσεις, αγορές και απαλλοτριώσεις απορροφά τα μεγαλύτερα ποσά (38% το 2007 και 30% το 2008), ακολουθούν τα **έργα σε κοινόχρηστους χώρους** (19% και 18% αντίστοιχα), τα **έργα αποχέτευσης** (16% και 17%) και οι **προμήθειες** (13% και 17%). Οι τελευταίες αφορούν εξοπλισμό καθαριότητας, καθώς και υλικά που θα χρησιμοποιηθούν είτε στους κοινόχρηστους χώρους είτε για τις ανάγκες των δημοτικών υπηρεσιών.

Οι ανάγκες και ελλείψεις της περιοχής του Δήμου Ζεφυρίου σε τεχνικές υποδομές επικεντρώνονται σε τρεις τομείς: **εφαρμογή σχεδίου πόλης, κοινόχρηστοι χώροι, αποχέτευση**. Τα προβλήματα αυτά, είχαν ήδη επισημανθεί στην παράγραφο της πολεοδομικής ανάλυσης. Όσον αφορά τα **δίκτυα αποχέτευσης ακαθάρτων και ομβρίων** τα πρώτα έχουν ολοκληρωθεί κατά **90%**, ενώ τα δεύτερα κατά **30%**. Συνεπώς για να λειτουργήσει η πόλη και να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων απαιτούνται **μεγάλες επενδύσεις** την επόμενη δεκαετία σε: α) αποζημιώσεις, β) απαλλοτριώσεις, αγορές, κατασκευές, συντηρήσεις κοινοχρήστων χώρων και γ) στην αποχέτευση (δίκτυα ομβρίων).

Καταλήγοντας, προκύπτει λοιπόν το **συμπέρασμα** ότι στην πόλη του Ζεφυρίου πρέπει να υλοποιηθεί τα επόμενα χρόνια ένα μεγάλο επενδυτικό πρόγραμμα τοπικών υποδομών που προκύπτουν από την εφαρμογή του σχεδίου πόλης, κυρίως σε ότι αφορά τις απαλλοτριώσεις, αγορές, κατασκευές - διαμορφώσεις κοινοχρήστων χώρων. Παράλληλα πρέπει όμως οι υπεύθυνοι πρέπει να εντείνουν και τις προσπάθειές τους στην κατασκευή δικτύων αποχέτευσης ομβρίων υδάτων.

Εικόνα 2.17: Σε αρκετά σημεία του δικτύου αποχέτευσης ομβρίων οι σχάρες λείπουν

2.8. Οικοδομική δραστηριότητα

Η ΕΣΥΕ διεξάγει ετήσιες έρευνες οικοδομικής δραστηριότητας από το 1993 και ορισμένα στοιχεία τους παρουσιάζονται ανά Ο.Τ.Α. Παρατηρείται ότι οι **άδειες για νέες οικοδομές** και για **προσθήκες** σε υφιστάμενες κυμαίνονται μεταξύ του 62% και του 76% των συνολικών αδειών, ενώ το άθροισμά τους παραμένει σταθερό μεταξύ 2004 - 2006 (56 έως 59 άδειες). Οι **νομιμοποιήσεις** αυθαίρετων κατασκευών σημειώνουν πολύ χαμηλά ποσοστά, ενώ υπολογίσιμο ποσοστό καταγράφουν οι **αναθεωρήσεις – τροποποιήσεις** υφιστάμενων αδειών. Φυσικά η οικοδομική δραστηριότητα σε μία πόλη εξαρτάται από πολλούς παράγοντες κυρίως οικονομικούς, αλλά βραχυπρόθεσμα οι μεταβολές των αντικειμενικών αξιών παίζουν σημαντικό ρόλο.

Με βάση τις οικοδομικές άδειες που εκδίδονται τα τελευταία χρόνια, εκτιμάται ότι προστίθεται στο οικιστικό απόθεμα της πόλης μεγάλος αριθμός κατοικιών κάθε έτος, το 85% - 90% περίπου των οποίων, έχει πάνω από 3 δωμάτια. Η πόλη συνεχίζει να αναπτύσσεται με ότι αυτό συνεπάγεται στο δομημένο περιβάλλον, στην κυκλοφορία και στις απαιτήσεις για έργα και παροχή υπηρεσιών από τον Δήμο. Η σταθερή αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας να σημειωθεί ότι αφενός μεν διατηρεί σε υψηλά επίπεδα τις επενδύσεις σε τοπικές υποδομές αφετέρου δε δημιουργεί νέες ανάγκες που σχετίζονται με **χώρους στάθμευσης, δίκτυα πεζοδρόμων, αθλητικές και πολιτιστικές εγκαταστάσεις**. (βλ. φωτογραφίες)

Εικόνα 2.18: Αθλητικές εγκαταστάσεις (γήπεδα μπάσκετ) (βλ. χάρτη Ο.Τ. 156)

Εικόνα 2.19: Πεζόδρομος. Παναγίας Γρηγορούσας, στη διεύθυνση της Αττικής Οδού

Εικόνα 2.20: Θέατρο (πολιτιστικές εγκαταστάσεις) στην οδό Αλαμάνας (Ο.Τ. 172)

Εικόνα 2.21: Χώρος στάθμευσης & πεζόδρομος πάνω από την Αττική Οδό (γέφυρα)

Πηγές

1. <http://www.zefyri.net/Portal/dimos-zefyriou.html>
2. <http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/DimosZefyriou.html>
3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου
4. Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.), <http://web.gys.gr/GeoSearch/>
5. <http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/DimosZefyriou.html>
6. <http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/DimosZefyriou.html>
7. Γυμνάσιο Ζεφυρίου, ιστότοπος: <http://zefyri.tripod.com/page2.html>
8. Μενέλαος Τσικλίδης, «Αττική η μαγική γη», εκδόσεις Aldebaran, Αθήνα 1999
9. Λένα Ρόζα, διπλωματική εργασία «Χωροκοινωνική εξέλιξη Δήμου Πετρούπολης, προβλήματα, προοπτικές» Σχ. Αγρον. Τοπογράφων Ε.Μ.Π., Αθήνα Οκτώβριος 2009
10. <http://www.oasa.gr>

3.ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ: ΟΙ ΝΕΟΙ & Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΡΟΜ

3.1 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι της Δυτικής Αττικής - στερεότυπα

Με αφορμή την επικρατούσα κοινωνική και οικονομική κρίση στις περιοχές της Δυτικής Αττικής αλλά και γενικότερα (φτώχεια, ανεργία, υποαπασχόληση, σχολική διαρροή, κοινωνικός αποκλεισμός), παρουσιάζεται η ανάγκη να επισημάνουμε την έλλειψη πολιτικής για τη νεολαία και αντίστοιχων υπηρεσιών και προγραμμάτων στην περιοχή μας. Η έλλειψη αυτή είναι κάπως παράδοξη αν αναλογιστούμε ότι: α) σε συνθήκες δημογραφικής γήρανσης οι Δήμοι της Δυτικής Αττικής παρουσιάζουν μια «θετική απόκλιση» με υψηλό ποσοστό νέων και β) αναγνωρίζεται ότι η νέα γενιά αποτελεί την ελπίδα για την αυριανή πρόοδο και ευημερία. Φαίνεται όμως ότι τα προβλήματα και οι προοπτικές της νεολαίας δεν αποτελούν προτεραιότητα των τοπικών πολιτικών συστημάτων.

Τα τέσσερα βασικά **προβλήματα** είναι:

1. Οι νέοι της Δυτικής Αττικής αντιμετωπίζουν **αρνητικά** εις βάρος τους **στερεότυπα** που συνδέονται με τις περιοχές μας. «Το Ζεφύρι των ναρκωτικών», «το Μενίδι των μαφιόζων», τα Άνω Λιόσια των τσιγγάνων» και πολλά άλλα αποτελούν ένα ενδεικτικό κατάλογο των εν λόγω στερεοτύπων που συμβάλλουν στην αναπαραγωγή **ρατσιστικών** λόγων και πρακτικών.

2. Οι νέοι της Δυτικής Αττικής αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά **σχολικής διαρροής**, δηλαδή ένα σημαντικό ποσοστό νέων ανθρώπων δεν καταφέρνει να ολοκληρώσει τις βασικές σχολικές σπουδές του. Ως αποτέλεσμα, εισέρχονται στον οικονομικό και κοινωνικό στίβο με μειονεκτήματα και με περιορισμένες πιθανότητες κοινωνικοοικονομικής ανόδου. Δε μπορούν δηλαδή εύκολα να συμμετέχουν σε κοινωνικές ομάδες – πόσο μάλλον – στην τοπική αυτοδιοίκηση, δυσκολεύονται στην επαφή με τις δημόσιες υπηρεσίες, την περίθαλψη κ.ά. Σχετικά θα αναφερθούμε παρακάτω στην παράγραφο 3.2.

3. Οι νέοι της Δυτικής Αττικής αντιμετωπίζουν μια αξιοσημείωτη **ανεπάρκεια κοινωνικών υποδομών**. Ανυπαρξία Κέντρων Νεότητας, απουσία κάθε είδους πρωτοβουλίας για την ενθάρρυνση για συμμετοχή των νέων στην τοπική κοινότητα, ανυπαρξία προγραμμάτων ενίσχυσης της έρευνας, της καινοτομίας και των δεξιοτήτων. Οι Δήμοι έχουν πλεόνασμα από υποδομές για την εξυπηρέτηση άλλων πληθυσμιακών ομάδων και την ικανοποίηση κάθε είδους προτίμησης (π.χ. παροχή έκτασης για οικοδόμηση ιερών ναών) αλλά δεν διαθέτουν υποδομές και κέντρα για την ικανοποίηση των αναγκών και των προβλημάτων των νέων (π.χ. κέντρα υποστήριξης νέων, προγράμματα παροχής νομικής βοήθειας, προγράμματα εργασιακής σταδιοδρομίας).

4. Οι νέοι της Δυτικής Αττικής επηρεάζονται αρνητικά περισσότερο από κάθε άλλον από το **επιβαρυνόμενο περιβαλλοντικό κλίμα** στο οποίο μεγαλώνουν, που

προκαλείται από τη συγκέντρωση στην περιοχή οχλουσών οικονομικών και άλλων δραστηριοτήτων (π.χ. χωματερές). Αναφέρονται συχνά στον τύπο ευρήματα ερευνητών για αυξημένες πιθανότητες συγκεκριμένων νοσημάτων, ενώ η συνολική περιβαλλοντική υποβάθμιση (βλέπε προηγούμενο κεφάλαιο) αποτελεί αρνητικό δείκτη για την τοπική ποιότητα ζωής.

Τα τέσσερα αυτά βασικά προβλήματα που διατυπώθηκαν αρχικά από τον Πολιτικό Επιστήμονα Δημήτρη Μπουρίκο και είναι στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, συνιστούν έναν **φαύλο κύκλο** που πραγματικά καταστρέφει την τοπική κοινωνική συνοχή. Ωστόσο, τα παραπάνω συγκεκριμένα προβλήματα δε φαίνεται να αποτελούν προτεραιότητα των ανθρώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, τα τοπικά πολιτικά συστήματα φαίνεται να επιβαρύνουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση. Για παράδειγμα, Δήμοι που δεν «ενδιαφέρονται» ή «δεν μπορούν» να παρακολουθήσουν τις ευκαιρίες για σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων υπέρ της νεολαίας ή που δεν έχουν αναπτύξει κανένα πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της **νεανικής παραβατικότητας** αλλά και της παραβατικότητας με θύματα τους νέους (π.χ. ενδοοικογενειακή βία). Λαμβάνοντας υπόψη ότι η συνέχιση της άγνοιας και παραμέλησης των αναγκών των νέων στις περιοχές μας αποτελεί αρνητικό οινό για τις προσπάθειες τοπικής κοινωνικής και οικονομικής προόδου, **προτείνεται** στα πολιτικά συστήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης:

- α. Να δώσουν προτεραιότητα στα ζητήματα της νεολαίας και των προβλημάτων της.
- β. Να εισάγουν ανάλογα προγράμματα και να δημιουργήσουν αντίστοιχες υπηρεσίες.
- γ. Να αξιολογήσουν τις μέχρι σήμερα πολιτικές τους με κριτήριο των αντίκτυπό τους στη νεολαία.
- δ. Να σκεφτούν τις αρνητικές συνέπειες από την αναπαραγωγή των στερεοτύπων και γενικά να αγκαλιάσουν το σύνολο των νέων τους.

Οι **ταραχές** που συμβαίνουν συχνά στη χώρα μας αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες αναδεικνύουν την ανάγκη εξέτασης ειδικά των νεανικών πληθυσμών σε γειτονίες **χαμηλών εισοδημάτων**, πολλαπλών στερήσεων και ανεπαρκών ευκαιριών κοινωνικής και οικονομικής ανόδου. Η ύπαρξη περιοχών ακραίας φτώχειας και αποκλεισμένων περιοχών στην Ελλάδα συσχετίζεται συνήθως με καταστάσεις όπως η παρουσία (γκέτο) **των Ρομά** σε συγκεκριμένες αστικές περιοχές (π.χ. Άνω Λιόσια, Ζεφύρι) ή η χωρική κατανομή παλιννοστούντων ομογενών κυρίως από την πρώην ΕΣΣΔ (π.χ. Αχαρναί, Ασπρόπυργος).

Οι παραπάνω περιοχές συνολικά και οι νεανικοί πληθυσμοί τους ειδικότερα, έρχονται αντιμέτωποι δυστυχώς με τον **κοινωνικό ρατσισμό** αλλά και με φαινόμενα **θεσμικού ρατσισμού** που θα εξηγηθεί παρακάτω τι ακριβώς είναι. Ο στιγματισμός τους είναι διαδεδομένος τόσο μεταξύ κατοίκων των ευρύτερων αστικών κέντρων στα οποία ζουν, όσο και μεταξύ του γενικού πληθυσμού της χώρας. Χαρακτηριστικές αναφορές κάνουν λόγο για: «απαγορευμένη πόλη», «γκέτο», «κρησφύγετο κάθε

είδους κακοποιών», «βασιλείο των ναρκωτικών», «εγκαταλελειμμένη πόλη», «ρωσική βάση το Μενίδι» κ.ά. Το πιο διαδεδομένο στερεότυπο αναφέρεται στην ταύτιση των νέων των παραπάνω περιοχών με τη **βία** και την **εγκληματικότητα**.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης μέσω του Τμήματος για την ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής προσφέρει μια **καλή πρακτική** για την προσπάθεια κατάργησης των παραπάνω στερεοτύπων, την αποσαφήνιση των φαινομένων, την κατανόηση των αναγκών των νέων στις φτωχογειτονιές, την ανάδειξη του χάσματος μεταξύ των αναγκών τους αυτών και της ικανότητας ανταπόκρισης της κοινωνίας προς ικανοποίηση και κάλυψή τους, καθώς και την πρόταση κατάλληλων στρατηγικών και προσεγγίσεων στις πολιτικές για τους νέους.

Η αποδόμηση (υπέρβαση) των στερεοτύπων αποτελεί, σύμφωνα με το **Συμβούλιο της Ευρώπης**, απαραίτητο στοιχείο για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας δυναμικής κοινωνικής πολιτικής για τους νέους, βασικές προϋποθέσεις της οποίας είναι η συνεργασία και η συμμετοχή όλων των επιπέδων και κλάδων του τόπου (τοπικών και εθνικών, δημοσίων και ιδιωτικών). Βασικός στόχος που πρέπει να επιτευχθεί είναι η **συμμετοχή των παιδιών και των εφήβων** στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την ανάπτυξη διάφορων κοινωνικών πολιτικών σχετικών με ζητήματα που άμεσα αφορούν εαυτούς. Ενώ η εν λόγω συνεργασία θα πρέπει επίσης να συμπεριλάβει στο αντικείμενό της και να αναπτύξει και τα παρακάτω: τα μέτρα και τις πολιτικές για την υποστήριξη των γονέων και των οικογενειών, την προώθηση της επίσημης και άτυπης εκπαίδευσης, την υποστήριξη των νέων στη μετάβαση από το σχολείο στην απασχόληση, τον εμπλουτισμό της ελεύθερης ώρας, τη συμπερίληψη των θεμάτων φύλου και των ζητημάτων βελτίωσης των συνθηκών για τα «παιδιά του δρόμου».

Η ανάλυση, αποδόμηση και τελικά η υπέρβαση των στερεοτύπων για τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα, είναι ιδιαίτερα σημαντική ως μέσον για να ξεπεραστούν τα ιδεολογικά εμπόδια που καθιστούν δύσκολη την προσπάθεια κατανόησης των αιτιών των κοινωνικών προβλημάτων (π.χ. παραβατική συμπεριφορά) και την αναγνώριση των αλλαγών που απαιτούνται. Τα στερεότυπα γενικά αναλύονται στη βάση των **τεσσάρων διαστάσεων της ενημερίας** (σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης): ισοτιμία στο σεβασμό των δικαιωμάτων, αξιοπρέπεια και αναγνώριση, αυτονομία και προσωπική, οικογενειακή και επαγγελματική πραγμάτωση, καθώς και συμμετοχή.

Η στρατηγική «αλλαγής παραδείγματος», δηλαδή υπέρβασης των στερεοτύπων, προωθείται μέσω ενός ανοιχτού διαλόγου για την **κοινωνική ενημερία** των διαφόρων ομάδων και της κοινότητας συνολικά, της αποκωδικοποίησης των υπαρχόντων στερεοτύπων, της αποδόμησης των υπαρχόντων στερεοτύπων και της εισαγωγής νέων προοπτικών λαμβάνοντας υπόψη τις ικανότητες των συμμετεχόντων στην προώθηση ενός κοινού σχεδίου. Η αποκωδικοποίηση και αποδόμηση των στερεοτύπων αναφέρεται κυρίως στην εξέταση της εγκυρότητάς τους και την αποσαφήνιση των αιτιών δημιουργίας τους.

3.2 Το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής στη Δυτική Αττική

Συχνά σε διάφορες αναφορές σε τοπικό επίπεδο γίνεται λόγος για την υποβάθμιση των περιοχών της Δυτικής Αττικής, την εκτεταμένη παραβατικότητα και την αρνητική συμβολή στο χαρακτήρα της κάθε περιοχής ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Ωστόσο, τα διάφορα διαθέσιμα σχετικά και απαραίτητα επιστημονικά δεδομένα καλό θα ήταν να συγκεντρώνονται από ομάδες κοινωνικά ευαισθητοποιημένες σε κάθε ΟΤΑ ώστε να λαμβάνονται υπ' όψη στις διάφορες τοπικές δράσεις και ενέργειες **αναπτυξιακού χαρακτήρα** όσο και αλλά και να χρησιμοποιούνται με τρόπο ώστε να διεκδικούνται τα απαραίτητα για τον εκάστοτε Δήμο από την πολιτεία. Ένα τέτοιο στοιχείο αποτελεί μια έρευνα των τελευταίων ετών - σχετική με τη **σχολική διαρροή** - του **Παιδαγωγικού Ινστιτούτου** στις εκπαιδευτικές μονάδες της χώρας μας, η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει κοινωνικό προβληματισμό αναφορικά με την έκταση του φαινομένου αυτού στη Δυτική Αττική.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας αυτής για τη γενιά μαθητών του Γυμνασίου 2003-2004, η Δυτική Αττική εμφανίζει **το μεγαλύτερο ποσοστό** μαθητικής διαρροής (15,09%) και ακολουθεί η Ανατολική Αττική με 9,81%, η Α΄ Αθήνας με 9,11%, ο Πειραιάς με 8,5%, η Γ΄ Αθήνας με 7,14% , η Δ΄ Αθήνας με 4,37% και τέλος, η Β΄ Αθήνας με 3,86%. Με άλλα λόγια, η Δυτική Αττική, όχι μόνο έχει το υψηλότερο ποσοστό μαθητικής διαρροής αλλά και συγκριτικά με τις άλλες εκπαιδευτικές περιφέρειες αποκλίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό (δεν υπάρχει άλλη περιφέρεια με αντίστοιχο ποσοστό άνω του 10%!).

Τα στοιχεία για τη Δυτική Αττική είναι ακόμα πιο απαισιόδοξα και αρνητικά, αν δούμε τη διαχρονική εξέλιξη του φαινομένου ξεκινώντας από λίγο παλαιότερα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της μαθητικής διαρροής σε επίπεδο **Γυμνάσιων** για τις γενιές μαθητών 1997-1998, 2000-2001 και 2003-2004, η Δυτική Αττική ήταν η περιφέρεια με **το μεγαλύτερο ποσοστό** και στις τρεις γενιές μαθητών, ωστόσο το ποσοστό αυτό εμφάνισε μείωση από 10,2% για τη γενιά 1997-1998 στο 9,2% για τη γενιά 2000-2001, για να καταλήξει στο τραγικό 15,09% στη γενιά 2003-2004! Μεταξύ των Γυμνασίων (γενιά 2003-2004) με τα υψηλότερα ποσοστά μαθητικής διαρροής στη χώρα βρίσκονται το 3^ο Αχαρνών, το 1^ο Γυμνάσιο Ζεφυρίου, το 3^ο Ασπροπύργου, το 2^ο και 3^ο Άνω Λιοσίων.

Λίγο καλύτερη ήταν η σχετική κατάσταση της Δυτικής Αττικής στη μαθητική διαρροή σε επίπεδο **Ενιαίων Λυκείων**, αλλά και αυτή ανατράπηκε με τα τελευταία στοιχεία: από 3,7% για τη γενιά 2000-2001 αυξήθηκε στο 4,9% για τη γενιά 2003-2004, κατατάσσοντας τη Δυτική Αττική και πάλι στην κορυφή της μαθητικής διαρροής. Μεταξύ των Ενιαίων Λυκείων της χώρας με τα μεγαλύτερα ποσοστά μαθητικής διαρροής είναι το 3^ο Άνω Λιοσίων, και τα Ενιαία Λύκεια Ασπροπύργου και Νέας Περάμου. Τέλος, και τα στοιχεία για τη μαθητική διαρροή είναι εξίσου αποθαρρυντικά για τη Δυτική Αττική, καθώς η σχετική διαρροή παραμένει σταθερά γύρω στο 20% με το ΤΕΕ Άνω Λιοσίων να κατατάσσεται μεταξύ των ΤΕΕ με τα υψηλότερα ποσοστά διαρροής στη χώρα.

Εικόνα 3.1: Μαθητές στο 2^ο Γυμνάσιο Ζεφυρίου (βλ. χάρτη Ο.Τ. 214)

ΠΗΓΗ: <http://www.google.gr/images>

Τα παραπάνω στοιχεία για τη Δυτική Αττική μπορούν να χρησιμεύσουν τόσο για την ανάδειξη κοινωνικών προβλημάτων όσο και για την ανάγκη αξιολόγησης, σχεδιασμού και τελικά υλοποίησης κατάλληλων δράσεων. Η σταθερή **αρνητική πρωτιά** της Δυτικής Αττικής (ειδικότερα των Άνω Λιοσίων, του Ζεφυρίου και του Ασπροπύργου) στη μαθητική διαρροή και μάλιστα αυξανόμενη με τα χρόνια φανερώνει την ύπαρξη καθιερωμένων πια κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των νέων οι οποίες αντανακλώνονται - όπως προκύπτει - και στην εκπαίδευση. Σημαντική μερίδα της νεολαίας της περιοχής μας **εγκαταλείπει το σχολείο** με αρνητικές συνέπειες τόσο για τους ίδιους προσωπικά όσο και για την ευρύτερη κοινότητά μας. Σε προσωπικό επίπεδο, τα παιδιά αυτά στερούνται τη μόρφωση και την επαγγελματική τους κατάρτιση, με αποτέλεσμα την αύξηση της πιθανότητας ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού. Σε επίπεδο κοινότητας, το χαμηλό επίπεδο μόρφωσης αλλά και δεξιοτήτων θα συμβάλει αρνητικά οπωσδήποτε στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξή της.

Η μαθητική διαρροή είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που εξαρτάται από πολλούς και διαφορετικούς μεταξύ τους παράγοντες. Η έρευνα, ωστόσο, διακρίνει **δύο βασικές κατηγορίες παραγόντων**: τους παράγοντες που συνδέονται με την **οικογένεια** των μαθητών (π.χ. χαμηλή κοινωνική και οικονομική κατάσταση, διαφορετική φυλή, έλλειψη στήριξης από γονείς, αρνητική στάση γονέων έναντι σχολείου, αστάθεια οικογενειακού περιβάλλοντος, ανεργία) και τους παράγοντες που σχετίζονται με το **σχολείο** και την εμπειρία των μαθητών (π.χ. συγκρούσεις με συμμαθητές, κακή σχολική επίδοση, αρνητική αντιμετώπιση μαθητών διαφορετικής πολιτισμικής ομάδας - π.χ. αλλοδαποί ή Ρομά, και «μη ελκυστικό» εν τέλει σχολείο).

Η **αντιμετώπιση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής** απαιτεί συμμετοχή και ενεργοποίηση διάφορων παραγόντων: σχολικών μονάδων (ΥΠΕΠΘ), εκπαιδευτικών, τοπικών κοινωνιών, υποστήριξη πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Μία μεγάλη δυστυχώς αλήθεια είναι ότι τα σχολεία δεν διαθέτουν κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό για την αντιμετώπιση των κοινωνικών

προβλημάτων που προκύπτουν στην καθημερινή λειτουργία τους με αποτέλεσμα να χρειάζεται να προσληφθεί και να συμμετέχει ειδικό επιστημονικό προσωπικό στις σχολικές μονάδες όλων των επιπέδων της χώρας μας.

Σύμφωνα στοιχεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου του 2005-2006, η παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών στις σχολικές μονάδες είναι από ανύπαρκτη ως ελάχιστη. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι **κοινωνικό λειτουργό** διαθέτει το 0,1% του συνόλου των σχολείων της χώρας και αναλυτικότερα το 0% των Νηπιαγωγείων, το 0,1% των Δημοτικών, το 0,3% των Γυμνασίων, το 0,6% των Λυκείων και το 0,2% των ΤΕΕ. Είναι εμφανές ότι η αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων εντός των σχολείων συγκεντρώνει ελάχιστη μέριμνα εκ μέρους τόσο των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης όσο και των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται σε καθημερινή βάση να αναλάβουν εκτός από το φυσικό τους ρόλο, αυτόν του δασκάλου, επί πλέον και το ρόλο των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών με σίγουρα επιβαρυντικά αποτελέσματα για τους ίδιους (π.χ. ψυχολογική φθορά), αβέβαια αποτελέσματα για την αντιμετώπιση των ίδιων των προβλημάτων και οπωσδήποτε με αρνητικά αποτελέσματα για την εικόνα του σχολείου απέναντι στους περισσότερους μαθητές.

Η εφαρμογή προγραμμάτων ειδικά για τη **σχολική διαρροή των Ρομ** (τσιγγάνοι) έχει αναδείξει τη σημασία των κοινωνικών και θεσμικών παραγόντων στη δημιουργία και διαίωσιση του προβλήματος. Σύμφωνα με τον Παναγιώτη Παπακωνσταντίνου («Εκπαιδευτικές ανισότητες και κοινωνικό περιθώριο», Ιωάννινα 2007) και με βάση και εμπειρικά στοιχεία για την ένταξη των παιδιών Ρομ στα σχολεία της χώρας «...τοπικές αρχές, σύλλογοι ή ομάδες γονέων και εκπαιδευτικών, κάθε είδους 'κοινωνικοί παράγοντες', διοικητικά στελέχη της εκπαίδευσης, διευθυντές σχολικών μονάδων και εκπαιδευτικοί ενεργοποιούνται και αντιστέκονται 'με τον τρόπο τους', μέσα και έξω από το σχολείο, ώστε οι πόρτες των σχολείων να είναι και να παραμείνουν κλειστές ή με άλλα λόγια να μην αλωθούν από τους 'διαφορετικούς'...». Με απλά λόγια δηλαδή στα σχολεία δε θέλουν τα παιδιά των τσιγγάνων...

Η μαθητική διαρροή όμως δεν αφορά μόνο τα παιδιά των πληθυσμιακών ομάδων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες όπως Ρομ, ή Μουσουλμάνοι Θράκης. Αφορά και τα παιδιά φτωχών και αποστερημένων οικογενειών, τα παιδιά με αναπηρίες, τα παιδιά με παραβατική συμπεριφορά, τα παιδιά - θύματα ενδοοικογενειακής βίας και κακοποίησης. Αφορά ακόμα και τα παιδιά οικογενειών που πιστεύουν ότι η πρόσκαιρη εισοδηματική άνεση (π.χ. τουριστικές περιοχές της χώρας) είναι αρκετή για έναν αξιοπρεπή βίο, ενώ η εκπαιδευτική προσπάθεια απαιτεί πολύ χρόνο και βαρύνεται με αβέβαια επαγγελματικά αποτελέσματα. Τα παιδιά αυτά συνήθως «βολεύονται» σε μία έτοιμη και «στρωμένη» δουλειά που κληρονομούν από τους γονείς τους η οποία τους καλύπτει οικονομικά προς το παρόν, οπότε θεωρούν περιττό να χάσουν χρόνο για να σπουδάσουν ή να τελειώσουν το σχολείο ώστε να ξεκινήσουν αργότερα μία άλλη δική τους «αβέβαιη» δουλειά. Εξαιρέσεις – και ευτυχώς είναι αρκετές οι περιπτώσεις αυτές – αποτελούν τα παιδιά που σπουδάζουν για να συνεχίσουν τη δουλειά που έχουν ξεκινήσει και εξασφαλίσει οι γονείς τους.

Να σημειώσουμε εδώ βέβαια ότι κάποιοι ΟΤΑ της χώρας έχουν εισάγει μεν κάποιου είδους **κοινωνικά προγράμματα** για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων εντός του σχολείου ή με αφορμή το σχολείο. Ωστόσο δε, τα προγράμματα αυτά είναι και ελάχιστα αλλά και γεωγραφικώς ανεπαρκή, δηλαδή συχνά δε λειτουργούν π.χ. σε Δήμους με μεσαίο και υψηλό κοινωνικοοικονομικό προφίλ, όπως η Κηφισιά, και το Μαρούσι. Εν τέλει σχετικά με αυτό το θέμα είναι ανησυχητικό ότι στα επιχειρησιακά προγράμματα των Δήμων με αυξημένα ποσοστά μαθητικής διαρροής δεν υπάρχει αντίστοιχος προβληματισμός με χαρακτηριστικό παράδειγμα και τη δική μας περίπτωση αυτή του Δήμου Ζεφυρίου.

Με βάση όλα τα παραπάνω, θα μπορούσαμε ίσως να αρχίσουμε να εξετάζουμε την ύπαρξη σχολικών μονάδων που μετατρέπονται σε μονάδες **αποκλειστικά παιδιών Ρομ** με ειδικά προγράμματα που να αφορούν την ομαλή κοινωνική ενσωμάτωσή τους. Και αν σε ένα βαθμό η επιλογή αυτή αποκαλύπτει την ύπαρξη φαινομένων κοινωνικού και θεσμικού ρατσισμού (βλέπε παρακάτω σχετικά), άλλο τόσο αποκαλύπτει και την ανυπαρξία κοινωνικών δομών εντός του σχολείου και της κοινότητας για το διάλογο και την εκπαίδευση με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία είναι ίσα για όλους ανεξαιρέτως αν είναι Ρομ ή όχι. Ίσως λοιπόν ένα σημαντικό τμήμα των γονέων που απομακρύνουν τα παιδιά τους από τα σχολεία στα οποία φοιτούν παιδιά Ρομ δεν κινούνται από ρατσιστική διάθεση αλλά φόβο έναντι της ανυπαρξίας δομών για τη διαχείριση του περιβάλλοντος ανομοιογενούς σύστασης εντός των σχολείων. Και ασφαλώς η διαχείριση αυτού του περιβάλλοντος δε μπορεί να γίνει με *«ηθολογικού χαρακτήρα παραινήσεις, στιγματισμό και ασκήσεις πειθαρχίας»* σε μαθητές του Δημοτικού. Μάλλον η αποδοχή, η κατανόηση, η παροχή κινήτρων, και πρώτα και πάνω απ' όλα βεβαίως, το προσωπικό μας παράδειγμα μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία ευνοϊκών συνδέσμων επικοινωνίας, συνεργασίας και αλληλεγγύης.

3.3 Επίπεδο εκπαίδευσης και δημογραφικά χαρακτηριστικά του Ζεφυρίου

Όπως φαίνεται να προκύπτει από στοιχεία σχετικής έρευνας που διεξήχθη πριν λίγα χρόνια για λογαριασμό του Δήμου Ζεφυρίου, μόλις το **4,4%** του μόνιμου (πάνω από έξι ετών) πληθυσμού, έχει τίτλο **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ΑΕΙ, ΤΕΙ, μεταπτυχιακά). Την **δευτεροβάθμια εκπαίδευση** έχει ολοκληρώσει το **21,9%** (ΙΕΚ, Λύκειο, εξατάξιο Γυμνάσιο, ΤΕΛ, ΤΕΣ), ενώ την **υποχρεωτική** το **42,2%** (Δημοτικό, τριτάξιο Γυμνάσιο). Ένα μεγάλο ποσοστό (**20,4%**) είναι αγράμματοι είτε απλώς γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση. Τέλος το **11,4%** είναι μαθητές δημοτικού. Δηλαδή μόνο το ένα τέταρτο του πληθυσμού έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τέσσερις στους δέκα απλώς την υποχρεωτική, ενώ ένας στους πέντε έχει προβληματικό εκπαιδευτικό επίπεδο. Τα **δύο τρίτα** δηλαδή του πληθυσμού στο Ζεφύρι έχουν **χαμηλό μορφωτικό επίπεδο** και αυτό θα πρέπει να το λαμβάνουν σοβαρά υπ' όψιν τους οι τοπικοί άρχοντες, όταν πρόκειται να σχεδιάσουν τις πολιτικές τους και ταυτόχρονα να αποφασίσουν ποιες τελικά πρόκειται να είναι οι οποιεσδήποτε προτεραιότητές τους.

Η κατανομή ανά **φύλο** του επίπεδου εκπαίδευσης ευνοεί σε μερικές βαθμίδες τους **άνδρες** (διδακτορικό/μεταπτυχιακό, ΤΕΙ, ΤΕΛ, ΤΕΣ, 3τάξιο γυμνάσιο) και σε κάποιες άλλες τις **γυναίκες** (ΑΕΙ, ΙΕΚ, μέση εκπαίδευση, δημοτικό). Στις κατώτερες βαθμίδες υπερτερούν αρκετά οι γυναίκες σε όσους έχουν απλώς τελειώσει μερικές τάξεις δημοτικού (55%), και πολύ περισσότερο σε όσους δηλώνουν αγράμματοι (64%). Η κατανομή αυτή είναι συνηθισμένη στην Ελλάδα, με εξαίρεση την καλύτερη αναλογία γυναικών αποφοίτων ΑΕΙ (στις περισσότερες περιοχές υπερτερούν οι άνδρες).

Χωρίς να παραβλέπονται τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και οι κλίσεις των κατοίκων, θα μπορούσαν να διαμορφωθούν χονδρικά **τέσσερις πληθυσμιακές ομάδες** με διαφορετικές πνευματικές, μορφωτικές ανάγκες και απαιτήσεις: 354 άτομα με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 1.772 απόφοιτοι δευτεροβάθμιας, 3.417 άτομα της υποχρεωτικής - βασικής εκπαίδευσης και 1.653 άτομα χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου. Οι υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης θα μπορούσαν κάλλιστα να συμβάλλουν ώστε να αναπτυχθούν ανάλογες δραστηριότητες και υπηρεσίες που θα απευθύνονται τόσο σε κάθε ομάδα χωριστά, όσο και στα κοινά τους χαρακτηριστικά.

Παρ' όλα αυτά, η **τοπική κοινωνία** του Ζεφυρίου μοιάζει να έχει πλέον σταθεροποιηθεί και ο πληθυσμός της προσεγγίζει τα 10.000 άτομα, ενώ η **εσωτερική μετανάστευση** στην οποία οφείλονταν οι πληθυσμιακές αυξήσεις των προηγούμενων δεκαετιών έχει περιοριστεί σημαντικά, αφού η περιοχή δεν αποτελεί πόλο έλξης οικονομικών μεταναστών. Ένας στους τέσσερις κατοίκους είναι **παιδί ή νέος** (άτομα <24 ετών, ποσοστό 44,3%). Οι τοπικές υπηρεσίες του Δήμου μέσω των παιδικών σταθμών και των σχολείων, παρέχει ή θα πρέπει να παρέχει υπηρεσίες στο **35%** του πληθυσμού (άτομα <19 ετών). Ο μισός πληθυσμός (49,8%) συγκροτεί το **παραγωγικό τμήμα** (25-64 ετών), ενώ οι **ηλικιωμένοι** συμμετέχουν μόνο κατά **6%** (άτομα πάνω από 65). Στο Ζεφύρι κατοικούν κυρίως **νέοι** και **παραγωγικές ηλικίες των δύο φύλων** (4.292 άνδρες - 4.294 γυναίκες). Οι προτεραιότητες και οι επιλογές της Δημοτικής Αρχής, οι δραστηριότητες της και η παροχή υπηρεσιών στους δημότες, οφείλουν να λάβουν σοβαρά υπόψη την **ηλικιακή** και κατά **φύλο** σύνθεση του πληθυσμού. Το χαμηλό ποσοστό των **εγγάμων** (44%), τα **πολυμελή νοικοκυριά** με πάνω από πέντε άτομα (24,5%), οι **ικανοποιητικές συνθήκες κατοικίας** για μεγάλο τμήμα του πληθυσμού συνθέτουν το ιδιαίτερο προφίλ της πόλης.

Το Ζεφύρι ήταν ένας **μικρός πληθυσμιακά Δήμος** στην Περιφέρεια Αττικής που πλέον θα πρέπει μέσω και της νέας διοικητικής κατάστασης του Καλλικρατικού ενιαίου Δήμου Φυλής να ανταποκριθεί στην αυξημένη και διαφοροποιημένη ζήτηση της τοπικής κοινωνίας για **δημοτικές υπηρεσίες** σε πολλούς τομείς. Υπηρεσίες προσχολικής αγωγής, εκπαίδευσης, αθλητισμού και πολιτισμού προς τα παιδιά και τους νέους, κοινωνικές υπηρεσίες στους ηλικιωμένους, υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παραγωγικών ηλικιών.

Ανάλογη ζήτηση εκδηλώνεται σε όλους σχεδόν τους δήμους της Αττικής, αλλά στο Ζεφύρι αφ' ενός μεν τα μεγέθη είναι μικρά και δε δημιουργούν **οικονομίες κλίμακας**, αφ' ετέρου δε η ύπαρξη του μεγάλου πληθυσμού των **τσιγγάνων**

δημιουργεί μία επιπλέον ζήτηση στις λειτουργίες των δημοτικών υπηρεσιών που δεν είναι εύκολο να ικανοποιηθεί. Οι Ρομ ή Ρομά όπως τους έχουμε δει, σε σχέση με τον πληθυσμό της πόλης αποτελούν ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Είναι ομάδες πολιτών με δυσκολίες κοινωνικής συμμετοχής και ρατσιστικά εμπόδια εις βάρος τους. Οι προβληματικές συνθήκες διαβίωσης, τα κοινωνικο-οικονομικά τους χαρακτηριστικά, η κουλτούρα και τα έθιμά τους δυσκολεύουν την ενσωμάτωσή τους στην τοπική κοινωνία. Αντιθέτως ο μικρός αριθμός (2,9%) των οικονομικών μεταναστών δεν δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ενσωμάτωσης, όμως η οποιαδήποτε ζήτηση για υπηρεσίες αδειών, διοικητικών πληροφοριών και εκπαίδευσης πρέπει να υπάρχει δυνατότητα οπωσδήποτε να καλυφθεί από την εκάστοτε αρμόδια υπηρεσία.

3.4 Ειδικές πληθυσμιακές ομάδες: η κοινότητα των αθίγγανων Ρομ (ή Ρομά)

Σε πάρα πολλές και από τις προηγούμενες ενότητες της παρούσας εργασίας αναφερθήκαμε εντεταμένα στα μέλη της κοινότητας των Ρομ. Είναι ευρέως εξ' άλλου γνωστό ότι στο Ζεφύρι κατοικεί μία σχετικά μεγάλη ομάδα **αθίγγανων**, η οποία μάλιστα δεν έχει και ποτέ επίσημα καταμετρηθεί. Σύμφωνα με το γραφείο παροχής κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών του Δήμου Ζεφυρίου, το 2004 ο πληθυσμός τους εκτιμήθηκε στα 1.600 άτομα, ενώ σήμερα ασφαλώς θα ξεπερνάει τα 2.000. Συνεπώς το ποσοστό συμμετοχής τους στον μόνιμο πληθυσμό κυμαίνεται μεταξύ 17,50% και 22%, δηλαδή επηρεάζει σημαντικά τα **δημογραφικά χαρακτηριστικά** της περιοχής. Ο δείκτης γήρανσης, το ποσοστό εγγάμων, τα πολυμελή νοικοκυριά, το εκπαιδευτικό επίπεδο διαμορφώνονται συγχρόνως και από τα οικογενειακά, μορφωτικά και γενικά τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας. Οι οικογένειες των **Ρομά** παντρεύουν τα παιδιά τους σε μικρή ηλικία, σπάνια τελούν νόμιμο γάμο και είναι συνηθισμένο ένα νέο ζευγάρι να έχει 3 - 4 παιδιά. Οι γάμοι γίνονται σύμφωνα με τα έθιμα τους και δεν δηλώνονται στους Δήμους.

Οι συμπολίτες αυτοί κατοικούν σε μια συγκεκριμένη περιοχή της πόλης, την «**Κάτω Λίμνη**» (βλέπε και παραπάνω παράγραφο 2.4), που είναι υποβαθμισμένη λόγω της **αυθαίρετης δόμησης**, της καθυστερημένης ένταξης της στο σχέδιο πόλης και του χαμηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος των κατοίκων της. Οι Ρομά ασχολούνται με το εμπόριο και την **ανακύκλωση μετάλλων** και γενικά μεταχειρισμένων αντικειμένων, τις αγροτικές εργασίες όποτε μετακινούνται από την πόλη (Ιούλιο με Σεπτέμβριο και Νοέμβριο με Δεκέμβριο) και γενικά δεν έχουν σταθερή εργασία. Το μορφωτικό τους επίπεδο είναι χαμηλό. Τα παιδιά δεν πηγαίνουν σχολείο (βλέπε παραπάνω) ή πηγαίνουν για λίγους μόνο μήνες το χρόνο. Έχουν συνηθίσει να ζουν ελεύθερα, χωρίς επιτήρηση των γονιών τους. Μέσα στο σχολείο αισθάνονται ότι περιορίζονται ασφυκτικά, είναι αποκομμένα από τους συμμαθητές τους, δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν τα μαθήματά τους και αρκετά μένουν αναλφάβητα.

Εφιστούμε την προσοχή όλων σε ένα αυξανόμενο κύμα **αθιγγανοφοβίας** με στόχο την κατασκευή «**αποδιοπομπαίων τράγων**» για σειρά κοινωνικών προβλημάτων των περιοχών μας, δηλαδή την εύκολη λύση του να βρεθούν κάποιιοι

στους οποίους να χρεώνονται κατά τρόπο που να μοιάζει προφανής, τα όποια προβλήματα της περιοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ταύτιση της ομάδας των Ρομά με την **παραβατικότητα**, όταν μάλιστα δεν διαθέτουμε καν ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία για τη συμμετοχή της εν λόγω ομάδας. Ένα μικρό μόνο τμήμα της κοινωνίας τους υιοθετεί πράγματι παραβατικές συμπεριφορές, και η στάση αυτή επηρεάζει τους υπόλοιπους κατοίκους και δυσχεραίνει την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία, αλλά δεν είναι όμως η πλειοψηφία...

Εικόνα 3.2: Ρομά και αστυνομία: δύο ομάδες συχνά συγκρούμενες
ΠΗΓΗ: <http://www.google.gr/images>

Η ομάδα των τσιγγάνων πάντως είναι γεγονός ότι αποτελεί ένα σύνολο που βιώνει ίσως τον πιο σκληρό και οργανωμένο **ρατσισμό** σε όλη την Ευρώπη. Στη χώρα μας, τα τελευταία χρόνια διεξάγονται έρευνες και μελέτες για τα προβλήματα και εμπόδια που συναντούν οι Τσιγγάνοι στο πλαίσιο χρηματοδότησης παρόμοιων πρωτοβουλιών από την Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. Κοινοτική Πρωτοβουλία). Μια διαθέσιμη έρευνα για τα προβλήματα ρατσισμού που αντιμετωπίζουν οι τσιγγάνοι στην Ελλάδα είναι αυτή που έγινε στο πλαίσιο της Αναπτυξιακής Σύμπραξης «Φυλών Ένωσις» το 2006.

Αναλυτικότερα, η έρευνα εστιάζει στις διακρίσεις που υφίστανται οι τσιγγάνοι, ιδιαίτερα οι πιο μειονεκτικές ομάδες αυτών (των διαμενοντών σε καταυλισμούς) στην αγορά εργασίας. Προς τούτο έγιναν συνεντεύξεις με τσιγγάνους στο Ζεφύρι, τη Γαστούνη, την Καλαμάτα, την Κατερίνη, τη Γέρα Λέσβου και τη Μυτιλήνη. Σύμφωνα με την έρευνα, η συντριπτική πλειοψηφία των τσιγγάνων της έρευνας πιστεύει ότι **δεν απολαμβάνει ίσων δικαιωμάτων** με τους υπόλοιπους Έλληνες. Τονίζουν την ύπαρξη «ρατσιστικού κράτους», την επιθετική συμπεριφορά των αστυνομικών αρχών, την πλημμελή κοινωνική φροντίδα, την «εκμετάλλευσή τους για εκλογικούς σκοπούς» και την έλλειψη σεβασμού.

Εικόνα 3.3: Χαμηλές μονοκατοικίες (οδός Παν. Γρηγορούσας) τσιγγάνων (Ρομ)

Αναλυτικότερα γίνεται διάκριση μεταξύ διάχυτου κοινωνικού ρατσισμού και θεσμικού ρατσισμού. Ο διάχυτος **κοινωνικός ρατσισμός** σε πολλές περιπτώσεις είναι ένα φαινόμενο «ρατσισμού μέσα στο ρατσισμό» και «αποκλεισμού μέσα στον αποκλεισμό» και αναφέρεται στην ευρεία υιοθέτηση προσβλητικών και αρνητικών συμπεριφορών και σχολίων για την κοινότητα των Ρομ. Αναφέρεται η διάχυτη αντίληψη για την ταύτιση των τσιγγάνων με την παραβατικότητα όπως προαναφέραμε, την άρνηση μίσθωσης κατοικίας και τη μη προσέλευση πελατείας στα μαγαζιά τους. Ο **θεσμικός ρατσισμός**, ο οποίος ενδιαφέρει και περισσότερο, αναφέρεται στη σκόπιμη πολιτική παραμέλησης από τις δημόσιες αρχές θεμάτων και υποχρεώσεων σχετικών με τις συνθήκες διαβίωσης των τσιγγάνων (π.χ. έλλειψη νερού, ρεύματος και αποχέτευσης). Επίσης, αναφέρεται σε επιλεκτικούς και συνεχείς αστυνομικούς ελέγχους («Τσιγγάνος = Ύποπτος»), διαχωρισμούς των παιδιών των Ρομά στα σχολεία, χαμηλής ποιότητας ή άρνηση παροχής υπηρεσιών από την τοπική αυτοδιοίκηση και φορείς, όπως τα νοσοκομεία, καθώς και γεωγραφικός διαχωρισμός των τσιγγάνων («γκετοποίηση»).

Συχνές αναφορές στον **τοπικό τύπο** περιοχών, όπου διαμένουν ομάδες Ρομ, δείχνουν τις έντονες αντιδράσεις για την παρουσία των τσιγγάνων, την εμφανή στάση απόρριψης και την προσπάθεια εμπέδωσης θεσμικού ρατσισμού. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε: «Αιτία διχασμού του Δημοτικού Συμβουλίου Ασπροπύργου αποτέλεσε η αποχέτευση στην περιοχή των Τσιγγάνων». Σύμφωνα με το δημοσίευμα, αιτία του διχασμού υπήρξε η αποδοχή επιχορήγησης 2.320.000 ευρώ για το έργο αποχέτευσης όμβριων υδάτων κυρίου ιστού και περιοχών ατίγγανων του Δήμου Ασπροπύργου. Μεταξύ των απόψεων που διατυπώθηκαν είναι οι ακόλουθες: ότι «ο Δήμος δεν μπορεί να δεχτεί κανένα κονδύλι για την ομάδα των τσιγγάνων γιατί έτσι μονιμοποιούνται κατά κάποιο τρόπο οι τσιγγάνοι της περιοχής», ότι «τα χρήματα της επιχορήγησης είναι αρκετά, αλλά αν τα δεχτεί ο Δήμος, θα δώσει δικαίωμα στην

όποια κυβέρνηση να θεωρεί ότι τσιγγάνοι είναι αποδεκτοί στην περιοχή, οξύνοντας έτσι τα ήδη πολλαπλά της προβλήματα», «...ο Δήμος είχε λάβει άλλη επιχορήγηση, η οποία προοριζόταν για τον καθαρισμό της περιοχής των τσιγγάνων... Αυτό μπορεί να βελτιώνει τη διαβίωση τσιγγάνων, αλλά δημιουργεί κακό προηγούμενο... Υπάρχει φόβος για μεθόδευση που θα οδηγήσει στη δημιουργία οργανωμένου καταυλισμού τσιγγάνων...», «...δεν υπάρχει καμία πρόθεση να δεχτεί ο δήμος πακτωλό χρημάτων για τους τσιγγάνους και σε καμία βέβαια περίπτωση για τους σκηνίτες... Οι τσιγγάνοι της περιοχής έχουν πάρει το μήνυμα και σιγά-σιγά απομακρύνονται...».

Η «επιθετική» πολιτική Δήμων της χώρας έναντι των Ρομά έχει αναγνωριστεί και από τον Επίτροπο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης: «...οι τοπικοί πολιτικοί και οι τοπικές αρχές δεν είναι έτοιμες να χρησιμοποιήσουν ούτε τις δημόσιες χρηματοδοτήσεις προς όφελος των τσιγγάνων, καθώς οι ψηφοφόροι τους τις θεωρούν ένδειξη αποδοχής της μόνιμης εγκατάστασης των Ρομά...». Στο δημοσίευμα γίνεται ονομαστική αναφορά στις θέσεις και δηλώσεις που παραθέτουμε στο κείμενο της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Επιλέγουμε να παραθέσουμε τα διάφορα αποσπάσματα χωρίς τα ονόματα έτσι ώστε να αποφύγουμε οποιαδήποτε «εμπλοκή» σε πολιτικές ερμηνείες. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι ο τρόπος κοινωνικής κατασκευής των προβλημάτων και η δόμηση της απειλής «Τσιγγάνοι».

Θα μπορούσε κανείς κάλλιστα να υποστηρίξει ότι τα παραπάνω συνιστούν ενδείξεις **θεσμικού ρατσισμού**, αφού άλλωστε καταγράφεται μια μόνιμη αποδοχή πρακτικών και πολιτικών θεσμικού ρατσισμού από πολλές τοπικές πολιτικές παρατάξεις. Αυτού του είδους μάλιστα ο θεσμικός ρατσισμός σε μεγάλο βαθμό αποκαλύπτει το φαύλο κύκλο του ρατσισμού, δεδομένου ότι πολλοί κάτοικοι της περιοχής που δεν είναι τσιγγάνοι, θεωρούν εαυτούς στιγματισμένους και περιθωριοποιημένους από τα ΜΜΕ και συμπολίτες μας (π.χ. «το γκέτο του Ασπροπύργου ή του Ζεφυρίου ή των Άνω Λιοσίων»). Ο θεσμικός ρατσισμός όμως στηρίζεται στην ύπαρξη **διάχυτου κοινωνικού ρατσισμού** στις τοπικές κοινωνίες, όπως φαίνεται στο παρακάτω δημοσίευμα που αναφέρεται στην περιοχή του Ασπροπύργου, η οποία αντιμετωπίζει αντίστοιχα σχετικά με τους τσιγγάνους προβλήματα με το Ζεφύρι.

Οι κάτοικοι του Ασπροπύργου «ζητούν δικαίωμα στην ασφαλή διαβίωση». Σύμφωνα με το δημοσίευμα, ομάδα πολιτών του Δήμου Ασπροπύργου διοργάνωσε συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας για την αντιμετώπιση της κατάστασης που επικρατεί στην περιοχή τους. Αναφέρθηκαν στο πρόβλημα που σχετίζεται με τους τσιγγάνους και την ανθυγιεινή διαβίωση, «που τους έχει επιβληθεί και τους επηρεάζει άμεσα...», «η περιοχή έχει γίνει απροσπέλαστη τα βράδια λόγω της έντονης παραβατικότητας από μέρους των Τσιγγάνων...», που «κάποιοι δέχθηκαν για προεκλογικό σκοπό με ανοχή να εγκατασταθούν στην περιοχή (Τσιγγάνοι) χωρίς ονοματεπώνυμο...». Οι κάτοικοι ζήτησαν «την τοποθέτησή τους (ενν. Τσιγγάνους) σε οργανωμένους χώρους με νερό και φως, σχολεία για τα παιδιά τους...», απαίτησαν «την ένταξη της περιοχής στο σχέδιο πόλεως και κανένα πρόστιμο στα αυθαίρετα...», «...να σταματήσουν τα πρόστιμα στα σπίτια των οικογενειών **ποντιακής** καταγωγής...» και «να

καταγραφούν άμεσα οι άνεργοι» ταυτόχρονα με «δέσμευση των υπευθύνων για προσφορά εργασίας σε όλους...».

3.5 Πρόταση – λύση: Ένα σχέδιο κοινωνικής αλληλεγγύης για τους τσιγγάνους.

Η Δυτική Αττική και μερικοί δήμοι της αποτελούν λοιπόν περιοχή συγκέντρωσης και διαβίωσης τσιγγάνων, γεγονός άλλωστε που έχει συμβάλει στην αναπαραγωγή στερεοτύπων και αρνητικών στιγμάτων. Παρά την ύπαρξη υποχρεώσεων της Πολιτείας για την εξασφάλιση των όρων αξιοπρεπούς διαβίωσης των τσιγγάνων (και άλλων βέβαια κοινωνικά ευπαθών ομάδων του πληθυσμού), δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα ένα αποτελεσματικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης. Το Ζεφύρι, παρά το μικρό μέγεθος και τον περιορισμένο προϋπολογισμό του, θα μπορούσε να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ένα Τοπικό Σχέδιο Δράσης για τους τσιγγάνους της περιοχής του με σκοπό τόσο την ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των τσιγγάνων όσο και την αντιμετώπιση των αρνητικών στερεοτύπων που βαραίνουν την περιοχή. Αναλυτικότερα με βάση την πρωτοβουλία για ένα «Βιώσιμο Ζεφύρι» θα μπορούσαμε να προτείνουμε τα παρακάτω:

1 . Αρχές και αξίες του Σχεδίου. Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμμετοχή όλων χωρίς διακρίσεις στα κοινά, κινητοποίηση όλων των ανθρωπίνων πόρων, κοινωνική πρόληψη της παραβατικότητας και αποφυγή στερεοτύπων, μεταφορά και εφαρμογή καλών πρακτικών τόσο από τον εθνικό όσο και από τον ευρωπαϊκό χώρο.

2 . Στόχοι δράσεων του Σχεδίου. Το Τοπικό Σχέδιο Δράσης θα μπορούσε να διαρθρωθεί στη βάση τριών στόχων: α) κοινωνική ένταξη, β) οικονομική ένταξη, γ) πολιτισμική ιδιαιτερότητα. Ο στόχος της **κοινωνικής ένταξης** αναφέρεται σε δράσεις και μέτρα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, ικανών να βοηθήσουν στην εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τους τσιγγάνους (ήδη υπάρχει στο Ζεφύρι Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών). Για παράδειγμα θα μπορούσε να δημιουργηθεί σχετική υπηρεσία η οποία να παρέχει **πληροφόρηση** στους τσιγγάνους για οποιοδήποτε κοινωνικό θέμα σχετικό με υπηρεσίες, δημόσια υγεία, οικονομία κ.ά. Παρόμοιες ενέργειες θα μπορούσαν να ενδυναμώσουν τους τσιγγάνους στη χρήση των κοινωνικών δικαιωμάτων τους ώστε να μην υπάρχει πια κανένα πρόβλημα στη σχέση των ανθρώπων αυτών με τις δημόσιες υπηρεσίες, τα νοσοκομεία κ.λπ. και να πάψουν να αντιμετωπίζονται ως ειδικές περιπτώσεις. Ο στόχος της **οικονομικής ένταξης** αναφέρεται στην χρήση ευκαιριών και **επιχορηγήσεων** για την ανάπτυξη νόμιμης επιχειρηματικής δραστηριότητας και απασχόλησης τσιγγάνων σε συνεταιρισμούς, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και διάφορες άλλες υπηρεσίες κοινωνικής ωφέλειας ακόμη και για υποστήριξη των ίδιων. Στον τρίτο τομέα περιλαμβάνονται δράσεις ανάδειξης της **πολιτισμικής ιδιαιτερότητας** με ταυτόχρονο σεβασμό και αποδοχή γενικών και καθολικών αρχών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πολιτισμικές ιδιαιτερότητες δεν καταγράφονται μόνο στην κοινωνία των τσιγγάνων αλλά και σε κοινωνίες άλλων ανθρώπων σε πολλές περιοχές της χώρας (π.χ. οπλοφορία στην Κρήτη).

3 . Πόροι και χρηματοδότηση του Σχεδίου. Η προγραμματική περίοδος 2007-2013 προσφέρει ευκαιρίες υποβολής προτάσεων και άντλησης πόρων για τη χρηματοδότηση σχετικών δράσεων. Χρηματοδοτήσεις μπορούν να αντληθούν από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της Ανταγωνιστικότητας, της Διοικητικής Αναβάθμισης και του Ανθρωπίνου Δυναμικού. Πόροι επίσης μπορούν να αντληθούν από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με την εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων. Τέλος η συμμετοχή σε αναπτυξιακές συμπράξεις και η εκμετάλλευση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγές χρηματοδότησης.

4 . Θεσμική υποστήριξη του Σχεδίου. Το Σχέδιο Δράσης θα μπορούσε να σχεδιαστεί και υλοποιηθεί αρχικά από το **Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας** και τις Κοινωνικές Δομές του Δήμου στη βάση μιας προγραμματικής συμφωνίας. Ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων αποτελεί το απαραίτητο νομικό πλαίσιο ενεργοποίησης τέτοιων πρωτοβουλιών. Θα ήταν σκόπιμη η συνεργασία με σχετικούς ερευνητικούς φορείς της χώρας ή Δήμους με ανάλογα ενδιαφέροντα. Οι δράσεις **δημοσιοποίησης** απαιτείται να λειτουργήσουν σε άμεση συνεργασία με τους υπόλοιπους άξονες (κοινωνικός, οικονομικός, πολιτισμικός) έτσι ώστε να υπάρξει η μεγαλύτερη δυνατή αναγνωρισιμότητα των αποτελεσμάτων και κατ' επέκταση μείωση των αρνητικών στερεοτύπων.

5 . Τοπική ηγεσία και κοινωνία. Η **αναγνώριση και αποδοχή** της τοπικής κοινότητας για την αξία και χρησιμότητα του Σχεδίου Δράσης αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την αξιοποίηση της μεγαλύτερης δυνατής ωφέλειας. Το Σχέδιο απαιτεί ενεργοποίηση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο (κεντρική διοίκηση) απαιτείται ενεργοποίηση των αρμόδιων δημόσιων αρχών (π.χ. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς) και οργανισμών. Σε περιφερειακό επίπεδο απαιτείται συνεργασία με νομαρχιακούς φορείς (π.χ. Δ/ση Κοινωνικής Πρόνοιας) και σχετικές ΜΚΟ. Σε τοπικό επίπεδο απαιτείται η ενεργοποίηση φορέων, ΜΚΟ και εθελοντών.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει σημαντικά βήματα στη δημιουργία προϋποθέσεων σχεδιασμού και εφαρμογής ενός Τοπικού Σχεδίου Δράσης. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι σχετικές ενέργειες της Δημοτικής Αρχής σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο (π.χ. συναντήσεις Δημάρχου με Προέδρους Οργανισμών και ανάδειξη σχετικών θεμάτων στην ΤΕΔΚΝΑ), η δημιουργία του **Τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης της Παραβατικότητας** (βλέπε παρακάτω, παράγραφο 3.6) και η δρομολόγηση δράσεων αστικής ανάπλασης της βόρειας περιοχής του Ζεφυρίου. Απαιτείται ωστόσο η εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων στιγματισμού του Ζεφυρίου και για την αποκατάσταση της τοπικής κοινωνικής συνοχής μέσω της βελτίωσης ποιότητας ζωής των τσιγγάνων.

Αυτό που πρέπει δηλαδή να συμβεί, είναι να πάψει το Ζεφύρι να αποτελεί περιθωριακή κοινότητα, και να διαμορφωθεί σε μία βιώσιμη κοινότητα από την οποία θα απουσιάζουν οι κοινωνικές ανισότητες μεταξύ όλων των μελών της. Παρακάτω,

στην παράγραφο 3.7, θα εξετάσουμε το κοινωνικό πρόβλημα συσχετίζοντάς το με το αντίστοιχο περιβαλλοντικό ζήτημα που δημιουργείται στις επίμαχες περιοχές. Επίσης θα **προτείνουμε** και ένα απλό σκεπτικό το οποίο σε συνδυασμό με το παραπάνω σχέδιο, ίσως μπορέσει σε βάθος χρόνου να δώσει μια κάποια **λύση** στο θέμα των Ρομά και των κοινωνικών ανισοτήτων, αλλά και στο πρόβλημα της αξιοποίησης σε κάποιο βαθμό «τεμμαχίων» ή λωρίδων φυσικού περιβάλλοντος συγκεκριμένων τοποθεσιών της πόλης, και κατ' επέκταση γενικότερα όλης της περιοχής του (Δήμου) Ζεφυρίου.

3.6 Παραβατική συμπεριφορά των κοινωνικών ομάδων

Τα τελευταία χρόνια διατυπώνονται παράπονα, ανησυχίες και δυσαρέσκεια για την έντονη ανασφάλεια των κατοίκων σε περιοχές της Δυτικής Αττικής, για την **έξαρση της εγκληματικότητας**, την ύπαρξη «γκέτο» εγκληματικών στοιχείων και ομάδων, καθώς και τις δυσκολίες των δημόσιων αρχών να ελέγξουν και να περιορίσουν τα προαναφερόμενα φαινόμενα. Ιδιαίτερος λόγος γίνεται για περιοχές όπως το Ζεφύρι και το Μενίδι (Αχαρνές). Το αστυνομικό δελτίο συμβάντων αναφέρεται σε διαρρήξεις, βιασμούς, ανθρωποκτονίες και γενικότερη παραβατική συμπεριφορά. Συχνά μάλιστα οι αναφορές αυτές εστιάζουν στην **παραβατική συμπεριφορά των Ρομά** και άλλων κοινωνικών ομάδων (π.χ. ομογενείς από πρώην ΕΣΣΔ).

Οι τοπικές κοινωνίες αναρωτιούνται για τις **αποτελεσματικές στρατηγικές αντιμετώπισης της παραβατικότητας**. Πολλοί επικαλούνται την ανυπαρξία επαρκούς αστυνόμευσης, άλλοι κάνουν λόγο για γενικότερο κοινωνικό πρόβλημα, ενώ γενικά η αναφορά στην έξαρση της εγκληματικότητας εστιάζει σε ορισμένες πλευρές της παραβατικότητας και σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες. Η εστίαση αυτή δεν είναι ιδεολογικά και κοινωνικά ουδέτερη, καθώς εντοπίζονται μερικά στοιχεία όπως η «τεχνητά παραγόμενη» ανασφάλεια με στόχο συγκεκριμένες ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού (το στερεότυπο των παραβατικών τσιγγάνων), ή οι κοινωνικές προκαταλήψεις, η μη διάθεση ενασχόλησης με συγκεκριμένες μορφές παραβατικότητας κ.ά. Για παράδειγμα, το υπαρκτό πρόβλημα της παραβατικότητας των Ρομά όσον αφορά τις **τροχαίες παραβάσεις** υπερτονίζεται, ενώ στο εξίσου υπαρκτό και κοινωνικά επιζήμιο θέμα των **πολεοδομικών, κτιριοδομικών και περιβαλλοντικών παραβάσεων** δε δίδεται η δέουσα σημασία. Από την άλλη πλευρά, το εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα της **κακοποίησης των παιδιών** και της **ενδοοικογενειακής βίας** δεν τίθεται καν, ενώ ταυτόχρονα και παράλληλα δημιουργούνται όπως ήδη προαναφέρθηκε, νέα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας...

Ο θεσμός των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας (ΤΟΣΠΠΑ) έχει αρχίσει να καθιερώνεται και να

αναπτύσσεται στην καθημερινή πραγματικότητα αρκετών Δήμων της χώρας μας στο πλαίσιο της προσπάθειας συμμετοχής της τοπικής κοινότητας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή δράσεων **πρόληψης της παραβατικότητας**. Το ΤΟΣΠΠΑ Ζεφυρίου αποτελεί προϊόν δημοκρατικών διαδικασιών, στηρίζεται σε υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο και οι αρχές λειτουργίας του έχουν δημοσιοποιηθεί. Τα δε πρόσωπα που το απαρτίζουν είναι φανερά και είναι υπόλογοι στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Εικόνα 3.4 (α,β): Διάρρηξη και πυρπόληση της αποθήκης σκαπτικών εργαλείων του εργοταξίου του Δήμου Ζεφυρίου, που στεγάζεται στο χώρο του γηπέδου (Ο.Τ. 69)

ΠΗΓΗ: <http://www.otyposnews.gr>

Όμως οι αναφορές και οι απόψεις που χαρακτηρίζουν τις διάφορες προσωπικές ή ομαδικές κριτικές για τη λειτουργία του ΤΟΣΠΠΑ Ζεφυρίου συμβάλλουν στην αναπαραγωγή ενός κλίματος **έλλειψης εμπιστοσύνης**, γεγονός το οποίο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας του Ζεφυρίου. Το ΤΟΣΠΠΑ Ζεφυρίου σκοπεύει ακριβώς στην **αντιμετώπιση** αυτής της έλλειψης εμπιστοσύνης, μέσω των δράσεών του. Φιλοδοξεί να διευκολύνει τη μεταφορά καλών πρακτικών από το εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο στην τοπική κοινωνία. Φιλοδοξεί να δημιουργήσει έναν ανοικτό προβληματισμό στην τοπική κοινωνία για θέματα, όπως ο ρατσισμός, η ξενοφοβία, η ανεπάρκεια κοινωνικών δομών, η σχολική διαρροή, η γκετοποίηση τμημάτων του πληθυσμού, η ανάγκη δημιουργίας δικτύων με άλλους Δήμους, η αξιοποίηση του τοπικού κοινωνικού κεφαλαίου.

Ενδεχόμενη αποτυχία υλοποίησης των σκοπών του ΤΟΣΠΠΑ θα σημαίνει, στη χειρότερη περίπτωση, σπατάλη χρόνου για τα μέλη του. Η παρεμπόδιση όμως της λειτουργίας του θα συνιστά αφαίρεση, για άλλη μια φορά, του δικαιώματος της τοπικής κοινωνίας να προνοήσει για τον εαυτό της, να μοιραστεί την εμπειρία άλλων Δήμων και να συμβάλει στην οικοδόμηση ενός ανοικτού και βιώσιμου Ζεφυρίου το οποίο θα πρέπει να διαθέτει επίσης ενότητα και συνοχή.

Το ερώτημα λοιπόν που δημιουργείται είναι το εξής: Ποια είναι η καταλληλότερη προσέγγιση για το **πρόβλημα παραβατικότητας και ανασφάλειας** στο Ζεφύρι αλλά και γενικότερα στη Δυτική Αττική; Η απάντηση δεν είναι εύκολη ούτε και μονοσήμαντη. Απαιτεί μια διεξοδική μελέτη του προβλήματος που θα καταγράφει περιοχές και πεδία παραβατικότητας, παράγοντες εγκληματικότητας, καθώς και ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Έχοντας κατά νου το παράδειγμα του Δήμου Ζεφυρίου, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η καταλληλότερη προσέγγιση είναι αυτή που συνδυάζει στοιχεία αστυνομικής και κοινωνικής πρόληψης. Όσον αφορά το σκέλος της **αστυνομικής πρόληψης προτείνεται η αύξηση των αστυνομικών περιπολιών και η ενεργοποίηση του θεσμού του αστυνομικού της γειτονιάς**. Οι πεζές περιπολίες είναι αναγκαίες για την επίτευξη κατανόησης των ποικίλων προβλημάτων αλλά και της ουσιαστικής παρέμβασης των αστυνομικών οργάνων στην πρόληψη και διαχείριση παραβατικών συμπεριφορών.

Εικόνα 3.5: Διαρρήκτες του εργοταξίου αφαιρούν συχνά μπαταρίες των φορτηγών (εμπόριο ανακυκλώσιμων υλικών) στερώνοντας τα από την υπηρεσία καθαριότητας
ΠΗΓΗ: <http://www.otyposnews.gr>

Όσον αφορά την **κοινωνική πρόληψη** (που θα πρέπει να συγκεντρώνει και το κύριο βάρος των προσπαθειών) απαιτείται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης με πρωτοβουλίες και ενέργειες στα εξής πεδία: συμμετοχή νέων σε δημιουργικές δραστηριότητες και παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών σε νέους (π.χ. επαγγελματικός προσανατολισμός, ψυχοκοινωνική υποστήριξη), ενδυνάμωση νέων και ομάδων πολιτών της κοινωνικής ομάδας των τσιγγάνων, ευρύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα παραβατικότητας, λειτουργία προγραμμάτων επιμόρφωσης για θέματα σχολικής και ενδοοικογενειακής βίας, ενίσχυση της συμμετοχής των τσιγγάνων στις διαδικασίες τοπικής

διαβούλευσης, μελέτη και άντληση στοιχείων από την ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία, καταπολέμηση των φυλετικών και άλλων στερεοτύπων. Σε κάθε περίπτωση η εφαρμογή προληπτικών δράσεων δεν θα πρέπει να ενισχύει στερεότυπα, τα οποία όχι μόνο δεν συμβάλλουν στην επίλυση του προβλήματος, αλλά επιπλέον παραγνωρίζουν σημαντικές διαστάσεις της παραβατικότητας (π.χ. ενδοοικογενειακή και σχολική βία) και ενισχύουν τη γκετοποίηση ομάδων του πληθυσμού.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ

Τέλος, ως **πρόταση βελτίωσης**, να αναφέρουμε ότι το ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης απαιτεί την εκμετάλλευση μέχρι εξάντλησης κάθε πηγής **χρηματοδότησης** (τοπικής, περιφερειακής, εθνικής και ευρωπαϊκής) και προϋποθέτει την κινητοποίηση του διαθέσιμου ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου της Δυτικής Αττικής. Σε άλλες χώρες μάλιστα συνάπτονται μεταξύ φορέων της τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης καθώς και της κοινωνίας των πολιτών συμβάσεις συνεργασίας για την αποδοτική, αποτελεσματική και κοινωνικά δίκαιη λειτουργία προγραμμάτων πρόληψης της παραβατικότητας.

3.7 Το κοινωνικό πρόβλημα σε άμεση σχέση με το περιβαλλοντικό πρόβλημα

Το κοινωνικό πρόβλημα του Ζεφυρίου είναι εντονότατο και άμεσα αλληλένδετο με το περιβαλλοντικό πρόβλημα. Οι πλέον κοινωνικά υποβαθμισμένες περιοχές είναι και οι πλέον υποβαθμισμένες περιβαλλοντικά. Η βόρεια περιοχή (βόρεια της Αττικής Οδού: Π.Ε.3 και Π.Ε.1) κατοικείται όπως είδαμε σε μεγάλο βαθμό από ανθρώπους **της ομάδας των Ρομ** με φτωχές στεγαστικές, οικιστικές και κοινωνικές υποδομές. Το ρέμα Εσχατιάς αντιμετωπίζεται ως οχετός και όχι ως σημαντικός περιβαλλοντικός πόρος για μια προσπάθεια αναβάθμισης (βλέπε επόμενο κεφάλαιο, παραγραφο 4.6). Η βόρεια και η νότια περιοχή όχι μόνο διαφέρουν για τις διαφορετικές (έως αντίθετες) πολεοδομικές και χωροταξικές δομές τους, αλλά αποτελούν μάλιστα θα λέγαμε και εντελώς ξεχωριστές κοινωνικές οντότητες. Η βόρεια περιοχή στερείται οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, ενώ όλες οι Υπηρεσίες του Δήμου (Δημαρχείο, ΚΕΠ, Κοινωνική Υπηρεσία) στεγάζονται στο νότιο τμήμα. Δεν υπάρχει κανένα δίκτυο (π.χ. ποδηλατικό, πεζοπορικό) που να συνδέει το βόρειο με το νότιο τμήμα, έτσι ώστε να ενθαρρύνει την επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Ακόμα περισσότερο, τα ζητήματα κοινωνικής υποβάθμισης αντιμετωπίζονται από μερίδα κατοίκων και μέρους της τοπικής πολιτικής ηγεσίας ως ζητήματα ποινικού χαρακτήρα. Με τον τρόπο αυτό εντείνεται η ανισότητα και ο διαχωρισμός, ενώ «δικαιολογείται» και η έμφαση στην περαιτέρω ανάπτυξη της νότιας περιοχής. Ακόμα και ο δημόσιος διάλογος για την τύχη **του Πάρκου Λιάρου** στο νότιο τμήμα (βλέπε επόμενο κεφάλαιο παράγραφο 4.8) χαρακτηρίζεται από την καθιερωμένη τάση που υπάρχει να μετατρέπονται τα σημαντικά πολιτικά προβλήματα σε ζητήματα προσωπικών αντιπαραθέσεων και σεναρίων συνωμοσίας. Ωστόσο, πίσω από όλα αυτά τα ζητήματα παραμένουν τα εξής ερωτήματα αναπάντητα: ο σχεδιασμός ενός χώρου πρασίνου ποιος μπορεί ή πρέπει να εξυπηρετήσει και με ποια κριτήρια;

Έχουν όλοι πρόσβαση σε αυτόν και με ποιόν τρόπο; Μπορούν όλες οι κοινωνικές ομάδες να διατυπώσουν μια προτίμηση χρήσης του Πάρκου; Σε ποιο βαθμό οι ελεύθεροι και δημόσιοι χώροι μπορούν να μετατρέπονται τμηματικά ή συνολικά σε εμπορικές δραστηριότητες με συνοδευτικές υπηρεσίες αναψυχής;

Εικόνα 3.6: Πλατεία Ηρώων Πολυτεχνείου, Δημαρχείο Ζεφυρίου (χάρτης Ο.Τ. 158)
ΠΗΓΗ: Google Earth (διαδίκτυο)

Το Ζεφύρι δέχεται κοινωνικές ανισότητες, αντιμετωπίζεται δηλαδή άνισα ως τμήμα της Δυτικής Αττικής σε σχέση με τους υπόλοιπους δήμους, αλλά και στο εσωτερικό του καταγράφονται ευρείες περιβαλλοντικές, χωρικές και κοινωνικές αποκλίσεις (βόρειο και νότιο τμήμα). Παρατηρείται επίσης το εξής «επικίνδυνο» φαινόμενο: τα περισσότερο ευημερούντα τμήματα να επιδιώκουν την αποσύνδεσή τους από τα λιγότερο ευημερούντα. Όπως το Ζεφύρι θεωρείται το περιθώριο της Αττικής, έτσι και η βόρεια πλευρά θεωρείται ένα περιθώριο εντός του τοπικού κοινωνικού αποκλεισμού. Το βόρειο τμήμα του Ζεφυρίου είναι μια ιδιότυπη περίπτωση αστικής συνοικίας, όπου το γκέτο δεν χρειάζεται να επιβληθεί... Το **γκέτο** είναι ο μόνος **αμυντικός και προστατευτικός μηχανισμός** για όσους δεν μπορούν να συμμετέχουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή...

Για την **αντιμετώπιση** των παραπάνω πηγών προβληματισμού, θα έπρεπε να στραφούμε προς δύο περιπτώσεις **προτάσεων λύσεων**. Η πρώτη σχετίζεται με την μακροχρόνια προσπάθεια κοινωνικής ένταξης των τσιγγάνων της ομάδας των Ρομά στη συμβατική καθημερινότητα της κοινωνίας του Ζεφυρίου, ώστε να εξαλειφθούν σταδιακά όλες εκείνες οι καταστάσεις που δημιουργούν δυσaréσκεια γενικά των πολιτών, κακή λειτουργία του συστήματος, παραβατική συμπεριφορά των Ρομά, κοινωνικό υποβιβασμό της περιοχής και περιθωριοποίηση, εν τέλει και

περιβαλλοντική ρύπανση (βλέπε παραπάνω παρ 3.5: σχέδιο κοινωνικής αλληλεγγύης για τους τσιγγάνους). Η δεύτερη πρόταση αφορά πολεοδομικές και χωροταξικές λύσεις είτε με κατασκευές δικτύων πεζοδρόμων ή ποδηλατοδρόμων που θα μπορούν να συνδέουν τις δύο διαφορετικές συνοικίες της πόλης όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, είτε με την επέκταση των δημόσιων υπηρεσιών και στο βόρειο τμήμα του Ζεφυρίου ώστε να γίνεται δυνατή η εξυπηρέτηση εξίσου όλων (Ρομά ή μη).

Βέβαια η εφαρμογή της δεύτερης πρότασης προϋποθέτει να έχει προηγηθεί η πρώτη, που όμως δεν αποτελεί εύκολο εγχείρημα, καθώς σχετίζεται - όπως εύκολα γίνεται αντιληπτό - με την ανατροπή στερεοτύπων και εδραιωμένων για γενιές και γενιές καταστάσεων. Όλα αυτά θα πρέπει να πραγματοποιηθούν σταδιακά και σταθερά από τις επόμενες διαδοχικά γενιές των Ρομά με **στόχο** να περιοριστούν οι φυλετικές κοινωνικές διακρίσεις που γίνονται από τους υπόλοιπους, αλλά και οι αμυντικές στάσεις των Ρομά που προκαλούν τις παραβατικές τους ενέργειες, με στόχο τον περιορισμό της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης/ρύπανσης, και γενικά τη **βελτίωση της κατάστασης** στη βόρεια πλευρά του Ζεφυρίου και για τους Ρομά και για όλους.

Πηγές 3^ο Κεφαλαίου

1. Δημήτρης Μπουρίκος, «Βιώσιμο Ζεφύρι, όραμα ή ουτοπία;», Πρωτοβουλία «Βιώσιμο Ζεφύρι», 2010 (ιστότοπος <http://viosimozefyri.com/>)
2. Δημήτρης Ντούσας, «Rom και Φυλετικές Διακρίσεις» (Στην ιστορία, την κοινωνία, την κουλτούρα, την εκπαίδευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα), εκδόσεις GUTENBERG
3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου
4. <http://www.otyposnews.gr>
5. <http://politikokafeneio.com/tsiganoi/rom241.htm>

4.ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΛΥΣΕΩΝ

4.1. Η επισήμανση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στο Ζεφυρί

Η περιοχή του Ζεφυρίου όπως γνωρίζουμε αποτελεί δυστυχώς μια από τις υποβαθμισμένες περιοχές του Λεκανοπεδίου. Η **ρύπανση** (βλ. παράγραφο 4.2) γίνεται τα τελευταία χρόνια πιο φανερή, καθώς η πόλη επεκτείνεται και ο χώρος κατοικίας καταλαμβάνει όλο και περισσότερη έκταση με αποτέλεσμα την απαίτηση για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και των υποδομών. Η σκέψη περί οικονομικής ανάπτυξης με παράλληλη **προστασία του περιβάλλοντος** δεν τέθηκε ποτέ ουσιαστικά επί τάπητος, παρόλη την γεινίαση του Ζεφυρίου με δύο πολύ σημαντικές περιοχές φυσικού κάλλους, την **Πάρνηθα** και το **όρος Αιγάλεω**, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν στοιχείο ανάπτυξης, τουλάχιστον πριν τις καταστροφικές πυρκαγιές των προηγούμενων καλοκαιριών.

Η οικονομική ανάπτυξη και η γενικότερη επέκταση του Λεκανοπεδίου σε χώρους περιφερειακά του κέντρου συνέβαλε στην αύξηση του πληθυσμού με σημαντικούς ρυθμούς. Δυστυχώς όμως δεν υπήρξε και η αντίστοιχη περιβαλλοντική διάσταση της ανάπτυξης, με αποτέλεσμα η τελική εικόνα της περιοχής να απέχει ακόμη από τις αρχές της **βιωσιμότητας** και της **αιφορίας**. Υπάρχουν ακόμη σημαντικές δυνατότητες και ευκαιρίες που μπορούν να αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών της περιοχής του Ζεφυρίου και τη χάραξη μιας πορείας καλύτερα μοντέλα με βάση την αιφόρο ανάπτυξη.

Συνοπτικά, τα κυριότερα περιβαλλοντικά θέματα, που εμπίπτουν άμεσα ή έμμεσα στις αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι:

1. Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων σχετικών με την επεξεργασία και διάθεση στερεών αποβλήτων, καθώς σε μικρή απόσταση από τα όρια του Ζεφυρίου συγκεντρώνονται οι μονάδες που εξυπηρετούν την διαχείριση αποβλήτων 4 εκατομμυρίων κατοίκων. Η συγκέντρωση αυτή ασκεί σημαντικές πιέσεις στους φυσικούς πόρους και την ποιότητα του περιβάλλοντος, οι οποίες εντείνονται από την απουσία σχεδίων και υποδομών διαχείρισης των επικίνδυνων αποβλήτων.
2. Ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση των υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων) και του εδάφους
3. Η διαχείριση των στερεών αποβλήτων του ίδιου του δήμου και η καθαριότητα
4. Η επέκταση του οικιστικού ιστού εις βάρος των χώρων αστικού πράσινου.
5. Η συνεχής πίεση στη βιοποικιλότητα, η οποία βαίνει συνεχώς μειούμενη μέσω της καταστροφής, της κατάτμησης και υποβάθμισης των οικοτόπων.

Τον τελευταίο καιρό παρατηρείται μια ιδιαίτερα έντονη και σταθερή ενασχόληση των πολιτικών προσώπων και ομάδων αλλά και της κοινωνίας των πολιτών του Ζεφυρίου με τα τοπικά (ρέμα Εσχατιάς, Πάρκο Κ. Λιάρου) και ευρύτερα τοπικά (Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Α. Τρίτσης») περιβαλλοντικά θέματα που θα αναπτυχθούν παρακάτω (βλ. χάρτες, φωτογραφίες). Η εξέλιξη αυτή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική και έχει τη δική της ερμηνεία και εξήγηση. Η ανάδειξη των συγκεκριμένων θεμάτων οφείλεται σε συγκεκριμένους **πολεοδομικούς παράγοντες**, ευρύτερους αλλά και τοπικούς τους οποίους θα αναφέρουμε στη συνέχεια, και στην πραγματικότητα δε συμβαίνει μόνο π.χ. όταν πλησιάζουν οι επόμενες δημοτικές εκλογές, και ούτε προέρχεται μόνο από τη μερίδα των οικολόγων συμπολιτών μας.

Ο βασικός ευρύτερος παράγοντας αναφέρεται στην ολοένα και αυξανόμενη εμπορευματοποίηση του δημόσιου χώρου που καθιστά «εμπορικό προϊόν» ή επιβάλλει τη λογική του εμπορικού προϊόντος σε μια σειρά διαδικασιών κοινωνικής επαφής, αναψυχής, διασκέδασης και χρήσης του ελεύθερου χρόνου. Ο τοπικός παράγοντας στο Ζεφύρι σχετίζεται με την έντονη **αστικοποίηση** και **υπερβολική δόμηση** που βιώνει η κοινότητά μας: οι **ελεύθεροι χώροι πρασίνου** δημιουργούν την εντύπωση ότι είναι πολλοί και επαρκείς, ωστόσο παρατηρώντας συνειδητοποιούμε ότι εξελίσσεται μια δυναμική διαδικασία δόμησης των ακάλυπτων χώρων με έντονες πιέσεις στις περιοχές πρασίνου και ελεύθερων χώρων. Η δυναμική αυτή δεν ενθαρρύνεται μόνο από την ανάγκη αξιοποίησης ιδιωτικών κεφαλαίων στον κατασκευαστικό τομέα αλλά και από τις Δημοτικές Αρχές - οι τελευταίες όταν βρίσκονται σε περιόδους «οικονομικής στενότητας» αναζητούν απεγνωσμένα πόρους και ως πρώτη ευκαιρία βλέπουν την εμπορική αξιοποίηση των ελεύθερων χώρων τους.

Εικόνα 4.1: Κέντρο νεότητας ελεύθερος χώρος πρασίνου. Άγιος Φανούριος (Ο.Τ. 95)

Η ιστορική εξέλιξη στη Δυτική Αττική μάλλον ενισχύει την άποψη ότι η ανάπτυξη της περιοχής προϋποθέτει τη μέριμνα για τα περιβαλλοντικά ζητήματα όμως υπάρχει η αντίληψη που θέλει τη Δυτική Αττική «να ζει» (κατά κάποιο τρόπο) από την **περιβαλλοντική καταστροφή** (π.χ. Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων - ΧΥΤΑ, βιομηχανίες Θριασίου: βλέπε επόμενες παραγράφους). Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή λοιπόν φαίνεται να υπάρχουν προφανώς κατηγορίες ανθρώπων που ωφελούνται και άλλοι που ζημιώνονται. Προφανώς κερδισμένοι δεν είναι η ευρύτερη ομάδα κατοίκων της περιοχής ούτε όσοι εργάζονται προσωρινά (μη μόνιμοι) σε επισφαλείς εργασίες με τεράστιες αβεβαιότητες. Προφανώς ωφελημένοι δεν είναι οι κάτοικοι της Δυτικής Αττικής, αφού έχουν από τα χαμηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα στη χώρα, ούτε οι άνθρωποι της νέας γενιάς και όσοι θα γεννηθούν σε αυτή την περιοχή, αφού αντιμετωπίζουν αρνητικά στερεότυπα για την περιοχή τους («υποβαθμισμένοι») που τους περιορίζουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες. Με άλλα λόγια, κερδισμένη δεν είναι η συνολική ποιότητα ζωής της ευρύτερης περιοχής. Ειδικότερα για το Ζεφύρι, από έρευνα του Πολυτεχνείου για την εξέλιξη της ποιότητας ζωής (οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική) την περίοδο 1995-2005 προκύπτει υποβάθμισή της σε όλους τους δείκτες!

4.2. Φυσικό και δομημένο περιβάλλον – κατανομή εδαφικής κάλυψης – ρύπανση

Περισσότεροι άνθρωποι από τον μισό πληθυσμό του πλανήτη (σχεδόν 6,4 δις άνθρωποι) ζουν σε αστικές περιοχές και η ποιότητα ζωής τους επηρεάζεται άμεσα από την κατάσταση του **αστικού περιβάλλοντος**. Οι πόλεις πρωτοπορούν στην οικονομική δραστηριότητα, παρουσιάζουν ωστόσο μια προβληματική κατάσταση όσον αφορά στην ποιότητα ζωής που προσφέρουν κυρίως σε σχέση με την περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη. Τα **περιβαλλοντικά προβλήματα** που αντιμετωπίζουν έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των πόλεων και στις οικονομικές επιδόσεις των ίδιων των πόλεων.

Οι περισσότερες πόλεις αντιμετωπίζουν παρόμοια **περιβαλλοντικά προβλήματα**, όπως είναι η κακή ποιότητα του αέρα, η αυξημένη κυκλοφορία και η συμφόρηση, η ηχορύπανση, η κακή ποιότητα του δομημένου περιβάλλοντος, οι εγκαταλελειμμένες περιοχές, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, η άναρχη δόμηση και η δημιουργία αποβλήτων και λυμάτων. Οι αιτίες των προβλημάτων αυτών περιλαμβάνουν, εκτός των άλλων, αλλαγές του τρόπου ζωής (αυξανόμενη εξάρτηση από το ιδιωτικό αυτοκίνητο, αύξηση των νοικοκυριών ενός ατόμου, αύξηση της κατά κεφαλήν χρήσης των πόρων) και δημογραφικές μεταβολές, οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη στις πιθανές λύσεις. Οι **λύσεις** οφείλουν να έχουν μακροπρόθεσμους στόχους και να περιλαμβάνουν την πρόληψη των κινδύνων, όπως την πρόβλεψη των επιπτώσεων των κλιματικών μεταβολών ή την προοδευτική μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα (π.χ. κίνηση με φυσικό αέριο).

Ο Τομέας Φυσικής Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών, ανέπτυξε έναν δείκτη ποιότητας ζωής χρησιμοποιώντας επίγεια δεδομένα και δορυφορικές

εικόνες και τον εφάρμοσε σε έξι δήμους της Δυτικής Αττικής (Μαγούλα, Ελευσίνα, Ασπρόπυργος, Φυλή, Άνω Λιόσια, Ζεφύρι) για το διάστημα από το 1990 έως το 2005. Ο Δείκτης Ποιότητας Ζωής, που υπολογίστηκε σε τέσσερις περιόδους (1991, 1994, 2000, 2005), προκύπτει αθροιστικά από οκτώ μεταβλητές. Οι τέσσερις από αυτές είναι σχετικές με το φυσικό περιβάλλον (επιφανειακή θερμοκρασία, πυκνότητα αστικής φυτοκάλυψης, αστικές και βιομηχανικές χρήσεις γης, κατανομή εδαφικής κάλυψης) και προέρχονται από την επεξεργασία δορυφορικών εικόνων. Αξίζει να σημειωθεί πως στη συγκριτική αυτή επισκόπηση, ο Δήμος Ζεφυρίου συγκεντρώνει τη χαμηλότερη βαθμολογία στην περιοχή μελέτης, μιας και χαρακτηρίζεται από **χαμηλό δείκτη βλάστησης και πυκνή δόμηση**.

Και η περιοχή λοιπόν του Ζεφυρίου τείνει πια να μεταβληθεί σε αστική περιοχή, και αυτό, βέβαια είναι κάτι που δεν διευκολύνει τις προσπάθειες ανάπλασης. Παρ' όλα αυτά, τα μεγάλα έργα που έχουν γίνει στα όρια του δήμου, όπως επίσης και ορισμένα αδόμητα οικοδομικά τετράγωνα, δίνουν κάποιες δυνατότητες. Η Δημοτική Αρχή προωθεί την **εξυγίανση της δομημένης περιοχής** και ειδικές χρήσεις σε νέες περιοχές (πάρκο υπερτοπικής σημασίας στην περιοχή της Λίμνης, πάρκο 35 στρεμμάτων χρηματοδοτούμενο από τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας πάνω από την Αττική Οδό).

Το ρόλο ενός πολύ σημαντικού οικοσυστήματος στην ευρύτερη περιοχή παίζουν οι ορεινοί όγκοι του **Αιγάλεω** (και του **Ποικίλου όρους**) και της **Πάρνηθας**, η οποία μετά τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007 βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση, ενώ έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες για αναδάσωση. Η ραγδαία υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια για τους γνωστούς λόγους (πληθυσμιακή συγκέντρωση και άναρχη οικιστική επέκταση, συρρίκνωση της γεωργικής γης, πυρκαγιές και οικοπεδοποίηση δασικών εκτάσεων) έχει απαξιώσει συνολικά το Αττικό τοπίο. Αυτή ακριβώς η μετάλλαξη βρίσκει εφαρμογή στο Ζεφύρι και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό

Ο Δήμος Ζεφυρίου όμως παρ' όλα αυτά, πέτυχε κάτι που άλλοι δήμοι δεν σκέφτηκαν ή δεν κατάφεραν να πετύχουν: τη βύθιση ή και τη δημιουργία τούνελ σε όλο το τμήμα της Αττικής Οδού που περνά από την περιοχή του και τη δημιουργία από πάνω πάρκου, χώρων αθλοπαιδιών και στάθμευσης, και ζώνης αναψυχής. Συνάμα, η πόλη γίνεται όλο και πιο δελεαστική για τις επιχειρήσεις γιατί προσφέρει σχετικά φθηνή γη και μάλιστα εντός σχεδίου, νέους οδικούς άξονες και μέσα σταθερής τροχιάς (Προαστιακός). Η περιοχή είναι γεγονός ότι θεωρείται πλέον ιδανική για μεσαίες βιομηχανίες, αντιπροσωπείες, κ.α.

Η **ατμοσφαιρική ρύπανση** στην περιοχή παρακολουθείται από το Τμήμα Ποιότητας Ατμόσφαιρας, Διεύθυνση Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και Θορύβου του ΥΠΕΧΩΔΕ, που είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία του επίσημου δικτύου μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης της περιοχής Αθηνών. Ο πλησιέστερος σταθμός μέτρησης είναι αυτός του Δήμου **Άνω Λιοσίων**, όπου μετρούνται οι ρύποι SO₂, NO₂, O₃, CO, τα επίπεδα των οποίων βρίσκονται στο μέσο όρο των περιβαστικών σταθμών. Οι επιπτώσεις από την διέλευση της Αττικής Οδού, καθώς και

οι συγκεντρώσεις ρύπων που προέρχονται από ανεξέλεγκτη διάθεση στερεών, επικίνδυνων και μη, αποβλήτων δεν μπορούν να μετρηθούν ακόμη.

Μετρούμενοι Ρύποι	O ₃	NO ₂	SO ₂	SO ₂	CO	PM-10
Σταθμοί Μετρήσεων	Όζον	Διοξείδιο του Αζώτου	Διοξείδιο του Θείου	Διοξείδιο του Θείου	Μονοξείδιο του Άνθρακα	Απορρούμενα Σωματίδια
Παιτσίδων	100	112	20	7	1.5	
Πειραιάς - 1	86	63	16	7	1.3	48
Αθηνάς	67	127	21	13	1.6	
Γεωπονική	101	78			0.5	
N. Σμόρνη	123	50			0.5	
Λιόσια	111	24				
Μαρούσι	110	20			0.4	32
Περιστέρι	115	29	18	6	0.3	
Αρισσιτέλους		46				36
Λυκόβρυση	113	52				42
Αγ. Παρασκευή	124	26				39
Θρακομακεδόνες	116	8				53
Ελευσίνα	113		4	3		
Γουδί						
Κορωπί	115	14				66

* Οι τιμές των ρύπων υπολογίζονται σε $\mu\text{g}/\text{m}^3$ εκτός του CO που υπολογίζεται σε mg/m^3
 O₃: Όρια : ενημέρωσης κοινού **180 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** -- συναγερμού **240 $\mu\text{g}/\text{m}^3$**
 NO₂: Όριο συναγερμού **400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$**
 SO₂: Όριο συναγερμού **500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** ,
 SO₂: Οριακή τιμή **125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** (να μην υπερβαίνεται πάνω από 3 φορές το έτος)
 CO: Δεν έχει θεσπιστεί όριο συναγερμού, Οριακή τιμή **10 mg/m^3**

Εικόνα 4.2: Παρουσίαση μέγιστων ημερησίων τιμών ρύπων της 11^{ης} Απριλίου 2011
ΠΗΓΗ: ΠΕΡΠΙΑ (<http://www.minenv.gr/1/12/122/12204/g1220400.html>)

Ως πρόταση λύσης για την ανακούφιση ή την αποσυμφόρηση - κατά κάποιο τρόπο - της πυκνής δόμησης και για τη βελτίωση του φαινομένου της έντονης ατμοσφαιρικής ρύπανσης είναι η κατασκευή «**πράσινων οροφών**» που αποτελεί μια χαρακτηριστική πρακτική η οποία αποδεικνύει πως οι Ο.Τ.Α. μπορούν να συμβάλλουν στην προστασία του αστικού περιβάλλοντος. Η ιδέα **φύτευσης των ταρατσών** ώστε να λειτουργούν ως φυσικά φίλτρα και ως πνεύμονες πρασίνου μέσα

στον αστικό ιστό κερδίζει συνεχώς έδαφος. Οι πράσινες στέγες βελτιώνουν την ποιότητα του εισπνεόμενου αέρα (παράγουν οξυγόνο, φιλτράρουν τη σκόνη), συμβάλλουν στην άμβλυνση του φαινομένου της αστικής νησίδας θερμότητας, συμβάλλουν στην ορθολογική διαχείριση του νερού και παρέχουν χρήσιμο χώρο στην εκτοπισμένη από τις πόλεις άγρια ζωή. Οι **πράσινες στέγες** προσφέρουν θερμομόνωση, υγραμόνωση και ηχομόνωση. Σε ένα καλά μονωμένο κτίριο η χρήση του κλιματιστικού και του καλοριφέρ μειώνεται. Τέλος, οι πράσινες στέγες, αξιοποιώντας αχρησιμοποίητους χώρους, παρέχουν μέρη για ψυχαγωγία και κοινωνικοποίηση.

4.3 Η επιρροή από τη γειτονική περιοχή βαριάς βιομηχανίας του Θριάσιου

Η συγκεκριμένη τοποθεσία της πόλης του Ζεφυρίου δεν αποτελεί η ίδια μία βιομηχανική περιοχή. Όπως ήδη έχουμε περιγράψει, είναι μια ιδιαίτερη “γειτονιά” των δυτικών προαστίων με τα δικά της ιδιαίτερα προβλήματα. Υπάρχουν βέβαια μερικές ήπιες δραστηριότητες βιοτεχνίες (επίπλων, ρούχων κ.λπ.), ένα εργοστάσιο κατασκευής ανελκυστήρων, ένα άλλο που παράγει ψησταριές και άλλα παρόμοια είδη, αλλά και ένα βυρσοδεψείο το οποίο βρίσκεται τρία οικοδομικά τετράγωνα από το ρέμα της Εσχατιάς, στο ύψος κάτω από την Αττική Οδό (βλέπε χάρτη & υπόμνημα χρήσεων γης στο παράρτημα). Η βιοτεχνία ρούχων βρίσκεται στην οδό Ανεξαρτησίας, δηλαδή ακριβώς δίπλα από το ρέμα. Γενικά οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές χρήσεις στο Ζεφύρι – περιορισμένες – δεν είναι τοποθετημένες στην πλειοψηφία τους στην όχθη του ρέματος Εσχατιάς, εκτός από δυο – τρία παλαιά εγκαταλειμμένα εργοστάσια. Οπότε θα μπορούσαμε τουλάχιστον να πούμε ότι το ρέμα (βλέπε κεφάλαιο 5) δε δέχεται κατά συρροή αγωγούς αποβλήτων μέσα στα ίδια τα όρια του Ζεφυρίου, κάτι το οποίο όμως μπορεί να συμβαίνει στους όμορους δήμους (π.χ. Αχαρναί) από τους οποίους διέρχεται επίσης το ρέμα. Το γενικό όμως **πρόβλημα βιομηχανικής ρύπανσης** στο Ζεφύρι και στην ευρύτερη Δυτική Αττική είναι η σχεδόν γειτονική βιομηχανική περιοχή του Θριάσιου Πεδίου.

Ιστορία περιοχής Θριάσιου Πεδίου, περιβαλλοντικά προβλήματα

Το **Θριάσιο Πεδίο** είναι πεδιάδα της Δυτικής Αττικής. Οριοθετείται από το Όρος Πατέρας στα δυτικά, την Πάρνηθα στα βόρεια και το Ποικίλο και Αιγάλεω Όρος στα νοτιοανατολικά. Στο νότο βρέχεται από τον Κόλπο της Ελευσίνας (βλ. χάρτη εικόνα 4.3). Οφείλει την ονομασία του στον αρχαίο αττικό Δήμο Θριάς που τοποθετείται στη σημερινή θέση της βιομηχανικής πόλης του Ασπροπύργου. Επρόκειτο για τόπο μυστηριακό που συνδέθηκε με τα ελευσίνια μυστήρια και τιμούσε με το όνομά του τον τοπικό ήρωα Θριάσιο. Σήμερα όμως η περιοχή είναι μια από τις σημαντικότερες βιομηχανικές περιοχές της χώρας, αντιμετωπίζει **σοβαρά προβλήματα ρύπανσης** της ατμόσφαιρας, της θάλασσας, του εδάφους και των υπόγειων νερών, λόγω της μεγάλης βιομηχανικής συγκέντρωσης και ρυπαινοσών δραστηριοτήτων, ενώ φιλοξενεί το Θριάσιο Νοσοκομείο και το Λάτσειο Κέντρο Εγκαυμάτων. Οι κυριότεροι οικισμοί του Θριασίου πεδίου είναι: ο Ασπρόπυργος, η Ελευσίνα, η Μαγούλα και η Μάνδρα, δηλαδή η ευρύτερη περιοχή που γειτνιάζει με το νέο ενιαίο **Δήμο Φυλής** από τα δυτικά, επομένως και με το **Ζεφύρι** (βλ. 1^ο

κεφάλαιο, χάρτη εικόνα 1.2). Το Θριάσιο πεδίο διαρρέουν δύο μεγάλοι χείμαρροι που επιβαρύνονται από τα απόβλητα, ο Σαρανταπόταμος (στην αρχαιότητα Θριάσιος Κηφισός) που συγκεντρώνει νερά από τα όρη Πατέρας και Πάστρα και εκβάλλει στη θάλασσα κοντά στην Ελευσίνα, και ο Κελάδωνας που πηγάζει από τη δυτική Πάρνηθα και διέρχεται από την περιοχή του Ασπροπύργου.

Εικόνα 4.3: Χάρτης της βιομηχανικής περιοχής Θριάσιου πεδίου
ΠΗΓΗ: <http://el.wikipedia.org>

Βιομηχανίες και ρύπανση της ατμόσφαιρας

Σύμφωνα με τεχνική έκθεση του ΠΕΡΠΙΑ (1989) το Θριάσιο Πεδίο παρουσιάζει τις μεγαλύτερες τιμές (α) βιομηχανικής συγκέντρωσης, (β) κατανάλωσης καυσίμου, και (γ) ρύπανσης που οφείλεται στην παραγωγική διαδικασία. Στην ίδια έκθεση αναφέρεται ότι: (α) από τις 80 βιομηχανίες της Αττικής με κατανάλωση καυσίμου πάνω από 1000 τόνους μαζούτ το χρόνο, οι 20 βρίσκονται στο Θριάσιο και η κατανάλωση είναι το 52,3 % του συνόλου στην Αττική (συγκεκριμένα στο Θριάσιο Πεδίο η κατανάλωση μαζούτ είναι 376.350 τόνοι ετησίως και σε όλη την Αττική 719.080 τόνοι) και (β) στο Θριάσιο επίσης λειτουργούν 46 βιομηχανίες, που ρυπαίνουν με την παραγωγική τους διαδικασία (από το σύνολο των **670 μονάδων** που είναι εγκατεστημένες στην ευρύτερη περιοχή). Συγκεκριμένα: τρία διυλιστήρια (Ελληνικά Διυλιστήρια Ασπροπύργου ΕΛ.Δ.Α., ΠΕΤΡΟΛΑ, και ΜΟΤΟΡΟΪΛ στους Αγίους Θεοδώρους), δύο χαλυβουργία (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ, ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ), δύο τσιμεντοβιομηχανίες (ΤΙΤΑΝ, ΧΑΛΥΨ), μία βιομηχανία πυρομαχικών (ΠΥΡΚΑΛ), εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διακίνησης προϊόντων πετρελαίου, τρεις μονάδες αναγέννησης ορυκτελαίων, μία χαρτοβιομηχανία, πολλές

χημικές βιομηχανίες, βιομηχανίες και βιοτεχνίες πλαστικών - ελαστικών, λατομεία και πολλές μικρότερες μονάδες.

Σύμφωνα με μελέτη του Αναπτυξιακού Συνδέσμου Δυτικής Αττικής (στοιχεία 2001) στο Θριάσιο Πεδίο λειτουργούν περί τις **2200** επαγγελματικές εγκαταστάσεις (συμπεριλαμβάνονται βιομηχανίες και βιοτεχνίες). Η συγκέντρωση αυτή είναι αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων και συγκυριών όπως το όραμα ανάπτυξης βαριάς βιομηχανίας, την εγκατάσταση εργατικού δυναμικού στην περιοχή που κυρίως ήταν πρόσφυγες και πρόθυμοι να απασχοληθούν σε τέτοιες δουλειές, τη διάνοιξη της εθνικής οδού, το μικρό κόστος μεταφοράς εμπορευμάτων δια θαλάσσης. Όλα δημιουργήθηκαν με ελλιπή χωροταξία και άγνοια των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Τα παραπάνω φανερώνουν ότι οι αποφάσεις εγκατάστασης των βιομηχανιών στην τοποθεσία πάρθηκαν απερίσκεπτα ή έναντι συμφερόντων. Αργότερα, ακόμα κι όταν οι **περιβαλλοντικές συνέπειες** αυτής της κατάστασης έγιναν ευρέως γνωστές, εξαιτίας της βαρύτητας που είχαν για την οικονομία η παραγωγή και η απασχόληση στις βιομηχανίες της περιοχής, η κατάσταση αυτή εδραιώθηκε.

Συνολικές Εκπομπές Ρύπων στο Θριάσιο Πεδίο (ton/έτος)

	Αιωρ.Σωματ.	NO _x	SO ₂	Υδρογ/κες
Βιομηχανία	17835,0	3354,0	8523,0	4911,0
Αυτοκίνητο	31,3	726,4	58,1	1586,6
Σύνολο	17866,3	4080,4	8581,1	6498,6
Βιομηχ./Σύνολο (%)	99,8	82,2	99,3	75,6

(ΠΗΓΗ: http://www.thrasiopedio.gr/environ_problems.htm)

Σε αντίθεση με την Αθήνα, στην οποία η ατμοσφαιρική ρύπανση οφείλεται κυρίως στην κυκλοφορία των αυτοκινήτων, στο Θριάσιο Πεδίο η ατμοσφαιρική ρύπανση οφείλεται κυρίως στη **βιομηχανική δραστηριότητα**. Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται καθαρά ότι ο ισχυρισμός είναι αληθής. Στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος 1986/90 προβλεπόταν μείωση των εκπεμπόμενων ρύπων από τη βιομηχανία στο Θριάσιο Πεδίο και στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας. Οι στόχοι αυτοί για μείωση των εκπεμπόμενων ρύπων στο Θριάσιο δεν πραγματοποιήθηκαν εξαιτίας των επεκτάσεων των διυλιστηρίων και μάλιστα αυξήθηκαν οι εκπομπές των φωτοχημικών ρύπων (οξειδίων του αζώτου και υδρογονανθράκων). Στη δεκαετία 1980/90 σημειώθηκε ποιοτική μεταβολή στην ατμοσφαιρική ρύπανση του Θριασίου. Μειώθηκαν οι εκπομπές αιωρούμενων σωματιδίων βιομηχανικής προέλευσης και αυξήθηκαν οι εκπομπές των φωτοχημικών ρύπων. Η μεταβολή οφείλεται:

✚ Στην αλλαγή της παραγωγικής διαδικασίας σε σημαντικές βιομηχανίες (π.χ.

παραγωγή σιδήρου από σκραπ και όχι από μέταλλευμα).

- ✘ Στην εφαρμογή μέτρων μείωσης των εκπομπών των αιωρούμενων σωματιδίων.
- ✘ Στην αύξηση των εκπομπών οξειδίων του αζώτου και υδρογονανθράκων από τις επεκτάσεις των διυλιστηρίων και των άλλων συναφών μονάδων.

Στη συνέχεια περιγράφεται η **εξέλιξη της ατμοσφαιρικής ρύπανσης του Θριάσιου Πεδίου**, σύμφωνα με τις μετρήσεις μας από το 1986 μέχρι σήμερα. Οι συγκεντρώσεις διοξειδίου του θείου έχουν μειωθεί σημαντικά. Μάλιστα βρίσκονται σαφώς κάτω από τα όρια της (αυστηρής) Οδηγίας 99/30 της Ε.Ε. Η κατάσταση για το **διοξείδιο του αζώτου** μέχρι το 1993 παρουσίασε δυσμενή εξέλιξη και στη συνέχεια μέχρι το 1996 παρουσιάστηκε βελτίωση. Την τριετία 1998-2000 παρουσιάστηκε αυξητική πορεία στις συγκεντρώσεις του NO₂. Τα τελευταία δύο χρόνια η κατάσταση παρουσιάζεται πολύ βελτιωμένη, με τις συγκεντρώσεις κατώτερες από τα όρια της (αυστηρής) Οδηγίας 99/30 της Ε.Ε. Η κατάσταση για τους **υδρογονάνθρακες** παραμένει πάντα σοβαρή, με συγκεντρώσεις που βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα, ιδίως στην Παραλία Ασπροπύργου. Επισημαίνονται οι **έντονες οσμές** που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια κατά τη διέλευση από την παλιά εθνική οδό Αθηνών - Κορίνθου μέσα στα όρια της ΠΕΤΡΟΛΑ, οι οποίες οφείλονται στην παραγωγική διαδικασία του διυλιστηρίου. Επίσης έντονες είναι οι οσμές και στην περιοχή των ΕΛ.Δ.Α. (Εθνική Αθηνών – Κορίνθου).

Όσον αφορά το **όζον (O₃)** σημειώθηκε αύξηση των επιπέδων του μέχρι το 1990 με εμφάνιση πολλών υπερβάσεων των ορίων της Π.Ο.Υ. και του ΠΕΡΙΠΑ και από το 1991 και μετά μείωση (με εξαίρεση το 1993) χωρίς να λείπουν όμως οι υπερβάσεις. Από το 1995 παρατηρήθηκε πάλι μια αυξητική πορεία μέχρι το 1999. Από το 2000 παρουσιάζεται μείωση, χωρίς να λείπουν όμως οι υπερβάσεις ορίων. Τονίζεται η **σοβαρότητα της κατάστασης** όσον αφορά το όζον για όλο το Θριάσιο Πεδίο, διότι οι παρατηρούμενες συγκεντρώσεις εγκυμονούν κινδύνους και για τους ανθρώπους αλλά και για τη βλάστηση της περιοχής.

Οι συγκεντρώσεις των **αιωρούμενων σωματιδίων** στην περιοχή Ελευσίνας (έχοντας μειωθεί σε σχέση με τη δεκαετία 1975-85) παρουσιάζουν σταθερότητα, εξακολουθώντας όμως να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα, ενώ στην περιοχή Παραλίας Ασπροπύργου παρουσιάζουν “εκρηκτική” αύξηση. Το 60% περίπου των αιωρούμενων σωματιδίων στο Θριάσιο Πεδίο έχουν μέγεθος μικρότερο από 3μm, ενώ το 80% μικρότερο από 10μm (λόγω του μικρού μεγέθους, ένα μέρος των σωματιδίων φτάνει μέχρι τους πνεύμονες, μεταφέροντας εκεί διάφορα επιβλαβή για την υγεία συστατικά). Ο **μόλυβδος** των αιωρούμενων σωματιδίων στο Θριάσιο Πεδίο βρίσκεται μεν σε σχετικά υψηλές συγκεντρώσεις, αλλά πολύ πιο κάτω από το όριο της Ελληνικής και Κοινοτικής Νομοθεσίας καθώς και από τις τιμές που εμφανίζονται στην Αθήνα. Επίσης φαίνεται ότι ο μόλυβδος από το 1993 και μετά παρουσιάζει μείωση, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στην κυκλοφορία πολλών καταλυτικών αυτοκινήτων (αμόλυβδη βενζίνη). Η διαφορά ανάμεσα στον Ασπρόπυργο και την Ελευσίνα είναι σημαντική και οφείλεται στη μεγαλύτερη συμμετοχή των βιομηχανικών εκπομπών μολύβδου στη διαμόρφωση των συγκεντρώσεων στον Ασπρόπυργο.

Η ρύπανση της θαλάσσιας περιοχής

Τεράστια ζημιά προκλήθηκε στον Κόλπο Ελευσίνας την εικοσαετία 1960-1980 με τη διοχέτευση στη θάλασσα ακατέργαστων **τοξικών αποβλήτων** της Χαλυβουργικής (αμμωνιακό υγρό κωκερίας με φαινόλες και κυάνιο), **οργανικού φορτίου** (βυνάσσας) 2 οινοπνευματοποιείων (Κρόνος, Βότρυς) και **λαδιών** των 2 Διυλιστηρίων%. Μεγάλη συμβολή είχε επίσης και ο **Κεντρικός Αποχετευτικός Αγωγός** (Κ.Α.Α.) μιας και είχε υπολογιστεί ότι το 20% των λυμάτων και αποβλήτων απ' αυτόν έφταναν στον κόλπο Ελευσίνας. Ο Κ.Α.Α. από το Νοέμβριο του 1994 δεν εκβάλλει στο Κερατσίνι αλλά με άλλο αγωγό τα υγρά στέλνονται στην Ψυττάλεια για πρωτοβάθμιο καθαρισμό (μείωση ρυπαντικού φορτίου κατά 35%) και δευτεροβάθμιο - βιολογικό καθαρισμό από το καλοκαίρι του 2004 (συνολική μείωση ρυπαντικού φορτίου κατά 93%). Οι κυριότερες **πηγές ρύπανσης** του Κόλπου Ελευσίνας σήμερα είναι:

- ✘ Οι διάφορες βιομηχανίες του Θριασίου Πεδίου, που διαθέτουν τα απόβλητά τους στη θάλασσα.
- ✘ Ρέμα Αγίου Γεωργίου (Βυρσοδευεία, Βιοχαρτική, Βιασφάλτ)
- ✘ Ναυπηγεία, διαλυτήρια πλοίων, παροπλισμένα πλοία, κινούμενα πλοία (τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί κατακόρυφα τα διακινούμενα φορτία στο λιμάνι Ελευσίνας)
- ✘ Αιωρούμενα σωματίδια (ατμοσφαιρικά).
- ✘ Στραγγίσματα από τη Χωματερή Άνω Λιοσίων (βλέπε επόμενη παράγραφο 4.4).

Εικόνα 4.4: Βιομηχανική περιοχή Θριάσιου Πεδίου. Εθνική Οδός Αθηνών-Κορίνθου

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αργή μεν αλλά αισθητή **βελτίωση** στον Κόλπο Ελευσίνας. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι μειώθηκαν σε όλον τον κόλπο (με εξαίρεση δύο συγκεκριμένες θέσεις) τα φωσφορικά, το ανόργανο άζωτο (νιτρικά, νιτρώδη και αμμωνία), το BOD5 και το COD. Επίσης αυξήθηκε η διαφάνεια.

Συνέπεια της βελτίωσης είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι ποσότητες και τα είδη των αλιευμάτων στον ευρύτερο Κόλπο Ελευσίνας (π.χ. αλιεύονται μπαρμπούνια, κουτσομούρες κ.λπ.). Επίσης από το 1993 δεν έχουν αναφερθεί περιστατικά ομαδικών θανάτων ψαριών. Από το 1992 μέχρι το 1996 η σχετική απόφαση του Υπουργείου Υγείας **απαγόρευε την κολύμβηση** σε όλη την περιοχή Ελευσίνας, με εξαίρεση την πλαζ Ελευσίνας - κέντρο Φονιάς. Από το 1997 μέχρι και το 2002 στην ίδια περιοχή απαγορευόταν η κολύμβηση, χωρίς να έχει αλλάξει κάτι προς το χειρότερο. Από το 2003 και έπειτα δεν υπάρχει απαγόρευση κολύμβησης στην παραλία Ελευσίνας, πράγμα που δείχνει ότι και το Υπουργείο αναγνωρίζει τη συντελεσθείσα βελτίωση.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για τη **μικροβιολογική ποιότητα** των νερών στην Παραλία Ελευσίνας (Πλαζ). Τα τελευταία χρόνια ικανοποιούνται και το επιτρεπτό αλλά και το επιθυμητό όριο της νομοθεσίας. Το ίδιο συμβαίνει και στην περιοχή Νέας Περάμου και Λουτροπύργου. Επίσης και οι οπτικά εκτιμούμενες παράμετροι δείχνουν μια καλή εικόνα, με εξαίρεση την Παραλία Ασπροπύργου. Οι μετρήσεις που κάνει το Γ.Ε.Ρ.Π.ΠΕ. στην Παραλία Ασπροπύργου για τη μικροβιολογική ποιότητα των νερών, δείχνουν ότι από την άποψη αυτή δεν υπάρχει πρόβλημα. Όμως απαιτείται συστηματικός καθαρισμός της ακτής, αφού υπάρχουν αρκετά σκουπίδια που δημιουργούν άσχημη εικόνα.

Η βελτίωση που παρατηρείται γενικά στον Κόλπο Ελευσίνας οφείλεται στους εξής παράγοντες :

- ✘ Μειώθηκε από το 1980 και μετά ο όγκος των βιομηχανικών αποβλήτων κατά 70% με ανάλογη μείωση του ρυπαντικού φορτίου (έκλεισαν ιδιαίτερα ρυπογόνες βιομηχανίες, όπως Βότρυς και Κρόνος και η Χαλυβουργική άλλαξε μέθοδο παραγωγής σιδήρου).
- ✘ Αρκετές βιομηχανίες εγκατέστησαν συστήματα καθαρισμού των αποβλήτων τους (π.χ. ΕΛ.Δ.Α., ΠΕΤΡΟΛΑ, ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΚΗ).
- ✘ Μειώθηκε σημαντικά ο αριθμός των παροπλισμένων πλοίων: (1980: 45 , 1982: 435, 1993: 33, 1994: 37, 1995: 60, 1996: 67, 1998: 144, 1999 : 123, 2000: 94, 2001: 63)
- ✘ Από το Νοέμβριο 1994 έπαψε να εκβάλλει στο Κερατσίνι ο Κεντρικός Αποχετευτικός Αγωγός (Κ.Α.Α.). Τώρα πια λειτουργεί το κέντρο επεξεργασίας λυμάτων (Κ.Ε.Λ.) της Ψυττάλειας, όπου γίνεται πρωτοβάθμιος και δευτεροβάθμιος καθαρισμός των λυμάτων και αποβλήτων, με αποτέλεσμα τη μείωση του ρυπαντικού φορτίου κατά 93%.

Ο Κόλπος της Ελευσίνας όμως παραμένει σοβαρά **ρυπασμένος** και **ευτροφικός**. Τους καλοκαιρινούς μήνες παρουσιάζεται η στρωμάτωση των νερών και το διαλυμένο οξυγόνο κάτω από τα 20m μειώνεται σημαντικά, οπότε γίνονται δύσκολες οι συνθήκες σε τέτοια βάθη για τη ζωή των ψαριών (παλιότερα σε τέτοια βάθη το διαλυμένο οξυγόνο πλησίαζε το μηδέν). Χαρακτηριστική είναι η περιοχή Ευταξίας (βάθος 33m), όπου στο βυθό το καλοκαίρι εμφανίζονται μεγάλες συγκεντρώσεις **αμμωνίας** (από έλλειψη οξυγόνου). Ο **ευτροφισμός** εκδηλώνεται ιδιαίτερα στις περιοχές Ασπροπύργου και Νέας Περάμου. Το πρόβλημα εξακολουθεί

να υπάρχει έντονο στο βυθό, όπου η βελτίωση είναι δύσκολη. Τα ιζήματα του βυθού παρουσιάζουν μεγάλες συγκεντρώσεις σε **οργανικό άνθρακα, φωσφόρο, άζωτο, βαριά μέταλλα και λάδια**. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις βαρέων μετάλλων εμφανίζονται μπροστά στα δυο Ναυπηγεία (Ελευσίνας και Σκαρμαμαγκά), του χρωμίου ειδικότερα στις εκβολές του Ρέματος Αγίου Γεωργίου (βυρσοδεψεία) και των λαδιών μπροστά στα δυο Διυλιστήρια. Γενικότερα στις ακτές παρατηρούνται οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις μετάλλων στα αιωρούμενα σωματίδια αλλά και διαλυμένων μετάλλων καθώς και μετάλλων στα ιζήματα .

Όσον αφορά τα λάδια, πρέπει να τονιστεί ότι η χρήση, μέχρι πρόσφατα, **χημικών διασκορπιστικών** για την καταπολέμηση των πετρελαιοκηλίδων, είχε σαν αποτέλεσμα να καλυφθεί ο βυθός με έναν υμένα λαδιού σε όλη την έκταση του Κόλπου Ελευσίνας. Τα μέγιστα των συγκεντρώσεων παρουσιάζονται μπροστά στα δυο διυλιστήρια (ΕΛ.Δ.Α & ΠΕΤΡΟΛΑ) και στα ναυπηγεία Ελευσίνας. Στις εκβολές του Ρέματος Αγ. Γεωργίου παρατηρούνται επίσης οι μικρότερες τιμές διαφάνειας (0,5-1,0m στις εκβολές του ρέματος και 4-7m στον υπόλοιπο Κόλπο) και οι μεγαλύτερες τιμές αιωρούμενης ύλης. Αξίζει να σημειωθεί η, κατά το παρελθόν, ρύπανση της **λίμνης Κουμουندούρου** με πετρελαιοειδή από τις διαρροές των δεξαμενών των ΕΛ.Δ.Α. και της παρακείμενης στρατιωτικής μονάδας. Στη συνέχεια η λίμνη αποτελούσε πηγή ρύπανσης της θάλασσας. Τον τελευταίο καιρό η κατάσταση στη λίμνη έχει βελτιωθεί.

Πιστεύουμε πάντως ότι η κατάσταση στον Κόλπο Ελευσίνας στα επόμενα χρόνια θα βελτιωθεί ακόμα περισσότερο, με την προϋπόθεση ότι θα λειτουργεί σωστά το κέντρο επεξεργασίας λυμάτων στην Ψυτάλεια, θα ελέγχονται οι βιομηχανίες για τα απόβλητά τους και θα εκλείψουν ατυχήματα σε πλοία, που οδηγούν σε διαρροές πετρελαιοειδών. Όσον αφορά τα **βυρσοδεψεία** που λειτουργούν στον Ασπρόπυργο, η πολιτεία είχε υποσχεθεί (Ιούνιος 1996) ότι σύντομα θα αποφασιζόταν ο χώρος μετεγκατάστασής τους. Στο χώρο αυτό θα γίνεται **επεξεργασία των αποβλήτων** ώστε να μη ρυπαίνουν τον οποιοδήποτε αποδέκτη. Μέχρι σήμερα όμως δεν έχει βρεθεί χώρος μετεγκατάστασης. Πάντως αυτά που παραμένουν σε λειτουργία υπολειπονται.

Ρύπανση του εδάφους και των υπογείων νερών

Η βαριά βιομηχανία ρυπαίνει το έδαφος και υπέδαφος με **βαριά και τοξικά μέταλλα**, με **οργανικές τοξικές ουσίες** και με **πετρελαιοειδή**. Συγκεκριμένα:

- ✘ Διάφορες μεταλλουργικές μονάδες καθώς και μονάδες ανάκτησης μολύβδου από μπαταρίες με τις αποθέσεις τους έχουν ρυπάνει το έδαφος με αποτέλεσμα αυτό να παρουσιάζει συγκεντρώσεις Pb, Cd και Zn κατά 2-20 φορές μεγαλύτερες από αυτές που παρατηρούνται σε μη ρυπασμένες περιοχές.
- ✘ Το διυλιστήριο ΠΕΤΡΟΛΑ έχει ρυπάνει το έδαφος σε βάθος 1,5m και κατά μήκος ενός άξονα 6km από την ακτή είναι σοβαρά ρυπασμένο με υδρογονάνθρακες. Οι μέγιστες συγκεντρώσεις υπερβαίνουν κατά 100 φορές τις συγκεντρώσεις υποβάθρου της περιοχής.
- ✘ Το διυλιστήριο ΕΛ.Δ.Α. έχει ρυπάνει με τρεις (3) κηλίδες πετρελαίου το υπέδαφος.

Η πρώτη με έκταση 427 στρέμ. περιέχει κηροζίνη και ντίζελ και προκαλεί αναβλύσεις στη Λίμνη Κουμουνδούρου. Η δεύτερη και η τρίτη κηλίδα 5,9 και 1,9 στρεμ. Αντίστοιχα περιέχουν κυρίως κηροζίνη και μαζούτ. Το υπέδαφος των ΕΛ.Δ.Α. έχει ρυπανθεί σε βάθος μέχρι και 11m.

Πάντως σε ημερίδα των ΕΛ.Δ.Α. το Φεβρουάριο του 2000 ανακοινώθηκε ότι οι μεγαλύτερες ποσότητες πετρελαιοειδών έχουν ήδη αντληθεί και εφαρμόζεται **πρόγραμμα ελέγχου των διαρροών**. Στους υπόλοιπους 14 χώρους αποθήκευσης πετρελαιοειδών που υπάρχουν στο Θριάσιο Πεδίο, αν και δεν έχουν γίνει μετρήσεις, είναι βέβαιο ότι θα επικρατεί παρόμοια με την παραπάνω κατάσταση. Επίσης η αποθήκευση από τη ΔΕΗ σημαντικών ποσοτήτων κλοφέν (PCB's) στον Ασπρόπυργο και στη Μάνδρα κατά τρόπο που δεν εξασφαλίζει προστασία, μάλλον έχει οδηγήσει σε σχετική ρύπανση του εδάφους.

Στην περιοχή του Θριασίου Πεδίου και ιδιαίτερα του Ασπροπύργου υπάρχουν μεγάλες **απαιτήσεις νερού** για την κάλυψη των αναγκών της γεωργίας και της βιομηχανίας. Η κατανάλωση νερού ετησίως από γεωτρήσεις για τις ανάγκες της βιομηχανίας και της γεωργίας ανέρχεται σε 2 και 10 εκατ. m³ αντίστοιχα. Αναλύσεις σε πάνω από 45 πηγάδια και γεωτρήσεις έδειξαν ότι υπάρχουν 3 διαταραχές στην ομαλή κατανομή των φυσικοχημικών παραμέτρων. Η μία της Ελευσίνας, η δεύτερη του Ασπροπύργου και η τρίτη στην περιοχή της Βιοχαρτικής. Στις δύο πρώτες υπάρχουν εκτεταμένες γεωργικές καλλιέργειες και στην τρίτη βιομηχανική δραστηριότητα. Τέλος πρέπει να επισημάνουμε τις πολύ σοβαρές καταστροφές που κατά καιρούς έχουν συμβεί στο Θριάσιο Πεδίο λόγω έλλειψης αντιπλημμυρικών έργων και προστασίας.

Ρύπανση από τη χωματερή Άνω Λιοσίων (ΧΥΤΑ Φυλής)

Η χωματερή Άνω Λιοσίων (παλαιότερα Χ.Δ.Α., τώρα Χ.Υ.Τ.Α. – βλέπε επόμενες παραγράφους 4.4, 4.5) απέχει 6km από τη θάλασσα, 4,5km από το κέντρο του Ασπροπύργου και 1km από τα Νεόκτιστα Ασπροπύργου. Στη χωματερή διατίθενται σήμερα περισσότερα από 1 εκατ. τόνοι αστικών απορριμμάτων το χρόνο. Διατίθενται επίσης 23.000 τόνοι **στερεά βιομηχανικά απόβλητα** το χρόνο εκ των οποίων οι 4.500 τόνοι είναι τοξικά, οι 8.500 τόνοι πετρελαιοειδή και οι υπόλοιποι 10.000 τόνοι μη τοξικά. Συνέπειες της λειτουργίας της χωματερής είναι οι παρακάτω:

- ✘ Έχει ρυπανθεί σε απόσταση 1km νοτιοδυτικά της χωματερής ο υδροφόρος ορίζοντας (αμμωνιακά και νιτρικά ιόντα, οργανικές ουσίες, ασβέστιο, μαγνήσιο, κάδμιο, χρώμιο, χαλκός, μόλυβδος, ψευδάργυρος, νικέλιο). Ένα μέρος των στραγγισμάτων (που παρουσιάζουν υψηλές συγκεντρώσεις BOD, COD και βαρέων μετάλλων - μετρήσεις Σ.ΕΛΕ.Ρ.) με βροχές καταλήγουν στο ρέμα Αγ. Γεωργίου και από κει στη θάλασσα.
- ✘ Εκλύονται έντονες οσμές και υπάρχουν συχνά αυταναφλέξεις.
- ✘ Πλήττεται η περιοχή από τη μεγάλη κυκλοφορία απορριμματοφόρων και συνεπώς ατμοσφαιρικών ρύπων.

Η σημερινή κατάσταση, σχέδια επεκτάσεων, επακόλουθα, επιπτώσεις και συνέπειες

Σήμερα, έχουν ήδη αδειοδοτηθεί δύο νέες μονάδες ηλεκτροπαραγωγής από φυσικό αέριο (Χαλυβουργική - ΔΕΗ με ισχύ 880 MW και ΕΛ.ΠΕ. με ισχύ 390 MW στη γειτονική Νέα Πέραμο) και έχουν ξεκινήσει εργασίες επέκτασης του διυλιστηρίου των ΕΛ.ΠΕ. (πρώην ΠΕΤΡΟΛΑ). Η επέκταση αυτή των ΕΛ.ΠΕ. στην Ελευσίνα προβλέπει τη δημιουργία ενός νέου διυλιστηρίου, πολλαπλάσιας δυναμικότητας από το παλαιό, με εννιά φορές περισσότερα αέρια απόβλητα, με 1.500.000 κυβικά μέτρα καυσαέρια την ώρα, με 950.000 τόνους το χρόνο επιπλέον διοξείδιο του άνθρακα. Επίσης, σχεδιάζεται κατασκευή **χωματερής βιομηχανικών αποβλήτων**, στο Μελετάνι της Μάνδρας και μετεγκατάσταση των δεξαμενών του Περάματος στο στρατόπεδο Ξηρογιάννη στον Ασπρόπυργο. Και όλα αυτά σε χώρο που συνορεύει με τις πυριτιδαποθήκες της ΠΥΡΚΑΛ και χαρακτηρίζεται ως περιοχή ασφαλείας.

Τα **επακόλουθα** της έντονης αυτής βιομηχανικής δραστηριότητας (αυξημένες εκπομπές ρύπων, διαρροές καυσίμων, μεγάλες ποσότητες τοξικών αποβλήτων, αυξημένες απαιτήσεις σε ενέργεια και νερό) ευθύνονται για την υποβάθμιση της ατμόσφαιρας, της θάλασσας, του εδάφους, του υπεδάφους και των υπόγειων νερών της περιοχής (ρύπανση της ατμόσφαιρας και της θάλασσας, διάβρωση των ακτών, εκτεταμένες γεωτρήσεις, περαιτέρω επιβάρυνση από την αποθήκευση των αποβλήτων κλπ). Σε αυτά έρχονται να προστεθούν και οι **επιπτώσεις** στη σωματική και ψυχική υγεία των κατοίκων (αναπνευστικά προβλήματα, καρκίνος, ψυχικές διαταραχές). Ας σημειωθεί επιπλέον ότι οι **συνέπειες** δεν μόνο περιβαλλοντικές. Στο Θριάσιο παρατηρείται, επίσης, ένας εκτοπισμός του δημόσιου από το ιδιωτικό στοιχείο, ενώ οι ακτές έχουν παραχωρηθεί ή έχουν καταληφθεί από τις βιομηχανίες και δεν επιτρέπεται η ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών σε αυτές. Η λειτουργία επιπλέον βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή είναι προφανές ότι θα οδηγήσει την ήδη επιβαρυνόμενη περιοχή σε αδιέξοδο. Επιπλέον, δεδομένου ότι η λειτουργία της βιομηχανίας συνεισφέρει στην κατανάλωση ενέργειας κατά 30% περίπου επί της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας δημιουργείται το ερώτημα αν η χωροθέτηση νέων βιομηχανικών μονάδων, ακόμη κι αν πρόκειται για μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, επιλύει το πρόβλημα εξασφάλισης ενέργειας ή αντίθετα το εντείνει και το ανακυκλώνει.

Οι συνέπειες βέβαια δεν περιορίζονται στη γεωγραφική περιοχή του Θριασίου, ούτε είναι μόνο περιβαλλοντικές. Η υποβάθμιση του Θριασίου αφορά **ολόκληρη την Αττική**. Αφενός, γιατί οι ρύποι της Ελευσίνας μεταφέρονται, μέσω του αέρα και των νερών, στην ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου, όπου εκεί αθροίζονται με τους αστικούς ρύπους και τους ρύπους που προέρχονται από τα υπόλοιπα γειτονικά βιομηχανικά κέντρα των οποίων επίσης σχεδιάζεται η επέκταση. Αφετέρου, η υποβάθμιση του Θριασίου αποτελεί ζήτημα της Αττικής γιατί είναι άμεση συνέπεια των δραστηριοτήτων και των συμπεριφορών που εμφανίζονται εντός του αστικού της ιστού. Το λεκανοπέδιο της Αττικής είναι η πιο ενεργοβόρα περιοχή της χώρας, όχι μόνο λόγω της πληθυσμιακής του πυκνότητας, αλλά και της τεράστιας έκτασής του, σε συνδυασμό με τα εμπορικά συμφέροντα που επιβάλουν μια έντονη κινητικότητα

στο εσωτερικό του. Η ανάγκη αυτή, δεδομένης της μη επαρκούς εξυπηρέτησης από τα μέσα μαζικής μεταφοράς, καλύπτεται, ως επί το πλείστον, από τη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται η κατάσταση (βλέπε προηγούμενη παράγραφο 4.2).

Εικόνα 4.5: Δασική περιοχή Ασπροπύργου. Σκουπίδια και βιομηχανικά απόβλητα.

Προτάσεις βελτίωσης

Η παραπάνω κατάσταση δυστυχώς δεν αφορά μόνο τη βιομηχανική περιοχή του Θριάσιου Πεδίου, τη Δυτική Αττική και τους δήμους της, το Δήμο Φυλής, το Ζεφύρι και τους όμορους δήμους. Είναι μία γενική εικόνα απογοήτευσης όσον αφορά το περιβάλλον και την αντιμετώπισή του από τους ανθρώπους. Η βιομηχανίες του Θριάσιου θα συνεχίσουν να λειτουργούν και η περιοχή θα συνεχίσει να είναι επιβαρυνόμενη. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει κάποιες ελπιδοφόρες κινήσεις, όταν έκλεισαν κάποιες ιδιαίτερα ρυπογόνες βιομηχανίες, ή κάποιες άλλες άλλαξαν τρόπους παραγωγής, λειτουργίας ή επεξεργασίας και διάθεσης των λυμάτων τους (φίλτρα κ.λπ. – βλέπε παραπάνω) και παρόμοιες κινήσεις πρέπει επίσης να πραγματοποιηθούν και στο μέλλον και από άλλες βιομηχανικές μονάδες ώστε η περιβαλλοντική αξία της περιοχής να αποκατασταθεί στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν. Επίσης

Γενικά θα πρέπει επίσης να αξιοποιούνται κατά πρώτο λόγο οι υπάρχουσες φυσικές πηγές ενέργειας και να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας και οι τρόποι εφαρμογής τους, ώστε να μειωθεί ικανοποιητικά η ζήτηση

ηλεκτρικής ενέργειας. Οι αποφάσεις θα πρέπει βέβαια να λαμβάνονται σε κάθε περίπτωση με την προϋπόθεση ενός ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού και επίσης στις όποιες αποφάσεις αφορούν περιοχές βιομηχανίας και κατ' επέκταση διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος, θα ήταν προτιμότερο να συμμετέχουν και οι τοπικές κοινωνίες, ώστε να μην παραβιάζονται οι αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης ενός οικισμού όπως αυτές περιγράφηκαν στην αρχή της εργασίας αυτής. Επιπλέον κάθε επιλογή θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη, στο μέγιστο βαθμό, στο φυσικό τοπίο, κάτι που οπωσδήποτε δεν έχει συμβεί στην περιοχή που εξετάζουμε από τα πρώτα χρόνια εγκατάστασης των βιομηχανικών μονάδων μέχρι τις μέρες μας .

4.4 Η επιρροή των ΧΥΤΑ. Αστικά στερεά απόβλητα: διαχείριση - ανακύκλωση

Η συνολική αξιολόγηση του περιβάλλοντος στην ευρύτερη περιοχή του βόρειου - βορειοδυτικού άξονα του Λεκανοπεδίου, σε απόσταση 12 μόλις χλμ. από το κέντρο του μητροπολιτικού συγκροτήματος, είναι σε πολλά σημεία αντιφατική. Στα αρνητικά καταγράφονται οι επιπτώσεις από την άναρχη δόμηση, τις αλόγιστες δραστηριότητες, την κοινωνική αδιαφορία και την ανεπάρκεια της κεντρικής διοίκησης, οι οποίες προκαλούν συνεχιζόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος σε όλους σχεδόν τους τομείς. Ιδιαίτερα επιβαρυντικές, μεταξύ άλλων, κρίνονται η τοποθέτηση του μεγαλύτερου χώρου διάθεσης **αποβλήτων/απορριμάτων** της χώρας σε μικρή απόσταση από τα όρια του Ζεφυρίου, η αυξανόμενη συγκέντρωση πληθυσμού και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, και τα προβλήματα των σεισμών του 1999.

Είναι γεγονός πως η Δυτική Αθήνα - μαζί και το Ζεφύρι - πληρώνει τις επιλογές του μοντέλου ανάπτυξης που ακολουθήθηκε τα προηγούμενα χρόνια. Στην ευρύτερη περιοχή έχουν συγκεντρωθεί, από τα πρώτα στάδια της άναρχης ανάπτυξης, πλήθος **ρυπογόνων δραστηριοτήτων**, όπως ο ΧΥΤΑ, ανεξέλεγκτοι σκουπιδότοποι, εργοστάσια, ρυπογόνες βιοτεχνίες, οχλούσες δραστηριότητες, οι οποίες υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Παράλληλα παρατηρούνται (όπως ήδη περιγράψαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο) **ελλείψεις σε υποδομές**, όπως δίκτυα αποχέτευσης ακαθάρτων και όμβριων, με αποτέλεσμα η υφιστάμενη περιβαλλοντική κατάσταση στην περιοχή να κρίνεται αρνητική, παρόλο που γειτονεύει με χώρους υψηλής φυσικής αξίας, όπως η Πάρνηθα και το όρος Αιγάλεω.

Το Ζεφύρι απέχει μόλις 9 χλμ. από το χώρο διάθεσης απορριμάτων στο **ΧΥΤΑ Φυλής** (Άνω Λιοσίων), γεγονός που συνδυάζεται βέβαια και με περιβαλλοντικά προβλήματα που μπορούν να προκύψουν από την μη ορθή λειτουργία των εγκαταστάσεων επεξεργασίας απορριμάτων που υπάρχουν. Στην περιοχή ευθύνης του Δήμου Ζεφυρίου, παράγεται ετήσιος όγκος απορριμάτων περίπου 6.000 τόνων. Πέραν αυτών όμως υπάρχουν διάφορες παράνομες εστίες (βλέπε φωτογραφίες στο ρέμα Εσχατιάς – κεφ. 5) εναπόθεσης μπαζών, σκουπιδιών και ογκωδών αντικειμένων που προξενούν σοβαρή οικονομική επιβάρυνση στο δήμο προκειμένου να τα απομακρύνει. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που βρίσκεται σε έξαρση κάθε φορά που κλείνει ο ΧΥΤΑ.

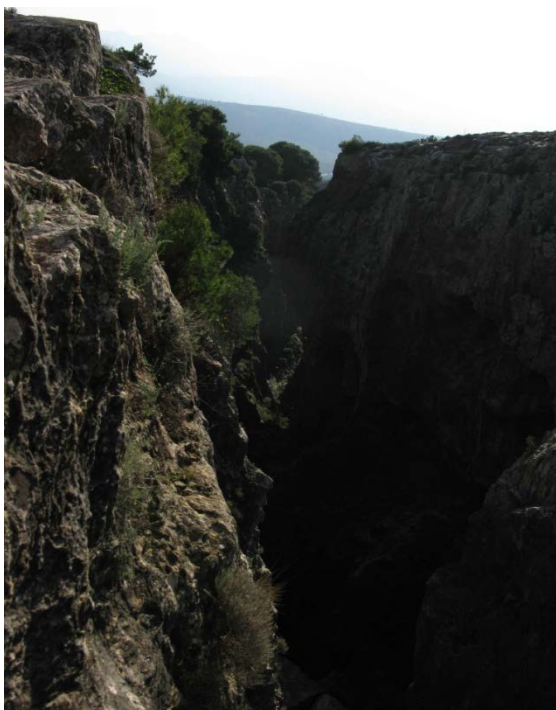
Εικόνα 4.6: Ογκώδη άχρηστα αντικείμενα σε ιδιοκτησία κοντά στον Άγιο Στυλιανό

Εικόνα 4.7: Παράνομη εστία εναπόθεσης σκουπιδιών πλάι στο ρέμα της Εσχατιάς μέσα σε χώρο πρασίνου και εικόνες παραρεμάτιας (ίσως αυθαίρετης) δόμησης

Η αποκομιδή των σκουπιδιών γίνεται σε καθημερινή βάση. Κάθε απορριμματοφόρο πραγματοποιεί 6 δρομολόγια την εβδομάδα, καλύπτοντας μέση απόσταση 15 χλμ. Ακόμα και αν δοθεί το πράσινο φως για την κατασκευή και λειτουργία των τριών ΧΥΤΑ που έχουν επιλεγεί στα διοικητικά όρια των Δήμων **Φυλής** (είναι ο μόνος που λειτουργεί προς το παρόν), **Κερατέας** και **Γραμματικού** (στο Γραμματικό σήμερα χρησιμοποιούν παράνομα ως σκουπιδότοπους βαθιά

χάσματα – τα λεγόμενα αφανή ορύγματα – παλαιών μεταλλείων, βλ. φωτογραφίες), το πρόβλημα της διάθεσης των αστικών στερεών αποβλήτων δε λύνεται μακροπρόθεσμα. Απλά θα αντιμετωπιστεί για λίγα χρόνια και θα χρειαστεί να αναζητηθούν νέες λύσεις σε νέες περιοχές σε μια ήδη κορεσμένη Αττική.

Εικόνα 4.8 (α,β): «Αφανή» ορύγματα στο Γραμματικό. Στη φωτο (β) στο περιφραγμένο ορύγμα σιγοκαίγονται σκουπίδια (βλ. καπνό)

Πάντως το μεγαλύτερο άμεσο πρόβλημα σχετικά με την απόθεση των απορριμμάτων είναι ότι **οι ΧΥΤΑ Γραμματικού και Κερατέας δε φαίνεται τελικά να είναι εφικτό να κατασκευαστούν**. Και στους δύο ΧΥΤΑ οι εργασίες έχουν διακοπεί λόγω σημαντικών αρχαιολογικών ευρημάτων. Περίπου στα μέσα του 2010, ακριβώς στο χώρο κατασκευής του ΧΥΤΑ Γραμματικού και ενώ οι εργασίες για την κατασκευή του έργου είχαν ολοκληρωθεί σε ποσοστό 40%, ήρθαν στο φως **αρχαιότητες** (ίχνη οικισμού) που χρονολογήθηκαν από το 3000 π.Χ. μέχρι και τα ύστερα βυζαντινά χρόνια! Σύμφωνα με τις Εφορείες Προϊστορικών Κλασικών και Βυζαντινών Αρχαιοτήτων τα ευρήματα του ΧΥΤΑ ανήκουν στην προϊστορική, ελληνιστική, υστεροκλασική και βυζαντινή περίοδο και η έκταση που καταλαμβάνουν αγγίζει το ενάμισι στρέμμα. Μεταξύ άλλων βρέθηκαν υποστυλώματα τοίχων και ίχνη κατοικιών ελληνιστικών και βυζαντινών χρόνων, μία λίθινη κατασκευή ελλειπτικού σχήματος προϊστορικών χρόνων, και αρκετοί βυζαντινοί τάφοι. Το Υπουργείο Πολιτισμού εξέδωσε άδεια για **«αποδόμηση των αρχαιοτήτων»** (!!!) μια απόφαση που προσέβαλε στο Σ.τ.Ε. η κοινότητα Γραμματικού. Στην περίπτωση όμως που τα αρχαία όντως δε θα απομακρυνθούν, το έργο του νέου ΧΥΤΑ δεν θα μπορέσει να πραγματοποιηθεί, δημιουργώντας τεράστιο πρόβλημα στο σχεδιασμό της πολιτείας για τη διαχείριση των απορριμμάτων της Αττικής.

Οι αρχαιότητες βρίσκονται ακριβώς στην τοποθεσία που έχει σχεδιαστεί να καταλήξει το κεντρικό και βαθύτερο σημείο της κοιλάδας που θα δεχτεί τα απορρίμματα της Αττικής. Για να ολοκληρωθεί το έργο οι ανασκαφές θα πρέπει να

προχωρήσουν σε μεγαλύτερο βάθος από το επίπεδο των ευρημάτων, οπότε ή θα πρέπει να ματαιωθεί η κατασκευή του ΧΥΤΑ ή να μετακινηθούν οι αρχαιότητες ώστε η περιοχή να καλυφθεί από τα ειδικά υποστρώματα και τις μεμβράνες που θα εμποδίζουν τα στραγγίδια (υγρά) να εισχωρούν στο έδαφος, και φυσικά από χιλιάδες τόνους σκουπιδιών. Πάντως η υπουργική απόφαση αποδόμησης των αρχαιοτήτων είναι **νομικά αστήρικτη**, καθώς αντίκειται στις διατάξεις του Συντάγματος περί προστασίας των αρχαιοτήτων αλλά και στις διεθνείς συμβάσεις που απαγορεύουν κάθε είδους μετακίνηση σημαντικών αρχαιοτήτων. Εναλλακτική χάραξη του κυττάρου του ΧΥΤΑ φαντάζει απίθανη αφού οι εργασίες βρίσκονται ήδη στο 40% της ολοκλήρωσής τους.

Εν τω μεταξύ ο ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων (Φυλής) λειτουργεί εκτός των ορίων του ήδη από το 2005, ωστόσο η πολιτεία **αδυνατεί να βρει μια λύση** για τα σκουπίδια της Αττικής, είτε με την κατασκευή άλλων ΧΥΤΑ, είτε προωθώντας έναν **εναλλακτικό τρόπο διάθεσης ή και ορθότερης διαχείρισης των απορριμμάτων**. Η ολοκλήρωση του νέου ΧΥΤΑ στο Γραμματικό είναι πράξη τεράστιας σημασίας για τη διαχείριση του όγκου απορριμμάτων που παράγεται καθημερινά από την περιφέρεια Αττικής. Οι σύμβουλοι του Υπουργείου Περιβάλλοντος τονίζουν ότι ο μόνος τρόπος για να αποσυμφορηθεί ο ΧΥΤΑ των Άνω Λιοσίων και για να αποφευχθούν τα πρόστιμα που απειλεί να επιβάλει η Ευρωπαϊκή Ένωση από το δεύτερο εξάμηνο του 2011, είναι να ολοκληρωθούν τα έργα στο Γραμματικό. Για το λόγο αυτό το Υπουργείο Περιβάλλοντος και η κυβέρνηση αποκλείουν το ενδεχόμενο να σταματήσει το έργο αλλά ούτε παρουσιάζουν και κάποιο εναλλακτικό σχέδιο.

Εικόνα 4.9: Γλάροι τρέφονται με σκουπίδια στο ΧΥΤΑ Φυλής (Άνω Λιοσίων)

ΠΗΓΗ: <http://www.google.gr/images>

Παρ' όλα αυτά, η περίπτωση του ΧΥΤΑ Κερατέας, ο οποίος φαίνεται να έχει «παγώσει» οριστικά, δε μοιάζει καθόλου σαν εναλλακτική περίπτωση ή έστω ως διέξοδος αποσυμφόρησης της κατάστασης αφού από το 2008 τα έργα έπαψαν να εκτελούνται, επίσης λόγω ανακάλυψης αρχαιοτήτων. Οι κάτοικοι έχουν τοποθετήσει οδοφράγματα στο δρόμο προς Λαύριο – Κερατέα και αποκλείουν την πρόσβαση στον

υποψήφιο για ΧΥΤΑ αρχαιολογικό - πλέον - χώρο με πανό και συνθήματα. Επίσης να σημειωθεί ότι τον Αύγουστο του 2010 η Ευρωπαϊκή Ένωση απέσυρε τη χρηματοδότησή της από το έργο του ΧΥΤΑ Κερατέας, λόγω των μεγάλων καθυστερήσεων που σημειώθηκαν, ενώ τα έργα των ανασκαφών στο ΧΥΤΑ Γραμματικού μέχρι το Δεκέμβρη του 2010 είχαν στοιχίσει 1,5 εκατ. ευρώ. Η χρηματοδότηση όμως και για τους δύο ΧΥΤΑ είχε εγκριθεί από το έτος 2004...

Εικόνα 4.10: Ρακοσυλλέκτες στο ΧΥΤΑ Φυλής. Κάποιοι άλλοι ρακοσυλλέκτες σκοτώθηκαν σε ατύχημα στο ΧΥΤΑ την άνοιξη του 2011 (Μάρτιος - Απρίλιος)

ΠΗΓΗ: <http://www.google.gr/images>

Ως **προτεινόμενη έμμεση λύση** στο εν λόγω ζήτημα της διαχείρισης του όγκου των απορριμμάτων της Αττικής (όχι όμως άμεση στο πρόβλημα των ΧΥΤΑ Γραμματικού, Κερατέας) θα μπορούσε να αποτελέσει – όπως και παραπάνω αναφέρθηκε – μια προσπάθεια από τους Ο.Τ.Α. για **περιορισμό του όγκου των απορριμμάτων, αλλά και του κόστους διαχείρισής τους**. Οι υπεύθυνοι για την αστική διαχείριση στους δήμους της Δυτικής Αττικής θα μπορούσαν να μελετήσουν πιθανές στρατηγικές που να στοχεύουν στην λήψη περισσότερων πρωτοβουλιών για **ανακύκλωση** γενικά, αλλά και αύξηση των υλικών που μπορούν να ανακυκλωθούν. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία (Οδηγία 99/31/ΕΚ και Υ.Α. 29407/3508, 1572Β/16-12-02) απαιτούν τη σταδιακή εκτροπή του βιοαποδομήσιμου κλάσματος των αποβλήτων από τους ΧΥΤΑ (που θα έπρεπε να είχε ήδη ξεκινήσει από το έτος 2010), οι οποίοι θα πρέπει να μετατραπούν σε **ΧΥΤΥ**, δηλαδή **Χώροι Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων** (μετά την ανακύκλωση / ανάκτηση των συσκευασιών και εκτροπή των οργανικών). Άρα λοιπόν, τόσο στο πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος, όσο και της μείωσης του κόστους, θα πρέπει η διαχείριση του κλάσματος αυτού να αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και να

εξεταστούν λύσεις μείωσης του, όπως η **κομποστοποίηση** των απορριμμάτων (ανακύκλωση των οργανικών υπολειμμάτων σε φυσικό λίπασμα για τα φυτά. **COMPOST**: εδαφοβελτιωτικό που χρησιμοποιείται στις γεωργικές καλλιέργειες ως κηπευτικό καθώς και ως ηχομονωτικό).

Μέχρι σήμερα τα έσοδα των Ο.Τ.Α. από τα τέλη καθαριότητας είναι ανάλογα με τα τετραγωνικά του ακινήτου που φορολογείται. Το σύστημα δηλαδή της τιμολόγησης **δεν λαμβάνει υπόψη του τον όγκο των απορριμμάτων** που παράγεται ούτε επίσης παρέχει κίνητρα για τον περιορισμό του όγκου. Με βάση τις διεθνείς και κοινοτικές υποχρεώσεις της χώρας, θα πρέπει αφενός να περιορίσουμε τον όγκο των απορριμμάτων και αφετέρου να μεταβούμε από τους Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων στους Χώρους Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων. Είναι πολύ σημαντικό σε αυτή την πολιτική να ενταχθούν όσο το δυνατόν γρηγορότερα οι Ο.Τ.Α. της χώρας και να ληφθούν μέτρα και δράσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Η σχετική διεθνής εμπειρία είναι πολύ πλούσια. Μία πολύ καλή πρακτική τιμολόγησης των υπηρεσιών καθαριότητας, με μεγάλη επιτυχία σε Ευρωπαϊκούς και Βόρειο - Αμερικάνικους Ο.Τ.Α., είναι τα προγράμματα Pay As You Throw (PAYT), **«Πληρώνω ανάλογα με το τι απορρίπτω»**. Τα προγράμματα αυτά προτείνονται μάλιστα έντονα ως λύση καινοτομίας από το πρόγραμμα «Καλλικράτης», για εφαρμογή στους νέους Ο.Τ.Α.

Τελειώνοντας, να επισημάνουμε ότι σημαντικό επίσης πρόβλημα υφίσταται στους δήμους της περιοχής μας και στο Ζεφύρι, και με τα κατασκευαστικά - **οικοδομικά απόβλητα (μπαζα)**. Το πρόβλημα αυτό είναι έντονο, καθώς δεν έχει θεσμοθετηθεί ακόμη το πλαίσιο της εναλλακτικής τους διαχείρισης (ανάκτηση – ανακύκλωση – ασφαλής τελική διάθεση), έχει καθυστερήσει το αναμενόμενο προεδρικό διάταγμα και υπάρχει έλλειψη χώρων διάθεσης. Ως **πρόταση αντιμετώπισης** να αναφέρουμε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση θα μπορούσε να λάβει μέτρα που θα εξυπηρετούσαν τους κατοίκους που παράγουν μικρές ποσότητες μπαζών, ενώ ταυτόχρονα θα εξάλειφαν την παράνομη απόθεση. Θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα **κέντρο ανακύκλωσης** σε κατάλληλο σημείο, όπου οι πολίτες θα μετέφεραν οι ίδιοι και θα άφηναν χωρίς κόστος μικρές ποσότητες μπαζών ή και άλλων κατηγοριών αποβλήτων, για κατάλληλη επεξεργασία - διάθεση από το Δήμο.

Στο Ζεφύρι εφαρμόζεται από το έτος 2007 πρόγραμμα **ανακύκλωσης** υλικών συσκευασίας στο πλαίσιο ευρύτερου προγράμματος της Ε.Ε.Α.Α (Ελληνική Εταιρία Αξιοποίησης Ανακύκλωσης). Η διεθνής εμπειρία διδάσκει πως ενώ η ενεργή συμμετοχή των πολιτών είναι προαπαιτούμενο στον τομέα αυτό, στην πράξη αυτή ατονεί και χρειάζεται διαρκής προσπάθεια υπενθύμισης - ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης. Παρόλα αυτά η συμμετοχή στο πρόγραμμα κρίνεται ικανοποιητική, καθώς συλλέγονται και ανακτώνται σε ετήσια βάση 200 τόνοι υλικών περίπου. Καθώς αναπτύσσονται τα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης πολλών κατηγοριών αποβλήτων στην Ελλάδα, στο Ζεφύρι θα μπορούσε να προταθεί και η ιδέα ανάπτυξης και δράσεων **ανακύκλωσης ηλεκτρικών συσκευών** με στόχο μάλιστα να περιορίσει και την ανεπίσημη περισυλλογή παρόμοιων αντικειμένων από κάποιους Ρομά, προς δική τους εκμετάλλευση και όφελος.

4.5 Η ρύπανση των υδάτων και οι πλημμύρες

Στην ευρύτερη περιοχή του Ζεφυρίου η κύρια απειλή ρύπανσης του υδροφόρου ορίζοντα προέρχεται από την πιθανή διαρροή μη επεξεργασμένων στραγγιδίων από τον αποκατεστημένο Χώρο Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Δ.Α.) Άνω Λιοσίων. Ο τελευταίος λειτούργησε χωρίς μέτρα προστασίας για περισσότερα από 40 χρόνια, με πολύ πιθανό αποτέλεσμα τη σημαντική **ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα** της ευρύτερης περιοχής. Πάντως στο ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων (και νέο ΧΥΤΑ Φυλής) έχουν ληφθεί όλα τα μέτρα για τη **στεγανοποίησή** τους και την προστασία του υδροφόρου ορίζοντα, σύμφωνα με τις σχετικές μελέτες. Τα επιφανειακά ύδατα που χρήζουν επίσης σημαντικής παρακολούθησης είναι **τα ρέματα**, τα οποία καταλήγουν να είναι **αποδέκτες ρύπων** χωρίς επεξεργασία, γεγονός που αποτελεί επιβαρυντικό στοιχείο για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Η οποιαδήποτε τοπική αυτοδιοίκηση (Τ.Α.) μπορεί να λάβει σειρά μέτρων προκειμένου να εξασφαλιστεί η **ορθολογικότερη διαχείριση των υδατικών πόρων**, αλλά και η βελτίωση της ποιότητας του νερού σε λίμνες και ποτάμια. Η ανάπτυξη ενός κατάλληλου μηχανισμού ελέγχου της ρύπανσης των υδάτων είναι απαραίτητη. Ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει να περιλαμβάνει εκτός των άλλων τα εξής: τη διαχείριση των υδατικών λυμάτων και την παροχή υποδομών υγιεινής, τη σύναψη τοπικών συμφωνιών για τη διαχείριση και διάθεση των αποβλήτων και των απορριμμάτων, την εφαρμογή των κανονισμών που ρυθμίζουν τη διαχείριση του βρόχινου νερού ώστε να αποφευχθεί η διάβρωση, και τη διαμόρφωση πολιτικών για τη διαχείριση της χρήσης χημικών και παρασιτοκτόνων από τις βιομηχανίες αλλά και τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

Ένα από τα ουσιαστικότερα προβλήματα είναι η **ανεπαρκής ποσότητα νερού**. Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές στις κλιματικές συνθήκες και παρ' όλο που η συνολική ποσότητα των βροχοπτώσεων δεν φαίνεται να περιορίζεται, αυτό που όντως περιορίζεται αισθητά είναι η χρονική διάρκεια της βροχόπτωσης. Τα έντονα καιρικά φαινόμενα συνοδεύονται από μεγάλες περιόδους ξηρασίας ή και ανομβρίας με αποτέλεσμα τη μικρή δυνατότητα συγκράτησης των υδάτων και του εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα, τη στιγμή που οι ανάγκες για κατανάλωση υδατικών πόρων παραμένουν ίδιες ή και αυξάνονται. Για το λόγο αυτό τίθεται ένα πολύ σημαντικό ζήτημα βιώσιμης διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Από την άλλη πλευρά όμως, **κίνδυνος από πλημμύρες** και μάλιστα μεγάλος, εκτιμάται ότι υφίσταται σε οκτώ τουλάχιστον περιοχές της Αττικής – μεταξύ των οποίων και το Ζεφύρι – ειδικά μετά τις **καταστροφικές πυρκαγιές στην Πάρνηθα και το Πάνειο όρος**. Σε περίπτωση ξαφνικής έντονης βροχόπτωσης θα δεχθούν μεγάλες ποσότητες νερού και λάσπης οι περιοχές της Φυλής, Ζεφυρίου, Άνω Λιοσίων και Αχαρνών, που θα πρέπει να διοχετευτούν στον Κηφισό (που κινείται ήδη σε οριακά επίπεδα), ο άνω ρους του οποίου αναπτύσσεται στο νότιο πρηνές της Πάρνηθας. Το Ζεφύρι λοιπόν, μια πόλη με 10.000 χιλιάδες κατοίκους περίπου, εκτός των προβλημάτων που βιώνει από την χωματερή, τον σεισμό του 1999 και τη χρόνια υποβάθμιση, βρίσκεται αντιμέτωπο κάθε χειμώνα με **πλημμυρικά φαινόμενα**. Στο

μεγαλύτερο βέβαια μέρος του Δήμου δεν παρατηρούνται έντονες πλημμύρες καθώς υπάρχει φυσική ροή, αλλά στα σημεία που υπάρχουν προβλήματα και μέχρι την οριστική λύση τους, πραγματοποιούνται σημειακές παρεμβάσεις.

Εικόνα 4.11: Έντονα πλημμυρικά φαινόμενα συμβαίνουν συχνά στο Ζεφυρί
ΠΗΓΗ: <http://www.otyposnews.gr>

Ένα τέτοιο σημείο του Ζεφυρίου όπου τα πλημμυρικά φαινόμενα συμβαίνουν κάθε χειμώνα, είναι η **περιοχή «Κάτω Λίμνη»**. Η περιοχή αυτή είναι ενταγμένη - όπως είδαμε και στο 2^ο κεφάλαιο - στο σχέδιο πόλης από το 1989 και δεν έχει ακόμη δίκτυο όμβριων και ακαθάρτων (σε αντίθεση με το υπόλοιπο τμήμα του Δήμου) με αποτέλεσμα να εμφανίζονται **πλημμυρικά φαινόμενα** και πιθανές **επιμολύνσεις από ακάθαρτα ύδατα**. Αποδέκτης των όμβριων είναι τα δύο ρέματα, Ευρυρίδων και Εσχατιάς, που διέρχονται από το Δήμο. Το ρέμα Ευρυρίδων - που ήταν η "αιτία" των μεγάλων πλημμυρών περασμένων ετών - όπως έχει προαναφερθεί είναι ήδη διευθετημένο (αγωγός) και το σημαντικό αντιπλημμυρικό έργο του αποτελεί έργο πνοής για το Δήμο, ενώ για το ρέμα Εσχατιάς υπάρχει υπόσχεση διευθέτησης και κάλυψης από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Το **ρέμα της Εσχατιάς** λοιπόν, αποτελεί σημαντική απειλή για την περιοχή, μιας και πλημμυρίζει μετά από κάθε ισχυρή νεροποντή, πλήττοντας κυρίως το Ζεφυρί και το Καματερό. Το πρόβλημα επιδεινώθηκε με τα έργα κατασκευής της Αττικής Οδού, μιας και δεν έγινε πρόβλεψη ώστε να μπορεί να δεχθεί πρόσθετο υδάτινο φορτίο. Αν προστεθούν οι **καταπατήσεις** σε κάποια σημεία που μειώνουν την κοίτη

του επικίνδυνα, το οδυνηρά αποτελέσματα είναι αναμενόμενα. Το ρέμα παραμένει μέχρι και σήμερα, στο μεγαλύτερο μέρος του, **μπαζωμένο**. Σκουπίδια και μπάζα όλων των ειδών μπορούν να βρεθούν μέσα στην κοίτη του (βλ. φωτογραφίες). Το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει εντάξει τα σχετικά έργα στο ΕΣΠΑ (ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ανάπτυξη 2007-2013), τα οποία είχαν ξεκινήσει πριν μερικά χρόνια από τους Αγίους Αναργύρους, και θα έπρεπε ήδη να είχαν φτάσει σήμερα και στο Ζεφύρι.

Εικόνα 4.12: Σκουπίδια κάθε είδους μέσα στην κοίτη του ρέματος Εσχατιάς

4.6 Ρέματα: η αξία της προσφοράς τους στην ποιότητα ζωής και η «διευθέτηση»

Ένα από τα σύγχρονα θέματα ζωτικής σημασίας για την ποιότητα ζωής των πόλεών μας είναι η διαχείριση του τοπίου και των υδάτινων πόρων. Τόσο το τοπίο όσο και οι υδάτινοι πόροι έχουν παραμεριστεί από την ανάγκη κάλυψης οικιστικών και οικονομικών αναγκών στο πλαίσιο μιας μάλλον επιπόλαιας πολιτικής αντίληψης για την έννοια των αναγκών και της ανάπτυξης. **Τοπίο και υδάτινοι πόροι (υδατορέματα)** όχι απλώς δεν αποτελούν δημόσια αγαθά προστασίας αλλά θεωρούνται και **εμπόδια** στην κυρίαρχη αντίληψη **περί ανάπτυξης**. Η σημασία αυτών των δυο πόρων αναδεικνύεται σήμερα ακόμα περισσότερο στις παρυφές της μητροπολιτικής Αθήνας.

Οι περιοχές αυτές γνωρίζουν έκρηξη του δομημένου χώρου τους με **αρνητικές συνέπειες** για τα τοπία τους (συμπεριλαμβανομένων των ρεμάτων) και την όποια φυσιογνωμία τους. Προς αυτή την κατεύθυνση συγκλίνει και η επίδραση των **μεγάλων τεχνικών έργων** (π.χ. Αττική Οδός, Προαστιακός σιδηρόδρομος) που

αφήνουν και αυτά τη δική τους σφραγίδα... Η **έντονη οικοδομική δραστηριότητα** των τελευταίων ετών αποτελεί μια καλή ευκαιρία ή καλύτερα αφορμή να συζητήσουμε για το ρόλο και την αξία που διαδραματίζουν **το τοπίο και τα ρέματα** στη δημιουργία των πόλεων που θα προσφέρουν τις απαραίτητες ποιότητες για μια αξιόλογη ζωή και όχι απλώς επιβίωση.

Αναλυτικότερα, δήμοι της περιοχής μας (Άνω Λιόσια, Ζεφύρι, Καματερό, Αχαρνές) έχουν αναπτύξει μια φυσιογνωμία πόλης που αναγνωρίζεται και στο **φυσικό** και στο **δομημένο περιβάλλον**. Η συνολική αντίληψη ενός παρατηρητή, η συναισθηματική και ιδεολογική εικόνα που ένας τόπος μπορεί να του προσφέρει, μπορεί να συμπεριληφθεί στην έννοια του τοπίου και της φυσιογνωμίας που προκύπτει τελικά. Η φυσιογνωμία όμως των εν λόγω δήμων όχι μόνο είναι αρνητική και ταυτιζόμενη με υπερβολικά ανεπιθύμητες ιδιότητες (π.χ. υποβαθμισμένοι, υποανάπτυκτοι, περιοχές εγκληματικότητας και διακίνησης ναρκωτικών, σκουπιδότοποι) αλλά φαίνεται τελικά και να καθιερώνεται, με σύμμαχο μάλιστα τις διάφορες πολιτικές αντιλήψεις που κυριαρχούν κάθε φορά.

Η καθιερωμένη αυτή λοιπόν αντίληψη που έχουν τα ίδια τα τοπικά πολιτικά συστήματα, δεν οδηγεί προς την κατεύθυνση λύσης των όποιων προβλημάτων, αντιθέτως ενισχύει την **αρνητική φυσιογνωμία** τους και τα κυρίαρχα στερεότυπα, ώστε τελικά οι περιοχές μας να αντιμετωπίζονται ως τόποι με μη φυσιολογικά, και ακανόνιστα χαρακτηριστικά. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο αντιλήψεων και προτεραιοτήτων, το ιδιαίτερο τοπίο των δήμων μας σε αρκετές περιπτώσεις **«διευθετείται»** με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκτήσει την «κανονικότητα» του υπόλοιπου δομημένου χώρου της μητροπολιτικής Αθήνας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο λόγος και η πρακτική για τη **διαχείριση των ρεμάτων της περιοχής**. Η εξέταση αυτού του ζητήματος απαιτεί τη συνοπτική περιγραφή του ρόλου των ρεμάτων στην περιοχή μας που ακολουθεί παρακάτω.

Η περιοχή ως γειτνιάζουσα με τους ορεινούς όγκους που ήδη αναφέραμε, αποτελεί χώρο διαδρομής και υποδοχής νερών (υδατορέματα) με πιο χαρακτηριστικές τις περιπτώσεις των ρεμάτων Ευπυρίδων και Εσχατιάς (βλ. χάρτη εικόνα 5.5, φωτογραφίες, επόμενο κεφάλαιο). Το πρώτο που θεωρείται «διευθετημένο», δεν απασχολεί πλέον τις τοπικές κοινωνίες, ενώ το δεύτερο αποτελεί κατά καιρούς πεδίο αιτημάτων «διευθέτησής» του λόγω πλημμύρων. Ακόμα και η σημαντική προσπάθεια του Αναπτυξιακού Συνδέσμου Δυτικής Αθήνας το 2007 για την ανάδειξη του θέματος των ρεμάτων της Δυτικής Αθήνας περιορίστηκε στο ζήτημα της «διευθέτησης» **στο πλαίσιο αντιπλημμυρικής προστασίας**. Η διευθέτηση των ρεμάτων δυστυχώς και απaráδεκτα μοιάζει να ταυτίζεται πλέον με την **εύκολη λύση της κάλυψης της κοίτης τους με κατασκευή κλειστών αγωγών**.

Πηγές 4^ο Κεφαλαίου

1. Δημήτρης Μπουρίκος, «Βιώσιμο Ζεφύρι, όραμα ή ουτοπία;», Πρωτοβουλία «Βιώσιμο Ζεφύρι», 2010 (ιστότοπος <http://viosimozefyri.com/>)
2. Κατερίνα Μήτσου, «Καλλικράτης, περιβαλλοντική διαχείριση και τοπική αυτοδιοίκηση», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 2011
3. Αθανάσιος Βαλαβανίδης, Θωμαΐς Βλαχογιάννη, «Περιβαλλοντική Χημεία και Οικοτοξικολογία», εκδόσεις Σύγχρονα Θέματα, Αθήνα 2008
4. ΥΠΕΧΩΔΕ / ΠΕΡΠΙΑ (ιστότοπος <http://www.minenv.gr>)
5. <http://el.wikipedia.org>
6. http://www.thrasiopedio.gr/environ_problems.htm
7. <http://www.oikologio.gr/content/view/2265/2/> (Εισήγηση της Σοφίας Παπαγιαννάκη)
8. Α. Ανδρεαδάκης, Μ. Παναζίδου, Α. Σταθόπουλος, Κ. Χατζημίρος, «Περιβαλλοντική Τεχνολογία», Ε.Μ.Π. Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, Αθήνα 2003
9. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου
10. Εφημερίδα «realplanet» («Realnews»), Κυριακή 12/12/210
11. Κατερίνα Μήτσου, «Καλλικράτης, περιβαλλοντική διαχείριση και τοπική αυτοδιοίκηση», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 2011
12. Κατερίνα Μήτσου, «Καλλικράτης, περιβαλλοντική διαχείριση και τοπική αυτοδιοίκηση», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 2011
13. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου
14. Αθανάσιος Βαλαβανίδης, Θωμαΐς Βλαχογιάννη, «Περιβαλλοντική Χημεία και Οικοτοξικολογία», εκδόσεις Σύγχρονα Θέματα, Αθήνα 2008
15. Εφημερίδα «Ριζοσπάστης», διάφορα άρθρα (<http://www.rizospastis.gr>)
16. Ευστάθιος Α. Μπουροδήμος, «Αντιπλημμυρική προστασία και θωράκιση του λεκανοπεδίου και της πόλης των Αθηνών»
17. Ν. Μαλατέστας, ΗΜΕΡΙΔΑ «Αντιπλημμυρική προστασία Αττικής», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα 2 Νοεμβρίου 2004
18. Δημήτρης Μπουρίκος, «Βιώσιμο Ζεφύρι, όραμα ή ουτοπία;», Πρωτοβουλία «Βιώσιμο Ζεφύρι», 2010 (ιστότοπος <http://viosimozefyri.com/>)
19. Μάχη Καραλή, «Παρεμβάσεις στα ρέματα, εναλλακτικές προτάσεις σχεδιασμού», Ε.Μ.Π. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα 2000

5.ΡΕΜΑΤΑ, ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ, ΛΑΤΟΜΕΙΑ

5.1. Η περίπτωση του ρέματος Εσχατιάς. Διευθέτηση - αξιοποίηση - προβλήματα

Το ρέμα της Εσχατέας ή Εσχατιάς που αποτελεί το ανατολικό όριο του Δήμου, ορίζει τα σύνορα με το Δήμο Αχαρνών (Λεωφόρος Ανεξαρτησίας) ξεκινώντας από την Πάρνηθα (βλ. χάρτη). Διατρέχει τους Δήμους Αχαρνών, Ζεφυρίου, Καματερού, Ιλίου και Αγίων Αναργύρων και έχει σήμερα ακάλυπτο μήκος περίπου 28 χλμ. ενώ κάποτε ήταν 64 χλμ. Το συγκεκριμένο ρέμα αντιμετωπίζεται από τμήμα των κατοίκων αλλά και των τοπικών πολιτικών συστημάτων ως «καταστροφικό», «υδάτινη βόμβα», «φόβος και τρόμος». Οι χαρακτηρισμοί αυτοί, όσο εύλογοι και να θεωρηθούν λόγω του ιστορικού **πλημμυρικών φαινομένων** στις παραπάνω περιοχές (π.χ. πλημμύρες Οκτωβρίου 2004, Μαΐου 2007), είναι ενδεικτικοί αλλά και αντιπροσωπευτικοί του πλαισίου εντός του οποίου χαρακτηρίζεται και αξιολογείται το ρέμα, προσφέροντας και δικαιολογώντας ως μόνη ορθολογική στρατηγική αντιμετώπισης των κινδύνων, την οριστική του **διευθέτηση**. Συνετό θα ήταν όμως να εξεταστεί τι σημαίνει στην πράξη διευθέτηση του ρέματος και ποιες οι επιπτώσεις για την ποιότητα ζωής στις περιοχές που διασχίζει το ρέμα, ιδιαίτερα δε στο Ζεφύρι. Ενώ επίσης στόχος μας είναι να διερευνήσουμε και αν θα ήταν δυνατόν να εφαρμοστεί και κάποια εναλλακτική προσέγγιση.

Εικόνα 5.1: Η κοίτη του ρέματος με διάσπαρτα μέσα της κάθε λογής σκουπίδια

Ποια είναι όμως η σημασία του ρέματος και γιατί θεωρείται ανεπιθύμητο από τις τοπικές κοινωνίες; Αν και τα ρέματα έχουν αναγνωριστεί με νόμο από το Σ.τ.Ε. (1801/1995, 2656/1999, 2128/2000, 2621/2001, 319/2002, 453/2003, 262/2003) ως συνταγματικά **προστατευμένο τμήμα του φυσικού περιβάλλοντος** (άρθρο 24 Συντάγματος) ζωτικής σημασίας για την ισορροπία του περιβάλλοντος, παραδόξως αποτελούν μελανό σημείο της περιοχής τους, αφού δημιουργούν μια υποβαθμισμένη ζώνη γύρω από τις όχθες τους. Όχι μόνο δεν γίνεται σεβαστή η συνταγματική προστασία τους (όπως φαίνεται από τις καταγγελίες παραβιάσεων στο Συνήγορο του Πολίτη) αλλά αποτελούν στην πραγματικότητα αντικείμενο εκμετάλλευσης στα τοπικά πολιτικά συστήματα προς «αλίευση» ψήφων και ικανοποίησης της τοπικής εκλογικής «πελατείας». **Παραρεμάτια δόμηση με παράνομα κτίσματα, επιχωματώσεις, ρίψεις μπαζών, ρίψη αποβλήτων** κ.ά. είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά που συναντά καθημερινά κανείς στον περίπατό του πλάι σε οποιοδήποτε συνοικιακό ρέμα, ενώ τμήμα των τοπικών πληθυσμών επιζητά απελπισμένα τη «τελική διευθέτησή» τους.

Τεχνικά, η διευθέτηση περιλαμβάνει ενέργειες για την **εξασφάλιση της ομαλής και ανεμπόδιστης ροής των νερών** (π.χ. στήριξη πρανών) (βλέπε σχετική έρευνα Ε.Μ.Π. 2000: Παρεμβάσεις στα ρέματα - Εναλλακτικές προτάσεις σχεδιασμού). Στην καθημερινή πρακτική όμως η διευθέτηση συχνά ταυτίζεται με το «κλείσιμο» των ρεμάτων με σκοπό την «αξιοποίηση» του παρακείμενου και υπερκείμενου χώρου (π.χ. θέσεις στάθμευσης). Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι σε σχετική έρευνα (2007, Ε.Μ.Π.) για το μεγάλο ρέμα της Ραφήνας αναδεικνύεται ως βασική στάση των κατοίκων η θεώρηση του ρέματος ως επικίνδυνου στοιχείου που χρήζει ακόμα και μπαζώματος! Μάλιστα, το μπάζωμα του ρέματος προτείνεται και ως λύση του κυκλοφοριακού προβλήματος της εν λόγω περιοχής! Φαίνεται να υπάρχει μια ψευδής θεώρηση του μπαζώματος ως τελική λύση αστικών προβλημάτων (οικιστική ανάπτυξη, οδικά δίκτυα κ.ά.). Ακόμα χειρότερα, κάποιοι πιστεύουν ότι το μπάζωμα των ρεμάτων οδηγεί σε περιβαλλοντική αναβάθμιση των παρακείμενων περιοχών! Η άποψη αυτή δε συμφωνεί με τη σύγχρονη επιστημονική άποψη σύμφωνα με την οποία τα **υδατορέματα** συμβάλουν στην ασφαλή παροχέτευση των πλημμυρικών νερών, αποτελούν αεραγωγούς ανανέωσης του αέρα, συμβάλουν σε καλύτερο μικροκλίμα και ανοιχτούς χώρους πρασίνου.

Η ίδια ακριβώς «στρατηγική αντίληψη» περί ρεμάτων φαίνεται να επικρατεί και στις δικές μας περιοχές. Η όποια συζήτηση αναλώνεται στα αρνητικά χαρακτηριστικά, αγνοώντας οποιαδήποτε γενικότερη θεώρηση για το ρόλο των ρεμάτων στη διαμόρφωση του τοπίου και της φυσιογνωμίας των περιοχών μας. Ένα ρέμα μπορεί να είναι **εστία προβλημάτων** (ως αποτέλεσμα των ανθρώπινων παρεμβάσεων) είτε **μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής** ενός τόπου. Επίσης ένα ρέμα μπορεί να μπαζωθεί ή να «διευθετηθεί» προκειμένου να μην πλημμυρίζουν παρακείμενα παράνομα **αυθαίρετα κτίσματα** κάθε είδους (**παραρεμάτια αυθαίρετη δόμηση**: εκτεταμένο φαινόμενο στο ρέμα Εσχατιάς, βλέπε φωτογραφίες) αλλά μπορεί και να αποτελέσει το βασικό κορμό ενός δικτύου διαδρομών με εναλλακτικά μέσα (π.χ. **ποδήλατο, πεζοπορία**) και κατάλληλες παραρεμάτιες παρεμβάσεις. Ένα ρέμα μπορεί να αντιμετωπίζεται ως «δαίμονας», ωστόσο, μπορεί να αντιμετωπιστεί

και ως ένας τοπικός φυσικός πόρος ανεκτίμητης αξίας. Μπορεί να αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία ανάδειξης και ικανοποίησης ιδιωτικών παράνομων προτιμήσεων/ παραβάσεων (π.χ. επέκταση χώρου - καταπάτηση, στάθμευση, ρύψη μπαζών) αλλά και ως συλλογικό αγαθό που χρήζει δημόσιας προστασίας και ανάδειξης.

Εικόνα 5.2: Παραρεμάτια αυθαίρετη δόμηση στην ανατολική όχθη του ρέματος

Ποιο πρότυπο στρατηγικής αντίληψης υιοθετούν οι Δήμοι της περιοχής μας για το τοπίο και τα ρέματα; Σε ποιο βαθμό αναγνωρίζουν τη συνταγματικά κατοχυρωμένη υπόστασή τους, την αναμφισβήτητη οικολογική αξία τους και το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν στην προώθηση εναλλακτικών μορφών κίνησης στις πόλεις μας; Πρόσφατες παρατηρήσεις μας δεν αποτελούν σημάδια αισιοδοξίας, όπως για παράδειγμα μια τεράστια έκταση που έχει εμφανώς μπαζωθεί και οικοδομηθεί στις παρυφές της Πάρνηθας στο ΒΔ τμήμα των Άνω Λιοσίων – Φυλής ή το τμήμα των ορίων Ζεφυρίου – Αχαρνών το οποίο βρίσκεται από λογής σκουπίδια, μπάζα, και παραρεμάτιους σκουπιδότοπους, αυθαίρετη δόμηση, αγωγούς αποβλήτων, απόβλητα χωρίς αγωγούς και καθημερινός κίνδυνος να καταλήξουν μέσα στην κοίτη αυτοκίνητα και περαστικοί που διανύουν τον παράλληλο δρόμο όπου δεν υπάρχει καν προστατευτικό κιγκλίδωμα! (η φωτογραφία 5.3 απεικονίζει το ρέμα στο ύψος της οδού Ολυμπιάδος) Η αλλοίωση τόσο της μορφολογίας του εδάφους στα ρέματα όσο και η καταπάτηση κάθε έννοιας νομιμότητας δεν είναι μόνο προκλητική αλλά και επικίνδυνη για την ευρύτερη κοινότητα. Το παράδοξο δε είναι ότι η εκάστοτε επιχείρηση διευθέτησης ή τακτοποίησης διαφημίζεται ως οικολογική, όταν η ίδια στηρίζεται σε τόνους μπετόν και αλλοιώσεις του τοπίου!

Εικόνα 5.3: Απουσία κιγκλιδώματος, σκουπίδια, αγωγοί, παραρεμάτια δόμηση

Η μέχρι σήμερα διευθέτηση τμημάτων του ρέματος Εσχατιάς πρακτικά σημαίνει την οικοδόμηση μεγάλων τσιμεντένιων στηριγμάτων (βλέπε π.χ. τμήμα διευθέτησης στο Καματερό) που «κρύβουν» το ρέμα και θυμίζουν τοίχους φυλακών (πραγματικά «φυλακίζουν» την αισθητική αξία του ρέματος και το δημόσιο χαρακτήρα του). Επίσης στα σύνορα Ζεφυρίου - Αχαρνών, το ρέμα Εσχατιάς θυμίζει όπως και παραπάνω περιγράψαμε απόκοσμο σκηικό, όπου φυσική ροή, οριογραμμή, ευρύτερο περιβάλλον αποτελούν αποκρουστικό φόντο, κατάλληλο μόνο για γυρίσματα κινηματογραφικών ταινιών με θέμα τον υπόκοσμο ή ντοκιμαντέρ για την απαξίωση των υδάτινων πόρων στις πόλεις. Αυτό λοιπόν που **κατά τη γνώμη μας** θα έπρεπε να γίνεται στις περιπτώσεις αυτές, είναι να διατηρείται η κοίτη του ρέματος **ανοιχτή και καθαρή** από σκουπίδια και μάζα και όχι να αλλοιώνεται το φυσικό περιβάλλον με χρήση μπετόν, πέτρινης κοίτης, συρματοκιβωτίων κ.λπ. Για να πραγματοποιηθεί όμως κάτι τέτοιο θα πρέπει η τοπική αυτοδιοίκηση να διαθέτει **τακτικά** κάποιους πόρους που θα αξιοποιούνται για τις εργασίες καθαρισμού και συντήρησης. Επίσης θα έπρεπε να τιμωρούνται με ποινές προστίμων πρόσωπα και ιδιωτικοί φορείς που θα γίνονται αντιληπτοί να αποθέτουν μάζα και απόβλητα υγρά ή στερεά εντός της κοίτης ής τις όχθες του ρέματος.

Ο **άμεσος κίνδυνος** που προκύπτει συνολικά για το ρέμα της Εσχατιάς είναι η εμπέδωση της αντίληψης ότι η μόνη ορθολογική, δικαιολογημένη και αποδεκτή λύση είναι η **κάλυψη της κοίτης με κλειστό αγωγό, μετατρέποντας έτσι ένα φυσικό πόρο σε αποχετευτικό δίκτυο**. Με άλλα λόγια, επιφυλάσσεται ένα μέλλον και μια

αξιοποίηση τύπου Κηφισού, ανάλογο με αυτό στο τμήμα του ρέματος στους Αγίους Αναργύρους (Καναπιτσερί), όπου τα έργα κάλυψης και δημιουργίας υπερκείμενου δρόμου έχουν ξεκινήσει με δικαιολογία την «επίλυση του κυκλοφοριακού προβλήματος». Επομένως λοιπόν ας δρομολογηθεί επιτέλους ο προγραμματισμός καθαρισμού της κοίτης από τα περιττά και ας διατεθούν κάποια ποσά για να συντηρηθεί η κοίτη ανοικτή ώστε να λειτουργεί ως φυσική δίοδος απορροής των υδάτων, και θα ήταν δυνατόν τα έσοδα αυτά να προέλθουν από πρόστιμα που θα πληρώνουν όσοι δε συμμορφώνονται με τη σχετική απαγόρευση απόρριψης σκουπιδιών και μπαζών στη κοίτη και στις όχθες. Εν ανάγκη θα μπορούσε να επιβληθεί και αστυνόμευση έστω από δημοτική αστυνομία στην επίμαχη περιοχή.

Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι παρά το απαράδεκτο παραπάνω σκηνικό, το τμήμα του ρέματος Εσχατιάς στο Δήμο Ζεφυρίου είναι κατά κάποιο τρόπο σε καλύτερη κατάσταση π.χ. από αυτό των Αγίων Αναργύρων, παραμένοντας ακόμη ανοικτό. Μήπως θα μπορούσε λοιπόν να αποτελέσει την «αφορμή» και τον άξονα μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης για την ανάδειξή του σε συλλογικό αγαθό, διαμορφώνοντας **παρακείμενες διαδρομές εναλλακτικού τρόπου κίνησης**; Αυτό βέβαια αφού πρώτα προηγηθεί μια σημαντική επιχείρηση καθαρισμού και αποκατάστασης της όσο γίνεται φυσικής εικόνας εντός και εκτός της κοίτης του. Η σημασία της διατήρησης του φυσικού ρέματος αποτελεί έναν στρατηγικό στόχο για τη συνολική προώθηση ενός **δικτύου εναλλακτικών διαδρομών πεζοπορίας και ποδηλασίας** που θα εκτείνεται περιμετρικά του Ζεφυρίου με σκοπό τη διατήρηση βασικών χαρακτηριστικών της πόλης μας: γειτονιά, μικρή κλίμακα, επαφή με ορεινό όγκο της Πάρνηθας, διατήρηση μη δομημένων χώρων.

Εικόνα 5.4 α: Άκρως επικίνδυνη στροφή χωρίς προστατευτικά (την οποία μόλις είχε διασχίσει ένας ποδηλάτης.) Μερικά δέντρα στην κοίτη του ρέματος, και σκουπίδια...

Εικόνα 5.4 β: Προειδοποιητικό σήμα για πτώση σε ρέμα από το ρέμα της Πικροδάφνης στην περιοχή του Δήμου Αγίου Δημητρίου.

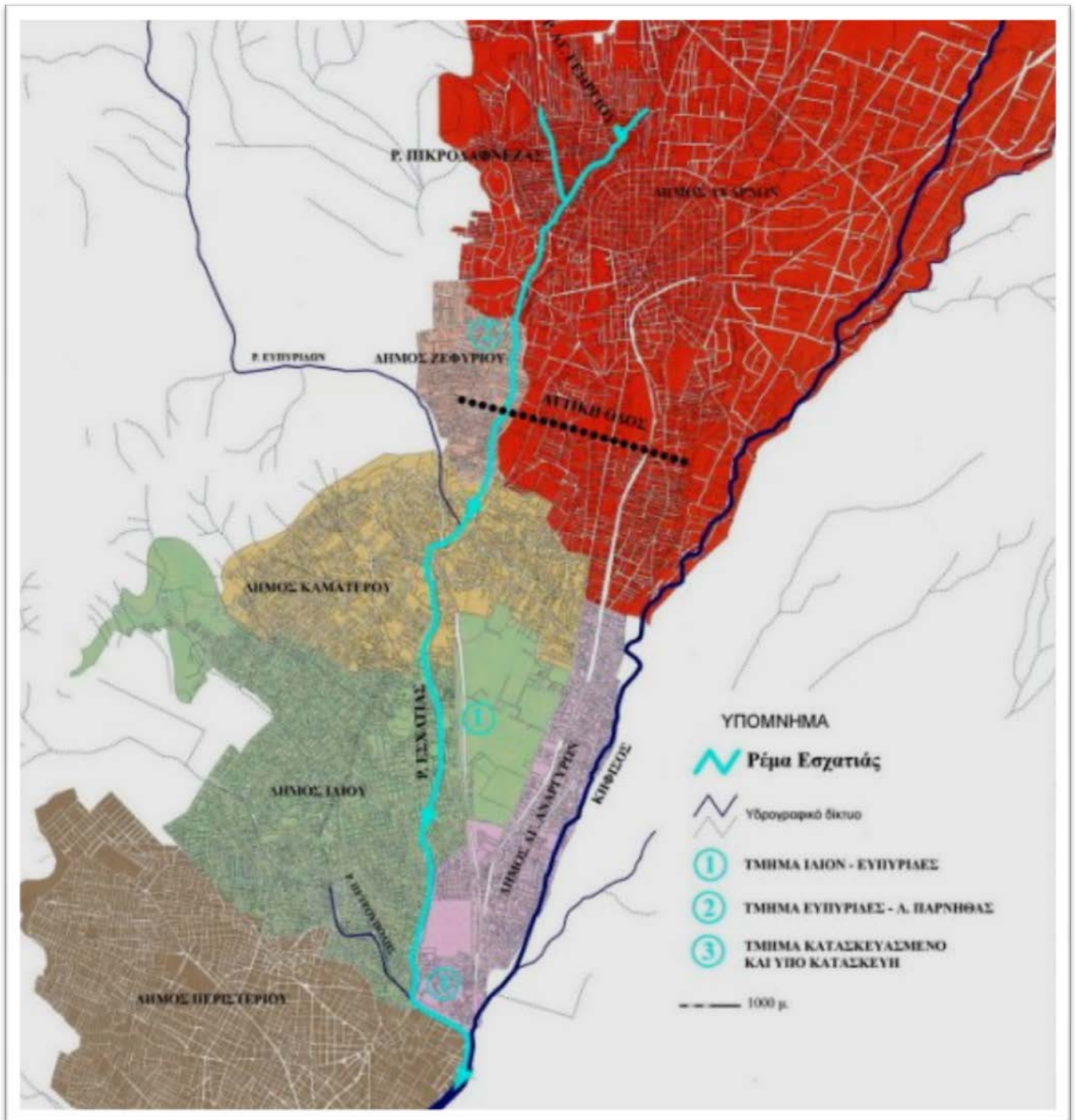
Θα μπορούσαν τουλάχιστον να έχουν τοποθετηθεί αντίστοιχα οδικά προειδοποιητικά σήματα αφού δεν υπάρχει πουθενά κυκλίδωμα κατά μήκος της οδού Ανεξαρτησίας, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος κατά τις βραδινές ώρες ειδικά που ο ανύπαρκτος φωτισμός ούτως ή άλλως αποτελεί ένα διαφορετικό πρόβλημα προς επίλυση για το Δήμο.

(Περισσότερες φωτογραφίες και παρατηρήσεις επί αυτών υπάρχουν στο παράρτημα)

Η διατήρηση της φυσικής κοίτης του ρέματος ενταγμένης σε ένα τέτοιο σχέδιο εξυπηρετεί και την ανάγκη για ενδυνάμωση της **χωρικής και κοινωνικής συνοχής**, των τεσσάρων τμημάτων του Ζεφυρίου (ΒΔ-ΒΑ-ΝΔ-ΝΑ), όπως προκύπτει από τον κάθετο άξονα της Παναγίας Γρηγορούσας και τον οριζόντιο άξονα της Αττικής Οδού. Γιατί προφανώς, αν δε συμπεριληφθούν ελεύθεροι χώροι και λοιποί χώροι επικοινωνίας (π.χ. πάρκα, παιδικές χαρές, αθλοπαιδιές σκεπαστού τμήματος Αττικής Οδού) σε ένα ολοκληρωμένο δίκτυο, ενισχύεται τότε η τάση απομόνωσης του ΒΑ-ΒΔ τμήματος και η συγκέντρωση των περισσότερων δραστηριοτήτων στο κεντρικό και νότιο τμήμα. Επιπρόσθετα, χωρίς την επιδίωξη δημιουργίας ενός δικτύου εναλλακτικών διαδρομών, οι σημερινοί ελεύθεροι χώροι (π.χ. πάρκα) θα καταλήξουν εγκλωβισμένοι στον περιβάλλοντα δομημένο χώρο και αδύναμοι να λειτουργήσουν ως τόποι συνάντησης και επικοινωνίας των κατοίκων από διάφορες πληθυσμιακές ομάδες (π.χ. τσιγγάνοι και μη, νέοι - γηραιότεροι, άνδρες - γυναίκες).

Καταληκτικά, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι το Ζεφύρι, τα Άνω Λιόσια, οι Αχαρνές, το Καματερό και οι υπόλοιπες περιοχές της Δυτικής Αθήνας και Αττικής μπορούν κάλλιστα να αξιοποιηθούν και να πάντουν να θεωρούνται υποβαθμισμένες. Το ρέμα της Εσχατιάς είναι μια ευκαιρία για το σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου δικτύου εναλλακτικών διαδρομών στην περιοχή μας που θα συμβάλει στη χωρική και κοινωνική συνοχή, περιορίζοντας τις πιέσεις του δομημένου περιβάλλοντος και του προβλήματος των πολυάριθμων τροχοφόρων. Το ρέμα της Εσχατιάς είναι μια ευκαιρία για να αναδείξουμε ένα άλλο τοπίο στο Ζεφύρι, κατ' επέκταση και μια άλλη

φυσιογνωμία της πόλης μας. Ερευνητικά κέντρα και επιστημονικοί φορείς (π.χ. το Ε.Μ.Π.) προσφέρουν την ορθολογική τεκμηρίωση για ανάλογες στρατηγικές.

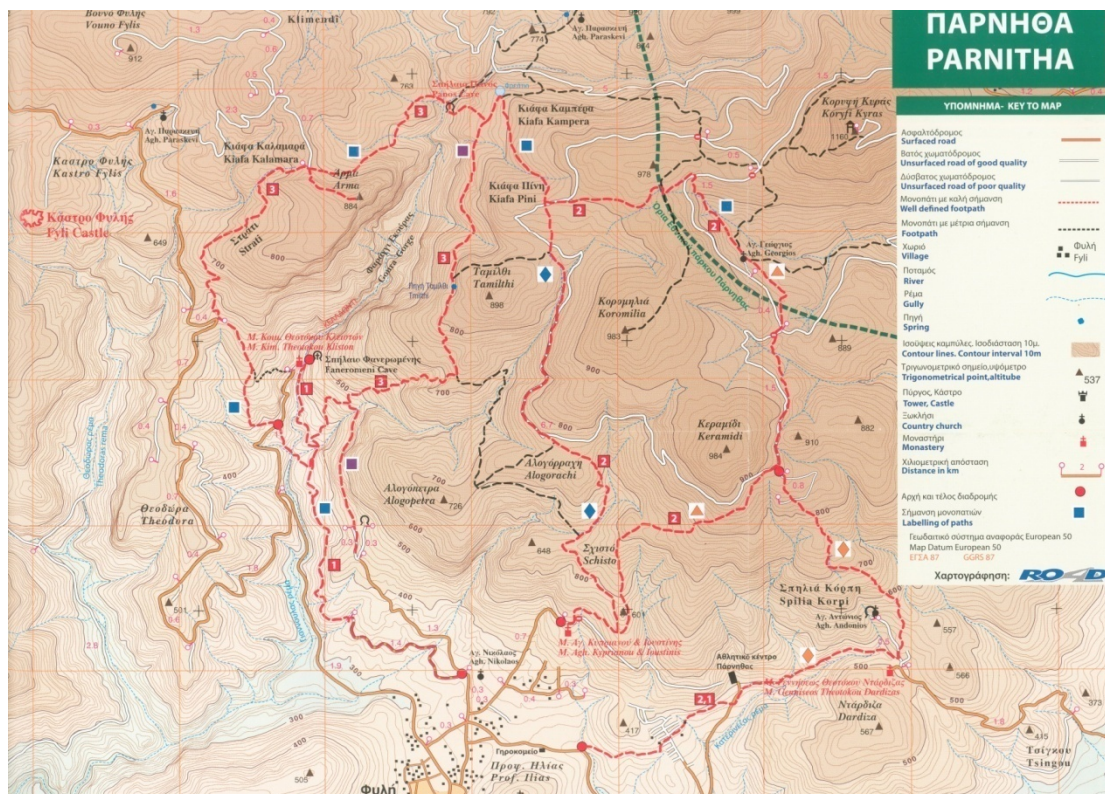

Εικόνα 5.5: Τα ρέματα Εσχατιάς, Ευρυμίδων, ο Κηφισός και το πάρκο Τρίτση (1)
ΠΗΓΗ: <http://atticafreepress.gr>

5.2. Η περίπτωση του ρέματος Ευπυρίδων. Η αρχαία ιστορία & η διευθέτησή του

Ιστορία και αρχαιολογία της περιοχής του αρχαίου δήμου των Ευπυρίδων

Η **Δυτική Αττική** έχει να επιδείξει από την αρχαιότητα σημαντικά κέντρα που ανέπτυξαν ποικίλες δραστηριότητες. Κοντά στην Αθήνα, τα φρούρια της περιοχής αποτέλεσαν "τους προμαχώνες της ασφάλειας" για την ηγέτιδα αυτή πόλη σε όλη τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της. Στη Δυτική Αττική από την αρχαιότητα ακτινοβόλησε η Ελευσίνα, πατρίδα του Αισχύλου αλλά και λαμπρό κέντρο της λατρείας της **Δήμητρας**. Την περιοχή επισκέφτηκε το 2^ο αι. μ.Χ. ο **Παυσανίας**, ακολουθώντας την Ιερά οδό προς την Ελευσίνα, τις οδούς της Ελευσίνας προς τις Ελευθερές και τα Μέγαρα και τις οδούς από τα Μέγαρα προς τη Νίσαια, τις Παγές και τα Αιγίσθαινα. Τις πληροφορίες που συγκέντρωσε από τις διαδρομές του αυτές τις κατέγραψε σε μεγάλο μέρος των "Αττικών" του. Η ιστορία, όμως, της Δυτικής Αττικής δεν περιορίζεται μόνο στην αρχαιότητα. Τα Βυζαντινά μοναστήρια και το πλούσιο λαογραφικό υλικό που έχει σωθεί μαρτυρούν την αδιάκοπη και μακραίωνη πορεία της περιοχής μέχρι σήμερα.

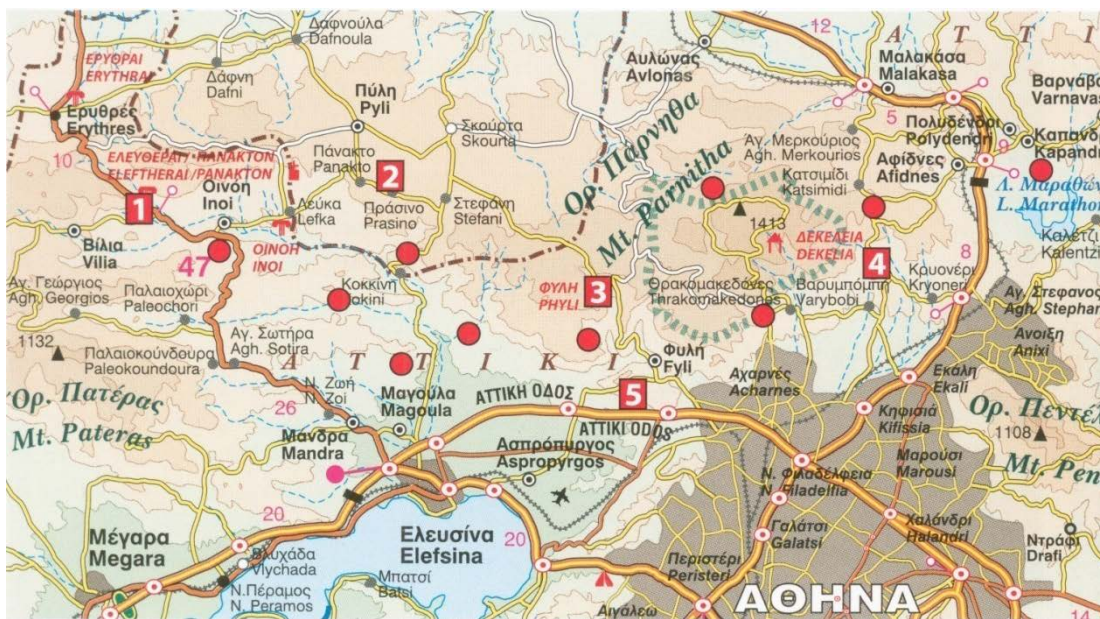

Εικόνα 5.6: Χάρτης της Πάρνηθας. Διακρίνεται η Φυλή, το κάστρο Φυλίας κ.ά.
ΠΗΓΗ: Αντώνης Καλογήρου «Στα μονοπάτια της Ελλάδας», έκδοση ΣΚΑΪ βιβλίο

Ολόκληρη η Αττική κατά την **αρχαιότητα**, αποτελείτο από αυτόνομους οικισμούς οι οποίοι τον 7^ο αι. π.Χ. περίπου συνενώνονται σ' ένα κράτος, το Αθηναϊκό. Τον 6^ο αι. π.Χ., την εποχή της δημοκρατίας του Κλεισθένη, οι πολίτες του αθηναϊκού κράτους οργανώνονται σε δέκα φυλές και σε τριττύες (περιοχές), ενώ κάθε οικισμός της περιοχής αποτελεί και ένα δήμο, που κατατάσσεται στις φυλές και

τις τριττύες που έχουν οργανωθεί. Στην ευρύτερη περιοχή των Άνω Λιοσίων στα νοτιοδυτικά των Αχαρνών, στη βόρεια - βορειοανατολική πλαγιά του Αιγάλεω, τοποθετούνται τρεις μικροί δήμοι, που αποτελούσαν τρικωμία (δηλαδή θρησκευτική και οικονομική ένωση), ανήκαν στη ίδια φυλή, τη Λεωντίδα (πήρε το όνομά της από τον αττικό ήρωα Λεώ) και στη ίδια τριττύ, την Μεσόγειο (Μεσογαία - εσωτερικό της Αττικής). *"Τρικώμους δε τούτους εκάλουν Ευπυρίδας, Κεκροπίδας, Πηλήκας"* (Στέφανος Βυζάντιος, *Εθνικά*, λήμμα Ευτυρίδαι).

Ο πρώτος από τους τρεις αρχαίους δήμους «των **Ευπυρίδων**» εντοπίζεται στην περιοχή των Άνω Λιοσίων στα ΝΔ των Αχαρνών (Ζωφριά, περιοχή Αγ. Σωτήρας), με βάση κυρίως την αναφορά του Στέφανου Βυζάντιου και την επιγραφή που βρέθηκε κοντά στην Εκκλησία των Σαράντα Μαρτύρων στην περιοχή των Αχαρνών. Το όνομα του αρχαίου δήμου *Ευπυρίδαι* παράγεται από το "εϋπυρος", επίθετο που δηλώνει την εύφορη σε σιτηρά γη. Στην ίδια περιοχή έχουν παρατηρηθεί από ερευνητές αρχαία θεμέλια, πιθανόν από το κέντρο λατρείας του αρχαίου δήμου. Ο δεύτερος, ο αρχαίος δήμος «της **Κρωπίας**» (ΒΔ του προηγούμενου) τοποθετείται στα δυτικά του σημερινού δήμου των Άνω Λιοσίων, στην περιοχή του περάσματος μεταξύ Πάρνηθας και Αιγάλεω, όπου ερχόμενος κανείς από το Θριάσιο στις Αχαρνές έχει δεξιά του το Αιγάλεω (Θουκυδίδης II, 19). Εκεί υψώνεται σήμερα και το **αρχαίο τείχος** στο οποίο θα αναφερθούμε παρακάτω. Τέλος, ο αρχαίος δήμος «των **Πηλήκων**» εντοπίζεται, από νεώτερους ερευνητές ΒΔ της Κρωπίας (στην περιοχή του Αγ. Ιωάννη).

Εικόνα 5.7: Πάρνηθα. Αρχαίοι οχυρωματικοί πύργοι για προστασία από βορρά:
1: Φρούριο Ελευθερών. 2: Πανάκτον. 3,4: Φρούρια Φυλής, Δεκέλειας. 5: Τείχος Δέμα
ΠΗΓΗ: Αντώνης Καλογήρου «Στα μονοπάτια της Ελλάδας», έκδοση ΣΚΑΪ βιβλίο

Ευρήματα αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, που είχαν εντοπιστεί από την αρχαιολογική έρευνα του προηγούμενου αιώνα ήταν είτε διάσπαρτα σ' όλη την περιοχή - επιτύμβια ανάγλυφα, επιγραφές, αγγεία, τάφοι, γλυπτά και θραύσματα από

αγάλματα του **Ηρακλή** (καθώς και η θέση **ιερού** που δηλώνει τη λατρεία του στην περιοχή Άνω Λίμνη, Ζωφριά), είτε μνημεία που υψώνονται ακόμη αγέρωχα στην θέση τους, σε πείσμα έναντι των χιλιάδων χρόνων που έχουν περάσει! Όπως το **αρχαίο τείχος «Δέμα»** που βρίσκεται 2,5 χιλιόμετρα περίπου δυτικά των Άνω Λιοσίων ονομάστηκε «Δέμα» γιατί «έδενε» κατά κάποιο τρόπο τις Ν.Δ. κλιτύες της Πάρνηθας με την οροσειρά Αιγάλεω, φράζοντας το βορειότερο πέρασμα από το Θριάσιο προς Αχαρνικό πεδίο. Το τείχος βρίσκεται στο στενότερο σημείο μεταξύ των ορέων Πάρνηθας και Αιγάλεω (Ποικίλον όρος), έχει όψη προς τα Δ, και το συνολικό του μήκος του είναι 4.360 μ. Απ' όλες τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί, η γενικότερα αποδεκτή είναι ότι πρόκειται για αμυντικό τείχος των Αθηναίων το οποίο κατέχοντας στρατηγική θέση, προάσπιζε την Α. πεδιάδα των Αθηνών από επιθέσεις από την Δ. πεδιάδα του Θριάσιου πεδίου, χωρίς υποχρεωτικά να ακολουθεί ευθεία γραμμή. (βλέπε φωτογραφίες)

Εικόνα 5.8: Το αρχαίο τείχος Δέμα (νότιο τμήμα) στα Άνω Λιόσια (4^{ος} αι.π.Χ)
ΠΗΓΗ: <http://liosia.dev.edu.uoc.gr/culture/monuments-sites/monuments-places.html>

Το τείχος διαιρείται σε δύο τομείς: α) τον Ν. από το Αιγάλεω προς Β. κορυφή (2.950 μ.) καλώς διατηρημένο και κατασκευασμένο στερεά, β) από την κορυφή προς την Β. απόληξη (1.410 μ.) κακώς διατηρημένο και κατασκευασμένο με φτωχά υλικά. Ο Ν. τομέας είναι κτισμένος σε σειρές χωριστών τοίχων που αφήνουν μια μικρή πλάγια είσοδο μεταξύ τους. Αυτοί οι τοίχοι έχουν μήκος από 45 μ. έως 105 μ. και πλάτος 1.50 μ. έως 1.80 μ. Σε άλλα επίπεδα σημεία οι τοίχοι έχουν μήκος 24-37 μ. και πάχος 2.70-2.80 μ. και έχουν και τις δύο πλευρές καλώς επεξεργασμένες. Ο Β. τομέας αποτελείται από 53 μήκη τοίχου, 39 στενού και 14 φαρδιού τύπου. Στα στενά τμήματα 16 μετρούν 70-79 μ., 15 τμήματα 45-51 μ., τέσσερα τμήματα 97-105 μ., τρία τμήματα 60-63 μ. Όπου η θέση ήταν ισχυρή τα τμήματα ήταν μακρύτερα, όπου ασθενής αμυντικά μικρότερου μήκους. Το τείχος είναι κατασκευασμένο από λίθους

χωρίς συνδετικό υλικό και το ύψος του φτάνει το 1.50-2.00 μ. Σε μερικά σημεία διατηρήθηκαν και οι δύο όψεις, σε άλλα μόνο η πρόσοψη, ενώ η απουσία ομοιομορφίας στην κατασκευή του τείχους δείχνει την εξάρτηση του σχεδίου από την τακτική και τη μορφή του εδάφους. Όσον αφορά την **τοιχοδομία** του τείχους, είναι ποικίλη από μεγάλους λίθους ακατέργαστους, πολυγωνικού ή λεσβιακού τύπου. Η χρήση ορθογωνίων λίθων είναι σπάνια όπως επίσης και η χρήση λίθων τραπεζοειδούς μορφής.

Σε όλο το τείχος διατηρήθηκαν συνολικά 50 **ανοίγματα** τα οποία δεν ήταν μετωπιαία αλλά πλάγια, και μάλιστα όλα ήταν σε ορθή γωνία, καθώς και δύο φαρδιές **πύλες**. Το σύνηθες πλάτος των ανοιγμάτων ήταν γύρω στο 1 μ. ενώ φαίνεται να μην είχαν πόρτα ή σκεπή, και η κάλυψή τους πρέπει να γινόταν ή με επιστύλιο ή με διάφραγμα. Τα ανοίγματα αυτά δεν χρησίμευαν ως θύρες αλλά ως έξοδοι σε έκτακτες περιπτώσεις ξαφνικής επιθέσεως και ήταν τόσο φαρδιά όσο χρειαζόταν για ένα άνετο πέρασμα. Σε μερικά μάλιστα από αυτά οι παραστάδες έχουν διατηρηθεί. Οι δύο θύρες ήταν φαρδιές και μετωπικές με βαθιά περάσματα και όριζαν δύο οδούς που διέσχιζαν το τείχος με κατευθύνσεις προς Α. και Δ., ενώ βρίσκονταν σε απόσταση 230 μ. η μία από την άλλη. Η μία χρησίμευε σαν κυρία οδός στον κεντρικό ύψωμα μεταξύ των δύο πεδιάδων και η άλλη σαν μια τεχνητή οδός.

Εικόνα 5.9: Το αρχαίο τείχος Δέμα κοντά στο ύψωμα “Πυργάρι”
ΠΗΓΗ: Θανάσης Ξανθόπουλος «Αδηλη Ελλάδα», εκδόσεις Έσοπτρον

Η **χρονολόγηση** του τείχους βασίστηκε στον τρόπο τοιχοδομίας του και στη κεραμική, που βρέθηκε εντοιχισμένη σ’ αυτό. Η χρήση ορθογωνίων λίθων φανερώνει κατασκευή στον 5^ο αι., η κατασκευή τόσων πολλών ανοιγμάτων και η σύγκρισή τους με άλλα παράλληλα δείχνει κατασκευή όχι πριν από την αρχή του 4^{ου} αι., ενώ τα κεραμικά όστρακα που βρέθηκαν ανήκουν στους 5^ο και 4^ο αι. Συνεπώς η χρονολόγηση του τείχους θα πρέπει να τοποθετηθεί μέσα στον 4^ο αι. ή στις αρχές του 4^{ου} αι. π. Χ. Προτείνονται τρεις περίοδοι, η πρώτη γύρω στο 378 με τον Βοιωτικό

πόλεμο, η δεύτερη γύρω στο 337-336 και η τρίτη κατά την περίοδο των Μακεδόνων, με τις δύο πρώτες να είναι και οι επικρατέστερες.

Εικόνα 5.10: Το αρχαίο τείχος Δέμα, σε θέση όπου διακρίνεται το πλάτος του
ΠΗΓΗ: <http://liosia.dev.edu.uoc.gr/culture/monuments-sites/monuments-places.html>

Στην περιοχή των Άνω Λιοσίων, στη θέση όπου τοποθετείται ο **αρχαίος δήμος των Ευπυρίδων** βρέθηκε μαρμάρινη λήκυθος, χωρίς λαιμό και βάση, η οποία σήμερα βρίσκεται στο Εθν. Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. 839 (γλυπτά). Παριστάνεται μια γυναίκα με μακρύ χιτώνα, που καλύπτει το κεφάλι της, καθισμένη σε θρόνο, στραμμένη προς τα δεξιά, ενώ υπάρχει και μια άλλη γυναίκα όρθια, ντυμένη επίσης με μακρύ χιτώνα και ιμάτιο που καλύπτει το κεφάλι. Πίσω από την καθισμένη μορφή παριστάνεται ένα κοριτσάκι ντυμένο με χιτώνα με μακριά μανίκια, να κρατά ανοιγμένο ένα κουτί με κοσμήματα. Στο πάνω μέρος της ληκύθου υπάρχει κυμάτιο και από κάτω τα ονόματα: *Οινάνθη, Αρισταγόρα*.

Κοντά στο **ρέμα των Ευπυρίδων** τώρα, έχουν ανασκαφεί επίσης τάφοι της κλασικής εποχής (πώρινη σαρκοφάγος και κεραμοσκεπείς τάφοι). Στην περιοχή *Τσουκλίδι*, ανατολικά του λόφου του ΟΔΔΥ, ανασκάπτεται μέχρι σήμερα ένας χαμηλός γήλοφος, όπου βρέθηκαν αρκετοί λακκοειδείς τάφοι, σκεπασμένοι με επίπεδες ασβεστολιθικές πλάκες, που χρονολογούνται στον 1^ο αι. π.Χ. - 5^ο αι. μ.Χ. Από τους τάφους προέκυψε χαρακτηριστική, κυρίως ακόσμητη αλλά και κτενιστή κεραμική και πολλά λυχνάρια. Πάνω από τους τάφους υπάρχει ένα εκτεταμένο κτίριο, πιθανώς ένας βυζαντινός ναός του οποίου έχουν ήδη ανασκαφεί τέσσερις χώροι. Στους τοίχους του κτιρίου βρέθηκαν εντοιχισμένα αρκετά μαρμάρινα αρχιτεκτονικά αρχαία μέλη από κάποιο μεγάλο οικοδόμημα: γείσα, ορθοστάτες, τμήματα κιονόκρανων και βάσεων κίωνων κ.ά., που χρονολογούνται στους κλασικούς και ελληνιστικούς χρόνους. Σε όλη την γύρω περιοχή παρατηρούνται επίσης μεγάλοι λαξευμένοι πωρόλιθοι, ίχνη τοίχων, αγωγών, αποθετών κ.λπ.

Στην περιοχή των Άνω Λιοσίων που είναι **γειτονική του Ζεφυρίου**, κοντά στα όρια με τον Δήμο του Καματερού, έχουν βρεθεί επίσης πολλές αρχαιότητες. Αναφέρουμε τα ερείπια ενός αρχαίου ναού, κάτω από την εκκλησία της **Μεταμόρφωσης του Σωτήρος** που βρίσκεται προς τα ΝΔ των Λιοσίων, στους βόρειους πρόποδες του Αιγάλεω. Ο αρχαιολόγος είχε παρατηρήσει τη βάση του ναού πάνω στην οποία είχε κτισθεί η εκκλησία. Από την παλιά αυτή εκκλησία και τον αρχαίο ναό σήμερα δεν σώζεται τίποτα. Από τον αρχαίο ναό είχαν παρατηρηθεί δύο σειρές δόμων στη νότια πλευρά, μήκους 12 ή 13 μέτρων, μία μόνο σειρά στη δυτική, καθώς και από μία στην ανατολική και στη βόρεια πλευρά. Οι ορθογώνιοι ή τετραγωνικοί ογκόλιθοι του ναού, από κογχυλιάτη λίθο (πέτρα με ενσωματωμένα κογχύλια της θάλασσας), είχαν πέσει κοντά στο κτίριο και μακρύτερα, σαν να είχαν εκτιναχθεί μακριά από σεισμικές δονήσεις. Μπροστά στην ανατολική πλευρά του ναού είναι ορατά ακόμα και σήμερα τα κρηπιδώματα ενός άλλου κτιρίου, σε μερικά σημεία του οποίου διατηρούνται και οι δόμοι της ανωδομής, σε μια περίπτωση δύο, σε άλλη ένας μόνο. Αυτό το χαμηλό κτίσμα αποτελούσε πιθανότατα τον περίβολο του ιερού τεμένους και του αρχαίου ναού. Νότια της εκκλησίας υπήρχαν λαξευμένοι ορθογώνιοι ογκόλιθοι και ο άβακας μιας αρχαίας κολώνας. Από το εντοιχισμένο υλικό που φαινόταν στα σημεία όπου τα κονιάματα των τοίχων της εκκλησίας είχαν πέσει, δεν σώθηκε τίποτα, αφού ο ναΐσκος έχει γκρεμιστεί και ξανακτιστεί από την αρχή. Από τους σωρούς των λίθων γύρω από το ναό, αναφέρεται τμήμα μιας επιτύμβιας πλάκας, διακοσμημένης με ανάγλυφο ανθέμιο και επιγραφή: "*Θεοπέιθους θυγάτηρ*".

Κατά πληροφορίες των κατοίκων των Άνω Λιοσίων και στους απέναντι από το ναό του Σωτήρος πρόποδες των λόφων είχαν βρεθεί, κατά το έτος 1920, αρχαίοι τάφοι που περιείχαν αγγεία και λύχνους και είχαν παρατηρηθεί υπολείμματα αρχαίων κτιρίων, που οι ογκόλιθοί τους είχαν χρησιμοποιηθεί στα στόμια νεότερων πηγαδιών. Κοντά στο Καματερό βρέθηκαν διάσπαρτα μέσα στα αμπέλια, πολλά αρχαία κομμάτια: πιθάρια, πλίνθοι κ.α. και μάλιστα τα αρχαία πιθάρια που βρέθηκαν ξαναχρησιμοποιήθηκαν για αποθήκευση στα σπίτια των χωρικών. Αναφέρεται επίσης και ένα ανάγλυφο "αρίστης" τέχνης που πουλήθηκε, σύμφωνα με πληροφορίες των κατοίκων, σε αρχαιοκάπηλους, καθώς και τα θεμέλια ενός "τείχους". Στη βόρεια πλαγιά του Αιγάλεω, στο λεγόμενο **Ριζοβούνι**, βρέθηκαν το 1884 δύο σαρκοφάγοι, η μία μαρμάρινη και η άλλη πώρινη, ενώ μέσα στο χωριό, στο κτήμα Χρ. Πλαβούκου, είχε βρεθεί μια ωραία επιτύμβια στήλη με γλυπτή παράσταση με *δεξίωση* τριών προσώπων.

Προς τα νοτιοανατολικά των Άνω Λιοσίων, γύρω στα 500 μ., μέσα στα αμπέλια της παλαιάς εποχής, υπήρχαν λείψανα κάποιου σπουδαίου αρχαίου μνημείου, του οποίου οι ογκόλιθοι χρησιμοποιήθηκαν και πάλι από τους χωρικούς. Επίσης το ακέφαλο άγαλμα (!) μιας γυναίκας (ίσως θεάς), που βρέθηκε στη χωματερή των Άνω Λιοσίων (μεταφερμένο από αλλού) και χρονολογήθηκε στον 4^ο αι. π.Χ., ίσως ήταν το λατρευτικό άγαλμα κάποιου ναού... Μέσα στα όρια τώρα του δήμου των Άνω Λιοσίων, στην **Άνω Λίμνη - Ζωφριά** (στο σημερινό Ζεφύρι), σχετικά κοντά στη θέση του **ιερού του Ηρακλή**, ανασκάπτονταν πρόσφατα τα ερείπια μιας αγροικίας ρωμαϊκής εποχής, με Βαλανείο (λουτρό). Τόσο τα εντοιχισμένα στους

τοίχους της ρωμαϊκής οικίας μαρμάρινα κομμάτια όσο και οι μεγάλοι επεξεργασμένοι ογκόλιθοι που παρατηρούνται διάσπαρτοι στην ευρύτερη περιοχή, μαρτυρούν την ύπαρξη μιας σπουδαίας αρχαίας εγκατάστασης, πιθανώς ενός ιερού τεμένους, ίσως και ενός κρηπιδώματος αρχαίου ναού. Η συνέχεια της ανασκαφής θα δείξει αν τα ευρήματα αυτά μπορούν να συσχετιστούν με το ιερό του Ηρακλή.

Εικόνα 5.11: Αναθηματικό ανάγλυφο του Ηρακλέους με το λιοντάρι της Νεμέας.
Από το ιερό του Ηρακλέους στην Άνω Λίμνη, Ζωφριά (Άνω Λίοσια – Ζεφυρί)

Εικόνα 5.12: Επιτύμβιος ναΐσκος, από την περιοχή της Φυλής. Ελληνιστικοί Χρόνοι.
(Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών)

ΠΗΓΗ: <http://liosia.dev.edu.uoc.gr/culture/monuments-sites/monuments-places.html>

Το ρέμα, οι πλημμύρες και η τελική διευθέτησή του σε αγωγό

Η σημερινή οδός 25^{ης} Μαρτίου – 28^{ης} Οκτωβρίου – Κωστή Παλαμά που αποτελεί το όριο του Ζεφυρίου με τα Άνω Λίοσια μας δείχνει τη θέση του άλλοτε **ρέματος των Ευπυρίδων** (βλ. χάρτη εικόνα 4.14). Το συγκεκριμένο ρέμα δημιουργούσε τεράστια προβλήματα στην περιοχή Λίμνη η οποία πλημμύριζε συνεχώς (εξ' ου και το τοπωνύμιο). Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να παραθέσουμε μερικά στοιχεία από ένα δημοσίευμα της 20^{ης}/10/1996 στην εφημερίδα

«Το Βήμα» το οποίο περιγράφει ρεαλιστικά την κατάσταση που επικρατούσε τότε στο ρέμα Ευπυρίδων μεταφέροντάς μας το έντονο κλίμα των ημερών των μεγάλων πλημμύρων.

Το 1996 ήταν η τρίτη συνεχόμενη χρονιά που ταλαιπωρήθηκαν οι κάτοικοι του Δήμου Ζεφυρίου εξαιτίας του ρέματος Ευπυρίδων που βρίσκεται – όπως γνωρίζουμε – στην περιοχή. Στο ρέμα αυτό, μαθαίνουμε από δηλώσεις κατοίκων του Ζεφυρίου ανοίχθηκε (τότε) τάφος μήκους 600 μέτρων από τον Δήμο Άνω Λιοσίων με αποτέλεσμα να μεταβληθούν η κοίτη και ο ρους του. *«Αυτό είχε ως συνέπεια, να κινδυνεύουν άμεσα η ζωή, η υγεία και η ακεραιότητα των κατοίκων όταν πλημμυρίζουν από τις μεγάλες βροχές αφού τα σπίτια απέχουν μόλις 2-3 μέτρα από την τάφρο, η οποία καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου **μετατρέπεται σε σκουπιδότοπο**»*. Οι κάτοικοι της περιοχής όμως κατηγορήσαν κυρίως την ΕΥΔΑΠ για το πρόβλημα που αντιμετώπιζαν υποστηρίζοντας ότι η τάφρος αυτή ανοίχθηκε *«με την ανοχή και την ολιγωρία της αρμόδιας κρατικής υπηρεσίας»*. Από το Δήμο είχε σταλεί σχετικό έγγραφο στην Εταιρεία με το οποίο ζητήθηκε εισαγγελική παρέμβαση προκειμένου να διευθετηθεί το πρόβλημα. Ενώ μάλιστα είχε δημοπρατηθεί το ρέμα και είχε εκδοθεί σχετική δικαστική απόφαση, παρέμενε άγνωστο στο Δήμο πότε θα άρχιζε η απαλλοτρίωση και αν θα έκλεινε η τάφρος.

Εικόνα 5.13: Η μοναδική φωτογραφία που βρέθηκε από τα έργα διευθέτησης του ρέματος Ευπυρίδων (αντιστήριξη με πασσάλους, αγκύρια, εκτοξευόμενο σκυρόδεμα)

ΠΗΓΗ: <http://www.google.gr/images>

Από την ΕΥΔΑΠ ανακοινώθηκε εκείνες τις μέρες ότι είχε ήδη εγκατασταθεί στην περιοχή ο εργολάβος που είχε αναλάβει το έργο, αλλά επισημάνθηκε ότι *«είναι ένα σύνθετο πρόβλημα, η λύση του οποίου δεν μπορεί να είναι άμεση»*. Και αυτό γιατί επρόκειτο για ένα μεγάλο έργο το οποίο αφορούσε στην κατασκευή **αγωγού ομβρίων υδάτων μήκους 1.850 μέτρων** στα όρια των Δήμων Ζεφυρίου και Άνω Λιοσίων, το

οποίο αναμενόταν να ολοκληρωθεί σε 24 μήνες από την έναρξη. Με τον αγωγό αυτόν ήθελαν να επιδιώξουν να καταλήγουν τα όμβρια νερά της περιοχής στον Κηφισό μέσω του ρέματος της Εσχατιάς (βλ. χάρτη εικόνα 4.14) . Όσο για τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν τότε με τη διάνοιξη της τάφρου, όπως διευκρινίστηκε από την ΕΥΔΑΠ, οφείλονταν *«μάλλον σε κακούς τεχνικούς όσο και αυθαίρετους χειρισμούς του Δήμου Άνω Λιοσίων, ο οποίος έκανε μία εκβάθυνση στο ρέμα χωρίς όμως να δώσει άλλη διέξοδο στα βρόχινα νερά με αποτέλεσμα τις γνωστές πλημμύρες»*. Ο τότε δήμαρχος Άνω Λιοσίων υποστήριξε από την πλευρά του ότι η διάνοιξη της τάφρου ήταν αναγκαία, καθώς και ότι *«είχε προηγηθεί από το Δήμο η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων προστασίας των κατοίκων της περιοχής»*. Εξ' άλλου με την εγκατάσταση του εργολάβου επρόκειτο να αρχίσουν σύντομα τα αντιπλημμυρικά έργα και η επίμαχη τάφος θα έκλεινε, οπότε και θα λυνόταν το πρόβλημα. Αυτό βέβαια που ανησυχούσε τους κατοίκους όμως ήταν ότι το πρόβλημα μπορεί να λυνόταν αλλά μάλλον... *«εν ευθέτω χρόνω!»*

Τα αντιπλημμυρικά έργα και η διευθέτηση του ρέματος Ευρυρίδων καθυστέρησαν να πραγματοποιηθούν... Το **Μάρτιο του 1998** το ρέμα υπερχειλίσε ξανά και "έπνιξε" για μια ακόμη φορά την περιοχή **Λίμνη**, σε πολύ μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι είχε συμβεί τη νύχτα 29 προς 30 Γενάρη 1994... Εν τέλει το έργο κατάφερε να ξεκινήσει μέσα στο 1998 και να ολοκληρωθεί το 1999 – 2000 μετά από πάρα πολλές δυσκολίες, καθυστερήσεις και την τεράστια αγανάκτηση των κατοίκων της περιοχής οι οποίοι έβλεπαν τα σπίτια τους να πλημμυρίζουν ...τακτικά! Σήμερα μπορούμε πια να μιλάμε για το διευθετημένο ρέμα των Ευρυρίδων (κλειστός αγωγός ομβρίων υδάτων) και το σημαντικό αντιπλημμυρικό έργο του που έγινε επιτέλους πραγματικότητα αποτελώντας ανακουφιστική ανάσα πνοής για τους γειτονικούς του Δήμους και το Ζεφύρι. **Οδός Ευρυρίδων** σήμερα υπάρχει μόνο σε ένα μικρό δρόμο στο Καματερό λίγο νότια από τα όρια με το Ζεφύρι. Ο δρόμος αυτός έχει την αρχή του από τη σιδηροδρομική γραμμή στην εκκλησία της Αγίας Τριάδος, και καταλήγει ακριβώς στο σημείο όπου συμβάλλει υπόγεια ο ανακουφιστικός αγωγός Ευρυρίδων με το διευθετημένο σε εκείνο το σημείο **ρέμα της Εσχατιάς**. Είναι και το μοναδικό σημείο στην περιοχή όπου η κοίτη του ρέματος της Εσχατιάς δεν είναι ορατή.

5.3. Υπαίθριοι χώροι πρασίνου, το δημοτικό πάρκο «Κ. Λιάρος» και το μουσείο

Ο αρχιτέκτονας **Κωνσταντίνος Λιάρος**, όπως έχει ήδη αναφερθεί και παραπάνω, συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάπτυξη της πόλης του Ζεφυρίου. Ο Κ. Λιάρος ήταν υπέρ των μαζικών φορέων και είχε συμβάλει στην αποπεράτωση των περισσότερων έργων στο Ζεφύρι (γήπεδα, παιδικές χαρές, πλατείες). Το Σεπτέμβρη του 1998, ο Δήμος Ζεφυρίου έγινε ιδιοκτήτης του **κτήματος Κωνσταντινίδη** στην είσοδο της πόλης με σκοπό να δημιουργήσει στη θέση του υπάρχοντος **παλαιού εργοστασίου**, το "Δημοτικό Πάρκο Ζεφυρίου «Κώστας Λιάρος»" (βλ. χάρτη Ο.Τ. 203). Το τότε Δημοτικό Συμβούλιο με Δήμαρχο τον κ. Γιάννη Λάππα, είχε αποφασίσει να δώσει το όνομα του Κ. Λιάρου - προς τιμήν του - στον ελεύθερο χώρο του κτήματος Κωνσταντινίδη όπου επρόκειτο να γίνει το πάρκο, πραγματοποιώντας το στόχο και το όνειρο μιας 20ετίας για το κτήμα που αποτελούσε **πνεύμονα πρασίνου** στην είσοδο της πόλης. Σήμερα το δημοτικό πάρκο αποτελεί βασικό

κέντρο αναψυχής της περιοχής, ενώ στο χώρο του λειτουργεί ένα αναψυκτήριο, και το «Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας» (βλ. φωτογραφίες) όπου παρουσιάζεται μια πολύ ενδιαφέρουσα έκθεση ομοιωμάτων τεχνολογικών κατασκευών των Ελλήνων, από την αρχαιότητα μέχρι τα Βυζαντινά χρόνια.

Εικόνα 5.14: Πάρκο Λιάρου. Στην απέναντι πλαγιά παλιές λατομικές εγκαταστάσεις

Εικόνα 5.15: Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας με ίχνη βανδαλισμών.

Το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας μπορεί πριν από κάποια χρόνια να φάνταζε ουτοπία στο Δήμο Ζεφυρίου, όμως σήμερα βιώνεται ως πραγματικότητα. Λειτουργεί από το Νοέμβριο του 2002 και δημιουργήθηκε από την αγάπη για την τέχνη, τις επιστήμες και τον πολιτισμό. Ο εκθεσιακός χώρος φιλοξενεί 63 μικρά έργα τέχνης ομοιωμάτων πλοίων και εκθέματα που σχετίζονται με τις γνώσεις και τις εφαρμογές των αρχαίων Ελλήνων στον τομέα της τεχνολογίας. Ο κ. Αποστόλης Ζέρβας, πρόεδρος του μουσείου και πρώην δήμαρχος της περιοχής, τονίζει ότι η αξία των εκθεμάτων είναι η λεπτομερειακή και ακριβής κατασκευή τους. «*Η κατασκευαστική τους λεπτομέρεια είναι εκπληκτική. Υπολογίσαμε ότι για την κατασκευή μιας τριήρους στην αρχαιότητα χρησιμοποιούσαν 2.400 καδρόνια. Με 2.400 ξυλαράκια κατασκευάστηκαν και οι τριήρεις που εκθέτουμε σήμερα στο μουσείο μας. Επίσης, τα μηχανήματα που παρουσιάζουμε λειτουργούν όλα, δεν είναι απλά αντίγραφα. Είναι επιστημονικά μελετημένα και κατασκευασμένα.*».

Εικόνα 5.16: Ο μηχανισμός των Αντικυθήρων και μερικές από τις λειτουργίες του
ΠΗΓΗ: Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», σαββατοκύριακο 20-21 Δεκεμβρίου 2008

Ο επισκέπτης στο μουσείο μπορεί να ενημερωθεί για τη ναυπηγική τέχνη, τη μηχανολογία και την υδραυλική, την οικοδομική και τα τεχνικά έργα, την τεχνολογία αθλημάτων, τη μεταλλευτική και τη metallurgy, την τεχνολογία οπλικών συστημάτων καθώς και τα μετρητικά όργανα και τα ρολόγια της εποχής. Εντύπωση προκαλεί ο **μηχανισμός των Αντικυθήρων**, τον οποίο θα χαρακτήριζε κανείς έναν αρχαίο υπολογιστή (computer), η *ύσπληξ* (μηχανισμός για την εκκίνηση των δρομέων στους αγώνες – αντικαθιστούσε το σημερινό αφέτη), δύο βρύσες που χρησιμοποιούνταν για τον εξαγνισμό πριν από την είσοδο στο ναό. Η πρώτη

λειτουργεί με μηχανισμό εξοικονόμησης νερού και η δεύτερη με κερματοδέκτη. Ανάλογα με το βάρος του νομίσματος έπεφτε και η ανάλογη ποσότητα νερού. Το μουσείο έχουν επισκεφθεί περίπου 3.000 παιδιά. Στόχος των ανθρώπων του είναι η δημιουργία ενός βιβλίου στα ελληνικά και στα αγγλικά το οποίο να διανέμεται στον επισκέπτη αντί του εισιτηρίου, καθώς και η παρουσίαση της έκθεσης σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας.

Επιπλέον, ο χώρος θα εμπλουτίζεται συνεχώς και φιλοδοξεί να συμβάλει στην έρευνα και στη μελέτη της τεχνολογίας διοργανώνοντας συνέδρια, διαλέξεις και εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, προβάλλοντας με τον καλύτερο τρόπο τη δυναμική που είχε αυτός ο τομέας στην αρχαία Ελλάδα. Όπως τονίζει ο κ. Ζέρβας, *«υπάρχουν πολλές εφευρέσεις των αρχαίων τις οποίες θέλουμε να βάλουμε στη συλλογή μας. Στα επόμενα χρόνια φιλοδοξούμε να έχουμε εμπλουτίσει τον εκθεσιακό μας χώρο με νέα εκθέματα»*.

Σχετικά τώρα με το αναψυκτήριο που υπάρχει στο χώρο του πάρκου, το 2009 δημιουργήθηκε μια μεγάλη και έντονη κοινωνική διαμαρτυρία στο Ζεφύρι. Συγκεκριμένα στις 17 Μαρτίου 2009, το Δημοτικό Συμβούλιο είχε ψηφίσει **τον αποχαρκτηρισμό του χώρου του πάρκου** (450 τ.μ.), αποφασίζοντας να νομιμοποιήσει το υπάρχον κτίσμα του αναψυκτηρίου και να το μετατρέψει σε καφετέρια. Η Διοίκηση του Δήμου Ζεφυρίου είχε εξαντλήσει τότε κάθε νομικό περιθώριο στην υπόθεση της νομιμοποίησης του Δημοτικού αναψυκτηρίου. Η τότε Δήμαρχος Φωτεινή Γιαννοπούλου είχε εισηγηθεί στο Δημοτικό Συμβούλιο την αλλαγή χρήσης μόνο για 250 τ.μ., με μέγιστη δόμηση 150 τ.μ. και ύψος 5μ. Η αλλαγή χρήσης αφορούσε στο πλακόστρωτο τμήμα του πάρκου και στη δόμηση των 150 τ.μ. περιλαμβάνονταν και τα περίπου 60 τ.μ. του υπάρχοντος αναψυκτηρίου. Στην ουσία επρόκειτο για το υπάρχον αναψυκτήριο με τα στέγαστρά του.

Οι νέοι του Ζεφυρίου υπερασπίστηκαν τότε το πάρκο διεκδικώντας απαιτητικά να μην πραγματοποιηθεί η ενέργεια αυτή που θα αποχαρκτηρίζει το πάρκο που μεγάλωσαν, ώστε να παραμείνει ο χώρος πρασίνου ως είχε. Η προσπάθειά τους οργανώθηκε μέσω διαδικτύου ενώ είχε πραγματοποιηθεί και ομιλία – συναυλία προκειμένου να κινητοποιηθούν και να ευαισθητοποιηθούν όλοι οι πολίτες του Ζεφυρίου στον αγώνα για την διάσωση του πάρκου. Ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου πάντως επανέλαβε τα όσα ανέφερε στην ανοιχτή συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε τότε στο Πάρκο «Κώστας Λιάρος». Έμφαση έδωσε στην άποψη ότι με τη νομιμοποίηση του Δημοτικού αναψυκτηρίου και την λειτουργία του κατά την χειμερινή περίοδο, διασφαλίζεται και προστατεύεται το Πάρκο από καταστροφές και βανδαλισμούς. Πρόσθεσε ακόμα ότι η αλλαγή χρήσης δεν είναι δεδομένη καθώς, πρέπει να εγκριθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ. *«Σε κάθε περίπτωση η νομιμοποίηση του Δημοτικού Αναψυκτηρίου θα απασχολήσει την επόμενη Δημοτική Αρχή, λόγω των χρονοβόρων διαδικασιών»*... Σήμερα πάντως το πάρκο διατηρεί μία εξαιρετική εικόνα με περιποιημένο πράσινο, πλακοστρώσεις, παιδικές χαρές κ.ά. (βλ. φωτογραφίες) και **κατά τη γνώμη μας** αυτή την εικόνα θα πρέπει και να διατηρήσει άσχετα από τη νομιμοποίηση ή μη του υφιστάμενου αναψυκτηρίου. Η πόλη έχει περισσότερο

ανάγκη από ανάσες πρασίνου και ανοικτών χώρων παρά από κτίρια χαρακτηρίρα εμπορικής εκμετάλλευσης (π.χ. καφετέριες).

Το υπερτοπικό Πάρκο Πόλης στη συνοικία Λίμνη (Σύνορα Άνω Λιοσίων – Ζεφυρίου)

Τα έργα διαμόρφωσης του **υπερτοπικού πάρκου αναψυχής** που αποτελεί ανάσα ζωής για τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής, άρχισαν να σχεδιάζονται μετά το έτος 1994. Ο Δήμος Άνω Λιοσίων είχε τότε ήδη απελευθερώσει τα 308 στρέμματα της έκτασης που προοριζόταν για το πάρκο αξιοποιώντας με τον καλύτερο τρόπο μια περιοχή που κρίθηκε ακατάλληλη για οικιστική χρήση μετά τις πλημμύρες του 1994. Η περιοχή αυτή συνορεύει με την περιοχή Κάτω Λίμνη του Ζεφυρίου, δηλαδή στο ΒΔ τμήμα του (βλέπε οδικό χάρτη Ζεφυρίου και όμορων δήμων). Η μελέτη προέβλεπε εξ' αρχής τη δημιουργία ενός ιδιαίτερου πόλου αναψυχής που θα περιλάμβανε ένα συνδυασμό υπαίθριων, ημιυπαίθριων και στεγασμένων χώρων διατεταγμένων στις όχθες μιας τεχνητής Λίμνης στο κέντρο του Πάρκου. Το υδάτινο στοιχείο δεν κυριαρχεί μόνο στη Λίμνη αλλά και στη «χώρα του νερού» (WATERLAND), δηλαδή ένα συγκρότημα αναψυχής που περιλαμβάνει πισίνες, συντριβάνια και τσουλήθρα με νερό. Γύρω από τη λίμνη σχεδιάστηκε η δημιουργία χώρων για διοίκηση (κτίριο διοίκησης, συνεδριακό κέντρο, βιβλιοθήκη), αναψυχή (εστιατόριο, αναψυκτήριο, κινηματογράφος) και άθληση. Επίσης η δημιουργία παιδότοπου (κτίριο παιδιού, παιδική χαρά, τοίχος αναρρίχησης, λούνα παρκ). Οι επιμέρους χώροι του πάρκου προβλέφθηκε να συνδεθούν μεταξύ τους με δίκτυο πεζόδρομων αλλά και με τρενάκι. Τέλος από τη μελέτη δε θα μπορούσαν να απουσιάζουν επαρκείς χώροι στάθμευσης στις εισόδους του πάρκου. Αφού ξεκίνησαν τα έργα, στο τέλος του καλοκαιριού του 1998 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια του ολυμπιακών προδιαγραφών κολυμβητηρίου, του αναψυκτηρίου και των υπαίθριων χώρων άθλησης και στάθμευσης.

Εικόνα 5.17: Το υπερτοπικό Πάρκο Πόλης. Συνοικία Λίμνη (Άνω Λιόσια – Ζεφύρι)
ΠΗΓΗ: Google Earth (διαδίκτυο)

Το υπερτοπικό πάρκο αναψυχής στην παλαιά κορεσμένη χωματερή Άνω Λιοσίων

Πρόκειται για την **αποκατάσταση της παλαιάς χωματερής** με τη δημιουργία **υπερτοπικού πάρκου αναψυχής**. Το έργο αυτό αφορούσε στην αποκατάσταση των εκτάσεως 500 στρεμμάτων νότιων και νοτιοδυτικών πρανών της χωματερής των Άνω Λιοσίων, τα οποία είχαν κορεσθεί από απορρίμματα. Η έκταση αυτή είναι χώρος πρασίνου από τα τέλη Ιουνίου 1998, αφού εκτός από τα έργα διαμόρφωσης και στεγανοποίησης της απορριμματικής μάζας ολοκληρώθηκαν και τα έργα φύτευσης, ώστε να αποτελέσει πνεύμονα αλλά και παράγοντα αισθητικής αναμόρφωσης της ευρύτερης περιοχής. Αυτός ήταν ο αρχικός στόχος... Το αρνητικό όμως είναι ότι οι τεράστιες ποσότητες απορριμμάτων δεν ήταν και τόσο εύκολο να στεγανοποιηθούν, με αποτέλεσμα από το 1998 μέχρι σήμερα να διαφεύγουν συνεχώς στραγγίσματα από τα σκουπίδια, τα γνωστά μαύρα υγρά που εμπεριέχουν τόσους και τόσους κινδύνους για την υγεία μας. Τα στραγγίσματα σχηματίζουν "υπόγεια ποτάμια και εξωτερικές μαύρες λίμνες" που "ταξιδεύουν" κάτω από το έδαφος και ρυπαίνουν τον υδροφόρο ορίζοντα. Έχουν ανιχνευθεί σε εδάφη της Δυτικής Αθήνας/Αττικής, σε ζαρζαβατικά, στη Λίμνη Κουμουندούρου...

Εικόνα 5.18: Μαύρες "λίμνες" που έχουν δημιουργηθεί από τα αποστραγγίσματα
ΠΗΓΗ: <http://xpolis.blogspot.com>

Όπως αναφέρει ο Ε. Λέκκας, καθηγητής Γεωλογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, «το μαύρο υγρό των αποστραγγισμάτων των σκουπιδιών εξαπλώνεται με εντυπωσιακό τρόπο. Από την Ελευσίνα και τον Ασπρόπυργο ως τις παρυφές της Φυλής και των Αχαρνών όλες οι μετρήσεις σε βάθος 20, 50, 70 και 100 μέτρων ανίχνευσαν κάδμιο, αρσενικό, κυάνιο, μόλυβδο και ψευδάργυρο. Σε όλη αυτή την

έκταση δε μπορεί να γίνει καμιά γεώτρηση, ενώ δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί η επιφάνεια για καλλιέργειες. Εντοπίσαμε τοξικά και βαρέα μέταλλα λίγα μέτρα κάτω από τον πυθμένα, στη θαλάσσια περιοχή του Ασπροπύργου. Αν αυτά ανέβουν προς τα πάνω και εκβάλουν στον πυθμένα, τότε ο κόλπος ουσιαστικά θα νεκρωθεί. Η κατάσταση είναι τόσο επιβαρυνμένη, που ακόμα και τώρα που δεν εναποτίθενται σκουπίδια στον παλιό ΧΥΤΑ των Άνω Λιοσίων, η μόλυνση στο υπέδαφος θα υπάρχει για άλλα 50 ή 60 χρόνια.»

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται να αντιμετωπίσει το τεράστιο αυτό πρόβλημα και εμείς καλούμαστε να περιορίσουμε την υπερκατανάλωση, την χρήση πλαστικών, να κάνουμε διαχωρισμό των απορριμμάτων και τέλος να μη πετάμε τα σκουπίδια μας "έξω από την πόρτα των άλλων". Αν δεν βρεθεί λύση εκτιμούμε ότι οι φωνές για "καύση των σκουπιδιών" θα πολλαπλασιαστούν και ίσως να μη μπορούμε αυτές τις φωνές να τις αγνοήσουμε. Η λύση αυτή βέβαια ίσως να μην είναι και η καλύτερη δυνατή, καθώς και αυτή εγκυμονεί επίσης κάποιους κινδύνους που περιγράφονται παρακάτω (στις επόμενες εικόνες) όπου επισυνάπτεται ένα φυλλάδιο διαμαρτυρίας ενάντια στους ΧΥΤΑ και στην καύση των απορριμμάτων που προέρχεται από τη Σοσιαλιστική Διεθνιστική Οργάνωση «Ξεκίνημα».

Όχι στους ΧΥΤΑ! Όχι στην καύση!

Ασφαλής διαχείριση των απορριμμάτων εδώ και τώρα!

Ο μικρόχρονος και ηρωϊκός αγώνας των κατοίκων της Κερατέας βρέει να προσηύχεται στον αγώνα των κατοίκων...
...του Γραμματικού – όπου ένας ΧΥΤΑ εγκαταστάται στην καρδιά του (καμένου τίτλου) δάσους.
...της Φυλής – την «πίσω αυλή της Αθήνας» όπου για δεκαετίες καταλήγουν όλα τα σκουπίδια της πρωτεύουσας.
...της Αιολικιστής στην Κέραιρα – όπου στον αγώνα ενάντια στη δημιουργία ΧΥΤΑ γέφυρες και μία ανθρώπινη ζωή.
...των Ταναράδων και της Μαυροφράχης στη Διοσεκουλική του Αλιβερίου, της Θήβας και πολλών ακόμα περιοχών.

Κιβέρνηση και ΜΜΕ συστημικά και διαχρονικά απαξιώνουν όλους τους αγώνες, συκοφαντώντας τους κατοίκους ότι το μόνο που θέλουν είναι «να πετάσουν τα σκουπίδια στην αυλή του γείτονου». Αποκρίνονται τις συνέπειες των ΧΥΤΑ στο

περιβάλλον και την υγεία των κατοίκων των περιοχών αυτών, όπως αποκρύπτονται και τις δραματικές συνέπειες της καύσης των απορριμμάτων, το νέο μεγάλο παγκόσμιο που προωθείται για να εξμνηρηθεί τα συμπτώματα των μεγαλοεργολάβων των σκουπιδιών.

Εναλλακτική λύση για τη διαχείριση των απορριμμάτων υπάρχει. Λύση πραγματικά φιλική προς το περιβάλλον, χωρίς επιπτώσεις στην υγεία μας, που δημιουργεί θέσεις εργασίας και παράγει προϊόντα χρήσιμα για το σύνολο της κοινωνίας (βλ. συνέχεια). Το μόνο της μεμονωμένα είναι ότι δεν παράγει υπερκέρδη για μια χούφτα μεγαλοεπιχειρηματιών και γι' αυτό το λόγο δεν μπορεί να αποτελέσει επιλογή των κυβερνήσεων του κεφαλαίου... Επίσης οι οι την επόμενες μέρες από τους αγώνες μας. Άς πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά...

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της τεράστιας ρύπανσης που προκαλούν οι ΧΥΤΑ αποτελεί ο παλιός ΧΥΤΑ των Άνω Λιοσίων στη Δυτική Αττική:

«... μούρο υγρό των αποστραγγισμάτων των σκουπιδιών... εξαπλώνεται με εντυπωσιακό τρόπο. Από την Ελευσίνα και τον Ασπροπύργο ως τις παρυφές της Φυλής και των Αχαρνών όλες οι μεταρτές σε βάθος 20, 50, 70 και 100 μέτρων ανήλκουν καθώς, αρσενικό, κυάνιο, μόλυβδος και ψευδάργυρος... Σε όλη αυτή την έκταση δεν μπορεί να γίνει καμιά γεώτρηση, ενώ δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί η επιφάνεια για καλλιέργειες... Εντοπίσαμε τοξικά και βαρέα μέταλλα λίγα μέτρα κάτω από τον πυθμένα, στη θαλάσσια περιοχή του Ασπροπύργου. Αν αυτά ανέβουν προς τα πάνω... και εκβάλουν στον πυθμένα, τότε ο κόλπος ουσιαστικά θα νεκρωθεί... Η κατάσταση είναι τόσο επιβαρυνμένη, που ακόμα και τώρα που δεν εναποτίθενται σκουπίδια στον

Ποιο είναι το πρόβλημα με τους ΧΥΤΑ

Οι ΧΥΤΑ είναι βαθαί «λάκκοι» στους οποίους τοποθετούνται τα σκουπίδια και στη συνέχεια σκεπάζονται με χώμα. Από τη συμπίση των σκουπιδιών (τόνοι επί τόνων καθήμερι) προκύπτουν εξαιρετικά τοξικά στραγγιζόμενα (υγρά απόβλητα). Για να μην διαρρέουν τα στραγγιζόμενα, στον πάτο των ΧΥΤΑ τοποθετούνται ειδικές μεμβράνες (π.χ. από PVC), οι οποίες υποτίθεται πως στεγανοποιούν το «λάκκο». Ωστόσο οι μεμβράνες αυτές

δεν επιτυγχάνουν για πολύ καιρό την πλήρη στεγανοποίηση: με το πρώτο ριχτήρ αλλά και με την πάροδο του χρόνου γίνονται τη στεγανοποίη τους και έτσι τα τοξικά στραγγιζόμενα εσκαρουν και ρυπαίνουν ανεπανόρθωτα το έδαφος, το υπέδαφος και τον υδρόφορο ορίζοντα σε τεράστιες εκτάσεις.

«παλιός» ΧΥΤΑ των Άνω Λιοσίων, η μόλυνση στο υπέδαφος θα υπάρχει για άλλα 50 ή 60 χρόνια.»
Ε. Λέκας, καθηγητής Γεωλογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Την ίδια στιγμή, από τους ΧΥΤΑ απελευθερώνονται στην ατμόσφαιρα ρύποι οι οποίοι είναι πολύ βλαβερή για την υγεία των ανθρώπων, όπως για παράδειγμα, οι πτητικές οργανικές ενώσεις (VOCs) που προκαλούν από αλλεργίες, πονοκεφάλους, ενόχληση στα μάτια και στο αναπνευστικό σύστημα, μέχρι ασθένειες των νεφρών, του ήπατος και του κεντρικού νευρικού συστήματος καθώς και διάφορες μορφές καρκίνου. Από τους ΧΥΤΑ εκλύονται επίσης και σημαντικές ποσότητες μεθανίου, ένα από τα αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την υπερθέρμανση του πλανήτη.

Στην παραπάνω περιγραφή μερικών βασικών επιπτώσεων των ΧΥΤΑ – οι οποίες υπάρχουν ακόμα κι όταν προούνται όλες οι «προδιαγραφές» – αξίζει να προσθέσουμε κάποιες ακόμα, όπως τα συχνά συζητούμε (καπολιθωμένες σκουπίδιες, πυρασπιές κατά τη διάρκεια των οποίων εκλύονται στην ατμόσφαιρα μεγάλες ποσότητες διοξίνων κ.α.) καθώς και τις ανυπόφορες οσμές με τις οποίες κατακόχρονται να ζήσουν οι κάτοικοι των γύρω περιοχών.

Κι όμως, παρά όλα αυτά, η κυβέρνηση (με τη συνάντηση και τη συνενοχή πολλών ΟΤΑ) διατηρεί και εξελικτικά τους ΧΥΤΑ ανά την Ελλάδα.

- Στην Αττική, ο ΧΥΤΑ της Φυλής επεκτείνεται, ενώ δημιουργούνται και δύο νέα στην Κερατέα και το Γραμματικό.
- Στην Θεσσαλονίκη, ο κορυφαίος ΧΥΤΑ των Ταναράδων αντικαθίσταται από το ΧΥΤΑ της Μαυροφράχης.
- Νέοι ΧΥΤΑ σχεδιάζονται επίσης στη Φθιώτιδα, τη Ζακύνθο, τη Νάξο και σε πολλές ακόμα περιοχές.

* Οι ΧΥΤΑ οι Κερατέα και Γραμματικό υποτίθεται πως στο μέλλον θα μετατραπούν οι ΧΥΤΥ – Χωρικές Υπερσυσμής Σαφής Υποκαταστάτων – στους οποίους θα φέρονται μόνο απορρίμματα που δεν μπορούν να ανακυκλωθούν ή να καούν (βλ. συνέχεια). Ο υφιστάμενος σχεδιασμός όμως της κυβέρνησης για την ανακύκλωση των απορριμμάτων είναι καταδικασμένος σε αποτυχία. Την ίδια στιγμή από την καύση των απορριμμάτων προκύπτουν υπερπολύτοξα (εξαιρετικά επικίνδυνα) τα οποία θα πρέπει κίτρου να διατεθούν. Σκεπτός οι δηλώσεις της κυβέρνησης ότι οι ΧΥΤΑ οι Κερατέα και Γραμματικό θα μετατραπούν οι ΧΥΤΥ δεν μπορούν να παραμορφώσουν το παλιό σκεπτικό.

Στη συντηρητική πλειοψηφία των χωριών της Ε.Ε. οι ΧΥΤΑ εγκαταλείπονται ως μέθοδος διαχείρισης των απορριμμάτων, λόγω των μεγάλων επιπτώσεων που έχουν στο περιβάλλον και την υγεία των ανθρώπων. Σχετική Οδηγία έχει μάλιστα υιοθετήσει από τη Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ήδη από το 1999 (1999/31/ΕΕ).

Εικόνα 5.19: Διαμαρτυρία ενάντια στους ΧΥΤΑ και στην καύση των απορριμμάτων

ΠΗΓΗ: <http://www.xekinima.org>

«Βιολογική Ξήρανση» & «Θερμική επεξεργασία» η κοινός καύση των απορριμμάτων: Κίνδυνος - Θάνατος!

«Βιολογική Ξήρανση» και «Θερμική επεξεργασία» των απορριμμάτων... αυτές οι ενέργειες και «επιστημονικές» εκφορές χρησιμοποιεί η κυβέρνηση για να περιγράψει την καύση των απορριμμάτων, την οποία προωθεί ως νέα, «εναλλακτική» και «high tech» λύση. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια μέθοδο, η οποία κρύβει εφρατικά μεγάλους κινδύνους για το περιβάλλον και την υγεία μας, αλλά τρέφεται κέρδη για τους εργολάβους που δραστηριοποιούνται στο χώρο των απορριμμάτων.

Τι είναι η βιολογική Ξήρανση των απορριμμάτων;
Σε μεγάλες εγκαταστάσεις μηχανικής επεξεργασίας, αφαιρούνται από τα σκουπίδια στοιχεία όπως τα μέταλλα και τα γυαλιά. Στη συνέχεια η μάζα των σκουπιδιών αεροδυναμικά απομονώνεται. Το «πρώτο» αυτό, το οποίο αναφέρεται SRF ή RDF (ανάλογα με την μέθοδο σφάλαξης που ακολουθείται) είναι έτοιμο για να οδηγηθεί σε μονάδες «θερμικής επεξεργασίας», δηλαδή σε μονάδες καύσης.

Ο καταπολεμησιμότητα της καύσης των σκουπιδιών:
Η καύση των σκουπιδιών καθώς και του SRF/RDF απεικονίζεται στην ατμόσφαιρα μεγάλης ποσότητας εφρατικά επικινδύνων ρύπων όπως: διοξείδια, φουράνια, αιωρούμενα σωματίδια που περιέχουν βαρέα μέταλλα κ.α., τα οποία προκαλούν βρογχίτιδα, μορφή καρφικού καθώς και μια σειρά ασθενειών του νευρικού, αναπνευστικού, καρδιαγγειακού συστήματος κ.α.¹

Την ίδια στιγμή, από την καύση του SRF/RDF παράγονται τα πρότυπα ποσότητες τοξικής τέφρας (ήφαρα με μεγάλη περιεκτικότητα σε βαρέα μέταλλα κ.α.) της οποίας η ασφαλή διαχείριση είναι πρακτικά αδύνατη. Αν η τοξική τέφρα βρεθεί σε Χωρίς Υγειονομικής Τομής Επικινδύνων Απορριμμάτων (ΧΥΤΕΑ), όπως είδαμε, θα δηλητηριάσει το έδαφος, το υπέδαφος και τον υδροφόρο ορίζοντα σε απόσταση πολλών χιλιομέτρων. Αναπόφευκτα οι κάτοικοι των κύριων περιοχών θα πίνουν νερό και θα τρώνε αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα κυριολεκτικά δηλητηρασμένα!

Περιβαλλοντικό «Ολοκλήρωμα»

- Στην Αττική η κυβέρνηση σχεδιάζει 4 κεντρικές εγκαταστάσεις μηχανικής επεξεργασίας απορριμμάτων, στις οποίες θα χρησιμοποιείται και η τεχνολογία της βιολογικής Ξήρανσης. Το μόνο που απαιτείται είναι η χωροθέτηση του εργοστασίου ή εργοστασίων καύσης.
- Στο Βόλο, το εργοστάσιο καύσης απορριμμάτων της εταιρείας Engal (συμμετοχές η Ακρόαση) έχει ήδη ολοκληρωθεί από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ). Η ίδια εταιρεία έχει καταθέσει αίτηση για αντίστοιχη εργοστάσιο στον Έβρο και στον Αστικό Απολαιοκαρναίους. Και βρισκόμαστε μόνο στην αρχή αυτής της ιστορίας!

Είναι πολλά τα λεγμένα...

Η βιολογική Ξήρανση και η καύση των απορριμμάτων υπόσχεται τρέφεται κέρδη για τους μεγαλοεργολάβους του πεδίου των απορριμμάτων.

• Εφόσον θα διαχειριστούν τα απορρίμματα θα εισπράττουν και τα δημοτικά τέλη που αναλογούν στη διαχείριση τους! Μάλιστα τα δημοτικά τέλη αναμένεται να εκτοξευτούν καθώς οι «νέες τεχνολογίες» κοστίζουν...

• Το εργοστάσιο καύσης απορριμμάτων θα παράγουν ηλεκτρική ενέργεια, η οποία θα πωλείται είτε στη ΔΕΗ, είτε απευθείας στους καταναλωτές (όταν η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας απεικονισθεί πλήρως (αίτια τα κέρδη αυξάνονται παραπάνω)).

• Ονομαζόμενος την καύση των απορριμμάτων (του SRF/RDF) καύση «βιολογική» (όπως κάνει η Engal του κ. Αλεξάκη στο Βόλο) θα δικαιούνται και επιδοτήση. Η καύση βιολογική για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, συγκαταλέγεται στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και επιδοτείται με 87€ ανά μεγαβάτώρα! Το SRF/RDF δεν έχει καμία σχέση με τη βιολογία! Οπότε αυτό αποτελεί μια «κερματομάχια» που η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και τα στελέχη της στις διάφορες υπηρεσίες αφήνουν στην άκρη για να εξυπηρετήσουν τους μεγαλοεργολάβους των σκουπιδιών.

Σκουπίδια εισαγωγής

Στην Ελλάδα παράγονται κάθε χρόνο περίπου 5,5 εκ. τόνοι σκουπίδια. Οι «γαμπίροι» της καύσης όμως είναι αιώνα και η ελληνική «παραγωγή» δεν φτάνει. Ο «εμπόλεμος» κ. Αλεξάκης βρέθηκε τη λύση και σε αυτό το πρόβλημα. Για να εξασφαλίσει το κάλυμμα των 3 εργοστασίων που έχει στα σκοπιά, θα εισάγει σκουπίδια από την Ιταλία, τα οποία αναμένεται να ανήρουν στους 7 εκ. τόνους το χρόνο – και θα παράγουν ανάλογες ποσότητες τοξικής τέφρας, διοξείνων κ.α! Μάλιστα η παλαιά κυβέρνηση τα τον επιδοτεί με 80€ ανά τόνο σκουπιδιών που θα εξορμηθούν! Στην Κερατέα ο κόσμος μαζεύει για να μην περάσει ένας ΧΥΤΑ και η Engal θα εισάγει σκουπίδια από το εξωτερικό!

1. π.χ. υδρόγονος, χρωμίου, μόλυβος, νικέλιο, κάδμιο, αρσενικό, κ.α. ²Μόνο οι διοξείδια, είναι εφρατικά καρκινογόνες αυτές και έχουν συνδεθεί με όλες τις πιθανές μορφές καρκίνου στον ανθρώπινο οργανισμό. Είναι η προκαλούν βρογχίτιδα, μορφή καρφικού, διαταραχές του ήπατος, αλλεργία κ.α. Για να αποβληθούν οι διοξείδια από τον οργανισμό χρησιμοποιείται η διαδικασία της «αποκαύσης».

³Βαριά μεταλλικά στοιχεία είναι υφρατικά επικινδύνων, «επικινδύνων» οπότε το βόλο, υπολείματα καλλυπτικών, «επικινδύνων» οπότε, απόβλητα βιομηχανικών τροφίμων κ.α.

Εναλλακτική πρόταση για τη διαχείριση των απορριμμάτων

Εναλλακτική πρόταση διαχείρισης των αστικών απορριμμάτων υπάρχει και μάλιστα σε αντίθεση και με την καύση και με τους ΧΥΤΑ είναι πραγματικά φιλική προς το περιβάλλον, πιο φτηνή, δημιουργεί περισσότερες θέσεις εργασίας, ενώ τα παράγωγα της είναι χρήσιμα στο κοινωνικό σύνολο.

Τα βασικά σημεία της πρότασης αυτής είναι:

- Η βιολογική των απορριμμάτων στη πηγή (δηλαδή σε επίπεδο οικοκυρικών, επιφύρατων και σε 4 βασικές κατηγορίες: 1) χαρτί 2) πλαστικά – μέταλλα - γυαλιά 3) ζωμόλια - οργανικά υλικά (υλικά φυτικής ή ζωικής προέλευσης) και 4) υπόλοιπα. Η βιολογική στην πηγή έχει πολύ μεγάλη σημασία καθώς το 40-60% των σκουπιδιών είναι ανακυκλώσιμα, το 40-60% όμως και μόλις το 10% είναι υπολείματα και αδρανή υλικά.
- Σε επίπεδο Δήμου, ομάδων Δήμων, ή πληθυσμιακών ενότητων που να φτάνουν μέχρι τις 200.000 περίπου κατοίκους, προέβλεπη η δημιουργία μικρών εγκαταστάσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων.
- Σε αυτές τις εγκαταστάσεις θα συγκεντρώνονται τα ανακυκλώσιμα υλικά (πλαστικά, μέταλλα, γυαλιά) και θα οδηγούνται απευθείας στην ανακύκλωση (είτε σε επαναχρησιμοποίηση).
- Στο βιολογικό που υπάρχουν σωματίδια απορριμμάτων (σκουπίδια δηλαδή) που δεν έχει προηγηθεί διαχωρισμός) αυτά θα οδηγούνται σε τανιόδρομους όπου εργαζόμενοι θα αραρώνουν τα ανακυκλώσιμα υλικά και θα τα προσοθούν στις αντίστοιχες κατηγορίες που περιγράφονται παραπάνω.
- Σε ό,τι αφορά το ζωμόλιο τμήμα των απορριμμάτων η απόληξη είναι απλή: αερόβια κομποστοποίηση, αερόβια των αδρανών υλικών (π.χ. μετά από επασκέυξη) με κοσκίνο και αερόβια του κομποθότου σαν υψηλής ποιότητας εδαφοβελτιωτικό υλικό. Το αδρανή που προκύπτουν ομοιογενή στην ομοιοτητα ή σε αποκαταστάσεις τοπίου (π.χ. αποκατάσταση λατομείων).

Οι μονάδες αυτές απαιτούν φτηνά και απλά μηχανολογικά εξοπλισμό και μπορούν να δημιουργηθούν από τους ίδιους τους Δήμους. Την ίδια στιγμή, δημιουργούνται θέσεις εργασίας καθώς απαιτούν κυρίως εργατικά χέρια, τείνουν σε παραγωγή μηδενικών αποβλήτων, δεν προξενούν κανένα περιβαλλοντικό πρόβλημα, ούτε εκπέμπουν οσμές. Τέλος παράγουν εφρατικά ποιότητας κρήμινα προϊόντα (π.χ. εδαφοβελτιωτικό υλικό κ.α.) που μπορούν να αξιοποιηθούν από τους κατοίκους της κάθε περιοχής ή να πωληθούν, έτσι ώστε τα έσοδα των Δήμων να αυξηθούν και τα δημοτικά τέλη να μειωθούν.

Γι' αυτό απαιτούμε από τους ΧΥΤΑ και εργοστάσια καύσης σκουπιδιών που θα τα εκμεταλλεύονται μεγαλοεργολάβους, να δημιουργηθούν μονάδες ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων στην ιδιοκτησία των Δήμων (ή ομάδων Δήμων), από τον έλεγχο των εργαζόμενων και των τοπικών κοινωνιών, οι οποίες θα πρέπει να αποκλειστούν και τους καρπούς αυτής της διαχείρισης.

Μονόδρομος οι αγώνες μας!

Κυβέρνηση και μεγαλοεργολάβοι δεν πρόκειται να κάνουν εύκολα πίσω ούτε από τους ΧΥΤΑ ούτε από τα εργοστάσια καύσης απορριμμάτων. Τα ποσοστά δικαιωμάτων είναι πρόκληση και θα κάνουν ό,τι είναι δυνατό για να προνοήσουν το σχέδιό τους. Χαρακτηριστική είναι η εμπειρία της Κερατέας, όπου επιστρατεύτηκαν τα ΙΜΑΤ για να προστατεύσουν την επένδυση του Μπράντσο, αλλά και της Λευκίμης, όπου οι διοικητές καταστάθηκαν υποτασσόμενοι στο ΧΥΤΑ, με έγκριση γυναικών.

Είναι αδύνατο! Αλλά και εμείς, είμαστε αποφασισμένοι! Τα σχέδιά τους δεν θα περάσουν!

Στην Κερατέα, το Γραμμοκίμι, τη Λευκίμη και άλλες περιοχές όπου οι παλιές κοινωνίες έχουν ξεσηκωθεί, υπάρχουν ήδη επιτροπές αγώνων, που οργανώνουν και συντονίζουν τις μάχες.

Αυτό το όραμα πρέπει να ακολουθήσουν όλες οι περιοχές στις οποίες σχεδιάζουν οι ΧΥΤΑ, είτε εργοστάσια καύσης απορριμμάτων. Να δημιουργηθούν επιτροπές αγώνων οι οποίες... να απομακρύνουν δημοκρατικά, χωρίς καπιτωλάματα...

...να αναλάβουν εκπαιδευτικές ενημερωτικές των τοπικών κοινωνιών (με ανακυκλώσιμα, ανοιχτές συζητήσεις κ.α.) για τις επιπτώσεις των ΧΥΤΑ και των εργοστασίων καύσης στον περιβάλλον και στην υγεία των κατοίκων.

...να απαιτήσουν από τα Δημοτικά Συμβούλια, τις Περιφέρειες και κάθε επίσημο φορέα να πάρει θέση ενάντια σ' αυτό τα καταπολεμήσει έθνα.

...να οργανωθούν κινητοποιήσεις, διαμαρτυρίες, αλλά και πιο δυναμικές αντιδράσεις (στο βιολογικό που χρειαστεί) ακολουθώντας το παράδειγμα των κατοίκων της Κερατέας.

Αυτές οι επιτροπές αγώνων και τα τοπικά κινήματα ανά την Ελλάδα είναι σημαντικό να συνδεθούν μεταξύ τους δημιουργώντας ένα πανελλαδικό δίκτυο και συντονισμό, να οργανώσουν κοινές μάχες δράσεις, τοπικά αλλά και πανελλαδικά συλλογήματα, συντονισμένες απεργιακές κινητοποιήσεις στις πόλεις και τις περιοχές που πλήττονται κ.α. Διενεργώντας ακόμα μεγαλύτερη δυναμική στον αγώνα ενάντια στην κυβέρνηση των μεγαλοεργολάβων και της Τρόικας.

Το Σύστημα παύσει να πλάσει της «Εμπροστί» και να Επιστρέψει Διεθνή!

ΞΕΚΙΝΗΜΑ
Σοσιαλιστική Διεθνηστική Οργάνωση

• www.xekinima.org • contact@xeekinima.org
• Τηλ. Αθήνα: 2102283018-19, Θεσσαλονίκη: 2310454032, Βόλος: 6944421153, Πάτρα: 6979637745, Κέρκυρα: 6976400070, Ρέθυμνο: 6978239980, Λάρισα 6971906959, Κοζάνη: 6939072091, Σάφην: 6978176881, Ροδός: 6974692688, Αλεξάνδρην: 6978350763

Committee for a Workers' International

Εικόνα 5.20: Διαμαρτυρία ενάντια στους ΧΥΤΑ και στην καύση των απορριμμάτων ΠΗΓΗ: <http://www.xekinima.org>

5.4. Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης»

Περιγραφή, θέση και ιστορία του πάρκου

Το **πάρκο Αντώνη Τρίτση** ή αλλιώς πάρκο Πύργου Βασιλίσσης βρίσκεται ανάμεσα στους γειτονικούς Δήμους Ιλίου, Αγίου Αναργύρων και Καματερού, αλλά ενδιαφέρει και το Ζεφυρί καθώς αποτελεί **πνεύμονα πρασίνου** για όλες τις όμορες περιοχές (βλ. χάρτες). Αποτελεί τμήμα ενός μεγαλύτερου κτήματος 2500 στρεμμάτων γνωστό ως «Πύργος Βασιλίσσης» που ανήκε στη βασιλική οικογένεια μεταξύ των ετών 1848 – 1861. Το Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» έχει έκταση 1000 στρεμμάτων – έξι φορές μεγαλύτερο από τον Εθνικό Κήπο – και αποτελεί ένα από τα τελευταία καταφύγια άγριας ζωής στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας. Μέλη της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, τα τελευταία χρόνια, παρατηρούν τα πουλιά του Πάρκου και έχουν καταγράψει 177 διαφορετικά είδη. Λίμνες, δέντρα, αγροτικές καλλιέργειες, πουλιά και σπάνια ζώα βρίσκουν καταφύγιο στο πάρκο, ιδιαίτερα κατά τη μετανάστευση των πουλιών.

Μέσα στην εύφορη κοιλάδα του ποταμού Κηφισού, με το εξαιρετικό κλίμα, η τοποθεσία του σημερινού πάρκου γοήτευσε κάποτε τη βασίλισσα Αμαλία που θέλησε να το αποκτήσει. Έτσι το σημερινό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης

«Αντώνης Τρίτσης» είναι μέρος του μεγάλου κτήματος που απέκτησε μεταξύ των ετών 1848 – 1861 η βασιλική οικογένεια της Ελλάδας, προκειμένου να δημιουργήσει ένα Πρότυπο Κέντρο Γεωργίας & Κτηνοτροφίας. Για να βελτιώσει και να εκσυγχρονίσει τις αγροτικές δραστηριότητες στην περιοχή, έγιναν τότε εντατικές προσπάθειες τις οποίες επόπτευε η ίδια η Αμαλία. Αν και ήδη από το 1870 πέρασε σε χέρια άλλων ιδιωτών, υπάρχουν ακόμη αρκετά στοιχεία που θυμίζουν την περίοδο εκείνη. Μεταξύ αυτών βέβαια, ο «Πύργος Βασιλίσσης». Πρόκειται για τη βασιλική έπαυλη που κατασκευάστηκε τότε στη θέση ενός άλλου πιο παλαιού πύργου.

Εικόνα 5.21: Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης»

Με το πέρασμα των χρόνων η διαχείριση του χώρου άλλαξε πολλά χέρια, φτάνοντας το 1993 στη δημοπράτηση του έργου και τη δημιουργία ενός **πρότυπου οικολογικού πάρκου και υπερτοπικού πόλου αναψυχής** από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ. Το 2002 ο Οργανισμός Διοίκησης και Διαχείρισης συστάθηκε από την Πολιτεία με σκοπό την καλή διαχείριση του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Α. Τρίτσης». Πρόκειται για Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου με κοινωφελή μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και εποπτεύεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Στο εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού συμμετέχουν οι Δήμοι Ιλίου, Αγίων Αναργύρων και Καματερού, ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ), εκπρόσωποι του ΥΠΕΧΩΔΕ, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών Πειραιώς, του Οργανισμού Αθήνας, του Γεωπονικού Πανεπιστημίου και περιβαλλοντικών οργανώσεων. Ο Οργανισμός από την ημέρα της ίδρυσής του ανέλαβε τη συνολική ευθύνη για τη

λειτουργία, συντήρηση και ανάπτυξη του Πάρκου. Παράλληλα αναπτύσσει δραστηριότητες με σκοπό την **περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση**, ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών για τη **διάσωση και ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος**.

Εικόνα 5.22: Το βασικό κανάλι μεταφοράς ύδατος και αριστερά, εμπορικές χρήσεις

Πανίδα, χλωρίδα

Αυτό που το κάνει ξεχωριστό είναι η **υδρογεωλογική μελέτη** που προηγήθηκε της κατασκευής του, καθώς σκοπός ήταν από την αρχή η χρήση και η ανάδειξη ήπιων μορφών ενέργειας, μεταξύ των οποίων και η αξιοποίηση του βρόχινου νερού. Στην πρώτη φάση, λοιπόν, υλοποίησης του προγράμματος αυτού κατασκευάστηκε ένα σύνολο λιμνών και καναλιών που λειτουργούν ως ταμιευτήρες - λεκάνες κατακράτησης, συλλέγοντας και αποθηκεύοντας - καιρού επιτρέποντος - το νερό της βροχής, για την τροφοδοσία της βλάστησης και της πανίδας (βλ. φωτογραφίες). Οι ταμιευτήρες έχουν τη δυνατότητα να συγκρατούν μεγάλες ποσότητες νερού. Έτσι, το νερό που συγκρατείται, συμβάλλει αφ' ενός στις καλύτερες συνθήκες ζωής των κατοίκων και αφ' ετέρου στη διατήρηση ενός σημαντικού υδροβιότοπου που στεγάζει υδροχαρή φυτά, ψάρια, αμφίβια αλλά και σπάνια είδη πουλιών. Πρόκειται πιθανότατα για το μοναδικό δυστυχώς τέτοιο παράδειγμα στην Αττική και ίσως σε όλη την Ελλάδα (μάλιστα ημιτελές, καθώς η δεύτερη φάση δεν έχει ολοκληρωθεί).

Έτσι λοιπόν, το υγρό στοιχείο των γλυκών νερών, σπάνιο στην Αττική, αναδείχθηκε σε κυρίαρχο χαρακτηριστικό του τοπίου με τη δημιουργία της σειράς των τεχνητών λιμνών. Με τον τρόπο αυτό η οικολογική αξία του κτήματος έγινε ακόμη μεγαλύτερη προσελκύνοντας νέα είδη άγριων ζώων, ενώ σήμερα επιβιώνει στο πάρκο και μια μεγάλη ποικιλία φυτών από το πρόσφατο παρελθόν, όπως ψαθιά, νεροκάλαμα κ.ά. Καθώς οι περισσότεροι υγρότοποι της Αττικής έχουν συρρικνωθεί ή εξαφανιστεί, οι λιμνούλες προσελκύουν τα πουλιά που έχουν ανάγκη το υγρό στοιχείο δηλαδή υδρόβια, καλοβατικά, παρυδάτια, πουλιά των καλαμιώνων, κ.ά. Σημαντική για την παρουσία των πουλιών είναι και η ποικιλομορφία στη βλάστηση: πεύκα και άλλα κωνοφόρα, φυλλοβόλα δέντρα, αγροτικές καλλιέργειες, καλαμιώνες και ανοιχτά πεδία με χόρτα, δίνουν την ευκαιρία να εμφανιστούν διαφορετικά είδη με ειδικές προτιμήσεις το καθένα. Θάμνοι πλούσιοι σε χειμωνιάτικους καρπούς αξιοποιούνται ανάλογα από τα πουλιά που τρέφονται με αυτούς, κατά τους δύσκολους μήνες. (βλ. φωτογραφίες)

Εικόνα 5.23: Πάρκο Τρίτση. Μία από τις τεχνητές λίμνες – υδροβιότοπους

Σήμερα, οι μικροί «υγρότοποι» του Πάρκου που είναι τεχνητές λίμνες φιλοξενούν πλήθος από υδρόβιους οργανισμούς. Οι τεχνητές λιμνούλες δημιουργήθηκαν σε μία θέση όπου άλλοτε υπήρχαν νερόλακκοι και σύντομα εποικίστηκαν από υδροχαρή φυτά, αμφίβια, υδρόβια και παρυδάτια πουλιά. Ψάρια, πάπιες και χήνες προστέθηκαν από τους υπεύθυνους του Πάρκου και νούφαρα από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία. Επίσης, πλωτές σχεδίες τοποθετήθηκαν στις λίμνες για να αυξηθούν οι ασφαλείς χώροι ξεκούρασης και φωλιάσματος για τα

πουλιά. Σήμερα οι λίμνες τροφοδοτούνται με νερό κυρίως από γεωτρήσεις και επιφανειακή απορροή.

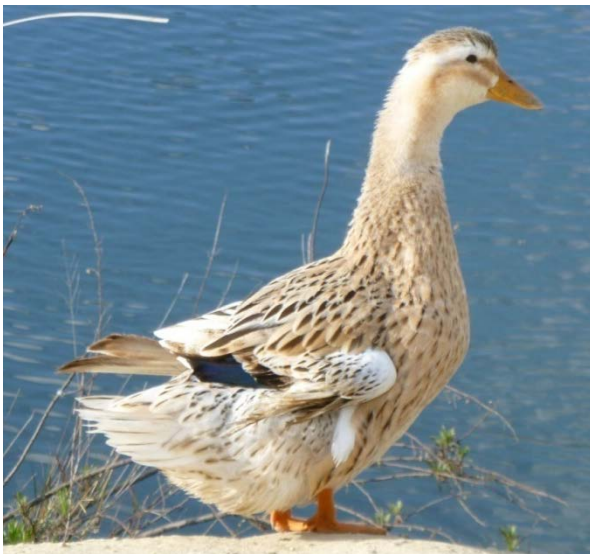
Το πιο κοινό δέντρο του Πάρκου είναι η **Πεύκη Χαλέπιος** (*Pinus halepensis*). Είναι δέντρο πολύ γνωστό στη Ν. Ελλάδα και τα νησιά, που το βρίσκουμε στις πλαγιές χαμηλού υψομέτρου, μέχρι το πολύ 1.000 μ. Είναι εξαιρετικά ξηροφυτικό και θερμόβιο είδος, κατάλληλο για ασβεστολιθικά εδάφη, που δε συγκρατούν υγρασία και για τόπους με παρατεταμένο, ξερό καλοκαίρι. Η κόμη του είναι στην αρχή πυραμιδοειδής, μεγαλώνοντας όμως παίρνει ακανόνιστο σχήμα ενώ ο κορμός γίνεται στρεβλός. Οι κώνοι έχουν σχήμα ωοειδές, λίγο κυρτό και κρέμονται με μια κλίση προς τη βάση των κλαδιών, από μίσχο 1-1,5 εκ. Από τον κορμό αυτού του δέντρου βγαίνει το ρετσίνο, που χρησιμοποιείται στην παρασκευή του γνωστού κρασιού «ρετσίνα». Από το ίδιο βγαίνει και το κολοφάνιο. Είναι το κοινό πεύκο που κατάφερε να επιβιώσει χωρίς φροντίδα για πολλά χρόνια. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι είναι «αυτόχθονο» φυτό που, ούτως ή άλλως, σχηματίζει δάση στην Αττική αλλά και σε πολλά ακόμη σημεία χαμηλού υψομέτρου της χώρας. Καλύπτει μεγάλο μέρος των λόφων του Πάρκου φιλοξενώντας στις συστάδες της πλήθος πουλιών, αλλά και άλλων ζώων, όπως οι νυχτερίδες. Άλλα βελονοφόρα είδη καθώς και μικρά ξέφωτα με θάμνους συμπληρώνουν την εικόνα του δασικού οικοσυστήματος. (βλ. φωτογραφίες)

Εικόνα 5.24: Πεύκη Χαλέπιος α) στο πάρκο Τρίτση και β) στην ελληνική ύπαιθρο

Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί στο Πάρκο 177 διαφορετικά είδη πουλιών. Ειδικότερα κατά τη μεταναστευτική περίοδο, σπάνια είδη πουλιών όπως η χαλκόκοτα, ο ήταυρος και ο πορφυροτσικνιάς σταθμεύουν ή ξεχειμωνιάζουν στην περιοχή. Ωστόσο, ανάλογα με την εποχή, οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν και ιδιαίτερα σπάνια είδη πουλιών όπως ο σταχτοτσικνιάς και η αλκυόνη. Εκτός από τα πουλιά, στο Πάρκο έχουν καταγραφεί και διάφορα είδη ζώων όπως τρία είδη ψαριών, δύο είδη αμφιβίων και τέσσερα είδη ερπετών. Επίσης η περιοχή θεωρείται ένα από τα

καλύτερα σημεία για τις νυχτερίδες της Αττικής, ενώ παρατηρούνται μικροθηλαστικά και σκαντζόχοιροι. Εντός του πάρκου, εκτός από την ελεύθερη πανίδα, λειτουργεί επίσης κέντρο ιππασίας, όπου εκτρέφονται και άλογα, και κέντρο ζωντανών ερπετών.

Εικόνα 5.25: Από την ελεύθερη και την ελεγχόμενη πανίδα του πάρκου Τρίτση

Η υφιστάμενη κατάσταση και προτάσεις βελτίωσης

Το τελευταίο χρονικό διάστημα καταγράφεται μια σειρά εξελίξεων σχετικά με τη διαχείριση και την τύχη του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνη Τρίτση». Συγκεκριμένα, κινήσεις πολιτών και σχετικές επιτροπές αγώνα καταγγέλλουν την **εγκατάλειψη** του Πάρκου και την κεκαλυμμένη προώθηση μερικής ιδιωτικοποίησής του (π.χ. παραχώρηση σε ιδιώτες, επιχειρήσεις), ενώ ο ΑΣΔΑ και οι Δήμαρχοι των τριών όμορων ΟΤΑ (Καματερού, Ιλίου και Αγίων Αναργύρων) είχαν προγραμματίσει συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο ΥΠΕΧΩΔΕ για τις 19 Μαρτίου 2009, η οποία τελικά αναβλήθηκε μετά από τη συνάντηση των φορέων με τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ στις 12.3.2009. Η συνάντηση της 12.3.2009 κατέληξε σε μια δήλωση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, η οποία όχι μόνο δεν ήταν το ζητούμενο αλλά μάλλον δημιούργησε τότε ανησυχία για το μέλλον του Πάρκου.

Σύμφωνα με τη δήλωση εκείνη το ΥΠΕΧΩΔΕ:

α) Αναγνωρίζει τη σημασία του Πάρκου για την ποιότητα ζωής της Δυτικής Αθήνας και ολόκληρου του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Πρωτεύουσας.

β) Εκφράζει τη δέσμευση για παροχή οικονομικής και τεχνικής στήριξης για την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, της περιφράξης, του φωτισμού και των συστημάτων ανακύκλωσης και άρδευσης του Πάρκου. Μάλιστα, η δέσμευση αυτή λαμβάνει και χρηματική έκφραση (700.000 ευρώ), ενώ άλλα τόσα θα προσφέρει Κοινωφελές Ίδρυμα.

γ) Εκφράζει τη δέσμευση για κάλυψη ετήσιων λειτουργικών δαπανών του Πάρκου στο ύψος των 400.000 ευρώ

δ) Η δέσμευση για οικονομική στήριξη των δαπανών αποκατάστασης και λειτουργικών εξόδων (σημεία β και γ) συναρτάται – όχι όμως άμεσα – με την εκπόνηση ενός σχεδίου βιωσιμότητας του Πάρκου. Το σχέδιο αυτό πρέπει, σύμφωνα με το ΥΠΕΧΩΔΕ, να περιλαμβάνει ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα αποφέρουν έσοδα, καθώς και τη λήψη μέτρων για τη φύλαξη και τη συντήρηση με ευθύνη του Οργανισμού Διαχείρισης του Πάρκου.

Η παραπάνω εξέλιξη δεν ενδιαφέρει μόνο τους όμορους Δήμους αλλά το σύνολο του Λεκανοπεδίου λόγω του **υπερτοπικού χαρακτήρα** του Πάρκου. Ιδιαίτερα δε για τις περιοχές της Δυτικής Αθήνας και το Ζεφύρι, το Πάρκο αποτελεί σημαντικό χώρο για **πεζοπορία, ποδηλασία, φιλικές συναθροίσεις, κοινωνικές εκδηλώσεις, φυσιολατρικές δραστηριότητες** κ.ά. Είναι ίσως ο μοναδικός ελεύθερος δημόσιος χώρος τέτοιας κλίμακας στην περιοχή μας που μπορεί να αποτελέσει πραγματική ανάσα από την πίεση του δομημένου χώρου και των ιδιωτικών λύσεων στο πεδίο της αναψυχής (π.χ. παιδότοποι, χώροι άθλησης).

Σχετικά με την περαιτέρω **αξιοποίηση του Πάρκου** θα μπορούσαν να διατυπωθούν δύο **προτάσεις** – προσεγγίσεις οι οποίες όμως είναι διαφορετικές μεταξύ τους σε βαθμό ώστε να αλληλοσυγκρούονται. Η πρώτη προσέγγιση είναι αυτή της **ανταλλακτικής αξίας**: το Πάρκο είναι και μπορεί να γίνει βιώσιμο στο μέτρο και στο βαθμό που θα προσφέρει ανταποδοτικού χαρακτήρα παροχές. Εδώ συναντά κανείς εξειδικευμένες προτάσεις για παραχώρηση αδειών σε ιδιώτες για ποικίλες δραστηριότητες, όπως καφετέριες, ταβέρνες, βιβλιοπωλεία, επιχειρήσεις θεάματος κ.ά. Η δεύτερη προσέγγιση είναι αυτή της **αξίας χρήσης** και εστιάζει στη σημασία και τη συμβολή του Πάρκου στην **κάλυψη κοινωνικών αναγκών της ευρύτερης περιοχής**. Κάποιες φορές μάλιστα γίνεται δεκτή η ύπαρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας εντός του Πάρκου, αρκεί αυτή να καλύπτει επίσης κάποιες κοινωνικές ανάγκες και προϋποθέσεις (π.χ. καφετέρια από δημοτική επιχείρηση και όχι από ιδιώτη, απασχόληση ανέργων της περιοχής).

Απέναντι σε αυτές τις δυο προσεγγίσεις μπορεί να αναδειχτεί και μια τρίτη και προτιμότερη από τι άλλες δύο προσέγγιση: αυτή της **πραγματικής αξίας** του Πάρκου ως **ελεύθερου – δημόσιου – φυσικού χώρου**, και το Πάρκο διαθέτει μια τέτοια αξία! Η προσέγγιση αυτή δεν αναζητά σε κάποια εξωτερική σχέση - δύναμη τη νομιμοποίηση και ανάδειξη του Πάρκου αλλά στην ίδια τη φύση και το χαρακτήρα του. Ο χώρος αυτός είναι και μπορεί να συνεχίσει να είναι χώρος ελεύθερης κίνησης, δημιουργίας, αναζήτησης, αισθητικής και φυσικής απόλαυσης, συνάντησης με το μη δομημένο, συνάντηση με τοπίο, φυσιολογικές. Το Πάρκο προσφέρει ένα ιδανικό **τοπίο φυσικής ομορφιάς** με εξαιρετικές εικόνες, ήχους και αρώματα, η διατήρηση του οποίου απαιτεί απουσία δόμησης!

Οτιδήποτε δομηθεί θα συμβάλει και στην **αλλοίωση της φυσιογνωμίας** του Πάρκου αλλά και στην ουσιαστική κατάργησή τους ως ξεχωριστού - μοναδικού

τοπίου σε ένα δομημένο περιβάλλον ξένο με το αντίστοιχο φυσικό. Ήδη οι πιέσεις της δόμησης είναι ισχυρές και αναμένεται να εκδηλωθούν ακόμα ισχυρότερες υπό την απειλή της απαξίωσης και μη οικονομικής βιωσιμότητας. Διάφορες κατασκευές από σκυρόδεμα ή μεταλλικές, πυλώνες της ΔΕΗ, κτιριακές εγκαταστάσεις προσκόπων, καφετέριες, παιδότοποι, ναοί και συνοδευτικά κτίσματα, ήδη κάνουν αισθητή την παρουσία τους και αποτελούν - σε ένα βαθμό - δούρειο ίππο για την εισχώρηση του δομημένου στο φυσικό χώρο (βλ. φωτογραφίες). Ανάλογα Πάρκα σε χώρες της Ευρώπης με σχετική παράδοση περιβαλλοντικών πάρκων δεν επιτρέπουν καμία δόμηση (ούτε WC!) παρά μόνο την αποκατάσταση και συντήρηση ιστορικών και μνημειακών κτισμάτων που αποτελούν συστατικό μέρος της φυσιογνωμίας τους.

Εικόνα 5.26: Αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος: πυλώνες της ΔΕΗ

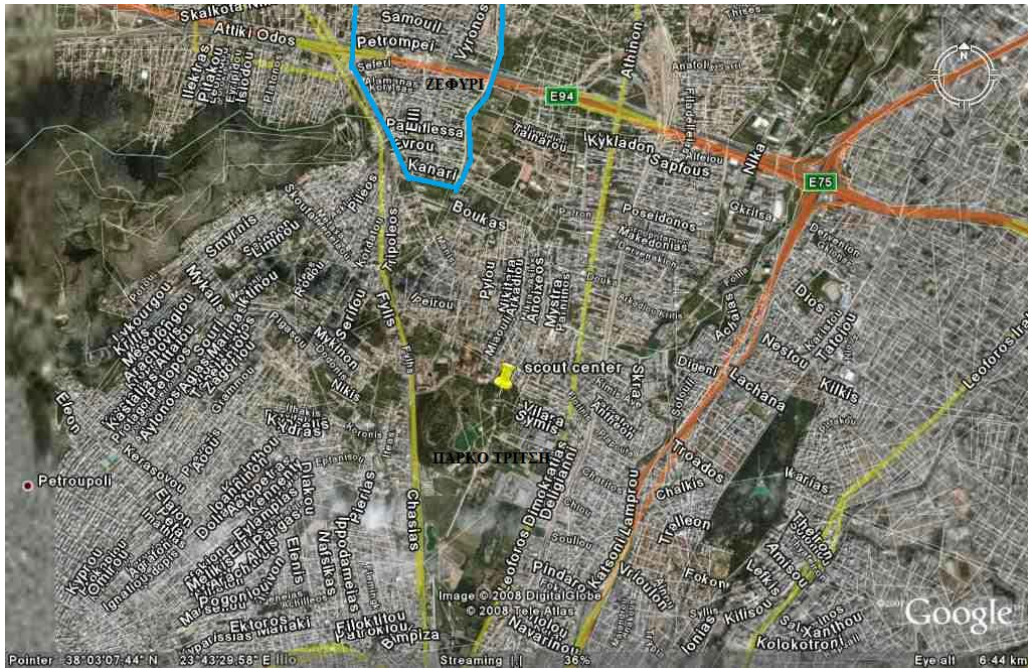
Η υπόθεση του Πάρκου αναδεικνύει τη σύγκρουση δυο αντιλήψεων, της αξίας χρήσης και της ανταλλακτικής αξίας. Σε κάποιες περιπτώσεις προωθείται η πρώτη αλλά μεριμνώντας όμως για αυτή μέσω της ανάδειξης της δεύτερης. Με άλλα λόγια μέσω της εμπορικής/ανταποδοτικής αξιοποίησης υποτίθεται ότι ενισχύεται η βιωσιμότητα του Πάρκου ως αξία χρήσης. Η άποψη αυτή είναι ελκυστική αλλά ουσιαστικά το μόνο που εξασφαλίζει είναι ότι στο όνομα της οικονομικής βιωσιμότητας θα αυξηθεί και θα κυριαρχήσει το δομημένο εις βάρος του αδόμητου και φυσικού χώρου. Το Πάρκο έχει εσωτερική – δική του – αξία ως ελεύθερος και δημόσιος χώρος με ιδιαίτερη φυσιογνωμία. Η διαφύλαξη αυτής της αξίας προϋποθέτει την ανακάλυψη και αναγνώρισή της. Την αναγνωρίζουμε όμως όλοι και ειδικότερα εκείνοι που θα αποφασίσουν τελικά για την τύχη του Πάρκου;

Εικόνα 5.27: Χρήση ψυχαγωγίας (καφετέρια) στην όχθη της μεγάλης λίμνης

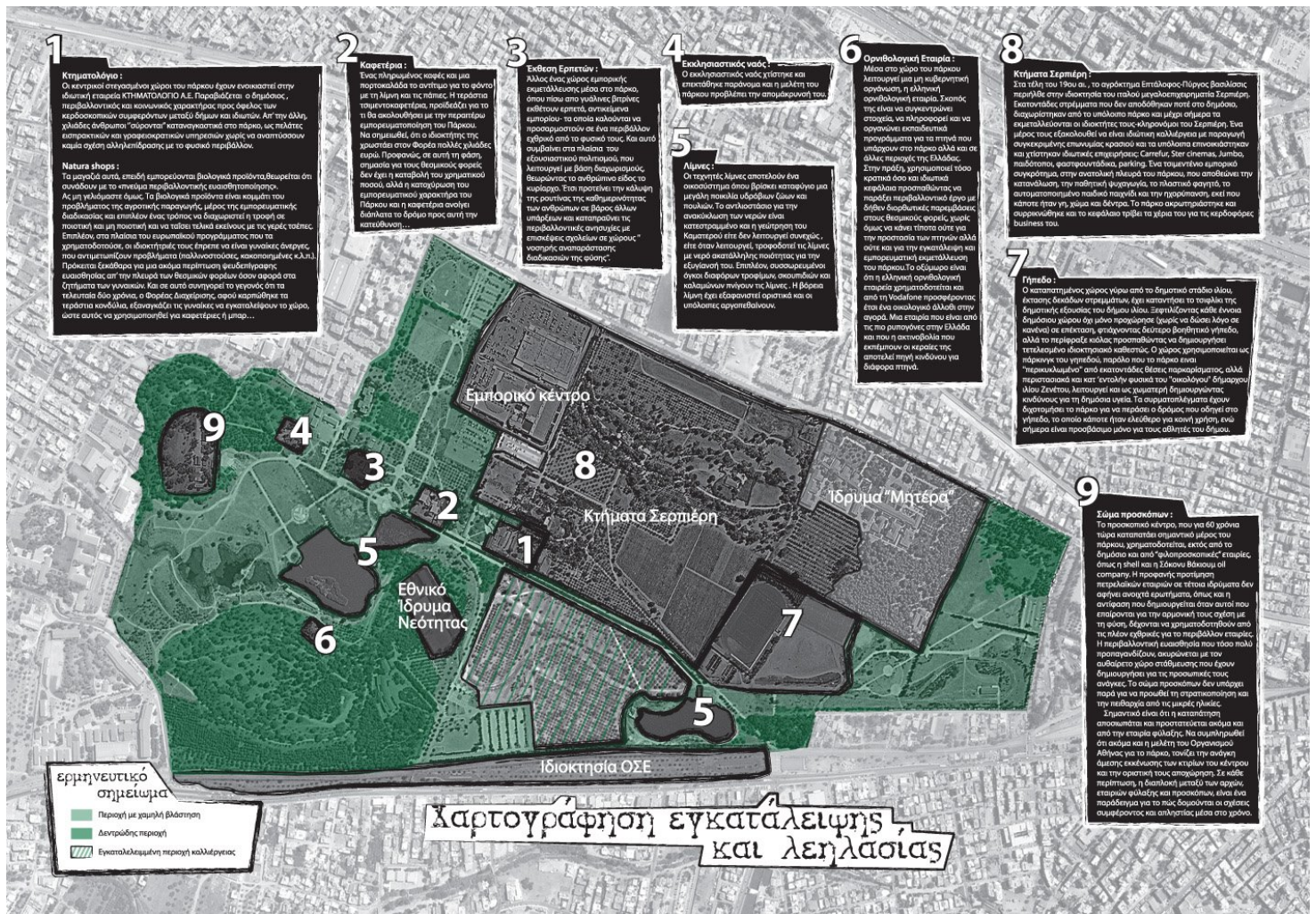
Εικόνα 5.28: Εκκλησιάκι εντός του πάρκου. Έχει γίνει προσπάθεια όπως και με τις καφετέριες να ενταχθεί με τον πιο ομαλό τρόπο η δόμηση στο φυσικό χώρο...

Εικόνα 5.29: Η θέση του πάρκου σε σχέση με το Ζεφύρι (φωτογραφία δορυφόρου)
ΠΗΓΗ: <http://pkryva.sep.org.gr/directions.html>

Εικόνα 5.30: Αναλυτικός χάρτης του πάρκου
ΠΗΓΗ: http://eleftherosagros.blogspot.com/2009/05/blog-post_4419.html

Εικόνα 5.31: Ένας χάρτης «διαμαρτυρίας» από τοπική ιστοσελίδα του Καματερού
ΠΗΓΗ: http://neokamatero.blogspot.com/2009/05/blog-post_15.html

Πηγές φωτογραφιών

Σε όσες από τις φωτογραφίες όλων των κεφαλαίων της εργασίας δεν αναφέρεται κάποια πηγή, οι φωτογραφίες αυτές έχουν ληφθεί από εμάς κατά τη διάρκεια των επισκέψεών μας στις διάφορες τοποθεσίες εντός και εκτός ορίων του Δήμου Ζεφυρίου. (π.χ. Πάρκο Τρίτση, Αφανή Ορύγματα-Γραμματικό, Φρούριο Φυλής-Πάρνηθα, Ολυμπιακό Χωριό-Αχαρναί, Ελευσίνα, κ.ά.)

5.5. Αρχαιολογικοί χώροι σε όμορες περιοχές

Το αρχαίο φρούριο της Φυλής στην Πάρνηθα

Κατά την αρχαιότητα η Πάρνηθα όπως ήδη έχουμε αναφέρει, αποτελούσε φυσικό αμυντικό τείχος της πόλης των Αθηνών, ενώ ταυτόχρονα αποτελούσε και ένα εμπόδιο επικοινωνίας με τη βόρεια Ελλάδα. Από το δυτικό τμήμα του βουνού, στο ύψος της Φυλής, όπου υπήρχε και το ομώνυμο φρούριο, διερχόταν ο συντομότερος δρόμος προς τη Θήβα, ενώ ανατολικά η διάβαση της Δεκέλειας χρησίμευε για τη επικοινωνία της πόλης με τη βορειοανατολική Αττική. Ένα τόξο 22 κάστρων, οχυρωματικών πύργων και φρουκτωριών προστάτευε την Αθήνα από απρόβλεπτες επιθέσεις, πέρα από τις κλασικές οδούς επικοινωνίας. Το τόξο αυτό ξεκινούσε δυτικά, από το ύψος του βουνού Πάστρα που αποτελεί τη δυτική απόληξη της Πάρνηθας, και κατέληγε ανατολικά στις Αφίδνες, καλύπτοντας απόσταση 38 χλμ. Το πλέγμα των οχυρώσεων αυτών ολοκληρώθηκε κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ. μετά την ήττα των Αθηναίων στον Πελοποννησιακό πόλεμο.

Τα σημαντικότερα οχυρωματικά έργα της περιοχής παρουσιάζονται στο σχετικό χάρτη της εικόνας 5.7. Εμείς επισκεφτήκαμε ένα από αυτά, το κοντινότερο στην περιοχή μας, το φρούριο της Φυλής (βλέπε φωτογραφίες). Ήταν ένα ισχυρότατο οχυρό στην εποχή του και σήμερα είναι το πιο καλοδιατηρημένο κάστρο εκείνης της εποχής. Βρίσκεται σε υψόμετρο 687 μέτρων και είναι γνωστό επειδή σχετίστηκε με την ελευθερία των Αθηναίων όταν ο Θρασύβουλος μαζί με τον Άνυτο το κατέλαβε το χειμώνα του 403 π.Χ. και αφού οχυρώθηκε εκεί, κυριεύσε αργότερα τον Πειραιά. Αφού νίκησε κατά κράτος, εδίωξε τους τριάκοντα τυράννους από την Αθήνα τους οποίους είχε επιβάλει η ηγεμονία της Σπάρτης. Ακόμη και σήμερα το φρούριο της Φυλής εντυπωσιάζει με τον όγκο και τις οχυρώσεις του, ενώ η καθαρότητα της ατμόσφαιρας στο σημείο αυτό είναι τόσο μεγάλη, ώστε τις νύχτες του Νοεμβρίου η παρατήρηση του νυχτερινού ουρανού, ακόμη και χωρίς ισχυρά κιάλια ή τηλεσκόπιο, επιτρέπει την αναγνώριση αστερών και αστερισμών.

Εικόνα 5.32: Εμπρόσθια όψη του κάστρου της Φυλής

Εικόνα 5.33: Λεπτομέρεια της ισούψους τοιχοδομίας του κάστρου

Εικόνα 5.34: Μία από τις σωζόμενες πύλες των τειχών

Τα υδραγωγεία της δυτικής Πάρνηθας

Η Πάρνηθα κατά την αρχαιότητα τροφοδοτούσε με τα νερά της τη Φυλή, την Ελευσίνα, αλλά και την πόλη των Αθηνών. Στη δυτική Πάρνηθα οι δύο κύριοι αγωγοί νερού υπήρξαν το ρέμα της Γιαννούλας και το παράλληλο με αυτό, ρέμα της Θεοδώρας (βλέπε εικόνα 5.6). Τοπικοί θρύλοι και παραδόσεις αναφέρονται στις αρχόντισσες Θεοδώρα και Γιαννούλα που θρυλείται ότι έζησαν το μεσαίωνα στην περιοχή, και τα ονόματά τους συνδέθηκαν με τα σημερινά ομώνυμα ρέματα. Το ρέμα της Γιαννούλας (χάρτης εικόνας 5.6) πηγάζει από τη δυτική πλευρά του περιφερειακού δρόμου της Πάρνηθας, από το ύψος της πηγής Γκούρα, σε υψόμετρο 820 μέτρων και μετά από 20 χλμ. εκβάλλει στον κόλπο της Ελευσίνας, νότια του Ασπροπύργου. Το ποτάμι στην αρχαιότητα ονομαζόταν «Κελάδων». Κατά τη διαδρομή του περνά κάτω από τη μονή Κλειστών σε υψόμετρο 350 μ. και στη συνέχεια στρέφεται δυτικά περνώντας στους πρόποδες του βουνού της Χασιάς (556 μ.) όπου και λαμβάνει τα νερά του ρέματος της Θεοδώρας.

Εικόνα 5.35: Ότι σώζεται από τον επιφανειακό αγωγό του Αδριανού στην Ελευσίνα.

Την περίοδο του αυτοκράτορα της Ρώμης Αδριανού (2^{ος} αιώνας μ.Χ.), στο ρέμα της Θεοδώρας κατασκευάστηκε ένας από τους κλάδους του Αδριάνειου υδραγωγείου (βλέπε και παρακάτω) που μετέφερε νερό στην Ελευσίνα και το Θριάσιο πεδίο (βλέπε φωτογραφία 5.35). Υπάρχουν πιθανότητες ένα αρχαιότερο υδραγωγείο που μετέφερε νερό από το παράλληλο ρέμα της Γιαννούλας να είχε συνδεθεί με αυτό το Αδριάνειο υδραγωγείο που σήμερα βρίσκεται εγκαταλειμμένο και ανάμεσα σε σκουπίδια (βλέπε φωτογραφία 5.36). Στο ρέμα της Γιαννούλας τώρα, υπάρχουν λαξεύματα που βεβαιώνουν την προχριστιανική κατασκευή του ομώνυμου αρχαίου υδραγωγού (βλέπε φωτογραφία 5.37) που μετέφερε όμως νερό προς την Αθήνα. Κατά το μεσαίωνα, παράλληλα με τον αρχαίο αγωγό, κατασκευάστηκε λίγο ψηλότερα ο νέος υδραγωγός, τον οποίο και διασχίζει το σημερινό μονοπάτι. Ο αγωγός αυτός μετέφερε τα νερά του ρεματός από ένα μικρό φράγμα κοντά στη μονή Κλειστών και ακολουθώντας τη διαδρομή Χασιά, Λιόσια, Πύργος Βασιλίσσης, ενωνόταν με άλλον υδραύλακα του Κηφισού και μετά από περίπου 16 χλμ. κατέληγε στον Ελαιώνα των Αθηνών. Πιθανολογείται ότι είναι έργο της περιόδου της Ενετοκρατίας (1204 – 1456 μ.Χ.) και ήταν ζωτικής σημασίας για την Αθήνα.

Εικόνα 5.36: Καλά διατηρημένο τμήμα εγκαταλειμμένο και ανάμεσα σε σκουπίδια

Εικόνα 5.37: Προχριστιανικό λάξευμα. Υδραγωγός της Γιαννούλας στην Πάρνηθα

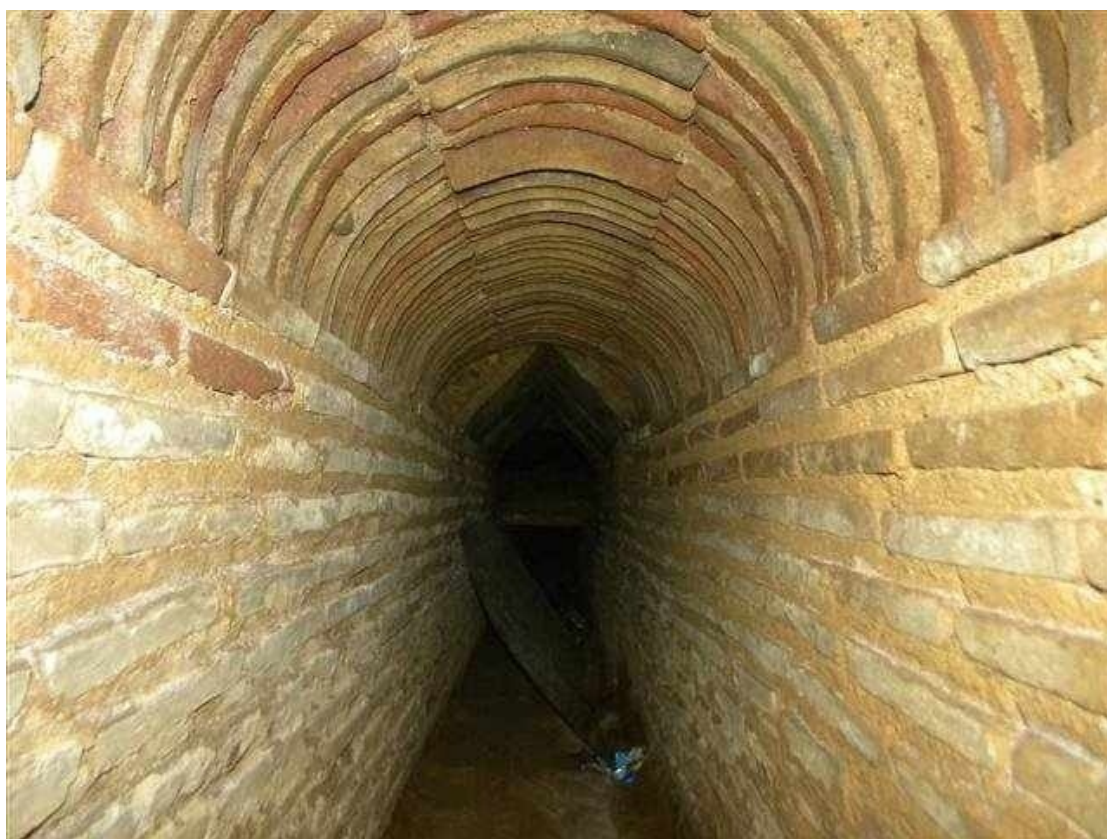
Τμήμα του Αδριάνειου Υδραγωγείου στο Ολυμπιακό χωριό (Αχαρναιί)

Ένα από τα εντυπωσιακότερα τεχνικά έργα της πόλης των Αθηνών, το Αδριάνειο υδραγωγείο που ξεκινά από την Πάρνηθα (περιοχή Τατοΐου) και καταλήγει στη γνωστή πλατεία δεξαμενής στο Κολωνάκι, έχει μήκος 25 χιλιόμετρα και κατασκευάστηκε στους ρωμαϊκούς χρόνους (134 – 140 μ.Χ.) από το Ρωμαίο Αυτοκράτορα Αδριανό (και τελειοποιήθηκε από το διάδοχό του Αντωνίνο τον Ευσεβή), όταν είχε περιέλθει σε αχρηστία πλέον, το πολύ παλαιότερο Πεισιστράτειο υδραγωγείο. Από τότε τροφοδοτούσε συνεχώς την Αθήνα – και με τα νερά της Πεντέλης μέσω άλλου κλάδου – μέχρι και τα πρώτα χρόνια της τουρκοκρατίας (πιθανόν μέχρι το 1500 περίπου), οπότε και λόγω της παντελούς έλλειψης συντήρησης σταμάτησε να λειτουργεί όταν τμήματά του κατέρρευσαν ή βούλωσαν εντελώς από τη λάσπη. Μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό και λόγω της επιτακτικής ανάγκης υδροδότησης της πόλης, αναστηλώθηκε και καθαρίστηκε πλήρως η σήραγγα – αγωγός του, ξεθάφτηκε και επισκευάστηκε και η πλινθόκτιστη δεξαμενή “του Αδριανού” (χωρητικότητας 500 κυβικών μέτρων νερού) στο Κολωνάκι και ξαναλειτούργησε σε πρώτο ρόλο στην υδροδότηση της Αθήνας για εκατό χρόνια ακόμα, από το 1840 μέχρι και το 1940, οπότε και άρχισε να λειτουργεί το φράγμα του Μαραθώνα. Σήμερα, 2000 χρόνια μετά την κατασκευή του ίσως λειτουργεί ακόμη ένα μικρό τμήμα το οποίο έχει συμπληρωματικό ρόλο στο πότισμα του Εθνικού Κήπου.

Από την περιοχή του Ολυμπιακού χωριού του Δήμου Αχαρνών διέρχεται ο βοηθητικός κλάδος της Πάρνηθας του Αδριάνειου υδραγωγείου, αρχικά επιφανειακός και έπειτα υπόγειος, για μερικές δεκάδες μέτρα. Πραγματοποιήσαμε επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο του υδραγωγείου εντός του χωριού όπου δυστυχώς παρατηρήθηκε γενική έλλειψη συντήρησης του αγωγού αλλά και κάθε λογής σκουπίδια μέσα στα φρέατα και εντός της σήραγγας. Παρ’ όλα αυτά εντυπωσιακή ακόμα και σήμερα παραμένει η ποιότητα κατασκευής της στοάς, σε όσο μήκος μπορέσαμε να την δούμε (βλέπε φωτογραφίες). Εντός του οικισμού εντοπίστηκαν φρέατα (πηγάδια) τα οποία ακολουθούν από την επιφάνεια τη διεύθυνση της υπόγειας σήραγγας του αγωγού από την Πάρνηθα προς την Αθήνα, αρκετά από αυτά με κατεστραμμένα τα πλαστικά διάφανα καλύμματά τους. Πρόσφατα βέβαια, να αναφέρουμε ότι πραγματοποιήθηκε καθαρισμός του αρχαιολογικού χώρου από τους κατοίκους του οικισμού με πρωτοβουλία του τοπικού πολιτιστικού συλλόγου. Το συμπέρασμα όμως της επίσκεψής μας ήταν ότι το Αδριάνειο υδραγωγείο αποτελεί στην εποχή μας ένα εξαιρετο τεχνικό έργο και αρχαιολογικό μνημείο, μάλλον όμως άγνωστο στους περισσότερους ανθρώπους και εγκαταλειμμένο από την αρμόδια αρχαιολογική εφορεία. Προτείνουμε φυσικά τον καθαρισμό των σηράγγων του από λάσπη και σκουπίδια, τη ολοκληρωτική συντήρησή του και όπου είναι δυνατόν να γίνει δυνατή η επισκεψιμότητά του έστω σε μικρά τμήματα, όπως αυτό του Ολυμπιακού χωριού ώστε να γνωστοποιηθεί η ιστορία του και η κατασκευαστική του τελειότητα.

Εικόνα 5.38: Επιφανειακό τμήμα και είσοδος στο υπόγειο. Σκουπίδια, εγκατάλειψη

Εικόνα 5.39: Εξαιρετική η ποιότητα κατασκευής της υπόγειας σήραγγας του αγωγού

5.6. Λατομικές εγκαταστάσεις όμορων περιοχών

Στο Ποικίλο Όρος (δυτικό όρος Αιγάλεω) έχουν δημιουργηθεί «βαθιές πληγές» από τη δεκαετία του 1930 με τα μικρά λατομεία, σχεδόν σε όλες τις κοινότητες της Δυτικής Αθήνας, αλλά κυρίως με τα **μεγάλα λατομεία** που ξεκίνησαν να «καταναλώνουν» το βουνό τη δεκαετία του '50, την περίοδο της εσωτερικής μετανάστευσης και της άναρχης «ανάπτυξης» της πρωτεύουσας. Έχουν καταγραφεί 17 μεγάλα λατομεία στο Ποικίλο Όρος, ωστόσο υπάρχουν και μικρότερα, χωρίς να λογαριάζουμε τα «παλιά λατομεία» στον Κορυδαλλό, στη Νίκαια κ.λπ. Τα περισσότερα και μεγαλύτερα λατομεία βρίσκονται στην περιοχή της Πετρούπολης, ενώ υπάρχουν λατομεία στο Άνω Δάσος Χαϊδαρίου (η «καρδιά», λόγω του σχήματος), στη δυτική πλευρά του Ποικίλου (λατομείο Μουσαμά κ.λπ.). Τα λατομεία τα οποία βρίσκονται σε περιοχές που συνορεύουν με το **Ζεφύρι** είναι τα εξής: λατομείο Φράγκου που βρίσκεται στα σύνορα Άνω Λιοσίων με Καματερό, λατομείο Σιακανδάρη στα σύνορα Άνω Λιοσίων με Μενίδι, λατομείο Μουσαμά στα σύνορα Άνω Λιοσίων με Ασπρόπυργο. Τα λατομεία αυτά έχουν κλείσει σύμφωνα με το νόμο για το όρος Αιγάλεω, και ήταν και τα τρία λατομεία παραγωγής αδρανών υλικών.

Εικόνα 5.40: Το λατομείο Μουσαμά στα σύνορα Άνω Λιοσίων με Ασπρόπυργο.

Αποκατάσταση Ανενεργών Λατομείων Αδρανών Υλικών

Η σταδιακή **ανάπλαση / αξιοποίηση** των **ανενεργών** λατομικών χώρων με επιμέρους επεμβάσεις τοπικής κλίμακας συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας και της ποσότητας του πρασίνου στις περιαστικές και αστικές ζώνες της και στη δημιουργία πόλων αναψυχής για τον πληθυσμό των γειτονικών Δήμων. Με την **αποκατάσταση, ανάπλαση** και **δενδροφύτευση** των 60 ανενεργών λατομείων

συνολικής έκτασης 25.000 στρεμμάτων μπορεί να αλλάξει ριζικά το σεληνιακό τοπίο στους ορεινούς όγκους της Αττικής. Για την αποκατάσταση των χώρων χρησιμοποιούνται τα χρώματα των εκσκαφών από το έργο του ΜΕΤΡΟ, όπως και από άλλα δημόσια ή ιδιωτικά έργα. Με τα έργα αποκατάστασης, ανάπλασης και δενδροφύτευσης διασφαλίζεται:

- Η πλήρης αποκατάσταση του φυσικού ανάγλυφου, ενώ παράλληλα με τη φύτευση του πρασίνου αναβαθμίζεται περιβαλλοντικά ο χώρος. Συγκεκριμένα, ήδη έχουν αναπλασθεί 700 στρέμματα που θα δενδροφυτευθούν και θα διαμορφωθούν άλλα 2.200 στρέμματα
- Η δημιουργία τοπικών και υπερτοπικών πόλων αναψυχής.
- Η μείωση της κυκλοφοριακής κίνησης των φορτηγών μεταφοράς των προς απόθεση υλικών (μιάζα).

Αναφορικά με τα τρία λατομεία που αναφέραμε παραπάνω που αφορούν την περιοχή μελέτης της εργασίας μας, πληροφορηθήκαμε από δημοτικές αρχές και διαδίκτυο ότι εκπονούνται οι πρώτες μελέτες για την αποκατάσταση και την απόθεση υλικών εκσκαφής στο ανενεργό λατομείο "**Φράγκου**" Δήμου Άνω Λιοσίων και ότι ολοκληρώνεται ήδη η μελέτη για την αποκατάσταση του ανενεργού λατομείου υπό την επωνυμία "**Σιακανδάρη** - Δήμου Άνω Λιοσίων", έκτασης 70 στρεμμ. περίπου. Ένα από τα μεγαλύτερα όμως **προβλήματα**, είναι **το λατομείο «Μουσαμά»**(βλέπε εικόνα 5.40). Βρίσκεται στο Δυτικό Ποικίλο, σχεδόν απέναντι από τους ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων και Φυλής, το οποίο είχε καθορισθεί ως υποδοχέας επεξεργασμένων λυμάτων βιολογικών καθαρισμών με το Ν. 3164/2003 (ΥΠΕΧΩΔΕ). Στο χώρο του λατομείου «Μουσαμά» επιχειρήθηκε τον Ιούνιο του 2005, προσπαθώντας να αξιοποιηθεί ο Ν.3164, να μεταφερθεί η λυματολάσπη από την Ψυτάλλεια. Οι αντιδράσεις όμως των κατοίκων της Δυτικής Αθήνας, και θεσμικά του Δήμου Πετρούπολης, απέτρεψαν την εναπόθεση της λυματολάσπης.

Με την πρόταση για το «Νέο Ρυθμιστικό Αθήνας – Αττικής» που είχε κατατεθεί τον Απρίλιο του 2009, χωρίς να γίνεται καμία αναφορά με περιγραφές για το λατομείο «Μουσαμά» στους συνοδευτικούς χάρτες με εικονίδιο προέβλεπε τη δημιουργία **νέου ΧΥΤΑ!!!** Το λατομείο πάντως πράγματι έχει μετατραπεί εδώ και χρόνια σε **παράνομη χωματερή**. Φορτηγά αδειάζουν επικίνδυνα τοξικά χωρίς κανέναν έλεγχο. Παρ' όλο που από το 2003 σχεδιάζουν διάφορες χρήσεις για το χώρο ως υποδοχέα επεξεργασμένων λυμάτων βιολογικών καθαρισμών, υποδοχέα λυματολάσπης από την Ψυτάλλεια, νέο ΧΥΤΑ κ.λπ. (όλα ρευστά) δύο πράγματα είναι σίγουρα: ότι το λατομείο λειτουργεί παράνομα σαν χωματερή και ότι "νόμιμα" ψάχνουν τρόπο να φορτώσουν, στην Δυτική Αττική, κι άλλα απόβλητα, κι άλλα τοξικά, κι άλλη υποβάθμιση. Διαβάζουμε σχετικά και στην εφημερίδα Έθνος: (<http://www.ethnos.gr>) *«Τεράστιες διαστάσεις έχει πάρει η διάθεση σκουπιδιών με επικίνδυνες χημικές ουσίες. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ανενεργού λατομείου στο Ποικίλο Ορος, στο οποίο φορτηγά αδειάζουν συστηματικά το «άγνωστο» φορτίο τους... Εγκληματικές διαστάσεις έχει πάρει η ανεξέλεγκτη διάθεση των επικίνδυνων αποβλήτων στη χώρα μας, δεδομένου ότι η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει χημικές ουσίες, οι οποίες μπορεί να είναι ταυτόχρονα καρκινογόνες, τοξικές και μεταλλαξιογόνες...»*

Εικόνα 5.41: Είσοδος λατομείου Μουσαμά. Η ταμπέλα απαγορεύει τη ρίψη μπαζών και απορριμμάτων, απορρίπτονται όμως λύματα.

Προτάσεις

Τι πρέπει να γίνει με τα λατομεία: Να σταματήσουν να είναι χώροι εναπόθεσης λυμάτων και μπαζών, να καθαριστούν, να μπαζωθούν με συστηματικό τρόπο και να δενδροφυτευτούν (έστω και τμήματά τους). Για λόγους ιστορικούς αλλά και για ψυχαγωγικούς λόγους θα μπορούσε να παραμείνει το Θέατρο Πέτρας αλλά και σε αυτόν το χώρο υπάρχουν τμήματα που θα μπορούσαν να δενδροφυτευτούν. Σαφώς για τον τρόπο «θεραπείας» των πληγών πρέπει να αναζητηθούν επιστημονικές προτάσεις και ενδεχομένως να υπάρχουν αλλά να μην έχουν υλοποιηθεί.

Πηγές 5^ο Κεφαλαίου

1. Δημήτρης Μπουρίκος, «Βιώσιμο Ζεφύρι, όραμα ή ουτοπία;», Πρωτοβουλία «Βιώσιμο Ζεφύρι», 2010 (ιστότοπος <http://viosimozefyri.com/>)
2. Μάχη Καραλή, «Παρεμβάσεις στα ρέματα, εναλλακτικές προτάσεις σχεδιασμού», Ε.Μ.Π. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα 2000
3. Ντίνα Βαΐου, Μάχη Καραλή, «Η ανάπτυξη της πόλης και οι διαδρομές των ρεμάτων στην Αθήνα»
4. Ιστορικά στοιχεία από τον ιστότοπο <http://liosia.dev.edu.uoc.gr>
5. Αντώνης Καλογήρου «Στα μονοπάτια της Ελλάδας», ΣΚΑΪ βιβλίο, Αθήνα 2009
6. Θανάσης Ξανθόπουλος, «Άδηλη Ελλάδα», εκδόσεις Έσοπτρον, Αθήνα 2005
7. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Δήμος Ασπροπύργου, «Προορισμοί στη Δυτική Αττική», Αθήνα 2006
8. Εφημερίδα «Το Βήμα», 20/10/1996
9. Εφημερίδα «Ριζοσπάστης» (<http://www.rizospastis.gr>)
10. <http://atticafreepress.gr>
11. <http://www.greekdivers.com>
12. <http://www.local-news.gr>
13. Εφημερίδα «Ριζοσπάστης» (<http://www.rizospastis.gr>)
14. Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», σαββατοκύριακο 20-21 Δεκεμβρίου 2008
15. <http://xpolis.blogspot.com>
16. <http://www.xekinima.org>
17. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (<http://www.ornithologiki.gr>)
18. Δεκαπενθήμερη εφημερίδα «The New Paper», 17 Φεβρουαρίου 2010
19. Δημήτρης Μπουρίκος, «Βιώσιμο Ζεφύρι, όραμα ή ουτοπία;», Πρωτοβουλία «Βιώσιμο Ζεφύρι», 2010 (ιστότοπος <http://viosimozefyri.com/>)
20. http://kpe-kastor.kas.sch.gr/dasos/trees/pinus_halepensis.htm
21. <http://home.asda.gr/asda/perivallon>
22. Αντώνης Καλογήρου, «Στα μονοπάτια της Ελλάδας», ΣΚΑΪ βιβλίο, Αθήνα 2009
23. Ιωάννης Γιαννόπουλος, «Μυστική Αθήνα & Αττική», εκδόσεις Έσοπτρον, Αθήνα 1999
24. Αντώνης Καλογήρου, «Στα μονοπάτια της Ελλάδας», ΣΚΑΪ βιβλίο, Αθήνα 2009
25. Νίκος Νέζης, Δημήτρης Γιώτας «Πάρνηθα», εκδόσεις Ανάβαση, Αθήνα
26. Νίκος Λελούδας, «Υπόγεια Ελλάδα», εκδόσεις Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 2005
27. Αναστάσιος Παππάς, «Υδρευσις των αρχαίων Αθηνών», Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 1999
28. <http://xpolis.blogspot.com>
29. <http://www.minenv.gr>
30. <http://xaidari.blogspot.com>

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (σύννοψη)

Στα προηγούμενα κεφάλαια επιχειρήθηκε η **συνοπτική περιγραφή** και **αξιολόγηση** της περιοχής του (πρώην) Δήμου Ζεφυρίου και των δραστηριοτήτων που έχει αναπτύξει σε ποικίλους τομείς εντός των ορίων του ή στους όμορους δήμους (πάρκο Τρίτση), αλλά και της ευρύτερης περιοχής του νέου ενιαίου (Καλλικρατικού) Δήμου Φυλής και σημαντικών παραγόντων των όμορων περιοχών (βιομηχανία, λατομεία, αρχαιότητες) που ασκούν επιρροή θετικά ή αρνητικά στην περιοχή μελέτης της εργασίας, και επισημάνθηκαν σε κάθε ενότητα τα κύρια **προβλήματα** που αντιμετωπίζει η πόλη, η τοπική κοινωνία και οι Ο.Τ.Α. ως φορείς παροχής υπηρεσιών και κατασκευής τοπικών υποδομών.

Στον επίλογο θα γίνει μία συνοπτική παρουσίαση των **συμπερασμάτων** που προκύπτουν από την ανάλυση των παραπάνω παραγόντων, περιγράφοντας τα **προβλήματα** ή τα **μειονεκτήματα** ενός τομέα που μπορούν να αντιμετωπιστούν, και τα **πλεονεκτήματα** ή τις **δυνατότητες** ενός τομέα που μπορούν να αξιοποιηθούν από τις Δημοτικές Αρχές. Επίσης θα αναφερθούν **ευκαιρίες** που αποτελούνται από ποικίλους **ευνοϊκούς παράγοντες**, τάσεις, εξελίξεις στο εξωτερικό περιβάλλον του Ζεφυρίου, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν για να ενισχυθούν τα πλεονεκτήματα ή να αντισταθμιστούν τα μειονεκτήματα της περιοχής, αλλά αντίστοιχα και διάφορους **δυσμενείς παράγοντες** οι οποίοι μπορούν να εξουδετερώσουν τα πλεονεκτήματα και να εντείνουν τα μειονεκτήματα.

Χρήσιμες στην εξαγωγή των συμπερασμάτων πληροφορίες, που αφορούν ειδικά στο εσωτερικό περιβάλλον του (προ Καλλικράτη) Δήμου Ζεφυρίου, αντλήθηκαν από την πλέον αξιόπιστη πηγή του **Επιχειρησιακού Προγράμματος** που εκπονήθηκε το 2007 για λογαριασμό του Δήμου Ζεφυρίου. Την επιστημονική υποστήριξη της ομάδας διοίκησης έργου για την εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, ανέλαβε η «ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ», διαδημοτική εταιρεία με μεγάλη εμπειρία σε θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης και με επάρκεια στελεχών για την εκπόνηση ενός τέτοιου έργου.

Συμπεράσματα – χαρακτηρισμός του οικισμού

Τα παραπάνω συμπεράσματα θα αναφερθούν σε τρεις ευρύτερους **θεματικούς τομείς** που επιτρέπουν μία ολοκληρωμένη παρουσίαση πλεονεκτημάτων, μειονεκτημάτων, ευνοϊκών και δυσμενών παραγόντων. Οι τομείς αυτοί είναι: **1. Αστικό και φυσικό περιβάλλον** (υποδομές και ποιότητα ζωής), **2. Κοινωνική πολιτική, παιδεία, πολιτισμός, αθλητισμός** (με τα δημογραφικά, εκπαιδευτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά που τα προσδιορίζουν), και **3. Εσωτερικό περιβάλλον του Ζεφυρίου** (εντός των ορίων του πρώην Δήμου Ζεφυρίου)

1^{ος} τομέας: Αστικό και φυσικό περιβάλλον - υποδομές και ποιότητα ζωής

Πλεονεκτήματα

1. Η πόλη λειτουργεί με συγκεκριμένο πολεοδομικό καθεστώς και πλαίσιο. Έχει θεσμοθετημένες χρήσεις γης και σε μεγάλο βαθμό η πορεία της ακολουθεί το Γ.Π.Σ., ενώ αναπτύσσεται επίσης με εγκεκριμένο ρυμοτομικό καθεστώς (δεν υπάρχουν πια περιοχές εκτός σχεδίου).
2. Οι εκπαιδευτικές και προνοιακές υποδομές καλύπτουν ικανοποιητικά τις παρούσες ανάγκες
3. Το δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων έχει ολοκληρωθεί κατά 90%

Μειονεκτήματα

1. Παρατηρούνται ελλείψεις σε αθλητικούς και πολιτιστικούς χώρους
2. Εμφανίζεται ασυμβατότητα χρήσεων γης και ελλείμματα σε κοινόχρηστους χώρους που καλύπτονται μόνο με απαλλοτριώσεις και αγορές
3. Έχει κατασκευαστεί μόνο το 30% των δικτύων αποχέτευσης όμβριων
4. Παρατηρείται παράνομη εναπόθεση μπαζών, ογκωδών αντικειμένων και οικοδομικών υλικών
5. Δεν έχει ολοκληρωθεί η διαμόρφωση – διευθέτηση των ρεμάτων

Ευνοϊκοί παράγοντες

1. Η σύνδεση με την Αττική Οδό και τον Προαστιακό σιδηρόδρομο αναβαθμίζει την πόλη ως χώρο εγκατάστασης επιχειρήσεων και ως τόπο κατοικίας
2. Η διαδημοτική συνεργασία μέσω του Α.Σ.Δ.Α. προστατεύει και αναβαθμίζει τους φυσικούς πόρους της περιοχής (π.χ. Ποικίλο όρος: παύση λειτουργίας λατομείων)
3. Μέσω του Ε.Σ.Π.Α. χρηματοδοτούνται συγκοινωνιακά έργα και περιβαλλοντικές παρεμβάσεις στην ευρύτερη περιοχή

Δυσμενείς παράγοντες

1. Η εξάντληση του συντελεστή δόμησης, μέσω της συνεχιζόμενης αύξησης της οικοδομικής δραστηριότητας, ακολουθείται από τα προβλήματα των πυκνοκατοικημένων δήμων: κυκλοφοριακό, χώροι στάθμευσης, ελλείψεις σε κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους, περισσότερες υποδομές κ.α.
2. Η εγγύτητα με τη βιομηχανική περιοχή Θριασίου και με τους ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων και Φυλής συνεπάγεται επιβάρυνση του περιβάλλοντος
3. Έχει αυξηθεί ο κίνδυνος πλημμυρικών φαινομένων μετά τις πυρκαγιές του 2007 και των τελευταίων ετών

Μέτρα: πολεοδομία – εφαρμογή σχεδίου πόλης, δίκτυα αποχέτευσης – ομβρίων, ορθολογική διαχείριση απορριμμάτων

2^{ος} τομέας: Κοινωνική πολιτική, παιδεία, πολιτισμός, αθλητισμός

Πλεονεκτήματα

1. Στο Ζεφύρι κατοικούν κυρίως νέοι και παραγωγικές ηλικίες των δύο φύλων. Το δημογραφικό του πρότυπο είναι από τα καλύτερα της Αττικής
2. Επικρατούν ικανοποιητικές συνθήκες κατοικίας για το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού
3. Η εσωτερική μετανάστευση έχει περιοριστεί σημαντικά και δεν αποτελεί πόλο εγκατάστασης οικονομικών μεταναστών
4. Το Πνευματικό Κέντρο και ο Αθλητικός Οργανισμός έχουν αναπτύξει πολλές και διαφοροποιημένες δραστηριότητες
5. Ο (πρώην) Δήμος Ζεφυρίου αποτέλεσε έναν από τους πιο δραστήριους Ο.Τ.Α. της Αττικής σε κοινωνικές παρεμβάσεις και προγράμματα.
6. Τα θυγατρικά νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου στον κοινωνικό τομέα παρέχουν υπηρεσίες σε όλες τις ηλικίες και στις αποκλεισμένες ομάδες.

Μειονεκτήματα

1. Το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού είναι χαμηλό
2. Το υψηλό ποσοστό της δηλωμένης ανεργίας
3. Τα μεγάλα ποσοστά όσων συμμετέχουν χωρίς προσόντα στην αγορά εργασίας (ανεπίδητοι), προσπαθούν να ενταχθούν («νέοι άνεργοι») ή έχουν ήδη τεθεί εκτός (μη οικονομικά ενεργοί).
4. Η μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, στην απασχόληση και στα επαγγέλματα.
5. Η κοινότητα των αθιγγάνων (Ρομά) δυσκολεύεται να ενσωματωθεί στην κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλης

Ευνοϊκοί παράγοντες

1. Στο νέο Κώδικα Δήμων & Κοινοτήτων (Κ.Δ.Κ.) προβλέπονται πολλές και διαφοροποιημένες δυνατότητες παρέμβασης των Δήμων για την καταπολέμηση της ανεργίας και την προώθηση της απασχόλησης
2. Η προσαρμογή της τοπικής κοινωνικής πολιτικής στα πραγματικά κοινωνικά δεδομένα και προβλήματα
3. Η διαδημοτική συνεργασία μέσω του Α.Σ.Δ.Α. σε τοπικά προγράμματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας
4. Η αξιοποίηση του Μουσείου Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας
5. Η κατασκευή του πολιτιστικού πολύκεντρου και του αθλητικού κέντρου

Δυσμενείς παράγοντες

1. Η διαφοροποιημένη αντιμετώπιση των κοινωνικών δράσεων στο Ε.Σ.Π.Α.

2. Η ένταση του κοινωνικού αποκλεισμού και η αύξηση της ανεργίας στην Αττική

Μέτρα: τοπική κοινωνική πολιτική, πολιτισμός, αθλητισμός

3^{ος} τομέας: Εσωτερικό περιβάλλον του Ζεφυρίου

Πλεονεκτήματα

1. Το Ζεφύρι έχει εξελιχθεί σε μια αστική περιοχή που παρέχει πολλαπλές και διαφοροποιημένες υπηρεσίες στους κατοίκους της πόλης και υλοποιεί σημαντικές επενδύσεις σε τοπικές υποδομές
2. Το μικρό του μέγεθος επιτρέπει άμεση γνώση των τοπικών προβλημάτων
3. Η παροχή υπηρεσιών γίνεται εύκολα γνωστή στους αποδέκτες της
4. Έχουν αξιοποιηθεί πολύ ικανοποιητικά τα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα. Οι επιχορηγήσεις αποτελούν την πλέον σημαντική πηγή εσόδων και συμβάλουν αποφασιστικά στη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων και της λειτουργίας του

Μειονεκτήματα

1. Η οργάνωση των υπηρεσιών παρουσιάζει προβλήματα
2. Η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των ανθρωπίνων και υλικών πόρων πρέπει να βελτιωθούν
3. Παρατηρούνται ελλείψεις σε κτιριακές εγκαταστάσεις
4. Παρατηρούνται ελλείψεις σε βασικές υποδομές και εφαρμογές πληροφορικής, δεν έχει γίνει συστηματική εκπαίδευση των χρηστών και παρέχονται ελάχιστες online υπηρεσίες
5. Το ύψος των εσόδων ελέγχεται σε μέτριο βαθμό και η οικονομική αυτοδυναμία κινείται σε χαμηλά επίπεδα.
6. Παρουσιάζεται αυξημένο κόστος προσωπικού

Ευνοϊκοί παράγοντες

1. Ο νέος Κώδικας Κατάστασης Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων επιτρέπει την υιοθέτηση νέων σχημάτων οργάνωσης και νέων συστημάτων διοίκησης του προσωπικού
2. Διάφορα Επιχειρησιακά Προγράμματα χρηματοδοτούν κατά περιόδους πολλές δράσεις εκσυγχρονισμού της λειτουργίας και των οικονομικών των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α.
3. Η χρήση του διαδικτύου μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο τόσο για την παρουσίαση των δραστηριοτήτων των ΟΤΑ και την πληροφόρηση του κοινού, όσο και για την επικοινωνία με άλλους φορείς.
4. Αξιοποιούνται εφαρμογές πληροφορικής της Δημόσιας Διοίκησης καθώς παρουσιάζεται η δυνατότητα εφαρμογής ολοκληρωμένων προγραμμάτων ηλεκτρονικού ελέγχου (διοίκησης) μέσω ενιαίας τεχνολογικής πλατφόρμας

5. Οι οικονομικές δυνατότητες του Δήμου θα μπορούσαν να διευρυνθούν, αν η βεβαίωση και είσπραξη των ιδίων εσόδων αποτελούσαν άμεση προτεραιότητα
6. Πρέπει να αξιοποιηθούν οι νέες δυνατότητες του Κ.Δ.Κ.: χρηματοδοτική μίσθωση, πιστωτικές διευκολύνσεις

Δυσμενείς παράγοντες

1. Η τοπική κοινωνία δεν είναι δεκτική σε τεχνολογικές καινοτομίες
2. Η εξάρτησή του από εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης είναι μεγάλη
3. Οι δανειακές υποχρεώσεις του είναι υψηλές

Μέτρα: αναδιοργάνωση δημοτικής αρχής - νομικών προσώπων, ψηφιακές υπηρεσίες, βελτίωση των οικονομικών

Προτάσεις και τρόπος εφαρμογής τους (συνοπτικά)

Ανακεφαλαιώνοντας, να συνοψίσουμε και να επισημάνουμε μερικές γενικές προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία του αστικού μηχανισμού του οικισμού, και κάποιες ενέργειες και έργα που ήδη περιγράψαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, και αναμένουμε να πραγματοποιηθούν συγκεκριμένα στο Ζεφύρι δηλαδή **εντός των ορίων του πρώην Δήμου Ζεφυρίου**.

Προτάσεις (γενικές) για καλύτερη λειτουργία της κοινωνίας του οικισμού

- ⌚ Υιοθέτηση ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού αναπτυξιακών παρεμβάσεων (αναπτυξιακά προγράμματα / επιχειρησιακά προγράμματα)
- ⌚ Σεβασμός στις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης (ιδανικές συνθήκες διαβίωσης)
- ⌚ Ισότιμη εξυπηρέτηση όλων των κατοίκων χωρίς διακρίσεις (Ρομά / μη Ρομά)
- ⌚ Άμεση ανταπόκριση στις ανάγκες των πολιτών (αστυνομία, περίθαλψη)
- ⌚ Ενίσχυση των δημιουργικών δραστηριοτήτων των κατοίκων (τέχνες, επιστήμες, αθλητισμός)
- ⌚ Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τοπικούς φορείς (σύλλογοι, σωματεία)
- ⌚ Ανθρώπινο πρόσωπο / συμπεριφορά και ενίσχυση της αλληλεγγύης (εξυπηρέτηση από τις δημόσιες υπηρεσίες)
- ⌚ Οι νέες τεχνολογίες στην εξυπηρέτηση του πολίτη (διαδίκτυο, υπολογιστές)
- ⌚ Προώθηση καινοτομικών δραστηριοτήτων (ποδηλασία, πεζοπορία, ορειβασία)

Ενέργειες και έργα που προτείνονται και αναμένεται να πραγματοποιηθούν

- ⌚ Αποπεράτωση κατασκευής σταθμού προαστιακού ή περεταίρω αξιοποίηση του κενού χώρου όπου επρόκειτο να κατασκευαστεί
- ⌚ Καθαρισμός ρέματος Εσχατέας (δεν προτείνουμε τη διευθέτησή του σε αγωγό).

- ⊕ Συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας (καθαριότητα, αστυνόμευση)
- ⊕ Αποπεράτωση γηπέδου ποδοσφαίρου (δίπλα στο κλειστό «Σπάρτακος»).
- ⊕ Καλύτερη διαμόρφωση εισόδων της πόλης.
- ⊕ Σωστή φωταγώγηση της περιοχής (αντικατάσταση κατεστραμμένων φωτιστικών).
- ⊕ Κατασκευή αγωγών ομβρίων στους κάθετους δρόμους προς το ρέμα της Εσχατέας, ώστε τα νερά να καταλήγουν στην κοίτη και να μη λιμνάζουν).
- ⊕ Εντοπισμός και κατάργηση των παράνομων συνδέσεων αστικών και βιομηχανικών – επιβολή προστίμων.
- ⊕ Σύνδεση με φυσικό αέριο και στις τρεις Π.Ε.
- ⊕ Πεζοδρομήσεις και ασφαλτοστρώσεις (υπάρχουν ελάχιστοι πεζόδρομοι).
- ⊕ Δημιουργία, εφ' όσον δημιουργηθεί ανάγκη, επιπλέον βρεφονηπιακών - παιδικών σταθμών και δημοτικού σχολείου.

Μερικές επίσης **προτάσεις** που αφορούν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής (**βιώσιμη ανάπτυξη**) και την ασφάλεια στην περιοχή του Ζεφυρίου, αλλά και συνολικά **το νέο Δήμο Φυλής** που έχουν ήδη οι περισσότερες από αυτές αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια της εργασίας, συνοπτικά είναι οι παρακάτω:

- ⊕ Το Πάρκο Πόλης θα μπορούσε να αποτελέσει το Διοικητικό και Συγκοινωνιακό κέντρο του νέου Δήμου.
- ⊕ Θα πρέπει να ενισχυθεί η αστυνόμευση παντού.
- ⊕ Δε θα πρέπει να υπάρχει ανοχή στην εγκληματικότητα και τη διακίνηση των ναρκωτικών.
- ⊕ Πρόταση δημιουργίας Δημοτικής Αστυνομίας με νέα μορφή (αστυνόμευση ρέματος).
- ⊕ Καθαριότητα επαρκής και ανακύκλωση παντού (υπάρχουν ήδη κάποιοι κάδοι).
- ⊕ Ο ΧΥΤΑ θα ήταν προτιμότερο να απομακρυνθεί εάν δοθεί λύση στα ζητήματα Κερατέας - Γραμματικού ώστε ο Δήμος να μετατραπεί σε μια πράσινη και ενεργειακή πόλη (π.χ. παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας.)
- ⊕ Απογραφή και καταγραφή του πληθυσμού συστηματικά.
- ⊕ Διευθέτηση του τρόπου κυκλοφορίας των βαρέων οχημάτων (φορτηγά βιομηχανικών Θριασίου, απορριματοφόρα ΧΥΤΑ), με γνώμονα την ασφάλεια των κατοίκων.
- ⊕ Δημιουργία πρότυπου οικονομικού γραφείου στήριξης της επιχειρηματικότητας και των υπερχρεωμένων νοικοκυριών (έναντι οικονομικής κρίσης).

Η ενσωμάτωση βέβαια των αρχών της **βιώσιμης ανάπτυξης** στις δραστηριότητες και στην καθημερινή πρακτική των Ο.Τ.Α., θα απαιτήσει σίγουρα μια μακρά περίοδο **αναπροσαρμογής** των υφιστάμενων πρακτικών και νοοτροπιών τόσο στις διαδικασίες και λειτουργίες των Ο.Τ.Α. όσο και στην τοπική κοινωνία. Ωστόσο οι αλλαγές αυτές δεν είναι δυνατόν να υλοποιηθούν εάν δεν υπάρχει σαφής και μόνιμη δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων, δηλαδή των αιρετών διοικήσεων, των στελεχών και του προσωπικού των δημοτικών υπηρεσιών, των κοινωνικών φορέων και τέλος της **τοπικής κοινωνίας** στο σύνολό της. Στη φάση εισαγωγής των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στις τοπικές κοινωνίες αναμφίβολα το μεγαλύτερο βάρος και ευθύνη αναλογεί στις Δημοτικές Αρχές. Για το λόγο αυτό θα πρέπει πρώτα αυτές, σε σχέση με τους υπολοίπους, να δεσμευτούν για την προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης και να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, εφαρμόζοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα και δράσεις. Παράλληλα, χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα που διαθέτουν, οφείλουν να μεριμνήσουν έτσι ώστε οι αρχές αυτές να τηρηθούν από την τοπική κοινωνία εξασφαλίζοντας την ενεργό συμμετοχή αλλά και τη δέσμευση των πολιτών.

Η βιώσιμη ανάπτυξη επικεντρώνεται όμως και σε μια **συλλογική προσπάθεια**, στην οποία εμπλέκεται το σύνολο της τοπικής κοινωνίας: σύλλογοι και σωματεία, μη κυβερνητικές οργανώσεις, κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες, ιδιωτικός τομέας και φυσικά η τοπική διοίκηση. Για την επίτευξη του στόχου είναι σημαντικό να εξασφαλίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη στενή, συνεχή και αποτελεσματική συνεργασία όλων των τοπικών φορέων (**συνεργασίες σε τοπικό επίπεδο**), προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα πιστεύουμε πως:

- 1) Το Ζεφύρι δεν πρέπει να αποτελεί πλέον μία υποβαθμισμένη, πολεοδομικά - κοινωνικά - οικονομικά, πόλη. Ίσως και για μία ή δύο γενιές οι κάτοικοι να χρειαστεί να αγωνιστούν και να δουλέψουν σκληρά για να αλλάξει η φυσιογνωμία της
- 2) Θα πρέπει να εξελιχθεί σε έναν αστικό οικισμό που παρέχει πολλαπλές και διαφοροποιημένες υπηρεσίες στους κατοίκους της πόλης και υλοποιεί σημαντικές επενδύσεις σε τοπικές υποδομές (αξιοποίηση χώρων – περιοχή ρέματος)
- 3) Οι ανθρώπινες σχέσεις μεταξύ των κατοίκων, η αίσθηση της «γειτονιάς», η κοινωνική αλληλεγγύη αποτελούν χαρακτηριστικά που πρέπει να διαφυλαχθούν οπωσδήποτε
- 4) Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη αποτελεί στρατηγική επιλογή
- 5) Σε μια Αττική που αλλάζει πρόσωπο και λειτουργίες, το Ζεφύρι μπορεί να αναβαθμίσει το κοινωνικοοικονομικό του επίπεδο
- 6) Η διαδημοτική συνεργασία με τους γειτονικούς δήμους θα διευκολύνει την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβλημάτων
- 7) Το Ζεφύρι θα παραμείνει ένας οικισμός που διεκδικεί και αγωνίζεται στο πλευρό των κατοίκων του για κάθε πρόβλημα που τους απασχολεί

Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η οποιαδήποτε διαδικασία αλλαγής και βελτίωσης, θα πρέπει να συμπεριληφθεί στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης του όποιου σχεδίου, ένα ευρύ φάσμα από ομάδες και άτομα (είτε μεμονωμένα, είτε κυρίως μέσω τοπικών οργανώσεων), τα οποία θα συμμετέχουν και θα συμβάλλουν σύμφωνα με τις ικανότητες τους και ανάλογα με τις αρμοδιότητες κάθε τοπικού φορέα. Μία πετυχημένη εφαρμογή συλλογικών και ομαδικών διαδικασιών ενθαρρύνει τους τοπικούς συλλόγους, σωματεία, οργανώσεις κ.λπ. να αναλάβουν ενεργό ρόλο για τη διάδοση και υλοποίησή του σχεδίου. Πολλοί Ο.Τ.Α. έχουν αναγνωρίσει ότι, αναπτύσσοντας σύγχρονους τρόπους προσέγγισης και διαβούλευσης με το κοινό, μπορούν να προωθήσουν καινοτόμες αποφάσεις με ευρεία αποδοχή από τον κόσμο.

Σύμφωνα όμως με τον ορισμό της **αποστολής** ενός Δήμου, όπως αυτή ορίζεται από το Σύνταγμα: «Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού (άρθρο 102 του Συντάγματος)», και τον Κ.Δ.Κ.: «Οι δημοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας (άρθρο 75 του Κ.Δ.Κ.)», μπορούμε να θεωρήσουμε και να πιστεύουμε ότι οι **τοπικές αρχές** στο Ζεφύρι, αλλά και αυτές του νέου ενιαίου Δήμου Φυλής, θα διενεργήσουν κατάλληλα τα επόμενα χρόνια. Σε **συνεργασία** βέβαια πάντα με την **τοπική κοινωνία** και ακολουθώντας τις προτάσεις των διάφορων αναπτυξιακών και επιχειρησιακών προγραμμάτων, των ειδικών επιστημόνων και της μικρής δικής μας προσπάθειας, θα πρέπει να γίνουν αποδοτικές ενέργειες ώστε στο Ζεφύρι – αυτό το εξαιρετικά εξοχικό προάστιο του λεκανοπεδίου – **η διαβίωση να είναι ανθρώπινη και η ανάπτυξή του βιώσιμη**, σε βαθμό εξάλειψης όλων των παραπάνω δυσμενών παραγόντων που τόσα χρόνια δρουν διαμορφώνοντας έως και πολύ κακές συνθήκες διαβίωσης σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και για συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων του Ζεφυρίου (Ρομά).

Πηγή εσωτερικών στοιχείων πρώην Δ.Ζεφυρίου: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Παρατίθενται επιπλέον φωτογραφίες και σχόλια από όλα τα κεφάλαια της εργασίας καθώς δεν ήταν δυνατόν φυσικά όλες οι διαθέσιμες φωτογραφίες να ενσωματωθούν στο κείμενο.

Είσοδος στην πόλη του Ζεφυρίου, οδός 28^{ης} Οκτωβρίου. Ίχνη βανδαλισμών στην πινακίδα.

Το Ζεφύρι από ύψωμα του Καματερού. Διακρίνεται το πάρκο Λιάρου.(ΠΗΓΗ: Google Earth)

Στο πάρκο Λιάρου βλέπουμε την εικόνα του αναβαθμισμένου και αναπλασμένου Ζεφυριού. Εντός του πάρκου πράσινο, πλακοστρώσεις, παιδική χαρά. Γύρω από το πάρκο χρήσεις κατοικίας αλλά και εμπορικές χρήσεις. Απέναντι (Καματερό) παλιά λατομεία (βλ. κάτω)

Η παιδική χαρά στο πάρκο Λιάρου. Επίσης νέα κτίρια κατοικιών.

Μέτωπο του πάρκου, αριστερά το σούπερ μάρκετ.

Παιδική χαρά, παιχνίδι που κατασκευάστηκε αξιοποιώντας παλαιό ελαστικό. Κάτω το Λύκειο του Ζεφυρίου πίσω από το πάρκο (Ο.Τ. 205)

Το 2^ο Γυμνάσιο Ζεφυρίου (Οδός Φιλικής Εταιρίας – Ο.Τ. 215) και κάτω η ανέγερση της νέας εκκλησίας της Παναγίας Γρηγορούσας (Γοργοεπήκοος).

Το εκκλησάκι της Παναγίας Γρηγορούσας που βρίσκεται πλάι στη μεγάλη εκκλησία που κατασκευάζεται.

Σύλλογος Ηπειρωτών Ζεφυρίου στην οδό Ρίτσου (Ο.Τ. 156) και στον ίδιο δρόμο (απέναντι) χώροι αθλοπαιδιών (γήπεδα μπάσκετ). Όπισθεν, θεσμοθετημένες πρασιές.

Από το ελεύθερο οικοδομικό απόθεμα της περιοχής, στον ίδιο δρόμο με την προηγούμενη φωτογραφία. Κάτω σχάρες στομίων των υπονόμων που έχουν κλαπεί (στον ίδιο δρόμο).

Οι χυτοσιδηρές σχάρες που λείπουν από τα φρεάτια του δικτύου ομβρίων του Ζεφυρίου σε πάρα πολλά σημεία, προφανώς έχουν γίνει λεία εμπόρων οι οποίοι εξασφαλίζουν υλικό προς πώληση δωρεάν! Το πρόβλημα είχε γίνει θέμα στην τηλεόραση πριν από καιρό και αποτελεί ένα πρόβλημα στο οποίο πρέπει να δοθεί μία λύση, καθώς το βράδυ και εάν το στενό είναι σκοτεινό, υπάρχει ο κίνδυνος να καταλήξει κάποιος περαστικός μέσα στο φρεάτιο κινδυνεύοντας να σπάσει κάποιο μέλος του σώματός του. Για το λόγο αυτό οι κάτοικοι (και όχι ο Δήμος) τοποθετούν ότι βρουν στην κυριολεξία ώστε να καλύψουν αυτές τις παγίδες των περαστικών. Η λύση θα ήταν κατά τη γνώμη μας η αποτελεσματικότερη αστυνόμευση στους δρόμους του Ζεφυρίου, και μια πρόταση, η τοποθέτηση νέων καλυμμάτων στα φρεάτια τα οποία θα πρέπει να κάποιον τρόπο να εξασφαλίζονται στη θέση τους ώστε να μην είναι δυνατή η αφαίρεσή τους εκ νέου.

Ο χώρος πάνω από την Αττική Οδό που θα αποτελούσε το σταθμό «Ζεφύρι» του Προαστιακού, αλλά τελικά προτιμήθηκε να μεταφερθεί λίγο πιο κοντά ο σταθμός των Άνω Λιοσίων. Ένα μέρος της έκτασης έμεινε αναξιοποίητο με μεγάλες οπές να χάσκουν περιφραγμένες, μέσα από τις οποίες φαίνονται οι ράγες που διέρχονται από κάτω, στο επίπεδο του δρόμου. Πιο πίσω φαίνεται στη φωτό το πάρκινγκ που έχουν κατασκευάσει σε προσπάθεια να αξιοποιήσουν μέρος του ελεύθερου χώρου, το οποίο όμως δε μοιάζει να χρησιμοποιείται και πολύ, δίνοντας την εικόνα του εγκαταλειμμένου. Έχουν επίσης προστεθεί και παρτέρια με πράσινο και φώτα τα οποία να σημειωθεί ότι στην πλειοψηφία τους δεν ήταν σπασμένα! Μια πρόταση για αξιοποίηση του παραπάνω χώρου θα ήταν να μεταβληθεί σε πάρκο με πράσινο και χώρους άθλησης ή οτιδήποτε άλλο που θα ανακουφίζει τη βαριά εικόνα της περιοχής και θα βοηθά στην ένωση των δύο «διαχωρισμένων» από την Αττική Οδό τμημάτων του Ζεφυρίου, αφού βρίσκεται ακριβώς στο μεταξύ τους όριο.

Τουλάχιστον έχει δημιουργηθεί ένας πεζόδρομος ο οποίος είναι από τους ελάχιστους – αν όχι και ο μοναδικός – στο Ζεφύρι. Θα μπορούσαν να δημιουργηθούν περισσότεροι πεζόδρομοι, π.χ. κατά μήκος του ρέματος Εσχατιάς (οδό Ανεξαρτησίας, βλέπε παρακάτω)

Η εκκλησία του Αγίου Φανουρίου πάνω από την Αττική Οδό, στην οδό Σολωμού.

Αυθαίρετη δόμηση ακριβώς δίπλα από την εκκλησία και παραπήγματα άγνωστης χρήσης.

Εγκαταλειμμένο εργοστάσιο και πλάι εμπορικές χρήσεις. Αγίας Γρηγορούσας & Κρυστάλλη

Κατοικίες τσιγγάνων επί της Παναγίας Γρηγορούσας στο ύψος της οδού Παπανικολή (Π.Ε.1)

Συνεργείο αυτοκινήτων εν λειτουργία στον ίδιο δρόμο (Ο.Τ. 47)

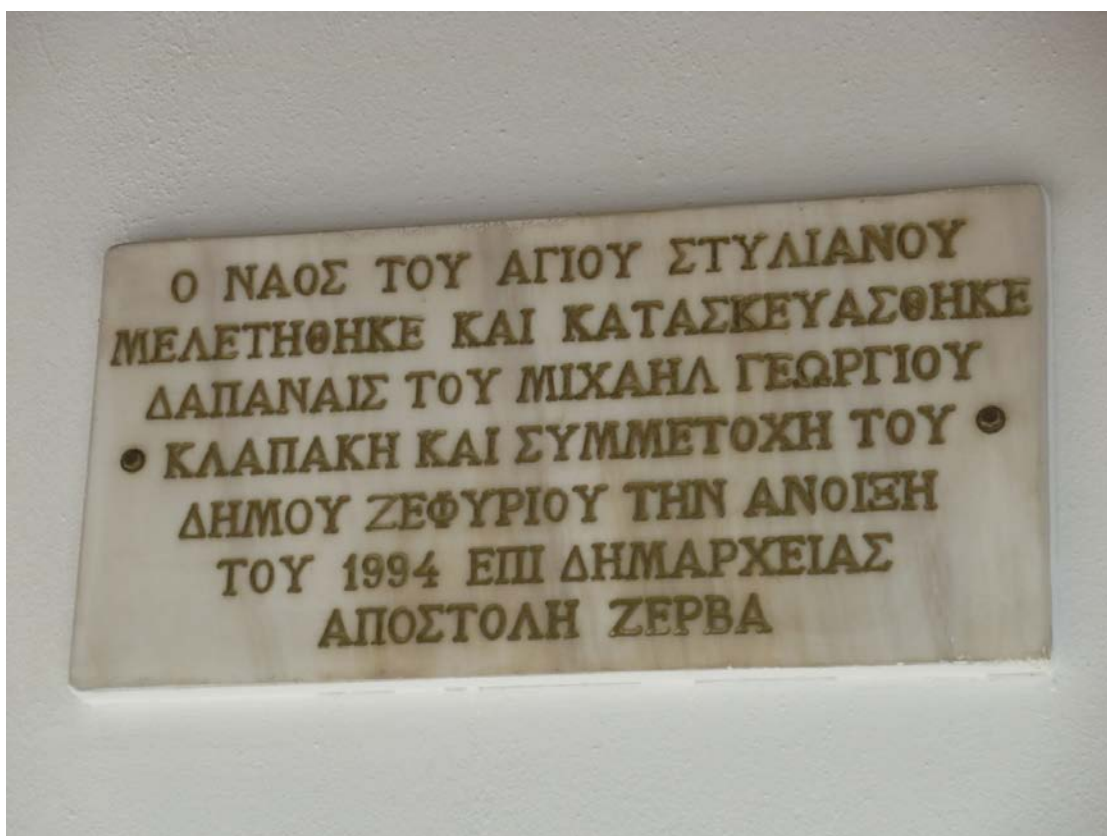
Στο δρόμο προς την εκκλησία του Αγίου Στυλιανού. Αποθηκευτικός χώρος από λαμαρίνες.

Αντίστοιχες πινακίδες δεν υπάρχουν για τις άλλες δύο εκκλησίες της πόλης.

Η εκκλησία του Αγίου Στυλιανού στην οδό Τσακάλωφ ανάμεσα σε σχολεία και το κλειστό γυμναστήριο «Σπάρτακος» (βλέπε επόμενες φωτογραφίες)

Η εικόνα του Αγίου Στυλιανού πάνω από την είσοδο της εκκλησίας

Η ανέγερση του νέου μεγαλύτερου ναού του Αγίου Στυλιανού δίπλα στον παλαιότερο (1994)

Η πλατεία Αγίου Στυλιανού απέναντι από την Εκκλησία, σε πολύ καλή κατάσταση. Εδώ άλλοτε υπήρχε μεταλλικό άγαλμα του Ελευθερίου Βενιζέλου, το οποίο έχει κλαπεί πιθανόν για τον ίδιο σκοπό που αφαιρούνται οι μεταλλικές σχάρες των υπονόμων.

Η θέση του αγάλματος σήμερα πια είναι κενή...

Νότια της πλατείας υπάρχει το ειδικό σχολείο του Ζεφυρίου για παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Βρίσκεται στην οδό Σουλίου και αποτελεί μια θετικότατη πρωτοβουλία για τα το Ζεφύρι.

Το 1^ο Γυμνάσιο Ζεφυρίου στην οδό Κρυστάλλη ανατολικά του Αγίου Στυλιανού (Ο.Τ. 21)

Το κλειστό Γυμναστήριο «Σπάρτακος» ανάμεσα στο Γυμνάσιο και τον Άγιο Στυλιανό. Ο Αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος έχει δεσμευτεί ότι η Εκκλησία θα χρηματοδοτήσει την κατασκευή ενός γηπέδου ποδοσφαίρου (5X5), στο χώρο της φωτογραφίας, δίπλα στο κλειστό γυμναστήριο, εντός του 2011. (ΠΗΓΗ: <http://www.otyposnews.gr>)

Το αστυνομικό τμήμα του Ζεφυρίου επί της οδού Εθνικής αντιστάσεως αρ. 14.

Εικόνες από την περιοχή Κάτω Λίμνη η οποία εντάχθηκε στο σχέδιο το 1989 και ακόμη θεωρείται μια νέα περιοχή στον τομέα της δόμησης και της οργάνωσης.

Το ίδιο φαινόμενο που περιγράψαμε παραπάνω παρουσιάζεται σε όλο το Ζεφύρι. Εδώ στη οδό Εθνικής Αντιστάσεως. Και παρακάτω ένα εγκαταλειμμένο εργοστάσιο στον ίδιο δρόμο ακριβώς στο σημείο που διασταυρώνεται με την οδό Ανεξαρτησίας (ρέμα Εσχατιάς)

Οδός Ανεξαρτησίας και ρέμα Εσχατιάς. Εικόνες σκουπιδότοπων, μαζώματος και παραρεμάτιας αυθαίρετης δόμησης παντού γύρω από την κοίτη του ρέματος. Το πιο επικίνδυνο είναι ότι δεν υπάρχει ούτε καν προστατευτικό κιγκλίδωμα στο δρόμο με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος καθημερινά τα αυτοκίνητα να καταλήξουν εντός της κοίτης. Το ρέμα (εδώ λίγο πριν το Δημοτικό Στάδιο με κατεύθυνση προς νότο) εκτός από τις παράνομες εστίες κάθε λογής σκουπιδιών, μολύνεται και από απόβλητα είτε οικιακά είτε βιομηχανικά, μέσω παράνομων συνδέσεων από γειτονικά σπίτια ή βιοτεχνίες ή εργοστάσια)

Θα μπορούσαν τουλάχιστον να τοποθετηθούν σήματα προειδοποιητικά ή επιτέλους κιγκλίδωμα κατά μήκος της οδού Ανεξαρτησίας, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος κατά τις βραδινές ώρες ειδικά που ο ανύπαρκτος φωτισμός ούτως ή άλλως αποτελεί ένα διαφορετικό πρόβλημα προς επίλυση για το Δήμο.

Προειδοποιητικό σήμα για

πτώση σε ρέμα. Παρόμοια δεν υπάρχουν στο Ζεφύρι...

Παράνομες εστίες μόλυνσης του περιβάλλοντος από μάζα σκουπίδια και ορυκτέλαια, πλάι στο ρέμα. Μέσα στο ρέμα σκουπίδια κάθε είδους και παλαιά ελαστικά. Παραρεμάτια

δόμηση, συνήθως αυθαίρετη στην - χωρίς κιγκλίδωμα - οδό Ανεξαρτησίας.

Παρόμοιες εικόνες σε όλο το μήκος του δρόμου... Πυλώνες μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος και δίπλα (δεξιά) το Μενίδι (Αχαρναί) με παρόμοια προφανώς προβλήματα στην ίδια περιοχή. Σε διάφορα σημεία (κάτω) υπάρχουν γεφυράκια για σπίτια ή και για κάποιο δρόμο.

Η πλατεία Ηρώων Πολυτεχνείου όπου βρίσκεται και το Δημαρχείο του Ζεφυρίου. Η εικόνα της πλατείας εξαιρετική και μάλιστα δέχεται επαρκή αστυνόμευση, κάτι που θα ήταν καλό να γινόταν σε ολόκληρη την περιοχή του Ζεφυρίου, και ίσως περισσότερο στο βόρειο τμήμα...

Στο Ζεφύρι ευτυχώς υπάρχουν κάδοι ανακύκλωσης, μπλε και πράσινοι, δηλαδή διαφόρων συσκευασιών και χαρτιού χωριστά. Επίσης έχουν πραγματοποιηθεί συνδέσεις με το δίκτυο φυσικού αερίου. Τα παραπάνω ισχύουν περισσότερο για την Π.Ε 2, όπου βρίσκεται η πλατεία

Πολιτιστικές εκδηλώσεις «Ζεφύρεια» του 1983 (ΠΗΓΗ: <http://zefyri.tripod.compage2.html>)
 Κάτω: Δασική – βιομηχανική περιοχή Ασπροπύργου. Αντλιοστάσιο (Φρέαρ / γεώτρηση)

Το ρέμα της Εσχατιάς στο Καματερό (Οδός Κ. Παλαμά)

Όγκοι απορριμμάτων της «αποκατεστημένης» παλαιάς χωματερής Άνω Λιοσίων στους πρόποδες της Πάρνηθας δίπλα από το εγκαταλειμμένο αρχαίο τείχος του Δέματος... Οποιαδήποτε ιδέα αξιοποίησης (αν υπήρχε) του αρχαιολογικού χώρου ακυρώνεται λόγω γειτνίασης με τα σκουπίδια.

Τμήμα από το αρχαίο τείχος «Δέμα» που κατασκευάστηκε λίγο πριν το 400 π.Χ., το οποίο βρίσκεται δίπλα από τόνους σκουπιδιών της παλιάς χωματερής Άνω Λιοσίων.

«Αφανή» Ορύγματα στο Γραμματικό. Μια απ' τις τοποθεσίες όπου λειτουργούν παράνομες χωματερές στο Γραμματικό. Οι κάτοικοι όμως αντιδρούν στη λειτουργία του ΧΥΤΑ, όπως και της Κερατέας με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται ανεπανόρθωτα ο ΧΥΤΑ Φυλής (Λιοσίων)

Το αρχαίο φρούριο της Φυλής στην Πάρνηθα. Επάνω: μία από τις πύλες του όπως φαίνεται από το εσωτερικό. Κάτω: διακρίνεται το εντυπωσιακό πάχος των τειχών, συνηθισμένο στα οχυρά της εποχής εκείνης.

Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης» στο Ίλιον.

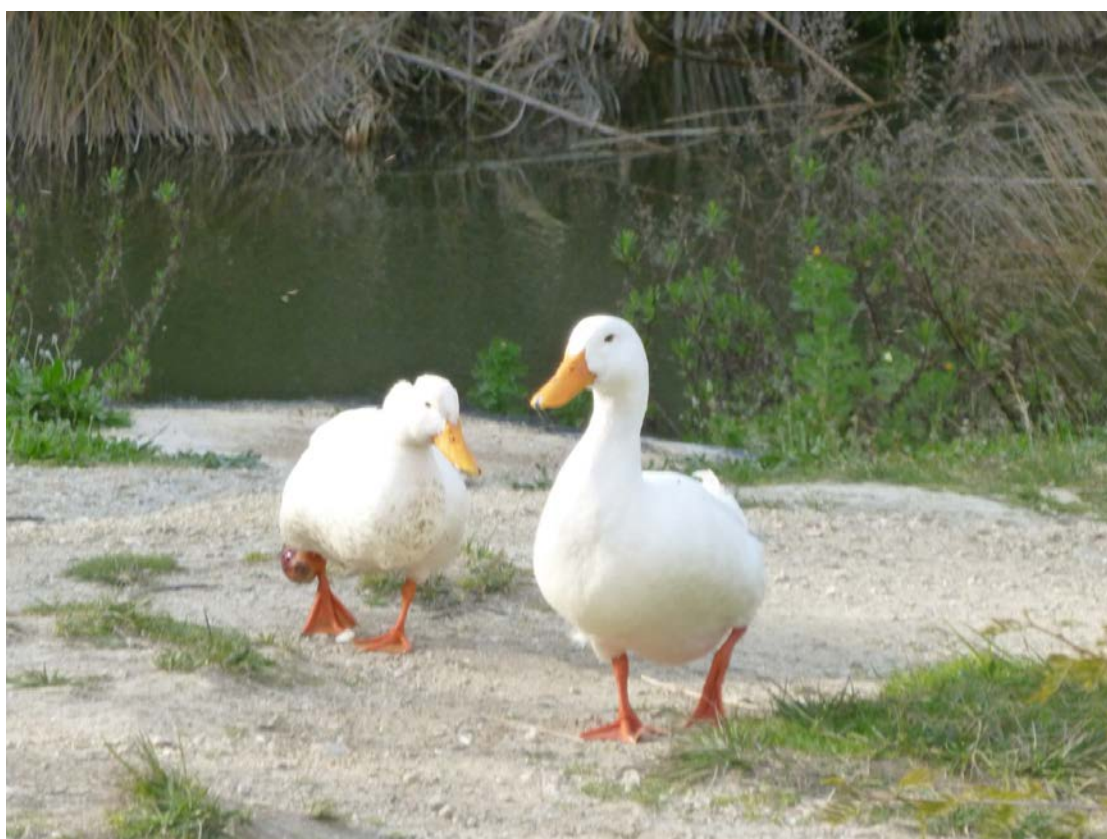

Μερικές από τις ξύλινες κατασκευές του πάρκου Τρίτση.

Στις λίμνες του πάρκου ζουν διάφορα είδη πτηνών (πανίδα).

Η σιδηροδρομική γραμμή που κατασκευάστηκε για τη λειτουργία τουριστικού τρένου.

Χώρος που στεγάζονται τα άλογα του ιππικού ομίλου του πάρκου.

Εικόνες από το κέντρο ιππασίας

Διασταύρωση της γραμμής εμπρός από το κέντρο ιππασίας. Η γραμμή δε λειτούργησε ποτέ.

Από τη γλωρίδα του πάρκου.

Κάτω: η εισβολή των «τερατοκατασκευών» στο φυσικό περιβάλλον. Καφετέριες από σιδηροκατασκευές με ...«ιπτάμενα» στέγαστρα. Ατυχής επιλογή...

Πινακίδα που πληροφορεί για τα χρήματα που διατέθηκαν για τα έργα υποδομής του πάρκου

Η είσοδος στα καταστήματα βιολογικών προϊόντων που στεγάζονται στα κτίρια του πάρκο

Επάνω: τα περίφημα καταστήματα με τα βιολογικά προϊόντα εντός των κτισμάτων της βασιλικής οικογένειας που φαίνονται εξωτερικά στην προηγούμενη φωτογραφία.

ΤΑ ΔΑΣΗ ΜΑΣ

Τι απειλεί το δάσος:
 Ο άνθρωπος έχει παρατήσει τα δάσεια είτε κόβοντας τα δέντρα, είτε βάζοντας ανεπιμέλιστα φυτέλ' υπαρκτού δάσος να βλαστήσουν σε αυτό. Έτσι, μόλις λιγότερο από το 20% της κεραιάς απεικονίζεται της γέφυρας, κολώνιστος με προσημασμένα δάση.

ΑΛΛΑΞΕ ΣΤΑΣΗ, ΜΠΕΣ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ!

ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΕ ΣΤΑΣΗ και αξιοποιήστε κάθε ευκαιρία που μας προσφέρει η πόλη μας -δίας είναι τα πάρκα- **ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΙΣΟΥΜΕ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ** και να αναπτύξουμε νέες συνήθειες που θα κάνουν τη ζωή μας καλύτερη! Τα πάρκα αποτελούν ιδανικό σημείο-εστιαστές για δασική και οικολογική δραστηριότητα. Μία μικρή, καθημερινή επίσκεψη σε ένα πάρκο όπου θα τρέξετε, θα περπατήσετε ή θα κάνουμε ποδόσφαιρο, είναι μία εξαιρετική ευκαιρία που μας εξοικονομεί καλύτερη υγεία και ευεξία - στα βήματα και στο παιχνίδι. Γι' αυτό το φροντίζουμε σαν τη σπιτική προέχουσα τα δέντρα, τα φυτά, τα παρτένια και αρμόδιας τα στοιχεία!

Αλλάζει Στάση **Μας επι δροσίζει Coca-Cola**

Το Σύστημα της Coca-Cola στην Ελλάδα (Coca-Cola Hellas και Coca-Cola Trade Partners) στο πλαίσιο της Κοινωνικής του Υπευθυνότητας υποστηρίζει την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία για τη δημιουργία της «Βιβλιοθήκης των Δάσων» στο Πάρκο «Α. Τρίλιος».

Τα ελάσματα του Πάρκου
 Το πιο ευαίσθητο κομμάτι του δάσους του Πάρκου και είναι τα ελάσματα. Είναι οι βλαστοί της ελιάς που κερταίνονται και τα κομμάτια κλάδων από τα οποία οι σφήκες φτιάχνουν τα σπυρίδια τους. Τα ελάσματα είναι πολύ σκληρά και αντιστέκονται στην υγρασία. Οι σφήκες φτιάχνουν τα σπυρίδια τους από τα ελάσματα και τα χρησιμοποιούν ως στέγη για τα αυγά τους. Τα ελάσματα είναι πολύ σκληρά και αντιστέκονται στην υγρασία. Οι σφήκες φτιάχνουν τα σπυρίδια τους από τα ελάσματα και τα χρησιμοποιούν ως στέγη για τα αυγά τους.

Γαλασία Πεύκης	Καύσιμα Δέντρα

Χαρακτηριστικό πουλί
Καυροπτερό είναι πουλί που ζει στα δέντρα. Διατηρείται σε όλη την Ελλάδα, αλλά και σε άλλα μέρη της Ευρώπης. Είναι πολύ κοινό στο Πάρκο. Στο Πάρκο μας υπάρχουν 10 κομμάτια-δέντρα Καυροπτερού.

Παυροπτερό είναι πουλί που ζει στα δέντρα. Διατηρείται σε όλη την Ελλάδα, αλλά και σε άλλα μέρη της Ευρώπης. Είναι πολύ κοινό στο Πάρκο. Στο Πάρκο μας υπάρχουν 10 κομμάτια-δέντρα Παυροπτερού.

Καυροπτερό είναι πουλί που ζει στα δέντρα. Διατηρείται σε όλη την Ελλάδα, αλλά και σε άλλα μέρη της Ευρώπης. Είναι πολύ κοινό στο Πάρκο. Στο Πάρκο μας υπάρχουν 10 κομμάτια-δέντρα Καυροπτερού.

Παυροπτερό είναι πουλί που ζει στα δέντρα. Διατηρείται σε όλη την Ελλάδα, αλλά και σε άλλα μέρη της Ευρώπης. Είναι πολύ κοινό στο Πάρκο. Στο Πάρκο μας υπάρχουν 10 κομμάτια-δέντρα Παυροπτερού.

Τα κυρίαρχα δέντρα των ελληνικών δασών διακρίνονται σε:

- Κωνοφόρα:** οι κωνοφόροι δέντρα που έχουν κωνοειδή μορφή. Είναι πολύ ανθεκτικά στην ξηρασία και στην πυρκαγιά. Τα κυρίαρχα είδη είναι η πεύκη και η ελιά.
- Πυκνόφυλλα:** είναι δέντρα που έχουν πυκνά φύλλα. Τα κυρίαρχα είδη είναι η βελανιδιά και η αμυγδαλιά.
- Ελαειώδη:** είναι δέντρα που έχουν ελαειώδη φύλλα. Τα κυρίαρχα είδη είναι η ελιά και η αμυγδαλιά.
- Απορροφητές:** είναι δέντρα που έχουν απορροφητή μορφή. Τα κυρίαρχα είδη είναι η βελανιδιά και η αμυγδαλιά.

Στα δάση της Αττικής
 Κοινό είδος είναι η βελανιδιά, η ελιά και η αμυγδαλιά. Είναι πολύ ανθεκτικά στην ξηρασία και στην πυρκαγιά. Τα κυρίαρχα είδη είναι η πεύκη και η ελιά.

Πληροφορίες για τη γλωρίδα του πάρκου και κάτω δάσος με πεύκη. (Από τη πινακίδα πληροφορούμαστε ότι ευδοκμεί στο πάρκο και Τραχεία πεύκη, εκτός από τη Χαλέπιο)

Το τρενάκι που προοριζόταν να εκτελεί το γύρο του πάρκου για λόγους τουριστικούς, τελικά δε λειτούργησε ποτέ... Έμειναν μόνο οι ράγες.

Εγκαταλειμμένη καφετέρια αλλά και η λίμνη μοιάζει εγκαταλειμμένη. Οι πυλώνες δηλητηριάζουν το τοπίο κυριολεκτικά και μεταφορικά. Αναγκαστικά βρίσκονται στο πάρκο...

Αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος: πυλώνες της ΔΕΗ στην κάτω λίμνη του πάρκου

Ο Πύργος Βασιλίσσης στο Πάρκο Τρίτση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ

Ήδη έχουν παρατεθεί μερικοί χάρτες ενδιάμεσα στα κείμενα των προηγούμενων κεφαλαίων. Αυτοί είναι οι παρακάτω με τον αριθμό της αντίστοιχης εικόνας & σε παρένθεση αρ. σελίδας):

Εικόνα 1.1: Νομαρχία Δυτικής Αττικής – Ενιαίος Δήμος Φυλής (πορτοκαλί) (12)

Εικόνα 1.2: Ενιαίος Δήμος Φυλής (Ανω Λιόσια, Ζεφύρι), όμορος Δήμος Ασπροπύργου και υπόλοιποι δήμοι Νομαρχίας Δυτικής Αττικής (12)

Εικόνα 2.1: Νομαρχία Δυτικής Αττικής (λευκό) – Δήμος Ζεφυρίου (κόκκινο) (15)

Εικόνα 2.2: Δήμος Ζεφυρίου και όμοροι δήμοι (Γ.Υ.Σ.) (15)

Εικόνα 2.5: Πολεοδομικές Ενότητες Ζεφυρίου (Π.Ε.) 1, 2 και 3 (Κάτω Λίμνη) (19)

Εικόνα 2.10: Χάρτης διαδρομών Προαστιακού σιδηροδρόμου (27)

Εικόνα 2.11: Γραμμές μετρό, Προαστιακού σιδηροδρόμου & τραμ (27)

Εικόνα 2.13: Κοινοφελείς χώροι (εκπαίδευση) (μπλε), κοινόχρηστοι και ελεύθεροι χώροι (πράσινο), χώροι ιερών ναών και δημαρχείου (πορτοκαλί χρώμα) (29)

Εικόνα 4.3: Χάρτης της βιομηχανικής περιοχής Θριάσιου πεδίου (66)

Εικόνα 5.5: Τα ρέματα Εσχατιάς, Ευρυρίδων, ο Κηφισός και το πάρκο Τρίτση (93)

Εικόνα 5.6: Χάρτης της Πάρνηθας. Διακρίνεται η Φυλή, το κάστρο Φυλής, τα ρέματα Γιαννούλας και Θεοδώρας, κ.ά. (94)

Εικόνα 5.7: Πάρνηθα. Αρχαίοι οχυρωματικοί πύργοι για προστασία από βορρά:
1: Φρούριο Ελευθερών. 2: Πάνακτον. 3,4: Φρούρια Φυλής, Δεκέλειας. 5: Τείχος Δέμα (95)

Εικόνα 5.29: Η θέση του πάρκου Τρίτση σε σχέση με το Ζεφύρι (από δορυφόρο) (118)

Εικόνα 5.30: Αναλυτικός χάρτης του πάρκου Τρίτση (118)

Εικόνα 5.31: Ένας χάρτης «διαμαρτυρίας» για τις εικόνες εγκατάλειψης στο πάρκο Τρίτση από τοπική ιστοσελίδα του Καματερού (119)

Εκτός από τους 15 παραπάνω χάρτες παραθέτουμε επιπλέον σε μεγάλο σχήμα επισυναπτόμενους στο τεύχος της εργασίας και τους παρακάτω χάρτες - σχέδια:

A. Χάρτης οδών Δήμου Ζεφυρίου (**ΠΗΓΗ:** Χάρτης Λεκανοπεδίου Αττικής (οδικός), εκδόσεων Στέλιου Καπρανίδη, Αθήνα 2005)

B. Ο ίδιος χάρτης του Ζεφυρίου της παραπάνω εικόνας **2.13** σε μεγάλο μέγεθος (**ΠΗΓΗ:** Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου)

Γ. Χάρτης χρήσεων γης σημειωμένων στον πρωτότυπο αρχικό προηγούμενο χάρτη (**ΠΗΓΗ:** Δήμος Ζεφυρίου)

Δ. Συγκοινωνιακός χάρτης λεωφορειακών γραμμών Δυτικών Προαστίων (**ΠΗΓΗ:** ΟΑΣΑ, έκδοση 2008(ΣΗΜ. ενδέχεται να έχουν τροποποιηθεί – καταργηθεί γραμμές, βλ. www.oasa.gr)

Ε. Μελέτη οριοθέτησης Ρέματος Εσχατιάς στο τμήμα πλάι στο πάρκο Τρίτση (Ιλιον) (**ΠΗΓΗ:** ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ και ΔΙΚΤΥΩΝ [ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ.]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδρεαδάκης Α., Πανταζίδου Μ., Σταθόπουλος Α., Χατζημίρος Κ., «Περιβαλλοντική Τεχνολογία», Ε.Μ.Π. Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, Αθήνα 2003
2. Αραβαντινός Αθανάσιος, «Πολεοδομικός σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 1997
3. Βαΐου Ντίνα, Καραλή Μάχη, «Η ανάπτυξη της πόλης και οι διαδρομές των ρεμάτων στην Αθήνα»
4. Βαλαβανίδης Αθανάσιος, Θωμαΐς Βλαχογιάννη, «Περιβαλλοντική Χημεία και Οικοτοξικολογία», εκδόσεις Σύγχρονα Θέματα, Αθήνα 2008
5. Βαρελίδης Γιώργος, Εργασίες του κοινωνικού φορέα «Αστικό Παρατηρητήριο βιομηχανικών περιοχών Αττικής», Εργαστήριο Πολεοδομίας Π.Δ.Ε., Α.Τ.Ε.Ι. Πειραιά
6. Βασιλείου Μιχάλης, Ρομπόκα Μαρία, «Αξιοποίηση Ποικίλου Όρους», μεταπτυχιακή εργασία, Πρόγραμμα Ε.Μ.Π. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», Αθήνα, Οκτώβριος 2007.
7. Γιαννόπουλος Ιωάννης, «Μυστική Αθήνα & Αττική», εκδόσεις Έσοπτρον, Αθήνα 1999
8. Εφημερίδα «realplanet» («Realnews»), Κυριακή 12/12/2010
9. Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», σαββατοκύριακο 20-21 Δεκεμβρίου 2008
10. Εφημερίδα «The New Paper» (δεκαπενθήμερη) , 17 Φεβρουαρίου 2010
11. Εφημερίδα «Το Βήμα», 20/10/1996
12. «ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ» ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε., «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ζεφυρίου», Αθήνα 2007
13. Καλογήρου Αντώνης, «Στα μονοπάτια της Ελλάδας», ΣΚΑΪ βιβλίο, Αθήνα 2009
14. Καραλή Μάχη, «Παρεμβάσεις στα ρέματα, εναλλακτικές προτάσεις σχεδιασμού», Ε.Μ.Π. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα 2000
15. Κοσμάκη Πολυξένη, «Σχεδιασμένοι οικισμοί στην Αθήνα του μεσοπολέμου», Αθήνα 1991
16. Λελούδας Νίκος, «Υπόγεια Ελλάδα», εκδόσεις Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 2005
17. Λένα Ρόζα, «Χωροκοινωνική εξέλιξη Δήμου Πετρούπολης, προβλήματα, προοπτικές», διπλωματική εργασία, Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Ε.Μ.Π., Αθήνα Οκτώβριος 2009
18. Μαλατέστας Ν., ΗΜΕΡΙΔΑ «Αντιπλημμυρική προστασία Αττικής», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα 2 Νοεμβρίου 2004
19. Μήτσου Κατερίνα, «Καλλικράτης, περιβαλλοντική διαχείριση και τοπική αυτοδιοίκηση», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 2011
20. Μπουρικός Δημήτρης, «Βιώσιμο Ζεφύρι, όραμα ή ουτοπία;», Πρωτοβουλία «Βιώσιμο Ζεφύρι», 2010
21. Μπουροδήμος Λ. Ευστάθιος, «Αντιπλημμυρική προστασία και θωράκιση του λεκανοπεδίου και της πόλης των Αθηνών»
22. Νέζης Νίκος, Γιώτας Δημήτρης «Πάρνηθα», εκδόσεις Ανάβαση, Αθήνα
23. Ντούσας Δημήτρης, «Ρομ και Φυλετικές Διακρίσεις» (Στην ιστορία, την κοινωνία, την κουλτούρα, την εκπαίδευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα), εκδόσεις GUTENBERG
24. Ξανθόπουλος Αθανάσιος «Αδηλη Ελλάδα», εκδόσεις Έσοπτρον, Αθήνα 2005
25. Παππάς Αναστάσιος, «Υδρευσις των αρχαίων Αθηνών», Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 1999

26. Πιτσαβός Διονύσης, «Οικιστική εξέλιξη Δήμου Νεβρόπολης Αγράφων Ν. Καρδίτσας», διπλωματική εργασία, Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Ε.Μ.Π., Αθήνα Μάρτιος 2009
27. Τσικλίδης Μενέλαος, «Αττική η μαγική γη», εκδόσεις Aldebaran, Αθήνα 1999
28. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Δήμος Ασπροπύργου, «Προορισμοί στη Δυτική Αττική», Αθήνα 2006
29. Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Ένταξη της πράξης «Διευθέτηση ρέματος Εσχατιάς» στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη 2007 - 2013»

Πηγές διαδικτύου

30. <http://www.zefyri.net/Portal/dimos-zefyriou.html>
31. <http://viosimozefyri.com/>
32. <http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/DimosZefyriou.html>
33. <http://zefyri.tripod.com/page2.html> , [ιστότοπος του Γυμνάσιου Ζεφυρίου]
34. <http://web.gys.gr/GeoSearch/> , [Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.)]
35. <http://www.ornithologiki.gr> , [Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία]
36. <http://home.asda.gr/asda/perivallon> , [Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αττικής]
37. <http://www.minenv.gr> , [ΥΠΕΧΩΔΕ / ΠΕΡΠΙΑ]
38. <http://www.oasa.gr> , [Ο.Α.Σ.Α.]
39. <http://politikokafeneio.com/tsiganoi/rom241.htm>
40. http://www.thrasiopedio.gr/environ_problems.htm
41. <http://www.oikologio.gr/content/view/2265/2/> (Εισήγηση της Σοφίας Παπαγιαννάκη)
42. <http://www.rizospastis.gr>
43. <http://www.otyposnews.gr>
44. <http://atticafreepress.gr>
45. <http://el.wikipedia.org>
46. <http://www.dimarxe.gr>
47. <http://liosia.dev.edu.uoc.gr>
48. <http://www.greekdivers.com>
49. <http://www.local-news.gr>
50. <http://xpolis.blogspot.com>
51. <http://www.xekinima.org>
52. http://kpe-kastor.kas.sch.gr/dasos/trees/pinus_halepensis.htm
53. <http://xpolis.blogspot.com>
54. <http://www.minenv.gr>
55. <http://xaidari.blogspot.com>